

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVI

9
2024

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVI

Číslo 9/2024 vychází 11. 12. 2024

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	5
č. 35	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2023, sp. zn. 5 Tdo 59/2022	6
č. 36	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 5 Tdo 274/2024	37
č. 37	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 5 Tdo 903/2023	57
č. 38	
Usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 19. 12. 2023, sp. zn. 6 To 291/2023	75
č. 39	
Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 3. 2023, sp. zn. 6 To 390/2022	80
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	90
č. 83	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2023, sp. zn. 30 Cdo 1985/2021	91
č. 84	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2330/2023	100
č. 85	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. 29 Cdo 1947/2021	109
č. 86	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2023, sp. zn. 29 Cdo 2018/2022	132
č. 87	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2160/2023	139
č. 88	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2444/2023	146
č. 89	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2023, sen. zn. 29 NSČR 113/2022	156
č. 90	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1820/2022	164
č. 91	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2023, sp. zn. 27 Cdo 198/2023	180
č. 92	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sp. zn. 29 Cdo 3609/2022	189
č. 93	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. 29 Cdo 1573/2021	206

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 35

Nepravdivým dokladem ve smyslu § 260 odst. 1 tr. zákoníku může být jakákoli listina, jejíž předložení je zapotřebí pro získání finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem (žádost o poskytnutí dotace, žádost o platbu, výpis z obchodního rejstříku či z evidence rejstříku trestů apod.), která svým obsahem neodpovídá objektivní skutečnosti. Nepravdivým dokladem může být i objektivně nesprávné čestné prohlášení učiněné osobou přesvědčenou o jeho pravdivosti a jednající jako tzv. živý nástroj ve skutkovém omylu vyvolaném nepřímým pachatelem, jenž ji užil k provedení svého činu (§ 22 odst. 2 tr. zákoníku).

Poškození finančních zájmů Evropské unie, Nepřímý pachatel

§ 260 odst. 1, § 22 odst. 2 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2023, sp. zn. [5 Tdo 59/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:5.TDO.59.2022.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněných P. S., D. D. a Z. F. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 6. 2021, sp. zn. 9 To 16/2021, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 43 T 7/2018.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 43 T 7/2018, byli pod bodem I. výroku o vině uznáni vinnými obvinění P. S. zločinem zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. c), odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), D. D. týmž zločinem podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a), c) tr. zákoníku a Z. F. týmž zločinem podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, obviněný P. S. byl též uznán vinným pod bodem II. výroku o vině zvláště závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 1, 2, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku (za užití § 238 tr. zákoníku). Spolu s nimi byla uznána vinnou pod bodem I. i obviněná K. R. Za to byl uložen obviněnému P. S. podle § 234 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 8 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou, a to spolu s (vedlejší) peněžitým trestem v celkové výši 500 000 Kč (vyměřeným ve 250 denních sazbách po 2 000 Kč), obviněnému D. D. podle § 256 odst. 2 tr. zákoníku podmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 let, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 let, a obviněnému Z. F. podle § 256 odst. 2 tr. zákoníku týž podmíněný trest odnětí svobody (v trvání 3 let s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání 5 let) spolu s (vedlejší) peněžitým trestem v celkové výši 500 000 Kč (vyměřeným ve 250 denních sazbách po 2 000 Kč). Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla

poškozená Česká republika odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Všichni obvinění (včetně K. R.), státní zástupkyně v jejich neprospěch a poškozená Česká republika podali proti rozsudku soudu prvního stupně odvolání, o nichž rozhodl Vrchní soud v Praze svým rozsudkem ze dne 2. 6. 2021, sp. zn. 9 To 16/2021. Soud druhého stupně z podnětu odvolání státní zástupkyně a obviněného P. S. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu podle § 258 odst. 1 písm. d) a e) tr. ř. a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl následovně. Obviněného P. S. uznal vinným pod bodem I. výroku o vině zločinem zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. c), odst. 3 tr. zákoníku a zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku a pod bodem II. výroku zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku (za užití § 238 tr. zákoníku), za což mu uložil podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou, a to spolu s (vedlejším) peněžitým trestem v celkové výši 100 000 Kč (vyměřeným ve 100 denních sazbách po 1 000 Kč). Obviněného D. D. uznal vinným pod bodem I. výroku zločinem zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a), c) tr. zákoníku a zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku a uložil mu podle § 260 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 a § 58 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 4 let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Obviněného Z. F. uznal vinným pod bodem I. výroku zločinem zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, a zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku, za což mu uložil podle § 260 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 a § 58 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 4 let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou, a to spolu s (vedlejším) peněžitým trestem v celkové výši 500 000 Kč (vyměřeným ve 250 denních sazbách po 2 000 Kč). Tímto rozsudkem soud druhého stupně rozhodl i o vině obviněné K. R. a podle § 229 odst. 1 tr. ř. o odkázání poškozené České republiky s jejím nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Odvolání obviněných D. D. a Z. F., jakož i poškozené České republiky, zamítl podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná.

3. Uvedené trestné činnosti se podle tohoto rozsudku obvinění dopustili (zjednodušeně uvedeno) následovně. V souvislosti s plánovanou rekonstrukcí historického objektu K., s vědomím, že zhotovitel rekonstrukce bude vybírán formou veřejné zakázky, v úmyslu obcházet postupy dané zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v tehdy platném znění (dále jen i jako "zákon o veřejných zakázkách" nebo „ZVZ“), a zajistit úspěch soutěžiteli Sdružení „firem“ H. (dále jen „H.“), a. s. a obchodní společnosti G. A. G., a. s. (dále jen „G.“), na úkor ostatních soutěžitelů, obviněný P. S. po předchozí dohodě s obviněným Z. F., statutárním ředitelem obchodní společnosti G., o poskytnutí odměny za zajištění vítězství ve veřejné soutěži a uzavření smlouvy o dílo, využil známosti s obviněným D. D., zaměstnancem Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v XY, zadavatele veřejné zakázky „K., H.“, zastávajícím pozici hlavního inženýra projektu (HIP) a později člena hodnotící komise, zodpovědným za tvorbu zadávacích podmínek veřejné

zakázky, zajistil, aby obviněný D. D. v době od 12. 9. 2011 do 28. 11. 2012, zasílal ze své soukromé e-mailové adresy na jeho e-mailovou adresu informace z tvorby zadávacích podmínek pro danou veřejnou zakázku. Obviněný P. S. je pak ihned přeposílal na e-mailové adresy zástupců obchodní společnosti G., a to buď přímo na e-mail obviněného Z. F., případně na e-mail jeho tehdejší přítelkyně a nyní manželky P. M., kterou také užíval, nebo na e-mail zaměstnankyně obchodní společnosti G. na úseku veřejných zakázek, obviněné K. R. Tímto způsobem obchodní společnosti G. ještě před vyhlášením veřejné zakázky zpřístupnil zadávací dokumentaci, kvalifikační dokumentaci a smlouvu o dílo, umožnil, aby obviněná K. R. do této dokumentace zasahovala, komentovala ji a navrhovala její změny tak, aby zadávací podmínky vyhovovaly obchodní společnosti G. Tyto dokumenty s navrženými změnami pak zasílal zpět obviněnému D. D., který je zapracoval do zadávacích podmínek veřejné zakázky. Tímto společným jednáním obchodní společnosti G. zajistili výhodnější podmínky k přípravě soutěžní nabídky, umožnili jí podílet se na přípravě zadávací dokumentace veřejné zakázky, s cílem získat pro obchodní společnost G. prospěch spočívající v nastavení nejpriléhavějších podmínek, které mohla naplnit, na úkor ostatních soutěžitelů. V kooperaci postupu však pokračovali i poté, co Národní památkový ústav dne 28. 3. 2012 zveřejnil zakázku ve Věstníku veřejných zakázek a Sdružení H. – G. podalo s ostatními soutěžiteli nabídku. Dne 18. 6. 2012 hodnotící komise za účasti jejího místopředsedy, obviněného D. D., otevřela obálky s nabídkami, poskytl obviněný D. D. obviněnému P. S. kompletní nabídky ostatních soutěžitelů, aby je dále předal obviněným Z. F. a K. R., kteří tyto konkurenční nabídky okomentovali, upozornili na jejich slabá místa a své hodnocení zaslali prostřednictvím obviněného P. S. obviněnému D. D., který tyto připomínky následně využil jako člen hodnotící komise při hodnocení nabídek. Dále obviněný D. D., přestože měl jako člen hodnotící komise povinnost mlčenlivosti, zaslal obviněnému P. S. protokoly o jednání hodnotící komise s žádostí o připomínky a poté, co hodnotící komise vyloučila Sdružení H. – G., stejně jako všechny ostatní nabídky, pro nesplnění podmínek ze soutěže, informoval obviněný P. S. obviněného D. D. o obsahu podaných námitek, které v odvolacím řízení posuzoval Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, který svým rozhodnutím ze dne 14. 2. 2013 rozhodnutí o vyloučení Sdružení H. – G. zrušil a zadavatel zakázky dne 30. 4. 2013 vydal rozhodnutí o výběru nejvhodnější nabídky podané uvedeným sdružením.

4. Obvinění uvedeným ovlivněním zadávacího řízení způsobili, že provedené úkony zadavatele veřejné zakázky byly diskriminační a v rozporu se zásadou rovného zacházení, tedy v rozporu s § 6 ZVZ, přičemž věděli, že šlo o zakázku hrazenou s využitím unijních dotací Integrovaného operačního programu, Evropského fondu pro regionální rozvoj, a že nezbytnou podmínkou pro přiznání a čerpání dotace bylo provedení zadávacího řízení v souladu se zákonem o veřejných zakázkách. Zadavatel veřejné zakázky, Národní památkový úřad, v žádosti o dotaci v popisu aktivit v realizační části projektu uváděl, že výběry všech dodavatelů budou v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, k žádosti připojil také čestné prohlášení, že předložený projekt je v souladu s právními předpisy České republiky a Evropské unie, nedílnou součástí rozhodnutí o poskytnutí dotace ze dne 21. 5. 2010, č. j. MK 5094/2010 SOFŘ, které vydal ministr kultury, byly i podmínky o poskytnutí dotace, podle jejichž bodu III., 2. písm. a) při realizaci projektu je příjemce povinen zadávat veřejné zakázky v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, v bodu IV. 3. písm. g) byly uvedeny zase následky porušení rozpočtové kázně nesplněním podmínek, tedy nezadání veřejné zakázky v souladu se zákonem o veřejných zakázkách. Následně pak příjemce finanční podpory vytvářel monitorovací zprávy,

jejichž součástí bylo i čestné prohlášení, v jehož bodě 3. prohlásil, že při realizaci projektu byla dodržena pravidla pro zadávání veřejných zakázek včetně zákona o veřejných zakázkách.

5. Obvinění tedy věděli, že v důsledku jejich protiprávního jednání dojde k nesprávnému použití finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie, neboť zadávací řízení neproběhlo v souladu se ZVZ, protože zejména zadávací a kvalifikační dokumentace byly předem nastaveny tak, aby co nejvíce vyhovovaly obchodní společnosti G. Zadavatel přitom dokladoval výběr nejvhodnější nabídky a uzavření smlouvy s řádně vybraným zájemcem podle zákona o veřejných zakázkách, což bylo nezbytným předpokladem pro rozhodnutí o přiznání dotace a k následnému čerpání finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie, bez nichž by k poskytnutí finančních prostředků z těchto zdrojů nedošlo. V důsledku jednání obviněných veřejný zadavatel dokládal poskytovateli dotace řádný průběh zadávacího řízení v mylném domnění o jeho zákonném průběhu, jak je nabyt ze zpracované dokumentace zadávacího řízení a jejího průběhu. Následně Národní památkový ústav se Sdružením H. – G. dne 24. 5. 2013 uzavřel smlouvu o dílo na veřejnou zakázku „K., H.“, v celkovém objemu ceny díla ve výši 319 458 474 Kč (včetně DPH), přičemž skutečné náklady byly ve výši 322 861 092,64 Kč, z toho část ve výši 314 568 768 Kč byla způsobilá dotace, ze které částka 267 383 452,80 Kč, tj. 85 %, byla hrazena z prostředků Evropské unie prostřednictvím Ministerstva kultury České republiky, které tuto část výdajů nejprve předfinancovalo, a částka ve výši 47 185 315,20 Kč, tj. 15 %, byla spolufinancována Ministerstvem kultury České republiky, zatímco zbývající část výdajů, nezpůsobilá k pokrytí z dotace (ve výši 8 292 324,64 Kč), byla hrazena z provozních prostředků Národního památkového ústavu. Obchodní společnost H. získala na tomto projektu čistý zisk ve výši 8 219 320,34 Kč a obchodní společnost G. získala čistý zisk ve výši 9 914 000 Kč.

6. Pod bodem II. výroku byl sám obviněný P. S. uznán vinným, že padělal tuzemský cenný papír (směnku) v úmyslu použít jej jako pravý a spáchal čin ve značném rozsahu. Konkrétně v souvislosti s výše uvedeným jednáním, poté co mu obviněný Z. F. odmítl vyplatit odměnu za jeho činnost při přípravě veřejné zakázky a v průběhu zadávacího řízení, v úmyslu přimět obchodní společnost G. k výplatě odměny na přesně nezjištěném místě, nejpozději dne 3. 2. 2015 vyhotovil listiny „Objednávka poradenské a konzultační činnosti“ a „Smlouva o poskytování poradenské a konzultační činnosti“, obě datované dnem 7. 9. 2011, údajně uzavřené mezi obchodní společnostmi G., zastoupenou Z. F., předsedou představenstva, jako klientem, a obchodní společností V., s. r. o., nyní v konkursu (dále jen „V.“), zastoupenou jednatelem a společníkem, obviněným P. S., jako poradcem, na jejichž základě si měla obchodní společnost G. objednat poradenskou a konzultační činnost vedoucí k úspěšné účasti na výběrovém řízení „K., H.“, kterou vypsala Národní památková ústav, za což podle Smlouvy byla povinna uhradit obchodní společnosti V. odměnu v celkové výši 12 000 000 Kč, s termínem poslední splátky do 31. 12. 2014. Poté smlouvu a objednávku opatřil napodobeninou podpisu Z. F. a otiskem padělaného razítka obchodní společnosti G. s číslem 4, současně v úmyslu použít ji jako pravou padělal směnku vlastní, datovanou dnem 7. 9. 2011, údajně vystavenou obchodní společností G. se směnečným prohlášením, ve kterém se obchodní společnost G. zavazuje dne 31. 12. 2014 bez protestu uhradit na řád obchodní společnosti V., jejímž byl obviněný P. S. jediným společníkem a jednatelem, částku 12 000 000 Kč. K prohlášení dopsal (nebo nechal dopsat) směnečné rukojemství *Per aval*: Z. F., RČ XY, XY, Praha 3 – XY. Poté směnku opatřil (nebo nechal opatřit) napodobeninou podpisu Z. F. v rubrice výstavce a v rubrice avala, směnku opatřil (nebo nechal opatřit) otiskem

padělaného razítka společnosti G. s pořadovým číslem 4. Obviněný tak učinil, ač věděl, že směnka je vystavena neoprávněně a Z. F. směnku nepodepsal jako výstavce ani jako aval, v úmyslu získat majetkový prospěch tuto okolnost zamlčel a dne 3. 2. 2015 indosací s doložkou „*sine obligo*“ udal směnku jako pravou obchodní společností R., s. r. o. (dále jen „R.“), zastoupené M. H., nar. XY, s níž téhož dne uzavřel jménem obchodní společnosti V. Smlouvu o postoupení pohledávky zajišťovanou shora uvedenou směnkou. Obchodní společnost R. poté, co neúspěšně vyzvala obchodní společnost G. a Z. F. k plnění ze směnky, podala dne 9. 6. 2015 u Městského soudu v Praze návrh na vydání směnečného platebního rozkazu na zaplacení směnečné sumy ve výši 12 000 000 Kč na dlužníka obchodní společnost G., a avala dlužníka obviněného Z. F.

II.

Dovolání obviněných

č. 35

7. Proti uvedenému rozsudku soudu druhého stupně podali obvinění P. S., D. D. a Z. F. dovolání.

a) Dovolání obviněného P. S.

8. Obviněný P. S. své dovolání opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, neboť napadené rozhodnutí podle něj spočívá na nesprávném právním posouzení skutků, pro něž byl odsouzen. Podle obviněného došlo k chybnému posouzení naplnění znaků skutkových podstat trestných činů, které mu byly kladeny za vinu, k porušení jeho základních práv, k extrémnímu nesouladu mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými závěry, a to u obou skutků.

9. Obviněný se nejprve vyjádřil ke skutku pod bodem I. Podle něj nemohlo jít o zločin zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, 2 písm. c), odst. 3 tr. zákoníku, neboť jeho jednání bylo třeba posoudit jako tzv. předběžnou tržní konzultaci podle § 33 zákona o zadávání veřejných zakázek (mínil zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů – dále též jen „zákon o zadávání veřejných zakázek“ nebo „ZZVZ“). Ačkoliv v inkriminované době nebyl uvedený institut zakotven v tehdy účinném zákoně o veřejných zakázkách, aplikační praxe (včetně soudní) takové konzultace respektovala jako možné a souladné se zákonem. Pokud soudy neakceptovaly institut předběžných tržních konzultací, jednaly podle obviněného v rozporu se soudní praxí, neboť zákon o zadávání veřejných zakázek toto jednání připouští, pokud nenarušuje hospodářskou soutěž. Obviněný poukázal též na potřebu vycházet ze zásady subsidiarity trestní represe, přičemž dovedl, že v případech, kdy takovéto konzultace odporují dobrým mravům, příp. i narušují hospodářskou soutěž, je na místě primárně vyvozovat odpovědnost správní, nikoli trestněprávní.

10. V daném případě zadavatel dostal za úkol připravit zakázku, tedy rekonstrukci národní kulturní památky ve stanoveném rozsahu a se specifickými podmínkami, které v České republice neměly srovnání. Podle obviněného bylo prakticky nemožné vytvořit zadávací dokumentaci ve shodě s příslušnými nařízeními bez specifických konzultací s dalšími profesionály z oboru. Obviněný poukázal na vyjádření ke zvýhodnění sdružení H. – G. od soudního znalce, který při výslechu doznal, že nebyl expertem v oblasti restaurátorství památek, institut předběžné tržní konzultace mu nic neříkal a pochyboval, že by byl obsažen

v zákoně o zadávání veřejných zakázek. Obviněný zdůraznil, že zmíněné sdružení v soutěži podalo druhou nejvyšší nabídku ze všech soutěžitelů, načež jako úspěšný soutěžitel bylo vyhodnoceno až rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Vysoutěžené dílo bylo tímto sdružením také řádně provedeno, prakticky nedošlo k žádnému zvýšení rozpočtu, dokonce bylo velmi kladně hodnoceno a získávalo ceny v České republice i v zahraničí. Podle obviněného proto chyběl následek jako předpoklad pro výměru trestu.

11. Obviněný dále vyjádřil své přesvědčení, že svým jednáním nenaplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku. Ani samostatně ani společně s kýmkoliv jiným fakticky nevyhotovil, nepoužil a ani nepředložil nesprávné, neúplné či hrubě zkreslené údaje za účelem čerpání finančních prostředků ze souhrnného rozpočtu Evropské unie. V trestním řízení nebylo prokázáno, že by se jakkoliv podílel na vypracování žádosti o finanční prostředky z fondů Evropské unie. Působil pouze jako jakýsi konzultant a vůbec nemohl ovlivnit, jaké dokumenty či údaje budou nakonec předloženy. Nebyl ani v takovém postavení, aby mohl fakticky zjednat nějakou přednost nebo výhodnější podmínky, nebyl osobou, která by měla v zadávacím řízení jakékoli povinnosti, nejednal a ani nemohl jednat v trestněprávním smyslu. Jeho jednáním nebyla způsobena žádná škoda, ustanovení § 260 odst. 5 tr. zákoníku bylo užito nesprávně. Škodou totiž nemohla být úplná hodnota spolufinancování rekonstrukce. Soudy učiněné závěry o škodě se podle obviněného vymykaly soudní praxi, podle níž bývá výše škody standardně stanovována jako rozdíl mezi (vyšší) vítěznou nabídkou a (nižší) nabídkou uchazeče, který by v případě řádného postupu zadavatele zakázku získal. K tomu obviněný odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. [5 Tdo 746/2014](#). Zároveň namítl, že ustanovení § 256 tr. zákoníku o trestném činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě je ve vztahu k ustanovení § 260 tr. zákoníku o trestném činu poškození finančních zájmů Evropské unie ustanovením primárním, z tohoto důvodu byl jednočinný souběh těchto trestných činů vyloučen z důvodu subsidiarity posléze uvedeného ustanovení.

12. Obviněný nesouhlasil ani s odsouzením pro skutek pod bodem II., v němž byl spatřován zločin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku (za užití § 238 tr. zákoníku). V tomto směru nesouhlasil především se skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů, že měl právě on vyrobit či si zajistit vyrobení falešných dokumentů datovaných dnem 7. 9. 2011, a sice objednávky, smlouvy o poradenské a konzultační činnosti a směnky, a že jejich prostřednictvím se pak měl snažit získat odměnu od obchodní společnosti G. Podle jeho názoru bylo provedenými důkazy, zejména znaleckými posudky, spolehlivě zjištěno pouze to, že uvedené listiny nebyly opatřeny pravým podpisem Z. F., ale jeho napodobeninou, a že ani otisk razítka obchodní společnosti G. neodpovídal originálu a byl jeho pouhou napodobeninou. Soudy nižších stupňů podle obviněného na základě pouhých domněnek a spekulací dospěly k závěru, že obviněný užil směnku, o níž věděl, že neodpovídala skutečnosti, jako pravou, aniž by měly k dispozici ucelený okruh nepřímých důkazů, o něž by logicky, přesvědčivě a bez pochybností opřely svůj závěr o jeho vině. V trestním řízení je naprosto neakceptovatelné, aby soud považoval za prokázanou skutečnost, která se mu pouze subjektivně jevila být logičtější. Soudy nižších stupňů se pečlivě nezabývaly konkrétními objektivními okolnostmi daného případu.

13. Obviněný pak prezentoval své vlastní hodnocení důkazů, zpochybňoval skutková zjištění soudů nižších stupňů a představil vlastní závěry o skutkovém stavu. Podle něj bylo zcela nepochybné, že mezi obchodními společnostmi V. a G. prokazatelně existoval po řadu měsíců obchodní vztah spočívající v poskytování poradenské a konzultační činnosti ve spojitosti s uvedenou veřejnou zakázkou, o jejíž získání měla obchodní společnost G. prokazatelně eminentní zájem, neboť se jednalo v restaurátorské části díla o velice specifickou, unikátní a prestižní záležitost nemající na území České republiky obdoby. Uvedené obchodní společnosti se dohodly na odměně obchodní společnosti V. ve výši 12 000 000 Kč, pokud spolupráce vyústí v úspěch sdružení H. – G. Obviněný i nadále setrval na tom, že neměl jakékoliv pochybnosti o pravosti listin, které mu podepsané přinesl obviněný Z. F. Soudy nižších stupňů se snažily na základě pouhých vlastních spekulací definovat, co lze považovat v obchodním styku za protismyslné a co naopak za logičtější. V projednávané věci plnila směnka zcela jednoznačně funkci zajišťovací, byla spojena se smlouvou o poradenské a konzultační činnosti ze dne 7. 9. 2011. Vystavení směnky k zajištění budoucí pohledávky je v právní praxi zcela běžné. Obviněný mohl jen stěží uspět s uplatněním směnky u soudu, pokud by neodvedl činnost vyplývající ze zajišťované smlouvy o poradenské a konzultační činnosti ze dne 7. 9. 2011. Soudy nižších stupňů se podle obviněného vůbec nezabývaly výpovědí svědka K. B., prokuristy obchodní společnosti G., který popsal přísné vnitřní schvalovací procesy uvnitř této obchodní společnosti, jež vylučovaly, že by obviněný Z. F. mohl podepsat uvedenou smlouvu a vystavit směnku bez vědomí obchodní společnosti. Jediným důvodem k postoupení směnky obchodní společnosti R. byla skutečnost, že obviněný v uvedené době působil v regionální politice jako radní Městské části Praha XY a neměl zájem o publicitu spojenou se soudním sporem s obchodní společností G. Obviněný Z. F. k věci po celé trestní řízení nevyprávěl, ke své roli v celém případě se nevyjádřil a svůj podíl či podíl obchodní společnosti G. na ní nijak nevysvětlil. I tento jeho postoj měl mít význam při posuzování skutku pod bodem II. výroku napadeného rozsudku. Podle obviněného P. S. tak existuje v případě skutku pod bodem II. výroku tzv. extrémní rozpor mezi obsahem soudy provedených důkazů a jimi učiněnými skutkovými zjištěními, došlo k porušení zásad spravedlivého procesu, včetně zásady presumpce nevinny a z ní vyplývající zásady *in dubio pro reo*.

14. S ohledem na výše uvedené proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil dovoláním napadený rozsudek soudu druhého stupně a aby mu věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

b) Dovolání obviněného D. D.

15. Obviněný D. D. podal proti rozsudku soudu druhého stupně prostřednictvím svého obhájce dovolání, které pak dvakrát doplnil a opravil (poprvé přitom zaslal i jeho nové úplné znění). Obviněný své dovolání opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, původně uváděný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 označil v pozdějším doplnění dovolání za chybný odkaz [uvedený namísto § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021]. Obviněný především napadal nesprávné právní posouzení skutku uvedeného pod bodem I. napadeného rozsudku soudu druhého stupně, tyto své námitky podřadil pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, dále (spíše z procesní opatrnosti) ve smyslu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve znění účinném

do 31. 12. 2021 napadl také výrok o zamítnutí jeho odvolání, neboť v předcházejícím řízení byl dán prvně uvedený dovolací důvod.

16. Předně obviněný nesouhlasil s posouzením uvedeného skutku jako zločinu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a), c) tr. zákoníku. Podle obviněného soudy nižších stupňů při svém právním posouzení nerespektovaly právní názor formulovaný Nejvyšším soudem v jeho usnesení ze dne 24. 4. 2013 (obviněný chybně odkazoval na rok 2014), sp. zn. [5 Tdo 1555/2012](#), že obviněný nebyl osobou, která stanovovala podmínky veřejné soutěže. Podle názoru obviněného bylo jeho postavení v projednávané trestní věci v podstatě skutkově shodné jako v uvedeném rozhodnutí. On sám byl pouze hlavním inženýrem projektu, jenž převzal odbornou garanci za předmětnou veřejnou zakázku, nebyl však oprávněn rozhodovat o finálních podmínkách soutěže, nad ním se ještě nacházela vícestupňová soustava schvalovacích orgánů na úrovni Národního památkového ústavu a Ministerstva kultury České republiky.

17. Ani ze zaznamenané e-mailové komunikace nevyplývalo nic, co by vedlo ke spolehlivému závěru, že bez souhlasu zadavatele měnil podmínky soutěže nebo je doplňoval či upravoval v tom smyslu, aby tím bylo zpochybněno původní zadání veřejné soutěže a zvýhodněno sdružení H. – G. Pro takovéto závěry nespovídala ani další skutková zjištění, jako například skutečnost, že sdružení H. – G., podalo sedmou nejhorší nabídku. Obviněný poukázal též na závěry znaleckého posudku z oboru stavebnictví, podle něhož podmínky soutěže byly nastaveny standardním způsobem. Navíc smlouva s uvedeným sdružením byla uzavřena teprve až na základě zásahu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Obviněný připustil, že prostřednictvím své soukromé e-mailové schránky nestandardně zahájil elektronickou komunikaci se spoluobviněným P. S., kterou „protékaly dokumenty z tvorby zadávací dokumentace“, nicméně takový postup s odkazem na výše citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, označil za nanejvýš „nevhodný“, vzbuzující pochybnosti o jeho profesionalitě, spíše jeho postup svědčil o jeho vlastní nejistotě stran jeho schopnosti zpracovat kvalitně specifika takové veřejné zakázky. Z obsahu předmětné e-mailové komunikace nevyplývalo nic, co by svědčilo pro závěr o jeho vědomosti, že obviněný P. S. dále přeposílal uvedené e-maily jednomu z budoucích uchazečů veřejné soutěže. Jeho tvrzený úmysl favorizovat konkrétního uchazeče byl vyvrácen i tím, že jako člen hodnotící komise se při hlasování o nabídce vítězného uchazeče zdržel hlasování, navíc na jeho straně nebyl ani zjištěn motiv pro takové jednání.

18. Nesouhlasil ani s posouzením skutku jako zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku. Odvolací soud toto právní posouzení založil na právní konstrukci nepřímého pachatelství podle § 22 tr. zákoníku, obviněný měl jako nepřímý pachatel prostřednictvím O. P., ředitele Územního pracoviště Národního památkového ústavu XY, jako svého nástroje v dokladech uvést nepravdivé údaje vztahující se k výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie a tím umožnit nesprávné použití finančních prostředků z takového rozpočtu a činem způsobit škodu velkého rozsahu tím, že v žádosti o dotaci a v realizační fázi projektu podepsal čestné prohlášení, že výběry všech dodavatelů byly v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, a že předložený projekt byl v souladu s právními předpisy České republiky a Evropské unie. Odvolací soud se při formulaci svých závěrů nesprávně odvolával na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [6 Tdo 360/2020](#), jelikož zjištěné skutkové okolnosti v nyní projednávané trestní věci jsou podle

názoru obviněného diametrálně odlišné od skutkových okolností ve shora zmiňovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu. Zrekapituloval, že ve zmíněném rozhodnutí měli obvinění uvádět nepravdivé faktické údaje v podobě předpokládané hodnoty veřejné zakázky, čímž podle obviněného zapříčinili předražení zakázky. Naproti tomu obviněný byl uznán vinným tím, že prostřednictvím O. P. podepsal čestné prohlášení, že všechny postupy budou v souladu se zákony České republiky a Evropské unie. Podle něj odvolací soud nesprávně označil toto prohlášení za nepravdivý údaj. Podle jeho přesvědčení nelze podpis obecného čestného prohlášení (dokladu) o souladu s právními předpisy stavět naroveň vědomě nepravdivé deklaraci hodnoty veřejné zakázky, jež fakticky znamená tzv. předražení zakázky, a to zejména s ohledem na naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie ve vztahu k objektu a naplnění objektivní stránky skutkové podstaty tohoto trestného činu.

č. 35

19. Podle obviněného však nelze naplnění subjektivní stránky trestného činu podle § 260 tr. zákoníku prokazovat spácháním jiného trestného činu (spočívajícího ve zjednání výhody). Zatímco v případě nepravdivého uvedení předpokládané hodnoty veřejné zakázky (tzv. předražení) jde podle něj o uvedení nepravdivého údaje, v případě čestného prohlášení tomu tak není. V tomto směru nebylo ani provedeno žádné dokazování. Podle obviněného nelze pominout ani skutková zjištění odvolacího soudu, že veřejná zakázka nebyla předražena, byla realizována řádně a produktem její realizace byla stavba, která dosáhla mnoha prestižních ocenění v mezinárodním sektoru kulturních památek, což byl podle obviněného ostatně i jeden z důvodů, proč odvolací soud využil aplikace § 58 odst. 1 tr. zákoníku a rozhodl o odkázání poškozených s uplatněnými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

20. Obviněný namítl, že s takovými zjištěními koliduje právní závěr odvolacího soudu o „nesprávném použití finančních prostředků Evropské unie“, které je zákonným znakem skutkové podstaty trestného činu podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněný vytkl odvolacímu soudu, že vzhledem k použité právní kvalifikaci podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku, bylo odůvodnění výroku o náhradě škody napadeného rozsudku (v jeho bodě 60.) nepřesvědčivé a nelze z něj dovodit, zda škoda již vznikla, anebo zda teprve vznikne. Konkrétně odvolací soud na jedné straně uvedl, že škoda „vznikla“ ve výši poskytnutých dotačních prostředků, na druhé straně konstatoval, že „lze důvodně předpokládat, že v důsledku jednání obžalovaných vznikne škoda primárně českému státu“. Obviněný odvolacímu soudu rovněž vytkl závěr, podle něhož má být sporné, zda byla dána „odpovědnost obžalovaných za celou způsobenou škodu“, i navazující dodatek odvolacího soudu, podle něhož „toto je nutno pečlivě zvážit, neboť celý projekt byl řádně realizován“. Všechny tyto závěry odvolacího soudu pak podle obviněného do věci vnesly důvodnou pochybnost o vzniku škody v konkrétní výši, která je zákonným znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podle § 260 odst. 5 tr. zákoníku.

21. Závěrem obviněný zopakoval, že hmotněprávní posouzení skutku odvolacím soudem jako zvláště závažného zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku, za využití institutu tzv. nepřímého pachatele, bylo nesprávné.

22. S ohledem na výše uvedené obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a sám postupem podle § 265m tr. ř. rozhodl tak, že obviněného zproští obžaloby,

in eventum, aby věc přikázal tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí a současně rozhodl o tom, že se obviněný D. D. propouští z výkonu trestu na svobodu (míněn zřejmě trest odnětí svobody).

c) Dovolání obviněného Z. F.

23. Obviněný Z. F. podal prostřednictvím svých dvou obhájců ve dvou podáních dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 (byť šlo o dvě podání, je třeba obě považovat za jediné dovolání obviněného). Napadené rozhodnutí totiž podle něj spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, pro nějž byl odsouzen.

24. Obviněný spatřoval nesprávné právní posouzení v odvolacím soudem použité trestněprávní kvalifikaci skutku jakožto zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku. Podle obviněného nebyla naplněna objektivní stránka skutkové podstaty tohoto trestného činu ve znaku jednání, neboť předpokladem tohoto trestného činu je jednání pachatele přímo směřující k umožnění neoprávněného použití nebo zadržování finančních prostředků pocházejících z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií, přičemž takovéto jednání pachatele je přímo konkretizováno, a to v podobě vyhotovení, použití nebo předložení nepravdivých, nesprávných nebo neúplných dokladů či v uvedení nepravdivých, nesprávných nebo neúplných údajů anebo v zatajení dokladů nebo údajů. Jak podle obviněného vyplývá ze skutkových zjištění a jak potvrdil i sám odvolací soud, ze strany obviněného nedošlo k žádnému vyhotovení, použití nebo předložení žádného nepravdivého, nesprávného nebo neúplného dokladu, či k uvedení nepravdivého, nesprávného nebo neúplného údaje anebo k zatajení dokladu nebo údaje, kterým by došlo k umožnění neoprávněného použití nebo zadržování finančních prostředků pocházejících z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií. Postup odvolacího soudu, který svůj závěr o trestní odpovědnosti obviněného podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku založil na právní konstrukci vycházející z § 22 odst. 2 tr. zákoníku o tzv. nepřímém pachatelství, byl nesprávný. V tomto směru odkázal na závěry odvolacího soudu v odůvodnění jeho rozhodnutí (v bodě 40. na str. 23), v němž odvolací soud konstatoval, že „stejně jako u trestného činu podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku, ani ustanovení § 260 odst. 1 tr. zákoníku nevyžaduje žádné zvláštní postavení, vlastnost či způsobilost pachatele, tudíž se tohoto trestného činu dopustí i ten, kdo se žádným způsobem nepodílí na vyhotovení, užití a předkládání nepravdivých dokladů vztahujících se k výdajům Evropské unie, avšak nesprávné použití unijních dotačních prostředků přímo způsobí“, a že v takovém případě by se trestného činu podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku mohl dopustit kdokoli jakýmkoliv jednáním, které by přímo způsobilo nesprávné použití unijních prostředků. Tak tomu však podle obviněného nebylo.

25. Ustanovení § 260 odst. 1 tr. zákoníku současně v rámci objektivní stránky trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie nikterak nespécifikuje jiná jednání pachatele, mezi něž by bylo možné zařadit např. zmanipulování veřejné zakázky. Tato trestná činnost vychází z úmyslu pachatele použít nesprávný, nepravdivý nebo neúplný údaj nebo doklad, přičemž ji nelze dovozovat jako následek zmanipulovaného zadávacího řízení veřejné zakázky. Podle obviněného nebyla naplněna ani subjektivní stránka tohoto trestného činu, soud druhého stupně nezohlednil, že si obviněný nebyl dobře vědom svého protiprávního jednání

kvalifikovaného jako zločin zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejně dražbě podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku, když byl přesvědčen, že jeho činnost spočívá toliko v legitimní poskytování tzv. předběžných tržních konzultací. Nebyl naplněn ani jeho úmysl uvést nepravdivé údaje v dokladech vztahujících se k výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie, přičemž i v případě nepřímého pachatelství je vyžadován úmysl tzv. nepřímého pachatele, který musí směřovat k (úmyslnému) spáchání trestného činu prostřednictvím jednání živého nástroje. Z vymezení skutku odvolacím soudem ani z výsledků provedeného dokazování žádný takový úmysl podle jeho názoru zjištěn nebyl. Podle obviněného nelze z faktu jeho vědomosti o tom, že v důsledku jeho protiprávního jednání (zjednání výhody jednomu ze soutěžitelů) dojde k nesprávnému použití finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie, dovozovat, že on sám věděl o tom, že k nesprávnému použití finančních prostředků dojde na základě předložení nesprávného, nepravdivého či neúplného údaje nebo dokladu, neboť obviněnému podle jeho vlastních slov naopak muselo být známo, že žádný takový doklad či údaj od něj vyžadován nebude.

č. 35

26. Obviněný jako architekt v oblasti restaurátorství a zároveň osoba neznalá problematiky dokumentace předkládané poskytovateli dotace z finančních prostředků Evropské unie nemohl mít povědomí o tom, jaké dokumenty bude zpracovatel žádosti o dotaci (O. P.) poskytovateli dotace předkládat, a zda v nich budou uváděny jakékoli nepravdivé skutečnosti. Z hlediska závěru odvolacího soudu o tzv. nepřímém pachatelství podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku v souvislosti s využitím O. P. jako živého nástroje obviněný zdůraznil, že na něj on sám neměl absolutně žádný vliv, nemohl jej jakkoliv instruovat, nabádat či využít jeho omylu, neboť O. P. byl na obviněném zcela nezávislý (jemu neznámý). Nepřímé pachatelství nemůže být založeno na následku, který byl zapříčiněn jiným trestným činem, zároveň nelze hovořit o užití živého nástroje ke spáchání trestného činu, jestliže jeho rozhodování a volní jednání není možné ze strany pachatele jakkoliv ovlivnit. Odkaz odvolacího soudu na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [6 Tdo 360/2020](#), označil za nepřiléhavý, neboť pachatel v uváděné trestní věci na rozdíl od obviněného disponoval úplnou a přesnou znalostí všech potřebných dokumentů, které byly poskytovateli dotace předkládány, tj. předem věděl, že v těchto dokumentech budou zaznamenány nepravdivé skutečnosti týkající se zadávacího řízení, a měl přímý vliv na osobu, která byla odpovědná za zpracování a předložení příslušné dokumentace poskytovateli dotace.

27. Obviněný Z. F. poukázal též na rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. [3 Tdo 529/2017](#) a [5 Tdo 1540/2014](#). Výroková část napadeného rozsudku odvolacího soudu podle něj postrádá jak výslovné uvedení škody, která měla být zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku způsobena, tak i označení subjektu, jemuž měla tato škoda vzniknout. V souvislosti se závěry odvolacího soudu ohledně odkazu poškozených s uplatněnými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních dovodil, že i podle názoru odvolacího soudu byla odpovědnost obviněného sporná, a že škoda, jak ji definoval odvolací soud, dosud nenastala, neboť povinnost k vrácení určité dotační sumy teprve bude předmětem budoucího řízení. Proto podle obviněného není vyloučeno, že může dojít k jinému rozhodnutí (korekci). Jak dále obviněný uvedl, dosud tak není zřejmé, zda, komu a v jaké výši škoda vůbec vznikla.

28. Předesílaje svou vědomost o tom, že samotná nepřiměřenost trestu není dovolacím důvodem, současně poukázal na údajně nepřiměřenou přísnost nepodmíněného trestu odnětí

svobody, který mu byl v souvislosti s posouzením jeho jednání jako jednočinného souběhu obou shora označených zločinů uložen.

29. Závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil, stejně jako i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby ve věci sám rozhodl, příp. aby věc přikázal odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovoláním

30. K dovoláním obviněných se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Po rekapitulaci všech podaných dovolání a dosavadního průběhu trestního řízení se státní zástupce vyjádřil ke vzneseným dovolacím námitkám, které se zčásti obsahově překrývaly. Konstatoval, že výchozím předpokladem pro uplatnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 je nesprávná aplikace hmotného práva.

31. Z podstatné části byly podle státního zástupce námitky všech tří obviněných formálně podřaditelné pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, nicméně se podle jeho názoru jednalo o námitky zjevně neopodstatněné. Státní zástupce zopakoval relevantní pasáže skutkové věty výrokové části napadeného rozsudku odvolacího soudu, z nichž vyplývá, že vymezení rozhodných skutkových okolností, které se promítly do právních závěrů, je naprosto odlišné od skutkových zjištění popsanych Nejvyšším soudem v jeho usnesení ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. [5 Tdo 1555/2012](#), které žádal přiměřeně aplikovat na tuto věc obviněný D. D. Odvolací soud se s obsahově identickými námitkami obviněného náležitě a přesvědčivým způsobem vypořádal v písemném vyhotovení odůvodnění svého rozsudku (v bodě 34. na str. 21), na něž lze odkázat. Opakované námitky lze v dovolacím řízení označit za zjevně neopodstatněné.

32. Státní zástupce odmítl také námitky obviněného P. S. týkající se o údajné právní přípustnosti odborných konzultací mezi zadavatelem veřejné zakázky na straně jedné a odborníky či dokonce přímo dodavateli na straně druhé, neboť (jak ve svém podání připustil i sám obviněný) toto platilo pouze za podmínky, že takový postup nenarušoval hospodářskou soutěž, což zjevně nebyl nyní posuzovaný případ. Za zcela nepřipadný označil názor obviněného s poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe, že bylo namístě primárně vyvozovat u příslušné osoby odpovědnost správní a nikoli trestněprávní, a to i v případech, že by takové konzultace odporovaly dobrým mravům, příp. narušovaly hospodářskou soutěž.

33. Za námitky skutkové a neodpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 označil státní zástupce některé námitky obviněných ve vztahu k právní kvalifikaci skutku jako trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku. Obvinění jejich prostřednictvím totiž fakticky pouze zpochybňovali správnost skutkových zjištění soudů nižších stupňů, prezentovali vlastní skutková tvrzení, případně akcentovali některá dílčí zjištění, avšak současně pomíjeli ostatní ve věci učiněná zjištění. Šlo zejména o námitky obviněného P. S. týkající se jeho hodnocení důkazního významu závěrů znaleckého zkoumání otázky zvýhodnění sdružení H. – G., výslovný poukaz na pouhou část jím vybraných

rozhodných okolností (že zmíněné sdružení v soutěži podalo druhou nejvyšší nabídku ze všech soutěžitelů, že bylo jako úspěšný soutěžitel vyhodnoceno teprve po rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, že předmětné dílo bylo tímto sdružením řádně provedeno, aniž by došlo k navyšování jeho rozpočtu, a že samotné dílo obdrželo mnoho ocenění v České republice i zahraničí). Podobně šlo i o námitky obviněného Z. F., že si nebyl dost dobře vědom protiprávnosti svého jednání, že jeho činnost spočívala v legitimním poskytování tzv. předběžných tržních konzultací, že nebyl naplněn úmysl uvést nepravdivé údaje v dokladech vztahujících se k výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie. Za takové lze označit i námitky obviněného D. D., že byl pouze hlavním inženýrem projektu, že převzal pouze odbornou garanci za předmětnou veřejnou zakázku, aniž by však byl oprávněn rozhodovat o finálních podmínkách soutěže, že ze zapsané e-mailové komunikace nevyplývalo nic, co by vedlo ke spolehlivému závěru, že bez souhlasu zadavatele měnil podmínky soutěže, doplňoval je či je upravoval v tom smyslu, aby tím bylo zpochybněno původní zadání veřejné soutěže a zvýhodněno sdružení H. – G. Shodně státní zástupce odmítl i námitky obviněných P. S. a D. D. ohledně okolností konečného výběru sdružení H. – G., jakožto nejvhodnějšího uchazeče o veřejnou zakázku. K tomu jen ve shodě s odvolacím soudem (viz bod 31. na str. 19 odůvodnění jeho rozsudku) připomněl, že závěr o vině obviněných nezávisel na úspěchu či neúspěchu zvýhodněného subjektu v soutěži.

34. Námitky obviněných týkající se trestněprávní kvalifikace skutku jako zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku nebylo možné podle státního zástupce označit za opodstatněné. Nepravdivým dokladem stejně jako i nepravdivým údajem je míněn jakýkoli doklad a jakýkoli údaj, které jsou v konkrétním případě dotace poskytované z rozpočtu Evropské unie nebo z rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem poskytovatelem dotace vyžadovány jako jeden z podkladů pro účely jeho rozhodnutí o přiznání a proplacení dotace, a to za předpokladu, že se zároveň jedná o doklad nebo údaj objektivně nepravdivý (což je před poskytovatelem dotace zatajeno). Z popisu skutkových zjištění odvolacího soudu vyplynulo, že předmětné čestné prohlášení, jež mělo (v rozporu se skutečností) dokládat údajně zákonný a věcně správný průběh zadání zmíněné veřejné zakázky z hlediska požadavků vyplývajících ze zákona o veřejných zakázkách, takovým dokladem zcela nepochybně bylo, neboť jeho předložení bylo poskytovatelem dotace vyžadováno právě pro účely možného posouzení faktu splnění stanovených podmínek pro přiznání a proplacení předmětné dotace žadateli (Národnímu památkovému ústavu).

35. Státní zástupce označil jako argumentačně zavádějící a zároveň i za zjevně neopodstatněné námitky obviněných D. D. a Z. F., že jejich trestní odpovědnost za trestný čin porušení finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku byla odvozována od trestněprávní odpovědnosti za trestný čin zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku. Přímou z výroku napadeného rozsudku totiž vyplynulo, že trestní odpovědnost obviněných byla podmíněna ryze skutkovými zjištěními, že obvinění úmyslně zatajili předchozí vědomé porušení procedurálních pravidel při zadávání předmětné veřejné zakázky a záměrně předstírali, že k žádnému takovému porušení pravidel vyplývajících ze zákona o veřejných zakázkách nedošlo, zároveň tak učinili s plným vědomím významu tohoto faktu pro následné protiprávní financování předmětného projektu prostřednictvím peněžních prostředků z fondů Evropské unie (k tomu odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku v bodě 27.).

36. Za nedůvodné považoval státní zástupce také ty námitky obviněných, které směřovaly proti právnímu závěru odvolacího soudu o spáchání zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku jako nepřímí pachatelé podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku. K tomu odkázal přímo na skutkovou větu výrokové části rozsudku odvolacího soudu. Obvinění věděli, že výběrové řízení na zhotovitele předmětné veřejné zakázky bylo jedním z předpokladů stanovených poskytovatelem dotace pro přiznání a pro následné schválení čerpání dotace z Integrovaného operačního programu Evropského fondu pro regionální rozvoj, že dotace měla sloužit k částečnému financování výdajů spojených s realizací projektu. Jestliže tedy obvinění svým úmyslným jednáním uvedenou podmínku nutnou pro přiznání a proplacení dotace objektivně nesplnili, museli být i srozuměni s tím, že ke schválení dotace na financování výdajů spojených s realizací daného projektu by ze strany poskytovatele dotace nedošlo, pokud by mu tato skutečnost byla známa. Ze skutkových zjištění odvolacího soudu zároveň vyplynulo, že si obvinění byli vědomi i faktu, že Národní památkový ústav jako zadavatel předmětné veřejné zakázky a zároveň jako žadatel o dotaci na (částečné) financování výdajů spojených s realizací této zakázky bude nucen splnění uvedené podmínky poskytovateli dotace doložit. Obvinění si byli zároveň vědomi toho, že jejich úmyslné jednání spočívající ve zmanipulování předmětné veřejné zakázky nebylo z podkladů, jež byly oficiálním písemným výstupem ze zadávacího řízení, patrné, čili muselo jim být současně zřejmé a museli být zároveň i srozuměni s tím, že zadavatel bude vůči poskytovateli dotace operovat s údaji, které nebudou odpovídat skutečnosti, a bude nucen předkládat poskytovateli dotace doklady, které nebudou pravdivé. Podle názoru státního zástupce nebylo podstatné, že obvinění sami přímo žádné nepravdivé čestné prohlášení nevytvořili ani nepodepsali, protože pro závěr o jejich trestní odpovědnosti postačovalo jejich srozumění s tím, že v důsledku jejich předchozího úmyslného protiprávního jednání bude poskytovateli dotace ze strany žadatele o dotaci předložen doklad, jehož obsah bude objektivně nepravdivý a na jehož základě tak dojde k vydání nesprávného rozhodnutí o přiznání a čerpání dotace z Integrovaného operačního programu Evropského fondu pro regionální rozvoj.

37. Jako irelevantní odmítl státní zástupce námitky obviněného Z. F., kterými poukazoval na údajnou absenci jakéhokoli svého vlivu na O. P., ale také námitku, že nepřímé pachatelství nemůže být založeno na následku, který byl zapříčiněn jiným trestným činem, a že nelze hovořit o užití živého nástroje ke spáchání trestného činu, jestliže rozhodování a volní jednání takového živého nástroje není možné ze strany pachatele jakkoliv ovlivnit. K tomu státní zástupce doplnil, že odvolací soud jím použitou právní konstrukci o nepřímém pachatelství s poukazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [6 Tdo 360/2020](#), v odůvodnění svého rozsudku logickým a srozumitelným způsobem vysvětlil, současně ozřejmil, z jakých skutkových závěrů při její aplikaci vycházel.

38. Státní zástupce odmítl také námitku odkázání poškozených s uplatněnými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť se jednalo o dezinterpretaci dílčích závěrů odvolacího soudu, jež se týkaly dvou zcela odlišných právních otázek, tedy konkrétně existence a výše škody a povinnosti k náhradě škody. Pokud šlo o otázku existence a konkrétní výše škody jakožto zákonného znaku kvalifikované skutkové podstaty zločinu podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku, odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku (v jeho bodě 41.), a na vyjádření Ministerstva financí České republiky ze dne 11. 4. 2019 (ve spise na č. I. 1874), ze kterého jednoznačně vyplynulo, že veškeré prostředky z rozpočtu

Evropské unie na tento projekt Česká republika již přijala, tudíž rozpočet Evropské unie byl posuzovaným činem dotčen. Závěr odvolacího soudu o tom, že škoda již vznikla, byl z napadeného rozhodnutí zcela zřejmý a nemohl být zpochybňován obviněnými odkazem na argumentaci odvolacího soudu k odůvodnění výroku, jímž tento soud podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozenou Českou republiku s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Státní zástupce odkázal na odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku odvolacího soudu (v bodě 60. na str. 30), podle něž škoda vznikla v podobě úhrady dotační podpory z rozpočtu Evropské unie.

39. Za zjevně neopodstatněné označil státní zástupce také námitky obviněných týkající se absence vyjádření existence škody a její konkrétní výše ve skutkové větě výrokové části, ale i námitky údajné absence označení poškozeného subjektu. Ačkoli ve skutkové větě napadeného rozsudku nebyla odvolacím soudem výše neoprávněně čerpané dotace „*expressis verbis*“ označena jako škoda, z formulací tímto soudem použitých bylo zřejmé a nepochybné, že trestněprávně relevantním následkem jednání obviněných bylo nesprávné použití finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie, a to za situace, kdy při smlouvou o dílo stanoveném objemu ceny díla ve výši 319 458 474 Kč včetně DPH činily skutečné náklady 322 861 092,64 Kč, z čehož část ve výši 314 568 768 Kč byla způsobilá dotace, ze které částka 267 383 452,80 Kč, tj. 85 %, byla hrazena z prostředků Evropské unie prostřednictvím Ministerstva kultury České republiky, které tuto část výdajů nejprve předfinancovalo, a částka ve výši 47 185 315,20 Kč, tj. 15 %, byla spolufinancována Ministerstvem kultury České republiky, a zbývající část výdajů, za nezpůsobilé k proplacení z dotace byly označeny výdaje ve výši 8 292 324,64 Kč. Přímou z textu skutkové větě napadeného rozsudku tak bylo nade vše pochybnost patrné, jaké konkrétní plnění, z jakých zdrojů pocházející a v jaké výši bylo v důsledku jednání obviněných protiprávně vyplaceno, a tedy i na úkor majetku jakého subjektu, a je z něj proto i seznatelné, o jaká konkrétní skutková zjištění odvolací soud opřel svůj právní závěr o naplnění kvalifikačního znaku zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku v podobě škody velkého rozsahu.

40. Jako zjevně neopodstatněnou shledal státní zástupce také námitku obviněného P. S. zpochybňující naplnění znaku škody, jímž bylo podmíněno použití vyšší trestní sazby uvedené v § 260 odst. 5 tr. zákoníku, spočívající v tom, že probíraný investiční záměr byl způsobilý k tomu, aby byl spolufinancován z rozpočtu Evropské unie, a proto škodou nemohla být úplná hodnota spolufinancování rekonstrukce. Státní zástupce v tomto směru plně odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku (konkrétně bod 41.), v němž se odvolací soud s touto otázkou vypořádal a své závěry i blíže rozvedl. Neobstojí ani námitka, podle níž se obviněným napadený závěr odvolacího soudu o škodě má vymykat soudní praxi, která podle obviněného výši škody standardně stanovuje jako rozdíl mezi (vyšší) vítěznou nabídkou a (nižší) nabídkou uchazeče, který by v případě řádného postupu zadavatele zakázku získal. Nepatřičným se jeví i odkaz obviněného na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. [5 Tdo 746/2014](#), v němž se Nejvyšší soud vůbec nezabýval otázkou škody jako znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 5 tr. zákoníku, nýbrž výkladem vybraných znaků skutkové podstaty trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku. Zjevně neopodstatněnou, byť formálně podřaditelnou pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, shledal i námitku obviněného P. S. o údajném vyloučení jednočinného

souběhu trestných činů zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku a poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku z důvodu údajné subsidiarity posléze uváděného trestného činu. K tomu jen ve stručnosti odkázal na právní závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [6 Tdo 360/2020](#).

41. Podle státního zástupce nebylo možno akceptovat ani výhrady obviněného P. S. proti správnosti trestněprávní kvalifikace jeho jednání popsaného pod bodem II. napadeného rozsudku, které bylo kvalifikováno jako zločin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku (za užití § 238 tr. zákoníku). Prakticky veškeré tyto námitky obviněný koncipoval jako námitky skutkové a procesní, které neodpovídají uplatněnému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu.

42. Stejně tak za neodpovídající uplatněnému ani jinému dovolacímu důvodu bylo možno označit výhrady obviněného Z. F. proti výroku o trestu, který mu byl uložen napadeným rozsudkem odvolacího soudu. Obviněný uložený trest označil za nepřiměřeně přísný s poukazem na způsob provedení činu a na jeho osobní poměry.

43. Státní zástupce nesouhlasil ani s námitkami obviněného D. D. k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 v jeho druhé alternativě s tím, že pokud námitky jinak formálně podřaditelné pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 nebyly v daném případě opodstatněnými, nelze ani dovodit opodstatněnost uplatněných námitek vůči dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 v jeho druhé alternativě.

44. Státní zástupce závěrem shrnul, že dovolání obviněných P. S., D. D. a Z. F. sice z převážné části obsahově odpovídaly jimi uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, nicméně je označil jako zjevně neopodstatněné. Ze shora uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněných odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněná. Zároveň vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání.

45. Vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství bylo zasláno k případné replice dovolatelům, kteří tohoto práva nevyužili.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

46. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

47. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání či některých jiných opravných prostředků není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl

jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele svým obsahem takovému důvodu odpovídaly.

48. Všichni obvinění podali dovolání ještě v roce 2021, tj. za právní úpravy účinné do 31. 12. 2021, všichni uplatnili dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 [nyní jde o § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.], obviněný D. D. uplatnil též dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 [nyní jde o § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.].

49. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, tj. podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022, je dán tehdy, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021), resp. podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. (ve znění účinném od 1. 1. 2022). Tento dovolací důvod uplatnil pouze obviněný D. D. s tím, že podle jeho názoru nemělo být zamítnuto jeho odvolání, neboť v řízení mu předcházejícím byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., pro který lze napadat i samotné rozhodnutí odvolacího soudu učiněné z podnětu jiných odvolání. Také podstatou jeho argumentace tak je posledně uvedený dovolací důvod.

50. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021), resp. § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022, je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

51. K tomu je třeba doplnit, že od 1. 1. 2022 došlo novelizací trestního řádu provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. k rozšíření dovolacích důvodů. Dovolací důvod do té doby uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je od 1. 1. 2022 zařazen pod písmenem h) téhož ustanovení, neboť pod § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl od 1. 1. 2022 vložen nový dovolací důvod spočívající v tom, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu,

jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Obvinění tento dovolací důvod ještě uplatnit nemohli, protože celá lhůta pro podání dovolání proběhla za předchozí právní úpravy před datem účinnosti zmíněné novely. Rozšiřovat či měnit dovolací důvody je zároveň možné jen po dobu trvání dovolací lhůty – viz § 265f odst. 2 tr. ř.

52. Nemalá část uplatněných dovolacích námitek obviněných byla ovšem koncipována tak, jako by se obvinění chtěli právě tohoto důvodu dovolávat. Nejvyšší soud sice již rozhodoval za účinnosti nové právní úpravy, nicméně posuzoval dovolání obviněných učiněná před její účinností. V tomto směru je ovšem třeba připomenout, že zmíněná novela reagovala na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. extrémního nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [v tomto duchu měl být vykládán dřívější § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 a tyto požadavky byly promítnuty do nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásada volného hodnocení důkazů, zásada vyhledávací a presumpce nevinny. Taková existence tzv. zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022, resp. takto by měl být vykládán původní § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, což by pak mohlo odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod.

53. Zmíněný tzv. extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k jedné verzi (např. uvedené v obžalobě), pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (tak např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [PI. ÚS st. 38/14](#), vyhlášeném jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněném pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu. Touto zmíněnou optikou proto Nejvyšší soud nahlížel i na dovolání obviněných.

54. Nejvyšší soud dále obecně připomíná, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval (v tomto případě srov. zejména str. 15– 31 odůvodnění jeho rozsudku) a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002). Takové námitky dovolatele samy o sobě nenaplní dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 (podobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1615/2014](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. [3 Tdo 892/2014](#)).

b) K vlastním dovolacím námitkám obviněných

55. Nejprve je třeba uvést, že dovolací námitky obviněných představují jejich dosavadní obhajobu, kterou uplatňovali jak v řízení před soudem prvního stupně, tak v rámci svých řádných opravných prostředků. Zejména D. D. uplatnil ve svém dovolání námitky téměř totožné jako v odvolání proti rozsudku odvolacího soudu, se kterými se již vypořádal odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku (viz zejména body 32. – 35. na str. 19– 22), podobně alespoň zčásti uplatňovali stejné námitky také ostatní obvinění, s nimiž se odvolací soud též vypořádal (viz zejména body 31. a 43. – 50. týkající se obviněného P. S., resp. bod 36. týkající se obviněného Z. F.; resp. viz ostatní body odůvodnění rozsudku odvolacího soudu, které se týkaly všech obviněných – zejména body 20. – 29. a 38. – 42.). Na tyto pasáže je možno plně odkázat, protože Nejvyšší soud s takovým vypořádáním námitek obviněných souhlasí a není třeba tuto argumentaci znovu zevrubně opakovat (stranám je vypořádání těchto argumentů dobře známo). Odkázat lze též na vyjádření státního zástupce k podaným dovoláním, s nímž také Nejvyšší soud v zásadě souhlasí. Nad uvedený rámec proto Nejvyšší soud jen ve stručnosti uvede několik poznámek k jednotlivým námitkám obviněných. Jak již bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud totiž zpravidla odmítne odvolání, v němž obvinění pouze opakují tytéž námitky, jimiž se snažili zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval (jako tomu bylo v daném případě). Nejvyšší soud v zásadě souhlasí jak s potvrzením skutkových závěrů soudu prvního stupně odvolacím soudem, tak i s použitou právní kvalifikací skutku pod bodem I. odvolacím soudem, a to včetně změn oproti právnímu posouzení učiněnému soudem prvního stupně. K dalším možným změnám, které by byly k tíži obviněných (jako např. posouzení skutku pod bodem I. též jako trestného činu dotačního podvodu podle § 212 tr. zákoníku v návaznosti na stanovisko pod č. [1/2018](#) Sb. rozh. tr., popř. k odůvodněnosti zmírnění právní kvalifikace skutku pod bodem II. u obviněného P. S.), nemá Nejvyšší soud prostor pro vyjádření a zaujetí vlastního postoje s ohledem na procesní pravidla vztahující se k rozhodování o opravných prostředcích (zejména pak s ohledem na princip zákazu *reformationis in peius*). Nejvyšší soud je totiž limitován podanými dovoláními, která nemůže překročit, dovolací řízení není založeno na revizním principu, ale na principu vázanosti podanými dovoláními a v nich vytčeným rozsahem přezkumu a vymezenými dovolacími důvody (např. nebylo zpochybnováno, zda soudy nižších stupňů správně aplikovaly pravidla o časové působnosti trestních zákonů). Touto optikou nahlíženo napadený rozsudek soudu druhého stupně ob stojí, naopak námitky obviněných, pokud odpovídaly uplatněným dovolacím důvodům, shledal Nejvyšší soud za zjevně neopodstatněné.

56. Všichni obvinění svými námitkami zpochybňovali správnost právního posouzení skutku pod bodem I., kterým podle nich nebyly naplněny znaky žádného trestného činu, především pak zpochybňovali naplnění znaků zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku, který v tomto skutku spatřoval až odvolací soud, ovšem nesouhlasili ani s tím, že by se dopustili trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku, obviněný P. S. nesouhlasil ani s právním posouzením skutku pod bodem II. jako zločinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Všichni obvinění uváděli jak námitky ryze právní (např. chybná aplikace institutu nepřímého pachatelství), ryze skutkové (např. zpochybnění ze strany obviněného P. S., že padělal směnku), tak i námitky, které byly kombinací jak námitek skutkových, tak i právních, resp. námitek sice zdánlivě právních, ovšem vycházejících z jiného skutkového stavu (tak např. tvrzení o tzv. předběžných konzultacích při zadávání veřejné zakázky, což buď mělo vylučovat protiprávnost, nebo snižovat společenskou škodlivost natolik, že neměla být uplatněna trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, ale toliko odpovědnost správněprávní). Všichni obvinění svými námitkami alespoň zčásti brojili proti skutkovým zjištěním soudů prvního a druhého stupně a v dovoláních předkládali vlastní verze skutkového děje (všichni obvinění), případně namítali existenci tzv. extrémního rozporu mezi obsahem důkazů vyplývajících z provedených (a použitelných) důkazních prostředků na straně jedné a na základě jejich vyhodnocení dovozeným skutkovým stavem a jeho právním posouzením na straně druhé (vlastně též všichni obvinění, zejména však obviněný P. S.). Další velkou skupinou v zásadě typově shodných námitek ze strany obviněných bylo nesprávné právní posouzení skutků a nesprávný závěr o tzv. nepřímém pachatelství (zejména obviněný Z. F.). Další okruh dovolacích námitek všech obviněných směřoval proti závěru odvolacího soudu o způsobení škody velkého rozsahu.

57. První okruh zásadně nepřipustných námitek v dovolacím řízení se týká výhrad proti skutkovému stavu zjištěnému soudy nižších stupňů, které tvořily jádro prakticky všech dovolání obviněných. Obvinění předkládali ve svých dovoláních vlastní verze skutkového děje odlišné od skutkových zjištění soudů nižších stupňů, dovozovali odlišné závěry z provedeného dokazování, jinak hodnotili důkazy vyplývající z provedených důkazních prostředků, popř. své závěry činili, aniž by k tomu byl podklad v opatřených důkazech. Konkrétně se u jednotlivých dovolatelů jednalo o následující námitky. Šlo zejména o námitky obviněného P. S. týkající se jeho hodnocení závěrů znaleckého posudku z oboru stavebnictví a zvýhodnění Sdružení H. – G., dále námitky, že toto sdružení v soutěži podalo druhou nejvyšší nabídku ze všech soutěžitelů a jako úspěšný soutěžitel bylo vyhodnoceno teprve po rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, ale také námitek, že předmětné dílo bylo řádně provedeno a dílo obdrželo mnoho ocenění v České republice i zahraničí. Uvedená skutková tvrzení nebyla pro právní posouzení činu relevantní, neodrážela se ve znacích trestných činů kladených obviněným za vinu, mnohá jsou navíc zavádějící. Nebylo vůbec klíčové, zda rekonstrukce byla oceňována jako dobře provedená, stejně tak ani to, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže uznal, že Sdružení H. – G. bylo vyřazeno neprávem, že splnilo zadávací podmínky, rozhodné bylo, že obvinění právě zadávací podmínky protiprávně přizpůsobili potřebám uvedeného sdružení tak, aby pokud možno co nejvíce uchazečů o veřejnou zakázku bylo vyloučeno pro nesplnění přísně nastavených podmínek, které ale bude způsobilé splnit Sdružení H. – G. To se nakonec podařilo. Není ani pravdou, jak i někteří ostatní obvinění namítali, že by tím nedošlo k ovlivnění ceny projektu, protože právě nastavení uvedených zadávacích podmínek

znamenal, že ostatní uchazeči o veřejnou zakázku, kteří nabídli výrazně nižší cenu, ve výběrovém řízení neuspěli, protože nesplnili přísná kritéria stanovená na základě dohody obviněných. Konkrétně především obchodní společnost B. S. s., a. s., která nabídla nejnižší cenu (158 826 133 Kč), jež byla vlastně poloviční oproti ceně, za kterou ve výsledku provedlo rekonstrukci Sdružení H. – G., byla vyřazena právě především proto, že nesplnila některé kvalifikační předpoklady nastavené po dohodě obviněných. Podobně to ale bylo i s dalšími uchazeči (srov. k tomu přehledně body 100. až 108., ale též bod 126. a i některé další odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně).

58. Ve stejném duchu je třeba v základu považovat za námitky skutkové (a nikoli právní, jak obvinění namítali) takové, jimiž se vlastně všichni obvinění dovolávali oprávněnosti svého počínání z důvodu tzv. předběžných tržních konzultací s tím, že chtěli jednat řádně, nikoli protiprávně, to rozhodně neměli v úmyslu. Zcela důvodně zjistily soudy nižších stupňů opak. Podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů rozhodně nebylo záměrem obviněných, aby soutěž o veřejnou zakázku proběhla řádně se správně a objektivně nastavenými parametry soutěže, které by se promítly do zadávacích podmínek, že by tak činili otevřeně a transparentně tak, aby všem ostatním uchazečům o veřejnou zakázku (dodavatelům), ale i členům hodnotící komise, bylo jejich počínání zřejmé, právě naopak obvinění tak činili utajeně, cíleně ve prospěch jediného ze všech uchazečů o veřejnou zakázku, přičemž po vzájemných konzultacích koordinovali svůj postup ve prospěch jediného ze všech dodavatelů, který navíc měl druhou nejdražší nabídkovou cenu. Obvinění si tak byli velmi dobře vědomi svého protiprávního postupu, který se promítl do zmanipulování zadávání veřejné zakázky, a to nejen při přípravě zadávací dokumentace, ale i při hodnocení nabídek hodnotící komisí. Jejich činnost tak vůbec nespočívala v legitimním poskytování tzv. předběžných tržních konzultací ve smyslu tehdy ještě nekodifikovaného postupu (ustanovení § 33 ZZVZ zavádějící předběžné tržní konzultace přibylo do právního řádu až s účinností od 1. 10. 2016, tj. v době dlouho následující po jednání obviněných; kromě toho obvinění vůbec nesplňovali přísně stanovené parametry pro takové předběžné tržní konzultace, zejména pak transparentnost, ale ani dokumentaci postupu podle § 211 odst. 1 ZZVZ). Ostatně i v tomto ohledu jde o opakovanou námitku, kterou se již zabýval jak soud prvního stupně (viz bod 130. na str. 47 odůvodnění jeho rozsudku), tak i odvolací soud (viz bod 29. na str. 18 odůvodnění jeho rozsudku), oba soudy ji shodně odmítly jako nedůvodnou, v čemž s nimi souhlasí i Nejvyšší soud, takže lze na jejich odůvodnění plně odkázat. Soud prvního stupně správně zdůraznil, že k vytýkanému jednání došlo v roce 2011–2012, tedy za účinnosti tehdy platného zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, který tento postup neumožňoval. Tento postup byl zaveden až od 1. 10. 2016 zmíněným ustanovením § 33 ZZVZ (zákon č. 134/2016 Sb.). Avšak jednání obviněných (i kdyby bylo možno uvažovat o retroaktivitě uvedeného ustanovení, popř. o těchto pravidlech jako později kodifikovaném obyčeji) podmínkám uvedeného institutu vůbec neodpovídalo, i za současné úpravy by šlo o nepřipustné zjednání přednosti, pokud by měl jeden ze soutěžitelů k dispozici projektovou dokumentaci dříve než druhý, resp. o nepřipustné zjednání výhody, pokud by dokonce do ní mohl zasahovat a přizpůsobovat vlastním potřebám (popř. potřebám spřízněného subjektu) kvalifikační kritéria tak, aby odpovídala jeho možnostem a referencím, pokud by mohl ovlivňovat průběh hodnocení a výběr nejvhodnější nabídky. V takovém případě by rozhodně nemohlo jít o právem aprobované tzv. předběžné tržní konzultace, naopak by šlo o jednoznačné narušení hospodářské soutěže ve prospěch takto zvýhodněného uchazeče o veřejnou zakázku (dodavatele). Je třeba souhlasit i s odvolacím soudem, který jednoznačně

vyloučil, že by bylo možné činnost obviněných posoudit jako přípustnou předběžnou tržní konzultaci při přípravě zadávacích podmínek, neboť zjištěné postupy hrubě narušovaly zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace ve smyslu tehdy platného § 6 ZVZ, které jsou obdobně upraveny i v § 6 ZZVZ.

59. Obviněný D. D. zase zpochybňoval svoji odpovědnost, protože byl „pouze“ hlavním inženýrem projektu, převzal tak jen odbornou garanci za předmětnou veřejnou zakázku, ale nebyl oprávněn rozhodovat o finálních podmínkách soutěže. Podle něj ze zaznamenané e-mailové komunikace nevyplývalo, že by bez souhlasu zadavatele měnil podmínky soutěže, doplňoval je či je upravoval tak, aby tím bylo zpochybněno původní zadání veřejné soutěže a zvýhodněno sdružení H. – G. Ani v tomto směru nebylo možno s obviněným souhlasit, opět obviněný i v tomto ohledu stavěl své námitky jen zdánlivě jako právní, ve skutečnosti ale zpochybnil skutkový základ právního posouzení. Soudy nižších stupňů zcela důvodně tuto jeho obranu odmítly. Obviněný podstoupil výběrové řízení na zaměstnance Národního památkového ústavu, který by jako tzv. HIP (hlavní inženýr projektu) měl na starosti prakticky výlučně rekonstrukci K. Náplň jeho práce velmi zevrubně popsal soud prvního stupně v bodě 99. na str. 38 odůvodnění svého rozsudku, mimo jiné měl mít na starosti i přípravu zadávacích podmínek pro veřejné zakázky související s projektem K. Ze všech skutkových zjištění soudů nižších stupňů přitom plyne, že právě tento obviněný měl na tvorbu zadávací dokumentace ten největší a nejvýznamnější vliv, jakkoliv jím připravené zadávací podmínky podléhaly schvalovacímu procesu (ostatně to obviněný před spoluobviněnými zjevně ani neskrýval a na svůj „úspěch“ při prosazení sporných podmínek stanovených ve prospěch sdružení H. – G. je též upozorňoval – viz zejména bod 121. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, resp. bod 32. odůvodnění rozsudku soudu druhého stupně, na jejichž obsah lze odkázat).

60. Podobně skutkového charakteru byly i další námitky obviněných P. S. a D. D. ohledně okolností výběru nejvhodnějšího uchazeče o veřejnou zakázku a konečného výběru sdružení H. – G.

61. Jako výlučně skutkové lze označit veškeré námitky, jimiž obviněný P. S. brojil proti odsouzení pro skutek pod bodem II. výroku rozsudku soudu druhého stupně, v němž byl spatřován zločin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Podle obviněného bylo pouze zjištěno, že listiny byly opatřeny napodobeninou podpisu Z. F., nikoli to, jakým způsobem se mu listiny dostaly do dispozice. Soudům nižších stupňů vytkl, že se nezabývaly konkrétními okolnostmi daného případu a jeho vina nebyla dostatečně prokázána, z čehož dovozoval, že nebyly naplněny všechny znaky tohoto trestného činu, zejména že užil směnku jako pravou. Takové námitky neodpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu, ani žádnému jinému dovolacímu důvodu. Soud prvního stupně dospěl k jednoznačnému a opodstatněnému závěru, že to nebyl obviněný Z. F., kdo by vědomě vyhotovil falza dokladů a směnky, že by on sám opatřil svým padělaným podpisem a razítkem obchodní společnosti G., které neodpovídalo originálu a že by pak tyto listiny sám předal obviněnému P. S., jak on sám tvrdil. Tato verze je zcela nelogická, odporuje i dalšímu postupu jak obviněného Z. F., tak i jeho spolupracovníků, v neposlední řadě i samotného P. S., jehož verze byla zcela důvodně odmítnuta jako nepravdivá (třebaže obviněný Z. F. v trestním řízení využil svého práva a nevyprávěl, tedy ani verzi obviněného P. S. nevyvracel svou výpovědí). Naopak soudy nižších stupňů dovodily, že to byl obviněný P. S., kdo záměrně dokumenty a směnku padělal

nebo si opatřil padělanou směnku, která zajišťovala závazek obchodní společnosti G. ve výši 12 000 000 Kč. Je zjevné, že obviněný tak učinil v návaznosti na neochotu obchodní společnosti G., resp. obviněného Z. F. zaplatit obviněným P. S. požadovaný obnos (který navíc převyšoval účetně vykázaný zisk obchodní společnosti G. ze zakázky na rekonstrukci hospitálu K.). Obviněný jednal v úmyslu užít padělanou směnku jako pravou, což také učinil, když pohledávku spolu se zajištěním směnkou převedl na třetí osobu, která směnku následně uplatnila před soudem ve směnečném řízení. I v tomto směru lze v podrobnostech odkázat na zevrubná odůvodnění soudů nižších stupňů (soudu prvního stupně na str. 49– 52 a odvolacího soudu na str. 25– 27 odůvodnění jejich rozsudků).

62. Nejvyšší soud neshledal ani porušení zásady presumpce neviny a z ní vyplývající zásady *in dubio pro reo* a spravedlivého procesu. K námitce týkající se porušení zásady *in dubio pro reo*, kterou obvinění též uplatnili, Nejvyšší soud podotýká, že jde o zásadu procesní, nikoli hmotněprávní, a proto již z podstaty nenaplnuje důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, který slouží výlučně k nápravě vad spočívajících v nesprávném hmotněprávním posouzení.

63. Všichni obvinění tak v různé podobě shora uvedeným způsobem napadali především proces dokazování, zejména způsob hodnocení důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků, jakož i na jeho základě utváření skutkových závěrů týkajících především řádnosti jejich postupu a jejich víře v oprávněnost takového postupu. Z těchto svých výhrad pak dovozovali, že skutky kladené jim za vinu nebyly prokázány, resp. nebyly zjištěny příslušné znaky skutkových podstat trestných činů kladených jim za vinu. Obvinění uvedenými námitkami tak brojili především proti skutkovým zjištěním soudů nižších stupňů a v dovoláních předkládali vlastní verze skutkového děje, které žádali právně posoudit, což jsou námitky v zásadě neodpovídající dovolacím důvodům, jak bylo uvedeno shora. Nejvyšší soud totiž není další (třetí) soudní instancí s plnohodnotným přezkumem závěrů soudů nižších stupňů, takto jeho role a postavení v trestním řízení nebylo koncipováno, na tom nic nezměnilo ani doplnění nového dovolacího důvodu uvedeného v nynějším § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

64. V tomto směru je třeba připomenout, že dokazování je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání. Dokazování je ovládáno zásadami jeho se týkajícími, a to zásadou vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpcí neviny. Hodnotit důkazy tak může jen ten soud, který je také v souladu s principem bezprostřednosti a ústnosti provedl, protože jen díky tomu může konkrétní důkazní prostředek vyhodnotit a získat z něj relevantní poznatky. Zásada bezprostřednosti ve spojitosti se zásadou ústnosti zde hraje významnou roli, soud je přímo ovlivněn nejen samotným obsahem důkazního prostředku, ale i jeho nositelem (pramenem důkazu). Jen takový způsob dokazování může hodnotícímu orgánu poskytnout jasný obraz o dokazované skutečnosti a vynést rozhodnutí pod bezprostředním dojmem z provedených důkazů. I odborná literatura (např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, str. 180 a násl.) uznává, že nejlepší cestou pro správné rozhodnutí je zhodnocení skutkových okolností na podkladě bezprostředního dojmu z přímého vnímání v osobním kontaktu. Před dovolacím soudem se ale dokazování zásadně neprovádí (viz § 265r odst. 7 tr. ř.). Proto je též zcela důvodná koncepce dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jímž mají být napravovány jen zásadní vady právního posouzení, případně úzce

vymezený okruh vad procesních majících povahu zmatečných důvodů, pro které nemůže napadené pravomocné rozhodnutí obstát. Mezi takové vady se ovšem zásadně neřadí vady dokazování, při němž dochází k utváření závěrů o skutkovém ději, jenž je kladen obviněným za vinu. Naopak Nejvyšší soud, který sám dokazování zásadně neprovádí, musí vycházet ze závěrů soudů nižších stupňů, které samy důkazní prostředky provedly a důkazy z nich vyplývající mohly též náležitě vyhodnotit, jak bylo naznačeno shora. Nemá tak být arbitrem v polemice o tom, jaké skutkové závěry učinit na základě hodnocení důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků.

65. Nejvyšší soud na shora vymezený okruh námitek obviněných ohledně skutkového stavu, rozsahu dokazování, použitelnosti jednotlivých důkazů a případně dalších ryze procesních výhrad nahlížel ve světle judikatury Ústavního soudu, přitom nezjistil ani porušení základních práv obviněných, a to ani práva na spravedlivý proces. Dovolací soud přitom interpretoval a aplikoval uvedené podmínky připuštění zmíněných dovolacích námitek tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou a Listinou, a v neposlední řadě též judikaturou Ústavního soudu [srov. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), vyhlášené jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněné pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu]. V daném případě však žádný nesoulad, natožpak extrémní, mezi důkazy vyplývajícími z provedených důkazních prostředků a na jejich základě dovozeným skutkovým stavem neshledal. Soudy nižších stupňů se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dostatečné dokazování, aby na jeho základě učinily skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního i druhého stupně, jakož i v použité právní kvalifikaci. O takový rozpor nejde, pokud soudy vycházely z verze skutkového děje uvedené v obžalobě opřené o jednu skupinu důkazů, naopak odmítly jinou verzi preferovanou obhajobou opřenou o jinou skupinu důkazů, pokud své stanovisko v tomto směru odůvodnily.

66. Zbývá poslední skupina námitek, které by bylo (byť s určitou mírou benevolence) označit za ryze právní námítky, které je možno podřadit pod uplatněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021.

67. Za ni lze snad ještě považovat námitku obviněného D. D. proti právnímu posouzení skutku pod bodem I. napadeného rozsudku jako zločinu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, 2 písm. a) a c) tr. zákoníku. Obviněný zpochybnil, že by mohl naplnit znaky tohoto trestného činu, pokud vůbec nebyl osobou, která by stanovovala podmínky předmětné veřejné zakázky, přitom se dovolával názoru uvedeného v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. [5 Tdo 1555/2012](#). Takový odkaz (byť podpořený bohatou citací z uvedené věci) je však nepřipadný, protože jde o skutkově zcela odlišné případy, jak správně poukázal i státní zástupce ve svém vyjádření. Je třeba v této spojitosti upozornit, že trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku se může v zásadě dopustit kdokoliv, nežádá se speciální ani konkrétní subjekt, ve skutkové podstatě uvedeného trestného činu není vyžadována žádná zvláštní vlastnost, postavení či způsobilost, může jej tak spáchat kdokoliv, kdo alespoň dílčím způsobem (jako spolupachatel) přispěje k naplnění znaků uvedené skutkové podstaty. Takové zvláštní postavení je vyžadováno až v § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, který ostatně obviněný D. D. jako jediný z obviněných také naplnil, neboť byl dokonce členem hodnotící komise. V tom se projevuje zvláštní povaha uvedeného

trestného činu, který je považován za tzv. nepravý zvláštní delikt (z hlediska třídění trestných činů podle osoby pachatele) – srov. k tomu rozhodnutí č. [1/2019-II. a III.](#) Sb. rozh. tr. Základní skutkovou podstatu tak může naplnit kdokoliv, tj. i *extraneus*, pokud ale může svým jednáním alespoň zčásti naplnit znaky skutkové podstaty uvedeného trestného činu, tj. pokud může v souvislosti se zadáním veřejné zakázky zjednat některému dodavateli přednost nebo výhodnější podmínky na úkor jiných dodavatelů (blíže k tomu srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3407, marg. č. 8). Tak tomu ale zjevně u obviněného D. D. bylo, což dokládají i skutkové závěry učiněné soudy nižších stupňů, že to byl právě tento obviněný, kdo měl zásadní (největší) vliv na formulaci podmínek v zadávací dokumentaci, třebaže ještě podléhala následnému schválení. Byl to nepochybně on, kdo do zadávacích podmínek stanovoval a následně před nadřízenými obhajoval předpoklady pro dodavatele po vzájemné dohodě s ostatními obviněnými. V tomto ohledu hrál tento obviněný zcela kruciólní roli. I ostatní obvinění se na zjednávání výhody pro sdružení H. – G. podíleli, jejich role byla též významná, byť nikoli rozhodující (jako obviněného D. D.), proto též bylo i v jejich jednání spatřováno spolupachatelství trestného činu podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, jen jim nebylo vytýkáno zvláštní postavení uvedené v § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, což je zcela v intencích shora zmíněného rozhodnutí pod č. [1/2019-III.](#) Sb. rozh. tr. Všichni obvinění přitom naplnili i další alternativní znak zmíněné základní skutkové podstaty, neboť kromě výhodnějších podmínek zjednali sdružení H. – G. i časovou přednost, takže toto sdružení se na výběrové řízení mohlo lépe připravit, když s časovým předstihem znalo zadávací podmínky veřejné zakázky, které dokonce mohlo samo ovlivnit.

68. Další právně relevantní námitky odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021 byly námitky související s posouzením skutku pod bodem I. odvolacím soudem jako zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku. Obvinění zejména brojili proti závěru soudu, že došlo k vyhotovení, použití nebo předložení nesprávného, nepravdivého nebo neúplného dokladu, že by jednali jako nepřímí pachatelé a že by svým činem způsobili jakoukoliv škodu.

69. Zločin poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku byl soudem druhého stupně spatřován v tom, že obvinění (jako spolupachatelé) uvedli nepravdivé údaje v dokladech vztahujících se k výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie, a tím umožnili nesprávné použití finančních prostředků z takového rozpočtu a činem způsobili škodu velkého rozsahu. Nejvyšší soud vycházel v tomto směru z alternativ vybraných soudem druhého stupně, který je shodně u všech dovolatelů užil v tzv. právní větě výrokové části svého rozsudku a blíže rozvedl své úvahy v odůvodnění svého rozsudku (v bodě 40.). Zjevně přitom vycházel z dikce uvedeného ustanovení, která odpovídá § 260 odst. 1 tr. zákoníku ve znění platném a účinném v době ukončení jednání obviněných, tj. v době od 1. 1. 2012 do 30. 11. 2019 (jak vyplývá i z citace ustanovení v bodě 40. odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). Škodou velkého rozsahu se podle § 138 odst. 1 tr. zákoníku ve znění účinném do 30. 9. 2020 (tj. v době jednání obviněných) rozuměla škoda dosahující částky nejméně 5 000 000 Kč, zatímco podle § 138 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku ve znění účinném od 1. 10. 2020 se jí rozumí škoda dosahující částky nejméně 10 000 000 Kč. Odvolací soud tak sice nevysvětlil, proč užil právní úpravu účinnou do 30. 11. 2019, ovšem obvinění v tomto směru neuplatnili žádné námitky, proto není třeba se touto otázkou blíže zabývat (ostatně při uvažované částce 267 383 452,80 Kč jde podle obou právních úprav o škodu velkého rozsahu

s několikanásobným překročením uvedené dolní hranice této škody, tj. o trestný čin se zcela stejnou trestní sazbou, pak by zásadně měl být užit zákon účinný v době spáchání činu – § 2 odst. 1 tr. zákoníku; stejně tak má Nejvyšší soud za to, že byly naplněny znaky uvedeného trestného činu podle znění trestního zákoníku v době spáchání činu i v době rozhodování odvolacího soudu – více se tím ale není možno zabývat s ohledem na to, že obvinění ve svých dovoláních neuplatnili námitky tohoto zaměření). Trestný čin podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku je úmyslným trestným činem (viz § 13 odst. 2 tr. zákoníku), postačí však i úmysl nepřímý podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku.

70. Obvinění se shodně hájili tím, že nevyhotovili, nepoužili a ani nepředložili nepravdivé údaje. Obviněný P. S. působil pouze jako konzultant a nepodílel se na vypracování žádosti. Obviněný D. D. se bránil tím, že neměl na O. P. žádný vliv, neměl ani povědomí o tom, že nějaké čestné prohlášení bude podepisováno, resp. že v něm budou deklarovány určité skutečnosti. Obviněný Z. F. si zase nebyl vědom svého protiprávního jednání, jeho činnost spočívala pouze v poskytování tzv. předběžných tržních konzultací, neměl v úmyslu uvést jakékoliv nepravdivé údaje v dokumentech vztahujících se k výdajům Evropské unie, neměl a nemohl mít povědomí o tom, jaké dokumenty bude zpracovatel žádosti o dotaci poskytovateli dotace předkládat a zda v nich budou uváděny nepravdivé skutečnosti.

71. Obvinění namítali, že předložení nepravdivého čestného prohlášení nenaplnuje znak objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku spočívající v nepravdivém údaji v dokladu vztahujícím se k výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie, jak uzavřel odvolací soud. Nejvyšší soud v obecné rovině může uvést, že uvedený znak je jedním z více alternativně stanovených znaků skutkové podstaty zmíněného trestného činu. Musí jít o údaj, který je nepravdivý, tedy svým obsahem neodpovídá objektivní realitě (skutečnosti), což v daném případě zcela nepochybně bylo splněno, protože zadávací řízení neproběhlo v souladu s požadavky na něj kladenými zákonem o veřejných zakázkách (tehdy zákonem č. 137/2006 Sb.), ač to bylo v čestném prohlášení nepravdivě deklarováno, jak vyplývá z výše uvedeného. Tento nepravdivý údaj vztahující se k výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie byl obsažen v dokumentu nazvaném čestné prohlášení (v trestním spise na č. I. 1826), které lze považovat za doklad ve smyslu § 260 odst. 1 tr. zákoníku. Dokladem se přitom rozumí jakákoli listina, jejíž předložení je zapotřebí pro účely získání finančních prostředků z evropských rozpočtů, může jít např. o žádost o poskytnutí dotace, žádost o platbu, ale i o čestné prohlášení (např. o bezdlužnosti vůči veřejné správě či ve vztahu k veřejné podpoře), podklady k veřejné zakázce nebo o výpis z obchodního rejstříku či z evidence rejstříku trestů (viz ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3439, marg. č. 8; shodně i předchozí vydání). Za doklad tak zcela nepochybně lze považovat i čestné prohlášení, že výběr dodavatele byl proveden v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, čímž se garantuje řádné výběrové řízení podle tohoto zákona při dodržení zásad transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace, které v daném případě nebylo provedeno. Přitom jen zadávání veřejné zakázky podle vysokých standardů podle zákona o veřejných zakázkách (dnes zákona o zadávání veřejných zakázek) garantuje poskytnutí zadavatelem poptávaného plnění za nejvýhodnějších podmínek pro veřejného zadavatele. V daném případě je zjevné, že došlo v důsledku stanovení vysokých kvalifikačních a referenčních podmínek v zadávací dokumentaci k účelové limitaci okruhu možných dodavatelů a v důsledku toho i k vyřazení potenciálních uchazečů o veřejnou zakázku (kteří se jen proto do soutěže o veřejnou zakázku

vůbec nepřihlásili), ale též k vyřazení přímých konkurentů ve výběrovém řízení o veřejnou zakázku, tedy uchazečů o veřejnou zakázku s výrazně nižší nabízenou cenou poptávaných prací (v případě nejnižší nabídky šlo o cenu ve výši poloviny skutečně zaplacené částky veřejným zadavatelem, tj. necelých 160 milionů Kč). Tímto způsobem přitom Evropská unie jako donátor si zajišťuje kontrolu nad vynakládáním veřejných peněz. Jedná-li tak přitom nepřímý pachatel prostřednictvím tzv. živého nástroje, nemusí takový doklad vyhotovit sám, vlastnoručně, jak se bránili obvinění (viz k tomu dále).

72. Dalšími námitkami obvinění zpochybňovali naplnění subjektivní stránky přečinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku, konkrétně znaku zavinění v jeho úmyslné formě. I v tomto případě ovšem obvinění založili své námitky na jiné verzi skutkového děje, která se v podstatných bodech odlišuje od skutkových závěrů soudů nižších stupňů. Odvolací soud dospěl k závěru, že obvinění vědomě v žádosti o poskytnutí dotace (prostřednictvím tzv. živého nástroje – O. P. – viz níže) uvedli nepravdivé údaje vztahující se k výdajům z rozpočtů spravovaných Evropskou unií. Jeho úvahu, na níž založil závěr o naplnění přímého úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, je možné považovat za správnou, logickou a odpovídající výsledkům dokazování. Podle odvolacího soudu nebylo pochyb o úmyslném zavinění obviněných, obvinění znali podmínky, za kterých bylo možno dotaci poskytnout, formou čestného prohlášení deklarovali, že se s těmito podmínkami seznámili a i z dalších provedených důkazů bez pochyby vyplynulo, že si byli vědomi, že finanční prostředky z dotace mohou být použity pouze tehdy, pokud bude vybrán dodavatel v souladu se zákonem o veřejných zakázkách. Je přitom též z celého skutkového děje zřejmé, že kooperovali utajeně tak, aby se o tom zaměstnavatel obviněného D. D. či jiný uchazeč o veřejnou zakázku nedozvěděli a výběrové řízení z tohoto důvodu nebylo zrušeno, popř. napadáno u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Obvinění tak zcela vědomě a záměrně klamali i O. P., který v nevědomosti mohl učinit čestné prohlášení, že zadání veřejné zakázky proběhlo v souladu se zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. V tomto směru neobstojí ani námitka obviněného D. D., že neznal všechny rozhodné skutečnosti při podpisu čestného prohlášení. Obviněný si byl velmi dobře vědom, z jakých prostředků bude rekonstrukce Kuksu probíhat, že většina nákladů bude hrazena z dotace poskytnuté Evropskou unií, že jeho povinností je zajistit řádný průběh zadávání veřejné zakázky v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, ostatně to byla i jedna z hlavních náplní jeho práce, pro kterou byl zaměstnán na základě výběrového řízení u Národního památkového ústavu (viz výše). Velmi dobře též věděl, že řádný průběh zadávacího řízení podléhá kontrole jeho přímých nadřízených, především O. P., který pak bude osvědčovat řádnost postupu při zadávání veřejné zakázky.

73. Všichni obvinění shodně zpochybňovali, že by mohli být odpovědní jako nepřímí pachatelé (podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku) trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zákoníku. Nesouhlasili s tím, že společně využili O. P. jako tzv. „živého nástroje“. To odůvodňovali mimo jiné tím, že neměli na činnost svědka žádný vliv, nebyli jeho nadřízeným, nemohli jej nijak úkolovat, nabádat, instruovat apod. Také tuto námitku obviněných považuje Nejvyšší soud za zjevně neopodstatněnou. Z celého případu je zřejmé, že obvinění si byli velmi dobře vědomi, že k žádné rekonstrukci Kuksu bez dotací z rozpočtů Evropské unie nemůže dojít, že rekonstrukci v tomto plánovaném rozsahu by si Národní památkový ústav nemohl se svým omezeným rozpočtem dovolit, že dotace ze strany Evropské unie je skutečnou příslovečnou *conditio sine qua non* (podmínkou bez níž to nelze) jakýchkoliv

stavebních prací, o jejichž zadání v rámci výběrového řízení o veřejnou zakázku obvinění ve prospěch sdružení H. – G. usilovali. Obvinění též velmi dobře věděli, že součástí podmínek pro získání dotace od Evropské unie je řádný zákonný průběh zadávacího řízení podle zákona o veřejných zakázkách a že toto bude muset doložit žadatel o dotaci, tj. NPÚ, jehož byl jeden z obviněných zaměstnancem, který se navíc přímo podílel na manipulaci se zadávacími podmínkami. Obvinění tak zcela vědomě využívali formálních postupů při zpracování žádosti o poskytnutí dotace a její proplacení, aby jimi vybranému dodavateli byly proplaceny stavební a restaurátorské práce z prostředků Evropské unie. Lze tak souhlasit s posouzením odvolacího soudu, že obvinění zcela vědomě a záměrně využili ke spáchání vlastního trestného činu spočívajícího v poškození finančních zájmů Evropské unie (a to ku prospěchu sdružení H. – G.) tzv. živého nástroje, konkrétně fyzické osoby O. P., který v nezbytném dokladu v omylu nepravdivě čestně deklaroval, že zadání veřejné zakázky proběhlo v souladu se zákonem o veřejných zakázkách. O. P. konkrétně prohlásil, že při realizaci projektu byla dodržena pravidla veřejné podpory a pravidla pro zadávání veřejných zakázek, včetně zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách (viz č. I. 1826–1827 trestního spisu), správnost a pravdivost obsahu čestného prohlášení stvrdil svým podpisem, přitom ale nevěděl, že tomu tak není. Jednal tak v omylu vyvolaném a využitým obviněnými, coby nepřímými spolupachateli uvedeného trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, 5 tr. zákoníku.

č. 35

74. Nepřímý pachatel nemusí nutně jednat sám, ale může jednat spolu s další osobou, která může být jeho spolupachatelem při ovládnutí tzv. živého nástroje. Jde o případ tzv. řetězení forem trestné součinnosti, zde konkrétně o nepřímé spolupachatelství (ve smyslu § 22 odst. 2 a § 23 tr. zákoníku). Obvinění přitom jednali se znalostí všech okolností, současně vědomě a záměrně využívali omylu O. P. (před nímž ostatně museli ovlivnění zadávacích podmínek tajit). Obvinění jako osoby stojící v pozadí, intelektuální původci trestného činu, využívali ke spáchání svého trestného činu formálně nastavené postupy a jednání tzv. živého nástroje, svědka O. P., tj. osoby stojící v popředí, která sice formálně naplnila klíčový znak jednání, nicméně činila tak nevědomě, v omylu – srov. k tomu výklad v ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 521 an., marg. č. 4. Obvinění jako nepřímí spolupachatelé využili ke spáchání svého činu osoby jednající ve skutkovém omylu, pro který tato osoba není trestně odpovědná, což je jedna z výslovně vypočtených variant nepřímého pachatelství podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku. Podstatou nepřímého pachatelství je totiž to, že pachatel nejedná osobně (či dokonce vlastnoručně), ale prostřednictvím jiné osoby, kterou vědomě zneužívá. Přičítá se mu i to, co neučinil prostřednictvím tzv. „živého nástroje“ (osoby jím zneužité). Není přitom vůbec nezbytné, aby nepřímý pachatel byl nadřízeným živého nástroje, měl možnost mu dávat rozkazy či jej jinak úkolovat, jak se snad někteří obvinění domnívali (soudě podle jejich námitek), případy takového nepřímého pachatelství sice jsou možné, obvyklejší však jsou takové, kdy takový vztah mezi pachatelem a jím užitým nástrojem dán není (typické je to právě pro případy využití osoby jednající v omylu, osoby jednající v krajní nouzi či jiné okolnosti vylučující protiprávnost činu, osoby, která sama nejedná či nejedná zaviněně etc.). Lze tak uzavřít, že je možno souhlasit i v této otázce s odvolacím soudem, který se jí zabýval (viz bod 41. na str. 24 odůvodnění jeho rozsudku) a správně dospěl k závěru, že obvinění se trestného činu podle § 260 odst. 1, 5 tr. zákoníku dopustili prostřednictvím živého nástroje, a sice O. P., který za žadatele o dotaci jako ředitel územního pracoviště Národního památkového ústavu v XY deklaroval v čestném prohlášení, že zadání veřejné zakázky proběhlo řádně a v souladu se zákonem o veřejných

zakázkách, avšak jednal v omylu, neboť o zmanipulování veřejné zakázky nevěděl, čehož k dosažení svých cílů využili obvinění. Obvinění toho vědomě využili, tj. jednali jako tzv. nepřímí pachatelé ve smyslu § 22 odst. 2 tr. zákoníku, tím dosáhli, že manipulace s veřejnou zakázkou zůstala skryta a oni mohli dosáhnout zamýšleného záměru dosáhnout přidělení a proplacení stavebních prací v řádu stovek milionů korun českých spřízněnému dodavateli – sdružení H. – G. Takové posouzení je i ve shodě s dřívější judikaturou Nejvyššího soudu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [6 Tdo 360/2020](#)).

75. Nejvyšší soud pro úplnost uvádí, že činnost obviněných od samého počátku směřovala ke zvýhodnění obchodní společnosti G. na úkor ostatních soutěžitelů. Z provedeného dokazování vyplynulo, že obvinění jednali po předchozí vzájemné dohodě, a byl to právě obviněný D. D., který jako zaměstnanec zadavatele veřejné zakázky Národního památkového ústavu, hlavní inženýr projektu a člen hodnotící komise, tuto veřejnou zakázku aktivně připravoval, zpřístupnil obsah nabídek ostatních účastníků soutěže a přehled z jednání hodnotící komise, předával veškeré informace obviněnému P. S. Tento obviněný zase tyto informace dále přeposílal zaměstnankyni obchodní společnosti G. odpovědné za úsek veřejných zakázek obviněné K. R. a obviněnému Z. F., předsedovi představenstva obchodní společnosti G., kteří je dále měnili, doplňovali a jinak upravovali ve prospěch obchodní společnosti G. Postup obviněného D. D. rozhodně nelze označit pouze jako „nevhodný“, pokud jeho jednáním byli znevýhodněni ostatní soutěžitelé. Obviněný D. D. totiž svým protiprávním jednáním již v době, kdy nebyla veřejná zakázka zveřejněna, zpřístupňoval jednomu soutěžiteli obchodní společnosti G. celou zadávací dokumentaci, umožňoval její úpravy a sděloval informace z činnosti hodnotící komise, jejímž byl členem, čímž zjednal obchodní společnosti G. přednost a výhodnější podmínky na úkor ostatních soutěžitelů. Jeho snahu ovlivnit celý průběh veřejné soutěže dokazuje i jeho působení na jednáních hodnotící komise, kde aktivně hlasoval pro vyřazení všech nabídek, vyjma sdružení H. – G. Tímto jednáním jako člen hodnotící komise ve veřejné soutěži zjednal jednomu soutěžiteli přednost a výhodnější podmínky (ve smyslu § 256 tr. zákoníku). Tyto informace pak zcela záměrně zamlčel před O. P., který byl zodpovědný (jako jeho nadřízený) za podání žádosti o poskytnutí dotace spolu s veškerými požadovanými dokumenty, jejichž součástí bylo i výše uvedené čestné prohlášení. S tím obvinění počítali.

76. Všichni obvinění také velmi dobře věděli, že v důsledku jejich protiprávního jednání dojde k nesprávnému použití finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie, neboť zadávací řízení neproběhlo v souladu se zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, když zejména zadávací a kvalifikační dokumentace byla předem nastavena tak, aby co nejvíce vyhovovala obchodní společnosti G., resp. sdružení H. – G. Promyšlenost, plánovitost a provázanost průběhu celé trestné činnosti se zapojením všech spoluobviněných dokládala zejména e-mailová komunikace, která probíhala již 6 měsíců předtím, než byla vůbec tato veřejná zakázka zveřejněna. Z jejího obsahu vyplynulo, že si v ní obvinění vzájemně předávali zadávací dokumentaci a sdělení vztahující se k veřejné zakázce Kuks – Granátové jablko, a k souvisejícímu zadávacímu řízení. Tyto skutečnosti byly prokázány také listinnými důkazy, zejména dokumentací k veřejné zakázce, výběrovému řízení a dotační podpoře, dále výpověďmi svědků, kteří popsali postavení a úlohu jednotlivých obviněných, ale také ze znaleckých posudků a dílčích doznání obviněných P. S. a D. D. Obvinění se kvůli této zakázce i několikrát osobně sešli. Bylo také prokázáno, že obvinění jednali v úmyslu opatřit majetkový prospěch sdružení H. – G. Pro naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu poškození

finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 tr. zákoníku nebylo klíčové, jakých účetních zisků uvedené obchodní společnosti dosáhly (v součtu převyšovaly 18 milionů Kč), ale jakou škodu svým jednáním obvinění způsobili. V tomto směru všichni obvinění zpochybňovali, že by svým jednáním způsobili škodu ve výši přidělené dotace, tedy ve výši 267 383 452,80 Kč, které ze svých rozpočtů musela vynaložit Evropská unie, což by však neučinila, pokud by věděla, že došlo ke zmanipulování zadání veřejné zakázky. Obviněný P. S. přitom namítal, že za škodu je (údajně v souladu s ustálenou aplikační praxí, kterou ovšem blíže neoznačil) možno označit toliko rozdíl mezi vyšší vítěznou nabídkou a nižší nabídkou, která byla nedůvodně vyřazena. Podle ostatních obviněných dokonce k žádné škodě nedošlo, protože Kuks byl skvěle zrestaurován, což bylo též předmětem řady ocenění, zároveň nebylo zjištěno, že by stavební a restaurátorské práce byly jakkoliv nadhodnoceny.

77. I v tomto ohledu však Nejvyšší soud souhlasí s postupem odvolacího soudu, na jehož závěry ohledně stanovení výše škody může též plně odkázat (zejména na bod 41. na str. 24 odůvodnění jeho rozsudku). Odvolací soud se touto otázkou zabýval, doplnil k ní dokazování, mohl tak učinit závěry, které promítl jak do výroku svého rozsudku, tak i do jeho odůvodnění. Odvolací soud správně určil, že jednáním obviněných byla způsobena poskytovateli dotace škoda ve výši 267 383 452,20 Kč, tj. ve výši odpovídající výši poskytnuté dotace z rozpočtu Evropské unie. V souladu se stanoviskem č. [1/2018](#) Sb. rozh. tr. (ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. Tpjn 300/2017), je možno v rámci ustanovení § 260 tr. zákoníku vytýkat jako škodu jen tu část poskytnuté dotace, která byla poskytnuta z prostředků Evropské unie (započítána tak nebyla část pocházející z národních prostředků – tato část mohla být spolu s prostředky pocházejícími z rozpočtů Evropské unie zohledněna jen v rámci ustanovení § 212 tr. zákoníku, které ovšem odvolacím soudem nebylo užito). Není pravdou, že by existovala ustálená judikatura Nejvyššího soudu, podle níž by za škodu mohla být považována jen část poskytnuté dotace v rozsahu, v jakém cena skutečného dodavatele vybraného na základě zmanipulovaného výběrového řízení převyšovala nabídku jiného uchazeče (tu druhou či nejvýhodnější?). Za škodu lze považovat dotaci v tom rozsahu, v jakém by při znalosti všech relevantních skutečností dotační orgán (či jeho národní zástupce) dotaci neposkytl, resp. v jakém by poskytnutou dotaci krátil. Zpravidla je součástí dotačních podmínek při dotacích na stavební a jiné podobné práce povinnost postupovat v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek s tím, že při nedodržení těchto podmínek by vůbec nedošlo k poskytnutí dotace. Tak tomu podle zjištění odvolacího soudu bylo i v tomto případě. Odvolací soud zjistil, že k poskytnutí dotace by vůbec nedošlo, pokud by pracovníci příslušného Ministerstva kultury České republiky zjistili, že došlo k takové manipulaci při zadání veřejné zakázky, které se dopustili obvinění v této věci. V tomto případě tak vznikla škoda ve výši celé poskytnuté finanční podpory z rozpočtu Evropské unie, která byla poskytnuta (předfinancována) prostřednictvím Ministerstva kultury České republiky na projekt z rozpočtu Evropské unie. Jak již bylo řečeno, nebyly splněny podmínky zadávacího řízení, neboť obvinění uvedli nepravdivé údaje a předložili nepravdivé doklady vztahující se k výdajovým rozpočtům spravovaných Evropskou unií, a tím umožnili nesprávné použití finančních prostředků z takových rozpočtů, čímž způsobili celkovou škodu převyšující hranici škody velkého rozsahu (k tomu viz výše). Ovšem o škodu velkého rozsahu (dokonce v řádu stovek milionů korun českých) by v tomto konkrétním případě paradoxně šlo i při akceptaci obrany obviněného P. S., že škoda má být stanovena jako rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší nabídkou (jak již ale bylo vysvětleno shora, odvolací soud tuto obranu nepřijal). V podrobnostech jinak lze odkázat na rozhodnutí odvolacího soudu (jeho bod 41. na str. 24).

78. Na správnosti závěrů o vině obviněných (včetně způsobení škody velkého rozsahu) nemůže nic změnit ani argumentace odvolacího soudu učiněná ve vztahu k výroku o náhradě škody. Protože poškozená Česká republika byla odkázána se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, neměl Nejvyšší soud možnost tuto argumentaci revidovat, protože by tak mohl učinit jen na úkor obviněných, čímž by se prohřešil proti principu *reformationis in peius*. Ostatně z těchto důvodů nemohli ve svůj neprospěch napadat uvedený výrok ani obvinění, protože by se tím domáhali zhoršení svého postavení, a samotné dovolání brojící pouze proti odůvodnění rozhodnutí je nepřipustné (viz § 265a odst. 4 tr. ř.).

79. Námitka obviněného Z. F. týkající se uložení nepřiměřeného trestu zjevně neodpovídá uplatněnému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu. Námitky proti druhu a výměře trestu s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí lze v dovolání úspěšně uplatňovat zásadně jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, resp. § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. v aktuálním znění, tedy jen tehdy, jestliže byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem za trestný čin, jímž byl uznán vinným. S odkazem na tento dovolací důvod musí být obsahem námitek, buď že byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo že byl uložen trest co do druhu přípustný, avšak mimo zákonnou trestní sazbu. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného trestu nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. Obviněný Z. F. neuplatnil námitky, s nimiž by se mohl v rámci dovolacích důvodů Nejvyšší soud zabývat, jemu uložený trest není ani zjevně excesivní, naopak bylo dokonce využito ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku a byl mu uložen trest pod dolní hranici zákonné trestní sazby (ač se obviněný k činu nikdy nedoznal, tedy jej ani nelitoval, neprojevil jakoukoliv snahu po nápravě a po nápravě škodlivého následku, který byl mimořádný).

V.

Závěrečné shrnutí

80. Lze tak uzavřít, že ty námitky obviněných P. S., D. D. a Z. F., které bylo možno označit za námitky nesprávného právního posouzení skutku ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, resp. námitky obviněného Z. F. týkající se dovolacího důvodu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, Nejvyšší soud shledal jako zjevně neopodstatněné. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněných odmítl jako zjevně neopodstatněná ze shora rozvedených důvodů, aniž by podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení.

81. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 36

I. Postavení obviněného ve smyslu § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., jenž je oprávněn podat dovolání, má i osoba, která se dopustila činu jinak trestného, jejíž věc byla pro nepřičetnost odložena, a poté jí bylo v řízení před soudy nižších stupňů uloženo na návrh státního zástupce ochranné léčení.

Dovolání, Obviněný

§ 265d odst. 1 písm. c) tr. ř.

č. 36

II. Důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 písm. b) tr. ř. vzniká u osoby, jejíž věc byla odložena, až okamžikem podání návrhu státního zástupce na uložení zabezpečovací detence nebo ochranného léčení (s výjimkou ochranného léčení protialkoholního) soudu.

Nutná obhajoba

§ 36 odst. 4 písm. b) tr. ř.

III. V řízení o uložení ochranného léčení na návrh státního zástupce osobě, jejíž věc byla odložena, je použitelný i protokol o výslechu zadrženého podezřelého podle § 76 odst. 3 tr. ř., kterým spolu s dalšími důkazy může být prokazováno spáchání činu jinak trestného.

Podezřelý, Protokol

§ 76 odst. 3 tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. [5 Tdo 274/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:5.TDO.274.2024.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. P. podané proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 12. 2023, sp. zn. 61 To 912/2023, jenž rozhodoval jako soud stížnostní ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 43 Nt 3820/2023.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů a dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 6. 11. 2023, sp. zn. 43 Nt 3820/2023 (dále jen „usnesení soudu prvního stupně“), bylo J. P. (dále též jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) uloženo podle § 99 odst. 1, 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoníku“), ochranné léčení psychiatrické ústavní formou.

2. Proti usnesení soudu prvního stupně podal dovolatel stížnost, kterou podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl Městský soud v Praze svým usnesením ze dne 12. 12. 2023, sp. zn. 61 To 912/2023.

3. V uvedené věci bylo policejním orgánem, Policií České republiky, Krajským ředitelstvím policie hl. m. Prahy, Službou kriminální policie a vyšetřování, 2. oddělením Odboru extrémismu a terorismu (dále jen „policejní orgán“), dne 17. 7. 2023 zahájeno a následně vedeno trestní řízení ve věci podezření ze spáchání trestného činu šíření poplašné zprávy podle § 357 odst. 2 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit v době zahájení úkonů trestního řízení neznámý pachatel tím, že v uvedený den 17. 7. 2023 ve 2:02 hod. měl z e-mailové schránky XY zaslat do e-mailové schránky Kanceláře prezidenta republiky posta@hrad.cz poplašnou zprávu ve znění: „Prezident má v kanceláři nastrčenou na dálku výbušninu“, která byla způsobilá vyvolat bezdůvodnou záchrannou práci integrovaného záchranného systému. Ještě též den bylo zjištěno, že uvedená e-mailová schránka patří dovolateli, který ji také obsluhuje, dovolatel byl ihned vypátrán a v 18:35 hod. též den v XY č.p. XY u XY zadržen. Policisté z Krajského ředitelství policie Libereckého kraje, Územního odboru Česká Lípa, Obvodního oddělení policie Česká Lípa jej následně jako podezřelého po zadržení podle § 76 odst. 3 tr. ř. vyslechli. Dovolatel se k činu hned plně doznal a popsal svou motivaci i další konkrétní podrobnosti. Policisté i s ohledem na místní znalost (věděli o nařízeném ochranném léčení ambulantním uloženém v jiné trestní věci pro jiné protiprávní jednání) a s ohledem na vyjádření vyslýchaného podezřelého pojali podezření, že nebyl v době činu příčetný, o čemž informovali dožadující policejní orgán a dozorovou státní zástupkyni. Následně byla přibrána znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, MUDr. Dana Dufková, k vypracování znaleckého posudku, znalkyně jej psychiatricky vyšetřila následujícího dne a doporučila jeho hospitalizaci v Psychiatrické nemocnici v Bohnicích, kam byl dne 18. 7. 2023 umístěn. Ze znaleckého posudku pak vyplynulo, že dovolatel byl v době činu nepřítelný, a proto policejní orgán (po opatření dalších listinných důkazů prokazujících spáchání činu dovolatelem a jeho nebezpečnost) svým usnesením ze dne 4. 8. 2023, č. j. KRPA-243139-26/TČ-2023-000042, rozhodl podle § 159a odst. 1 tr. ř. o odložení věci a státní zástupkyni dal podnět k podání návrhu na uložení ochranného léčení obviněnému, což následně státní zástupkyně svým podáním z 24. 8. 2023 učinila. Soud prvního stupně pak ve věci nařídil veřejné zasedání, které za účelem doplnění dokazování odročoval a v němž rozhodl shora popsáním způsobem o uložení ochranného léčení ústavní formou (bod 1. shora), stížnost obviněného byla pak zamítnuta stížnostním soudem (viz shora bod 2.).

II.

Dovolání obviněného

4. Proti shora uvedenému usnesení stížnostního soudu podal J. P. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. c), g), h), k)

a m) tr. ř. Jejich naplnění spatřoval zejména v tom, že neměl v počáteční fázi obhájce, ač jej měl mít, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, byla ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo byla založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy, rozhodnutí spočívalo na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, že mu bylo uloženo ochranné opatření, aniž by pro jeho uložení byly splněny podmínky stanovené zákonem a konečně byla napadeným rozhodnutím zamítnuta blanketní stížnost dovolatele proti usnesení podle § 265 odst. 2 písm. e) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky pro takové rozhodnutí stanovené zákonem. Stížnost dovolatele byla zamítnuta podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. pro nedůvodnost, a to v době, kdy měla pouze blanketní formu, přičemž dovolateli bylo vzhledem k postupu soudu a neposkytnutí protokolu z veřejného zasedání ze dne 6. 11. 2023 znemožněno ji řádně doplnit a řádně odůvodnit. Pokud by byl vyzván k doplnění blanketní stížnosti ve stanovené lhůtě, a stížnost by nebyla doplněna, byla by podle § 253 odst. 3 tr. ř. odmítnuta. Postup stížnostního soudu proto považoval za nezákonný, neboť zcela opominul zabývat se jejími obsahovými náležitostmi a případ nijak blíže nepřezkoumával.

5. Dále dovolatel rozporoval ve věci provedené dokazování ohledně skutku kvalifikovaného podle § 357 odst. 2 tr. zákoníku jako přečinu šíření poplašné zprávy. V odůvodnění rozhodnutí soud prvního stupně pouze odkázal na spisový materiál, avšak nijak blíže se jím nezabýval, což nelze považovat za řádně provedené dokazování. Stejně tak stížnostní soud pouze konstatoval, že k činu došlo, ale nijak blíže se nezabýval tím, zda byly naplněny jeho znaky, především úmysl a způsobilost poplašné zprávy vyvolat vážné znepokojení nebo bezdůvodnou záchrannou práci integrovaného záchranného systému. Samotná zpráva ve znění: „Prezident má v kanceláři nastrčenou na dálku výbušninu“, podle dovolatele nedávala při logickém a gramatickém posouzení smysl. Namítl také porušení principů trestního práva, zejména zásad *ultima ratio* a z něj vyplývajícího pravidla *in dubio pro reo*. V tomto směru tedy měl za to, že ze strany soudů vůbec nedošlo k přezkoumatelnému vypořádání se s otázkou, zda se skutek skutečně stal a zda v něm lze spatřovat trestný čin uvedený v § 357 odst. 2 tr. zákoníku, či zda jej spáchal dovolatel a za jakých pohnutek a dalších okolností případu.

6. V další části svého dovolání dovolatel zpochybňoval správnost uložení ochranného léčení ústavní formou podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku. Nebyla náležitě zdůvodněna základní podmínka pro takový postup spočívající v tom, že se jedná o čin jinak trestný. Samotný odkaz na spisový materiál nelze podle dovolatele považovat za posouzení této otázky a za dostatečné odůvodnění naplnění podmínky spáchání činu jinak trestného. Stav nepřičetnosti podle § 26 tr. zákoníku byl soudem posouzen na základě znaleckého posudku znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, MUDr. Dany Dufkové, který ale byl vytvořen na základě zkoumání dovolatele již ze dne 18. 7. 2023. Dovolatel nesouhlasil se závěrem, že jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Soudy nižších stupňů se nezabývaly možností zlepšení duševního stavu dovolatele v období po znaleckém zkoumání, když byl hospitalizován na oddělení v Psychiatrické nemocnici v Bohnicích (dále jen jako „PN Bohnice“). Soudy nižších stupňů v rámci posouzení dovolatelova duševního stavu odmítly možnost jeho zlepšení během hospitalizace v PN Bohnice s odůvodněním, že dovolatel byl propuštěn na základě rozhodnutí Městského soudu v Praze a nikoliv na základě doporučení lékaře. Tento argument byl však zcela nemístný, neboť soudy opomněly přihlídnout k propouštěcí zprávě dovolatele z PN Bohnice, kde bylo uvedeno, že se jeho stav zlepšil. Stejně tak při ambulantní

kontrole u MUDr. Davida Hnídky, která proběhla dne 31. 10. 2023, dovolatel uvedl, že od předchozí kontroly ustoupily jeho sluchové halucinace. Oba tyto důkazy svědčí o tom, že ode dne, kdy byl zkoumán znalkyní MUDr. Danou Dufkovou, došlo ke změně jeho duševního stavu. Nelze proto považovat znalecký posudek MUDr. Dany Dufkové za vhodný pro posouzení aktuálního duševního stavu dovolatele. Z toho vyvodil, že podmínky pro uložení ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku byly soudy nižších stupňů zkoumány nedostatečně, nebyly podloženy důkazy ani případnou argumentací. Nebyly vyřešeny otázky, zda vůbec došlo ke spáchání činu jinak trestného, který by naplňoval znaky § 357 tr. zákoníku a zda pobyt dovolatele na svobodě je aktuálně nebezpečný. Nadto ústavní forma ochranného léčení je podle něj příliš invazivní vůči němu, ale i ve vztahu k osobám v jeho okolí, nebyla zohledněna proporcionalita zásahu k tomu, co se mělo stát. Těmito otázkami se však soudy nižších stupňů ve svých usneseních vůbec nezabývaly a zdůvodnily užití ústavní formy ochranného léčení psychiatrického nedodržováním dříve nařízené ambulantní léčby, zejména pak nedocházení za lékařem MUDr. Davidem Hnídkem a neužíváním předepsaných léků. V této spojitosti dovolatel odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. [8 Tdo 823/2017](#), podle kterého se nesprávně zvolená forma ochranného léčení řadí mezi dovolací důvody.

č. 36

7. Od samého počátku řízení pak dovolatel poukazyval na to, že bezprostředně po jeho zadržení byla provedena jeho osobní prohlídka, při které Policie České republiky zajistila rozbalenou krabičku léků, které dovolatel užívá, z čehož musela objektivně zjistit a na základě vzájemné komunikace vědět, že trpí duševní poruchou. Proto mu měl být neprodleně podle § 36 odst. 2 a 4 písm. b) tr. ř. ustanoven obhájce, který měl být přítomen od počátku jeho výslechu. Bylo tak podle něj porušeno jeho právo na obhajobu podle § 36 tr. ř. Zároveň z tohoto důvodu je protokol o jeho výslechu ze dne 17. 7. 2023 nepoužitelným a absolutně neúčinným důkazem, k němuž nemělo být v tomto řízení přihlíženo. I přes jeho opakované návrhy nebyl proveden výslech svědka, a to ředitele útvaru pro ochranu prezidenta České republiky, který podepsal zprávu ze zásahu integrovaného záchranného systému.

8. Ze všech uvedených důvodů dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud napadené usnesení stížnostního soudu i usnesení soudu prvního stupně v celém rozsahu zrušil a přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Dále navrhl, aby byl odložen nebo přerušen výkon uloženého ochranného léčení.

9. Dovolání obviněného bylo zasláno k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu do konání neveřejného zasedání nevyjádřil. Jeho vyjádření bylo doručeno Nejvyššímu soudu až po konání neveřejného zasedání, takže k němu nebylo přihlíženo.

III.

Posouzení přípustnosti dovolání

10. Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání. Dospěl přitom k závěru, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, tedy že dovolání podala oprávněná osoba, včas a řádně, že dovolání má zákonem požadované náležitosti a že směřuje proti rozhodnutí, které lze napadnout tímto mimořádným opravným prostředkem.

11. Podle § 265a odst. 1 tr. ř. lze dovoláním napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. Podle § 265a odst. 2

písm. h) tr. ř. se takovým rozhodnutím ve věci samé rozumí i rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (stížnost) proti usnesení podle § 265a odst. 2 písm. e) tr. ř., tj. usnesení, jímž bylo uloženo ochranné opatření. V daném případě bylo dovoláním napadeno usnesení stížnostního soudu, který zamítl stížnost dovolatele proti usnesení, jímž mu soudem prvního stupně bylo uloženo ochranné léčení psychiatrické ústavní formou (tedy jeden z druhů ochranných opatření ve smyslu § 98 odst. 1 tr. zákoníku).

12. Osobou oprávněnou podat dovolání může podle § 265d odst. 1 tr. ř. být obviněný nebo nejvyšší státní zástupce, resp. v označených věcech namísto něj příslušný orgán Úřadu evropského veřejného žalobce (což však v daném případě nepřicházelo v úvahu). Podle názoru Nejvyššího soudu uplatněného v této věci je možno dovolatele označit za obviněného, byť ve skutečnosti v této věci nikdy nebyl obviněn, nebylo totiž proti němu ve smyslu § 32 tr. ř. nikdy zahájeno trestní stíhání (podle § 160 tr. ř., ani podle § 314b odst. 1 tr. ř., resp. § 179b odst. 5 tr. ř.), naopak jeho trestní věc byla z důvodu jeho nepřičetnosti odložena podle § 159a odst. 1 tr. ř. Ovšem následně mu k návrhu státního zástupce bylo v trestním řízení uloženo zmíněné ochranné opatření. V takovém případě je třeba užít rozšiřujícího výkladu pojmu obviněný uvedeného v § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., neboť jen takový rozšiřující výklad pojmu obviněného lze považovat za ústavně konformní. Není totiž možno činit rozdíly v přípustnosti podat dovolání osobou, proti níž se řízení vede, jen v závislosti na tom, v jaké fázi řízení se zjistí, že taková osoba nemůže být uznána vinnou trestným činem pro nepřičetnost v době činu. Nemůže být rozdíl, zda tomu tak bude až v hlavním líčení a obviněný bude obžaloby pro nepřičetnost zproštěn, nebo bude trestní stíhání zahájeno, aby bylo posléze v přípravném řízení či po předběžném projednání obžaloby zastaveno, aby bylo poté v obou případech rozhodnuto o uložení ochranného léčení, anebo zda tomu tak bude poté, co byla věc odložena a poté bylo uloženo ochranné léčení. Ve všech těchto případech je třeba připustit možnost brojit proti pravomocnému rozhodnutí soudu druhého stupně ve smyslu § 265a odst. 2 písm. e) nebo h) tr. ř. dovoláním. Ostatně při formálním doslovném výkladu by osoba, jíž bylo uloženo ochranné léčení, nebyla obviněným v řízení o uložení ochranného léčení ani v případě, že by takové řízení navazovalo na řízení ve věci samé, v němž došlo k zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) nebo § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř., protože ani tehdy by nebyl obviněným, tj. osobou trestně stíhanou. Lze přitom odkázat na obdobnou argumentaci, jaká byla užita v rozhodnutí č. [57/2021-I](#). Sb. rozh. tr., podle něž se za obviněného ve smyslu uvedeného ustanovení rozumí i tzv. bývalý obviněný, který byl obžaloby zproštěn nebo bylo jeho trestní stíhání zastaveno a kterému posléze bylo uloženo ochranné opatření zabránilo věci. K tomu lze v této věci doplnit, že ani v případě, že trestní stíhání nebylo vůbec zahájeno, věc byla v prověřování odložena, aby pak v návaznosti na to bylo k návrhu státního zástupce uloženo ochranné opatření ve formě ochranného léčení, totiž není důvod posuzovat okruh osob oprávněných podat dovolání jinak. Pro odlišný postup nemůže být důvodem jen to, že proti dovolateli nebylo trestní stíhání vůbec zahájeno (protože zjištění o jeho nepřičetnosti bylo učiněno již v rámci prověřování). Proto musí být zvolen také i pro tyto případy extenzivní výklad pojmu obviněného pro účely stanovení okruhu osob oprávněných podat dovolání. Ostatně obviněným se pro tyto účely rozumí i osoba, která byla pravomocně zproštěna obžaloby, jejíž trestní stíhání bylo zastaveno, jakož i odsouzený. Jinými slovy pojem obviněného v § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. nelze vykládat úzce ve smyslu § 32 tr. ř. jako osobu, proti níž bylo zahájeno a doposud je vedeno trestní stíhání.

13. Jinak dovolání bylo podáno včas ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí soudem druhého stupně (§ 265e odst. 1 tr. ř.), a to v tomto případě dokonce přímo u Nejvyššího soudu ve smyslu § 265e odst. 3 tr. ř. Dovolání má též povinné obsahové náležitosti podle § 265f odst. 1 tr. ř.

14. S ohledem na výše uvedené se tak Nejvyšší soud mohl zabývat otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům (viz dále).

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

15. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námítka dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

16. Dovolatel (obviněný) uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. c), g), h), k) a m) tr. ř.

17. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je dán v případech, ve kterých obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Jde tedy o porušení ustanovení o nutné obhajobě v § 36 tr. ř. a § 36a tr. ř.

18. Obecně lze konstatovat, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

19. V tomto stejném duchu a naznačeném směru musí být vykládán také relativně nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022. Šlo o reakci na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. extrémního nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [nyní podle nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutková zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásada volného hodnocení důkazů, zásada vyhledávací a presumpce nevinny. Taková existence tzv. zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

20. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. je dán tehdy, bylo-li rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž by byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení.

21. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je dán tehdy, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Tento důvod dovolání má dvě alternativy uplatnění. Podstata dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je tedy v tom, že soud druhého stupně měl v řízení o odvolání přezkoumat určité rozhodnutí napadené řádným opravným prostředkem po věcné stránce, ale místo toho, aniž byly splněny procesní podmínky pro takový postup, odmítl nebo zamítl řádný opravný prostředek. Druhou alternativou, kterou uplatnil obviněný, je tvrzení, že odvolateli sice nebylo odepřeno právo na přístup k soudu druhého stupně, ale tento soud – ač v řádném opravném řízení věcně

přezkoumával napadené rozhodnutí soudu prvního stupně – zamítl řádný opravný prostředek a neodstranil tak vadu vytýkanou již v řádném opravném prostředku zakládající některý z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř.

22. Nejvyšší soud rovněž připomíná, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

b) K uplatněným námitkám dovolatele

23. Nejprve je třeba uvést, že dovolatel uplatnil řadu námitek, z nichž jen některé odpovídaly uplatněným dovolacím důvodům, avšak byly shledány zjevně neopodstatněnými. Řada námitek však uplatněným ani jiným dovolacím důvodům neodpovídala, v řadě případů pak dovolatel vycházel ze zcela mylné interpretace zákonů a judikatury.

24. Dovolací námitky obviněného navíc z velké části představují jeho dosavadní obhajobu, kterou uplatňoval jak v řízení před soudem prvního stupně, který na ni reagoval, stejně tak na ni reagoval i soud stížnostní, byť dovolatel svou stížnost podrobně neodůvodnil. Na pasáže rozhodnutí soudů nižších stupňů tak může Nejvyšší soud plně odkázat, protože je považuje (až na níže uvedené výjimky) za veskrze správné, proto také jeho rozhodnutí může být relativně stručné – viz k tomu náleží Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 2766/15](#), publikovaný ve svazku 81 pod č. 84/2016 na str. 413 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále ve zkratce jen „Sb. n. a u.“), náleží Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. [II. ÚS 2027/17](#), publikovaný ve svazku 86 pod č. 137/2017 na str. 315 Sb. n. a u., náleží Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. [I. ÚS 4093/17](#), publikovaný ve svazku 88 pod č. 63/2018 na str. 865 Sb. n. a u., náleží Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. [I. ÚS 3050/17](#), publikovaný ve svazku 88 pod č. 6/2018 na str. 85 Sb. n. a u., resp. rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. 4. 1994 ve věci Van de Hurk proti Nizozemsku, č. [16034/90](#), ze dne 28. 1. 2003, ve věci Burg a ostatní proti Francii, č. [34763/02](#), nebo ze dne 9. 12. 1994 ve věci Ruiz Torija proti Španělsku, č. [18390/91](#), či ze dne 19. 12. 1997, ve věci Helle proti Finsku, č. [20772/92](#).

25. Nejprve je třeba se věnovat jeho námitkám proti procesnímu postupu stížnostního soudu, resp. předtím soudu prvního stupně mezi rozhodnutím o návrhu státního zástupce a předložením věci stížnostnímu soudu, jakož i proti procesnímu postupu policejního orgánu při prověřování věci.

26. V tomto směru je třeba zcela odmítnout námitky obviněného, že byl zkrácen na svých právech účinně uplatnit řádný opravný prostředek a odůvodnit jej. Obviněný podal tzv. blanketní stížnost, tedy ji nepodpořil (prakticky) žádnou argumentací. Obviněný se ve své argumentaci mýlí v povaze tohoto opravného prostředku a v postupu orgánů činných v trestním řízení při jeho vyřizování. Řízení o stížnosti je v českém trestním řádu založeno tradičně na tzv. revizním principu (být omezeném), tudíž k projednání je plně způsobilá i tzv. blanketní stížnost. I na podkladě takto podané stížnosti je totiž povinen stížnostní orgán (v tomto případě soud druhého stupně) přezkoumat usnesení v celém jeho rozsahu, v jakém

bylo napadeno, a to ze všech hledisek. Proto ani zákon neupravuje postup pro odstraňování vad tohoto řádného opravného prostředku, jak to známe u jiného takového řádného opravného prostředku – odvolání. Ustanovení § 251 tr. ř. a na něj navazující § 253 odst. 3 tr. ř., na které obviněný i v této věci zcela nepatřičně odkazoval, se tak v řízení o stížnosti vůbec neuplatní, a to ani za užití analogie. I blanketní stížnost podaná obviněným tak byla plně způsobilá k projednání stížnostním soudem, který ji též projednal (a nezamítal či neodmítal z ryze formálních důvodů, že nemá obsahové náležitosti – takový postup není současnému trestnímu řádu u tohoto opravného prostředku znám – viz § 148 tr. ř.). V tomto směru je argumentace obviněného podřazená pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. zjevně neopodstatněná.

27. Ovšem není ani pravdou, jak obviněný též vlastně naznačoval (byť to takto pregnantně neoznačil), že by byl zkrácen na svých právech předložit stížnostnímu soudu vlastní argumentaci, kterou by mohl brojit proti důvodům, na kterých soud prvního stupně založil stížností napadené usnesení. Taková myšlenka se prosazuje v recentní judikatuře Ústavního soudu a na ni navazující judikatuře Nejvyššího soudu týkající se stanovení běhu lhůty pro podání stížnosti. Ústavní soud v řadě svých rozhodnutích zpochybnil důsledné lpění na textu trestního řádu v § 137 a § 143 odst. 1 tr. ř., podle nichž běží lhůta pro podání stížnosti od oznámení usnesení, které se děje buď vyhlášením v přítomnosti takové osoby, anebo doručením opisu usnesení. Ústavní soud však namnoze požaduje spojit počátek běhu lhůty pro podání stížnosti až s doručením opisu usnesení i v případech, kdy obviněný byl přítomen jeho ústnímu vyhlášení, a to zejména tehdy, týkají-li se usnesení omezení osobní svobody (viz ŠÁMAL, P. K počátku a k počítání konce lhůty k podání stížnosti z pohledu Ústavního soudu. *Trestněprávní revue*, 2023, č. 2, s. 75–79, a judikatura tam citovaná – zejména jde o nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. [III. ÚS 457/05](#), který se týkal usnesení o povolení obnovy, později přibývaly i rozhodnutí další, např. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. [III. ÚS 303/04](#), ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. [III. ÚS 457/05](#), nebo ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. [III. ÚS 389/09](#); z navazující judikatury Nejvyššího soudu srov. například rozhodnutí č. [8/2014](#) Sb. rozh. tr.). Pro posouzení, od kdy běží lhůta v případě ochranného léčení ústavní formou, které bylo uloženo obviněnému, je možno považovat za klíčový nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. [III. ÚS 2511/19](#), uveřejněný pod č. 113/2020 Sb. n. a u., podle něž počátek běhu lhůty pro podání instanční stížnosti v trestních věcech při rozhodování o osobní svobodě (zejména o vazbě, podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, přeměně alternativních trestů v nepodmíněný trest odnětí svobody a rozhodnutí o výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody) nebo meritu věci (zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení) je třeba odvíjet až od doručení písemného vyhotovení soudního rozhodnutí. Byť rozhodnutí o uložení ochranného opatření ústavní formou zde ve výčtu uvedeno není, lze jej považovat za rozhodnutí o osobní svobodě, a to dokonce velmi závažné (mnohdy ještě závažnější než meritorní rozhodnutí, kterým by byl uložena nepodmíněný trest odnětí svobody – viz nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 502/02](#), uveřejněný pod č. 166/2004 Sb. n. a u.). To vzal za základ pro vyslovení takového názoru i Nejvyšší soud v usnesení ze dne 9. 8. 2023, sp. zn. [7 Tdo 607/2023](#), které bylo navrženo trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu k publikaci ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek s touto právní větou: „Usnesení, kterým bylo uloženo ústavní ochranné léčení, se pokládá za oznámené až doručením jeho opisu.“ Nejvyšší soud s takovým názorem souhlasí a nemá důvod se od něj jakkoliv odchylovat ani v této věci.

28. Smyslem takového postupu (i přes odlišné výslovné znění § 137 a § 143 tr. ř.) je naplnění smyslu a účelu ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces v řízeních o stížnostech proti takovým usnesením. Obviněný totiž má mít právo se blíže a podrobněji seznámit s důvody, pro které bylo stížností napadené usnesení učiněno. Jedině v takovém případě má účinnou možnost polemizovat s důvody, které orgán prvního stupně (zde soud) pregnantně formuluje v písemném vyhotovení takového usnesení. Stěžovateli se tak dostává reálné možnosti seznámit se s důvody rozhodnutí a podrobit je kvalifikované kritice, kterou může zakomponovat do své stížnosti.

29. V nyní projednávaném případě však v tomto ohledu nebyl zjištěn vadný postup soudů nižších stupňů, obviněný i se svým obhájcem byli přítomni vyhlášení usnesení soudem prvního stupně dne 6. 11. 2023, na což obviněný ihned v jednací síni reagoval podáním tzv. blanketní stížnosti (aniž by ji do protokolu též odůvodnil). Písemné vyhotovení usnesení pak bylo v souladu s trestním řádem doručeno obhájci obviněného dne 13. 11. 2023 do jeho datové schránky, do níž se obhájce přihlásil dne 14. 11. 2023, což lze považovat za den doručení opisu usnesení (viz k tomu č. I. 39 trestního spisu). Obviněný tak měl možnost se blíže seznámit s důvody rozhodnutí. Obviněný ještě předtím dne 7. 11. 2023 podal stížnost i písemným podáním s tím, že napadené usnesení považuje za vadné, proto navrhl jeho zrušení, zároveň uvedl, že stížnost ještě dodatečně odůvodní poté, co mu bude doručeno písemné vyhotovení s odůvodněním (viz č. I. 40 trestního spisu). Pak ještě dne 23. 11. 2023 doručil soudu prvního stupně další podání (datované též 7. 11. 2023) s ručně dopsanými stručnými důvody stížnosti s tím, že žádá o ponechání v ambulantním ochranném léčení (viz č. I. 44 trestního spisu). Teprve poté byla dne 4. 12. 2023 předložena věc k rozhodnutí o stížnosti stížnostnímu Městskému soudu v Praze, kterému došla následujícího dne (viz č. I. 45 trestního spisu).

30. Není tak vůbec pravdou, že by obviněný nebyl seznámen s důvody rozhodnutí soudem prvního stupně obsaženými v písemném vyhotovení usnesení a že by neměl možnost proti nim svou stížností brojit. Lhůta počítaná od doručení písemného vyhotovení usnesení obhájci obviněného v trvání tří dnů proběhla, její běh započal 14. 11. 2023 a končil v pátek 17. 11. 2023. Obviněný tak měl možnost uplatnit podrobněji důvody, pro které s usnesením nesouhlasil, mohl svou stížnost lépe odůvodnit. Že tak v zákonem stanovené lhůtě neučinil, je jen jeho věcí. Na tom nemůže nic změnit ani jím uplatněná argumentace, že čekal na zaslání protokolu o veřejném zasedání, který mu měl soud prvního stupně (podle údajného příslibu) zaslat. Klíčové je totiž i v souladu se shora rozvedenou judikaturou doručení opisu usnesení (tj. jeho písemného vyhotovení). Obviněný stížnost podal před započatím běhu lhůty, která se počítá od uvedeného doručení, nicméně ji pak již zevrubně neodůvodnil. To není důvodem samo o sobě pro její zamítnutí, protože stížnostní řízení je založeno na omezeném revizním principu. Ten vyplývá z úpravy obsažené v § 147 tr. ř., podle jehož prvního odstavce stížnostní orgán přezkoumává správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž mohl stěžovatel podat stížnosti, jakož i řízení předcházející napadenému usnesení, z jeho druhého odstavce zase vyplývá omezení tohoto revizního principu (pro případy, kdy se rozhodnutí týká více osob, což nebylo dáno v projednávaném případě). Není proto nezbytné, aby stížnost byla odůvodněna, neboť stížnostní orgán je povinen přezkoumat z podnětu (i neodůvodněné) stížnosti všechny výroky napadeného usnesení ze všech hledisek přicházejících v úvahu, ať již byly stížností napadeny, či nikoli, stejně jako správnost postupu řízení, které předcházelo napadenému usnesení [§ 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř.] – viz k tomu rozhodnutí č. [1/2017-I.](#) Sb. rozh. tr. Dosah revizního principu je limitován zásadou zákazu *reformationis in peius*

(která v tomto případě nebyla porušena, ani to nebylo namítáno) a omezením plynoucím z § 147 odst. 2 tr. ř., doprovobeným principem *beneficia cohaesionis* ve smyslu § 150 odst. 2 tr. ř. (který ovšem v této věci nemohl najít uplatnění). Ve zbytku lze odkázat na odbornou literaturu – např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 672 a 736; Fenyk, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 591–2 a 682.

31. Stížnost se v řízení před stížnostním soudem zásadně projednává v neveřejném zasedání, protože zákon zde nepožaduje konání veřejného zasedání – viz § 147 až § 150 tr. ř. a *contrario* ve spojitosti s § 240 tr. ř. Trestní řád v účinném znění sice (relativně nově) umožňuje i v případech, v nichž sám zákonodárce nepožaduje konat veřejné zasedání, aby podle uvážení předsedy senátu, považoval-li by to z důležitého důvodu za potřebné, bylo veřejné zasedání nařízeno. Tato možnost byla v ustanovení § 232 tr. ř. zakotvena jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022. Nicméně v řízení o stížnosti se taková možnost uplatní spíše výjimečně, bylo-li by například třeba doplňovat dokazování, jak se uvádí ve stanovisku pléna Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 47/18](#), které bylo uveřejněno ve sv. 90 pod č. 47/2018 na s. 633 Sb. n. a u. a podle nějž není porušením čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (vyhlášené pod č. 2/1993 Sb.), zamítneli soud v neveřejném zasedání jako nedůvodnou stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. podanou proti usnesení o zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení, pokud již sám dokazování neopakuje, popř. nedoplňuje. O nařízení neveřejného zasedání přitom není třeba strany vyrozumět. V tomto konkrétním případě v souladu s principem rychlosti pak stížnostní soud rozhodl krátce po předložení věci, konkrétně dne 12. 12. 2023 (viz č. I. 46 trestního spisu). Neprováděl přitom žádné dokazování, ani neshledal takovou potřebu, postačilo mu vycházet ze skutkových závěrů učiněných soudem prvního stupně, které považoval za správné. Ani v takovém postupu nelze shledat ničeho nezákonného či dokonce protiústavního.

32. Dovolatel dále uplatnil námitku, že bylo porušeno jeho právo na obhajobu, protože neměl obhájce v přípravném řízení, ač jej mít podle § 36 tr. ř. musel, což podřadil pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. Dovolatel argumentoval tím, že již po zadržení Policií České republiky u něj byly při osobní prohlídce nalezeny léky a že ve spojitosti s jeho vyjadřováním muselo být policistům zřejmé, že trpí duševní poruchou, a proto mu měl být neprodleně ustanoven obhájce podle § 36 odst. 4 písm. b) tr. ř., a to nejpozději na počátku výslechu konaného dne 17. 7. 2023. Proto měl obviněný také za to, že protokol o tomto výslechu byl pořízen v rozporu se zákonem a je absolutně neúčinným důkazem. Ani tyto námitky nebyly shledány jako důvodné.

33. Dovolatele je třeba znovu upozornit, že proti němu v této věci nikdy nebylo zahájeno trestní stíhání, tj. nekonalo se vůbec vyšetřování, ale byla pouze prověřována jeho trestná činnost (později se ukázalo, že šlo o čin jinak trestný). Obhájce se neustanovuje podezřelému z trestné činnosti, a to ani po jeho zadržení. Důvod nutné obhajoby může zásadně (až na výjimky) nastat až po zahájení trestního stíhání. K tomu lze odkázat na ustanovení § 32 tr. ř. o obviněném a § 35 tr. ř. o obhájci, z nichž tyto závěry jednoznačně vyplývají (z odborné literatury srov. například JELÍNEK, J., UHLÍŘOVÁ, M. Obhájce v trestním řízení. Praha: Leges, 2011, zejm. s. 111). Uvedené platí pro dospělé osoby, jinou úpravu obsahuje ustanovení § 42a odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v účinném znění, podle nějž mladistvým musí mít obhájce od prvního použití opatření podle uvedeného zákona

nebo trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Důvod nutné obhajoby podle § 36 tr. ř. je dán (zásadně) až u (dospělého) obviněného ve smyslu § 32 tr. ř., kterým se stává podezřelý ze spáchání trestného činu okamžikem zahájení jeho trestního stíhání pro takový čin (postupem podle § 160 odst. 1, § 314b odst. 1 nebo § 179b odst. 5 tr. ř.). Policisté tedy vůbec neměli důvod žádat soud o ustanovení obhájce dovolateli, který byl vyslýchán před zahájením trestního stíhání po svém zadržení jako podezřelý podle § 76 odst. 3 tr. ř. Třebaže se obecně nepočítá s obhájcem podezřelého ve fázi před zahájením trestního stíhání, pro účely pomoci při výslechu podle § 76 odst. 3 tr. ř. má zadržený podezřelý právo zvolit obhájce, s nímž se může radit i bez přítomnosti třetí osoby a který pak má právo být přítomen takovému výslechu (podobně srov. pomoc advokáta osobě podávající vysvětlení podle § 158 odst. 5 tr. ř.). V případě zadrženého podezřelého jde ovšem pouze o právo podezřelého si obhájce zvolit, a nikoli o povinnost být jím zastoupen (není dán žádný důvod nutné obhajoby), stejně tak podezřelý nemůže žádat, aby mu obhájce byl ustanoven, neboť není dán důvod nutné obhajoby (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 978–979; DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 615). Nebyl-li by obhájce v zákonné lhůtě 48 hodin dosažitelný, lze pak provést výslech zadrženého podezřelého i bez přítomnosti obhájce, ovšem podezřelý má právo nevyprávět.

č. 36

34. Teprve v případě řízení o uložení ochranného opatření uvedeného v § 36 odst. 4 písm. b) tr. ř. je dán důvod nutné obhajoby i u takové osoby, kterou lze označit za obviněného v širším slova smyslu, tedy i v případě osoby, která bývala obviněnou, ale její trestní stíhání bylo zastaveno, stejně tak i v případě osoby dříve podezřelé, jejíž věc byla (zejména pro nepřičetnost) odložena. Jde o řízení konaná o návrhu státního zástupce na uložení ochranného opatření, a sice zabezpečovací detence nebo ochranného léčení (vyjma protialkoholního), anebo i bez takového návrhu, vyhradil-li si takové rozhodnutí soud veřejnému zasedání – k tomu srov. § 230 a § 239 tr. ř. (pro účely tohoto řízení lze pominout eventualitu řízení o změně uvedených ochranných opatření). V tomto konkrétním případě podala soudu návrh na uložení ochranného léčení psychiatrického ústavní formou státní zástupkyně, čímž bylo zahájeno uvedené řízení, v němž obviněný musí mít obhájce podle § 36 odst. 4 písm. b) tr. ř. (k tomu srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 450; DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 307–308). Proto zcela v souladu s právním řádem byl ihned po zahájení takového řízení o uložení ochranného léčení dovolateli ustanoven obhájce, který jej zastupoval po celou dobu řízení a podával též jménem obviněného nyní projednávané dovolání. Obviněný musí mít obhájce podle § 36 tr. ř. od doby, kdy vznikl důvod nutné obhajoby (rozhodnutí č. [1/1979-I](#). Sb. rozh. tr.), což bylo v daném případě splněno. I v tomto případě tak byla práva obviněného plně respektována a bylo umožněno jejich plné uplatnění. Ani v tomto směru tak nedošlo k vadnému, nezákonnému či dokonce protiústavnímu postupu a námitky dovolatele jsou tak i v tomto ohledu zjevně neopodstatněné. Nedošlo tedy k porušení procesních práv obviněného, zejména práva obviněného na obhajobu, a proto jsou výhrady dovolatele vztahující se k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. zjevně neopodstatněné.

35. Další skupina námitek uplatněná dovolatelem v jeho mimořádném opravném prostředku směřovala proti skutkovým zjištěním a procesu jejich utváření. Dovolatel namítal především

nepoužitelnost protokolu o výsledku podezřelého z důvodu porušení práva na obhajobu (viz též výše) a nevyhovění jeho návrhu na doplnění dokazování. V tomto směru jde o relevantní námitky v zásadě odpovídající dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., které ovšem byly shledány zjevně neopodstatněnými. Ostatní námitky směřované proti skutkovým závěrům soudů nižších stupňů jsou již jen pouhou polemikou s hodnocením důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků soudy nižších stupňů, které nemohou být předmětem přezkumu dovolacím soudem při respektu povaze řízení před ním konaným, jak bylo vysvětleno shora (Nejvyšší soud zásadně neprovádí důkazy, proto je ani nemůže hodnotit, nemůže tak ani přehodnotit závěry soudů nižších stupňů, které v souladu se zásadami bezprostřednosti a ústnosti dokazování prováděly).

36. Nejprve je namístě se vyjádřit k tvrzené absolutní neúčinnosti protokolu o výsledku zadrženého dovolatele ze dne 17. 7. 2023 na č. l. 6–8 trestního spisu z tvrzeného důvodu porušení práva na obhajobu. Již shora bylo vysvětleno, že Nejvyšší soud neshledal takové porušení práva na obhajobu, důvod nutné obhajoby v tomto okamžiku dán nebyl, zadržený podezřelý (dovolatel) měl pouze právo si obhájce zvolit, což neučinil, ač o tom byl poučen. V tomto směru tak nedošlo k porušení zákona a zmíněný protokol tak byl pořízen zcela v souladu se zákonem. Je zřejmé, že tento procesní úkon, stejně jako veškeré ostatní procesní úkony vykonané policejním orgánem, byl proveden v rámci prověřování, tj. v přípravném řízení v části před zahájením trestního stíhání (ve smyslu § 160 odst. 1 tr. ř.). Protože k zahájení trestního stíhání obviněného nikdy nedošlo, nemohl být žádný úkon opakován po zahájení trestního stíhání. Je také pochopitelné, že soud rozhodující na podkladě návrhu státní zástupkyně na uložení ochranného léčení v této věci, která byla v přípravném řízení po provedeném prověřování odložena, mohl vycházet jen z podkladů opatřených v rámci takové fáze přípravného řízení.

37. Z uvedených důvodů není možno soudům nižších stupňů vytknout, že v rámci dokazování vycházely též ze všech důkazů opatřených v takové fázi řízení, a to včetně protokolu o výsledku zadrženého podezřelého. Lze uznat, že obecně a obvykle se v odborné literatuře (srov. například VANTUCH, P. Obhajoba obviněného. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 112; ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 272; ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÝ, F., DOUCHA, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 149–150) nepřipouští použitelnost takového protokolu podle § 76 odst. 3 tr. ř. pořízeného před zahájením trestního stíhání jako způsobilého důkazního prostředku pro pozdější rozhodnutí o vině, třebaže trestní řád tuto otázku výslovně neřeší [proto také v prvně uvedeném díle se navrhuje *de lege ferenda* v tomto směru trestní řád doplnit; v tomto směru se ovšem při pracích na rekodifikaci šlo jiným směrem, a sice po vzoru tzv. pravidla Miranda Warning z amerického trestního procesu, *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 436 (1966), aby byl protokol omezeně použitelný, byla-li vyslychaná zadržená osoba o tom poučena – srov. ŘÍHA, J. Přípravné řízení v návrhu rekodifikované právní úpravy. In: GŘIVNA, T., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.) Přípravné řízení dnes a zítra. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 88]. Z uvedeného názoru o nepoužitelnosti protokolu o výsledku zadrženého podle § 76 odst. 3 tr. ř. pro rozhodnutí o vině vycházel také Nejvyšší soud v usnesení ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. [7 Tdo 782/2015](#). Argumentuje se především tím, že zadržený podezřelý ještě nebyl seznámen s rozsahem proti němu vzneseného obvinění (nevěděl v době výsledku, co se mu posléze bude klást za vinu), mnohdy ani neměl obhájce při takovém výsledku, s nímž by se mohl radit (jakkoliv si jej od roku 1990 může pro tyto případy zvolit), vyslovují se též vážné obavy

ze zneužívání tohoto institutu v případě připuštění použitelnosti protokolu o výsledku zadrženého (že by se obcházel výslech obviněného po zahájení trestního stíhání a zneužíval se stres zadrženého a nepřítomnost obhájce).

38. Nicméně klíčová otázka viny osoby dříve vyslechnuté jako podezřelého, ke které směřovala shora přednesená argumentace o nepoužitelnosti protokolu o tomto úkonu, se v řízení o návrhu státní zástupkyně na uložení ochranného opatření neřeší. Rozhodně ani při zmíněné argumentaci neplatí teze, že by uvedený protokol nemohl být podkladem pro vůbec žádné rozhodování (pak by jeho pořizování nedávalo žádný smysl a bylo by zcela zbytečné – *argumentum ad absurdum*). Zcela nepochybně může být a je podkladem pro významná procesní rozhodnutí činěná v přípravném řízení, jak připouští i citovaná odborná literatura. Především se jeho obsah zohledňuje při následném zvažování, zda má být podán návrh na vzetí obviněného do vazby, resp. zda má takovému návrhu soud vyhovět, případně též zda mají být využity operativně pátrací prostředky, jaký má být další postup v řízení apod., až po rozhodnutí, zda má být zahájeno trestní stíhání či věc odložena. Nejvyšší soud po zvážení všech argumentů má za to, že může být (v omezené podobě) podkladem také pro rozhodnutí v řízení o návrhu státního zástupce na uložení ochranného léčení. Je namístě ovšem důkaz plynoucí z takto provedeného důkazního prostředku (spočívajícího v přečtení zmíněného protokolu) citlivě a opatrně materiálně hodnotit (a to především tehdy, nebyl-li podezřelý při něm zastoupen obhájcem). Především je třeba umožnit obviněnému (v nejširším slova smyslu) vznášet proti němu námitky (a to i proti řízení jemu předcházejícímu), s nimiž je třeba se náležitě vypořádat. Takové námitky ovšem v dané věci obviněný nevznášel, nijak verzi tehdy deklarovanou v řízení o uložení ochranného léčení nepopíral. Nebylo tak v řízení před soudy nižších stupňů pochyb o tom, že vše, co tehdy dovolatel uváděl do protokolu o výsledku zadržené podezřelé osoby, bylo vážně míněné (a odpovídalo zcela duševním pochodům dovolatele). Zmíněný protokol, při němž navíc byl dovolatel omezen na osobní svobodě a nebyl zastoupen obhájcem (jeho pozice tak byla ztížena), nemůže být sám o sobě dostatečným důkazem k prokázání spáchání činu jinak trestného, ale musí k němu přistoupit i důkazy další, neboli nemůže být výlučným nebo rozhodujícím základem pro vyslovení závěru, že se dopustil činu jinak trestného coby nezbytné podmínky pro uložení ochranného opatření (zde konkrétně ochranného léčení).

39. Ostatně za důkaz podle § 89 odst. 2 tr. ř. může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, nesmí být ovšem překročeny limity plynoucí z § 89 odst. 3 tr. ř. (případy tzv. *nemo tenetur se ipsum accusare*). Takové překročení v podobě nepřípustného nátlaku na doznání dovolatele nebylo v daném případě samotným dovolatelem nikdy namítáno a ani v řízení před soudy nižších stupňů či v řízení dovolacím nebylo zjištěno. Ani z tohoto pohledu není možno soudům nižších stupňů vytýkat, že své závěry, že se dovolatel dopustil označeného skutku posouzeného jako čin jinak trestný spočívající v šíření poplašné zprávy ve smyslu § 357 odst. 2 tr. zákoníku, opřely mimo jiné (vedle dalších důkazů) též o protokol o výsledku podezřelého podle § 76 odst. 3 tr. ř. Žádný jiný výslech z přípravného řízení (který by byl jinak použitelným důkazem i pro rozhodnutí o vině) neměly a ani nemohly mít k dispozici, protože trestní věc dovolatele byla odložena.

40. Lze tak shrnout, že Nejvyšší soud nepovažoval protokol o výsledku podezřelého za nezákonný důkazní prostředek z důvodů dovolatelem namítaných (nepřítomnost obhájce), stejně tak jen proto nelze považovat informace z něj plynoucí za absolutně neúčinný důkaz

(a to ani z jiných shora rozvedených důvodů). V řízení o návrhu státního zástupce na uložení ochranného léčení (psychiatrického ústavní formou) je (omezeně) použitelný, nejde-li o výlučný nebo rozhodující důkaz spáchání činu jinak trestného, který je doložen i důkazy dalšími. Tak tomu bylo i v dané věci (spáchání popsání činu jinak trestného dovolatelem bylo prokázáno především shromážděnými listinnými důkazy, kterými byl jednoznačně označen on, jako jediná osoba ovládající označenou e-mailovou schránku, z níž odeslal inkriminovaný e-mail, jehož obsah také mimo jiné zcela odpovídal nenávistným komentářům z jeho profilů na sociálních sítích a struktuře jeho osobnosti, jakož i projevující se duševní poruše, která byla detekována i v jiných řízeních a v nyní vedeném vedla k závěru o nepřičetnosti podloženém znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie). Za těchto okolností dovolatelem předestřená verze při výslechu po jeho zadržení plně odpovídá obsahu trestního spisu.

41. Za zjevně neopodstatněné považuje Nejvyšší soud též výhrady dovolatele proti přibrání znalkyně MUDr. Dany Dufkové před zahájením trestního stíhání. Také s takovou eventualitou trestní řád počítá v § 158 odst. 3 písm. b) tr. ř. Obviněný ani v tomto směru nebyl nijak zkrácen na svých právech, byť nemohl vznášet námitky proti přibrání znalkyně ihned, mohl tak učinit posléze v řízení před soudem o návrhu na uložení ochranného opatření, kde nepochybně měl možnost vznášet námitky proti závěrům znalkyně, jejímu zaměření nebo položeným otázkám. Naopak díky včasnému rozpoznání pochybností o duševním stavu dovolatele v době činu a jejich potvrzení zmíněným znaleckým posudkem byl uchráněn před (nedůvodným) zahájením trestního stíhání, věc tak mohla být odložena. Ani v takovém postupu nespátřuje Nejvyšší soud vadný postup orgánů doposud v trestním řízení činných.

42. Zjevně neopodstatněnou shledal Nejvyšší soud též námitku dovolatele, že zůstal opomenut jím navržený důkaz v podobě výslechu svědka – ředitele útvaru pro ochranu prezidenta republiky. Taková námitka sice svým obsahem v zásadě odpovídá dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jak bylo uvedeno shora, nicméně není důvodná. Tento důkaz totiž nebyl opomenut, naopak byl shledán nadbytečným. Předně nebyl vůbec způsobilý prokázat tvrzení obviněného, že jeho e-mail byl způsobilý vyvolat opatření vedoucí k bezdůvodné záchranné práci integrovaného záchranného systému. Kromě toho bylo jistě prokázáno listinnými důkazy, že k uvedené záchranné práci v podobě pyrotechnického ohledání objektu skutečně došlo, jak bude uvedeno i níže, ač postačí způsobilost poplašné zprávy ji vyvolat (a ve skutečnosti tak k ní ani nemusí dojít). Nejvyšší soud tak neshledal ani dovolatelem vytýkané pochybení v rozsahu dokazování před soudy nižších stupňů.

43. Další skupina námitek dovolatele jím uplatněná v dovolání se již týkala samotných hmotněprávních předpokladů pro uložení ochranného léčení psychiatrického ústavní formou – tyto své námitky dovolatel podřadil pod dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. (šlo-li o naplnění znaků činu jinak trestného šíření poplašné zprávy) a § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. (uložení ochranného opatření bez splnění zákonných podmínek). Obviněný předně namítal, že nebylo v řízení dostatečně doloženo, že by se dopustil trestného činu, resp. činu jinak trestného. Zde poněkud směšoval otázky právní (právních podmínek uložení ochranného opatření) s otázkami skutkovými týkajícími se prokázání skutkového stavu (tj. otázky, jimiž se obecně dovolací soud zásadně nezabývá, neboť dokazování neprovádí a vychází ze skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů, a s výjimkou plynoucí z nově formulovaného dovolacího důvodu – viz výše). Dále zpochybnil, že vůbec mělo být uloženo

ochranné opatření, resp. jeho konkrétní druh, a sice ochranné léčení, stejně tak zpochybňoval správnost jeho zvolené formy – ústavního namísto ambulantního. Podle obviněného tak pro uložení ochranného léčení nebyly splněny zákonné podmínky, neboť se soudy nižších stupňů ke dni rozhodování podle dovolatele dostatečně nezabývaly všemi hledisky pro jeho uložení. I kdyby pak byly splněny podmínky pro uložení ochranného léčení, za dostatečnou považoval jeho formu ambulantní, neboť se jeho stav v průběhu řízení zlepšil a ustoupily sluchové halucinace. Tuto námitku uplatnil s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. [8 Tdo 823/2017](#).

44. Obecně lze uvést, že ochranné léčení je právním následkem trestného činu nebo činu jinak trestného a poskytuje ochranu společnosti před nebezpečnými osobami stíženými duševní poruchou (popř. osobami závislými na návykových látkách) jejich umístěním do zdravotnického zařízení nebo alespoň ambulantní péči v takovém zdravotnickém zařízení, a to s cílem jejich vyléčení a umožnění opětovného zařazení do běžného života. Účelem ochranného léčení je terapeutické působení na pachatele trestného činu nebo činu jinak trestného. V tomto směru účel ochranného léčení navazuje na obecný účel ochranných opatření, jímž je individuální prevence, přičemž však z hlavních komponentů individuálně preventivního působení tu má působit jen náprava a zajištění (zneškodnění), nikoli odstrašení. Konečným účelem je odstranění nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem, tedy vyléčení pachatele, anebo alespoň snížení nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem, ve smyslu dosažení alespoň takového léčebného efektu, že pobyt pachatele na svobodě nadále již nebude nebezpečný. Jde tedy o zajištění ochrany společnosti před trestnými činy, popř. činy jinak trestnými, hrozícími v budoucnu ze strany pachatelů, jimž bylo ochranné léčení uloženo. Lze-li přitom vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem očekávat, že účel ochranného léčení splní i léčení ambulantní, může soud změnit ústavní způsob léčby v léčení ambulantní.

45. Podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku může soud (vedle dalších alternativ, které nebyly v daném případě užity) uložit ochranné léčení, jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.

46. Prvním nezbytným předpokladem pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku v nastíněné variantě je tak spáchání činu jinak trestného osobou pro nepřičetnost trestně neodpovědnou. V případě obviněného bylo shledáno, že se dopustil činu jinak trestného šíření poplašné zprávy podle § 357 odst. 2 tr. zákoníku. Ani námitky dovolatele proti takovému závěru (resp. že se dokonce dopustil trestného činu), nebyly shledány důvodnými. Předně je třeba uvést, že všechny znaky uvedeného trestného činu, jak dovolatel namítal, ani nemohly být naplněny, když bylo shledáno, že obviněný byl v době činu nepřičetný, tedy nebyl naplněn nezbytný obecný znak trestného činu, a sice přičetnost. Ostatně proto ani nebylo zahájeno jeho trestní stíhání. Obviněný se tak dopustil pouze tzv. činu jinak trestného, který by jinak (nebýt nepřičetnosti) byl zmíněným trestným činem šíření poplašné zprávy podle § 357 odst. 2 tr. zákoníku. Že se obviněný dopustil shora popsání skutku spočívajícího v zaslání uvedeného e-mailu se zmíněným obsahem na e-mailovou adresu Kanceláře prezidenta republiky, v řízení nebylo ani samotným obviněným v zásadě nijak sporováno (až na zmíněné námitky procesní povahy) a bylo to doloženo důkazy vyplývajícími z opatřených a v řízení před soudem provedených důkazních prostředků. Stejně tak bylo nepochybně prokázáno, že zmíněný e-mail vyvolal bezdůvodnou záchrannou práci

integrovaného záchranného systému (muselo dojít ke kontrole kancelářských a dalších prostor na Pražském hradě). Dovolatel ani spáchání tohoto trestného činu nepopíral, ke všemu se doznal, sám dokonce vypověděl, že výhrůžky učinil ze vzteku, a nikoliv kvůli svému duševnímu onemocnění a sluchovým halucinacím. Jeho jednání by jistě (nebýt jeho nepřičetnosti) naplňovalo zákonné znaky přečinu šíření poplašné zprávy podle § 357 odst. 2 tr. zákoníku, neboť šlo o poplašnou zprávu, kterou dovolatel sdělil orgánu veřejné moci a která byla způsobilá vyvolat opatření vedoucí k bezdůvodné záchranné práci integrovaného záchranného systému (dále též jen IZS). Stačí přitom pouhá způsobilost poplašné zprávy vyvolat (vedle jiných alternativ) takovou práci (viz k tomu ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4493 a násl.). V daném případě dokonce byla bezdůvodná záchranná práce IZS skutečně provedena, tedy byla e-mailem zaslaným obviněným vyvolána, neboť na ni bylo prakticky okamžitě reagováno a byla provedena nezbytná kontrola prostor na Pražském hradě. Dovolatel si toho musel být i přes svou lehkou mentální retardaci vědom, resp. nepochybně by si toho musel být vědom, kdyby nebylo jeho nepřičetnosti, která ovlivňuje či vylučuje jeho zavinění. Nemůže přitom obstát obrana obviněného, že věta obsažená v jím zaslaném e-mailu („Prezident má v kanceláři nastrčenou na dálku výbušninu“) nedává při logickém a gramatickém posouzení smysl. Třebaže není stylisticky a gramaticky dokonalá a bezvadná, smysl rozhodně dává, je z ní patrné, čím se hrozí, čeho je možno se obávat. Kdybychom měli přistoupit na argumentaci dovolatele uplatněnou v jeho dovolání, vedlo by to ke zcela absurdním důsledkům, že na výhrůžné poplašné zprávy, které by nebyly napsány gramaticky a stylisticky zcela správně a bez chyb, by nebylo třeba vůbec reagovat, nebylo by třeba žádné záchranné práce IZS aktivovat, neboť nejsou způsobilé vzbudit žádnou obavu, a tedy ani reakci, takže by v důsledku ani jejich rozesílání nebylo trestné, jinými slovy by se této trestné činnosti mohli dopustit jen osoby vzdělané, píšící dokonalou češtinou, protože jen u nich lze shledat podezření, že své výhrůžky míní vážně. Takovou argumentaci vedoucí k absurdním důsledkům však rozhodně nelze akceptovat. Výhrůžek i zcela vážně míněných se mohou jistě dopustit mimo jiné i osoby s nižším vzděláním, s duševní poruchou nebo z řad cizinců, které nemusí stylisticky a gramaticky správně formulovat své výhrůžky či jiné zprávy poplašného charakteru, což z nich jistě nečiní výhrůžky (poplašné zprávy) méně závažné (leckdy právě naopak). Ani takové hrozby tak nelze brát na lehkou váhu, naopak je třeba se jimi velmi vážně zabývat. I zmíněnou e-mailovou zprávu zaslanou dovolatelem tak musely bezpečnostní složky brát vážně a učinit rozhodná opatření proti sdělené hrozbě. Námitky obviněného v tomto směru tak jen nedůvodně bagatelizují celou věc.

47. Druhou nezbytnou podmínkou pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku je, že pobyt pachatele činu jinak trestného na svobodě je nebezpečný. Tato nebezpečnost se zcela nepochybně projevila ve shora označeném spáchaném činu jinak trestném. Nejde ovšem zdaleka o první jednání, kterým by se dovolatel provinil proti českému právnímu řádu. Dovolatel se takových jednání dopouští opakovaně, dokonce byl v minulosti odsouzen i pro trestné činy, v jiné trestní věci bylo na jeho nebezpečnost plynoucí z jeho duševního stavu reagováno uložením ochranného léčení psychiatrického ve formě ambulantní. V tomto novém řízení však bylo zjištěno, že dovolatel toto dříve uložené ochranné léčení psychiatrické ve formě ambulantní plně nerespektoval, nedocházel do ordinace MUDr. Davida Hnídka pravidelně, stejně tak pravidelně neužíval stanovenou medikaci. To se nakonec projevilo i ve spáchaném činu jinak trestném. Zcela důvodně se tak soudy nižších stupňů zabývaly i tím, nakolik lze dovolatele ponechat na svobodě a opětovně mu umožnit

dobrovolné podrobení se ochrannému léčení psychiatrickému ambulantní formou, anebo je již namíste přistoupit k jeho uložení ve formě ústavní.

48. K podmínkám ochranného léčení v ústavní formě se vyjádřil Ústavní soud mimo jiné ve svém nálezu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 502/02](#), uveřejněném ve sv. 35 pod č. 166/2004 na s. 257 Sb. n. a u., podle nějž je taková forma ochranného opatření mimořádně závažným omezením osobní svobody léčeného, které někdy může znamenat větší újmu než nepodmíněný trest odnětí svobody, a to zejména díky neurčitosti svého trvání. Ústavní soud proto vyjádřil požadavek na mimořádnou pečlivost při hodnocení, zda jsou splněny podmínky pro jeho uložení a určitou proporcionalitu mezi nebezpečím ze strany pachatele na straně jedné a omezením jeho svobody na straně druhé. Doporučil vzít v potaz i závislost mezi spáchaným činem a intenzitou ochranného léčení, např. s ohledem na to, zda se jedná o skutek, za který by mohl být uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, či nikoli, přičemž připadal-li by v úvahu pouze trest nespojený s přímým omezením na svobodě, bylo by možno uložit ochranné léčení v ústavní formě spíše ve výjimečných případech, které jsou odůvodněny konkrétními skutkovými okolnostmi. V tomto směru lze jen upozornit, že od doby, kdy Ústavní soud rozhodl zmíněným nálezem, se přijetím zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, změnila i trestněprávní úprava způsobu výkonu ochranného léčení – tehdy ještě obsažená v zákoně č. 140/1961 Sb., trestním zákoně, ve znění pozdějších změn (dále jen „tr. zák.“). S účinností od 1. 1. 2009 byl v § 99 odst. 6 tr. zák. zaveden povinný pravidelný přezkum trvání ochranného léčení (tehdy bez ohledu na jeho formu – ambulantní či ústavní), a to v nejvýše dvouletém cyklu, jinak i nadále platilo, že ochranné léčení má trvat, vyžaduje-li to jeho účel. Ústavní soud v dalším svém nálezu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3654/10](#), uveřejněném ve sv. 60 pod č. 35/2011 na s. 425 Sb. n. a u., podmínil nařízení ochranného léčení ve formě ústavní tím, že neexistuje jiná eventualita, jak omezit konkrétní obavu, pro kterou může být nařízeno. Platí tak princip subsidiarity ochranného léčení ve formě ústavní (takové opatření přirovnal k rozhodnutí o vazbě a možnostech nahrazení důvodů vazby jiným opatřením).

49. V tomto ohledu dovolatel především namítal, že soudy nižších stupňů nepřihlédly k propouštěcí zprávě z PN Bohnice, podle které se jeho stav oproti době hospitalizace zlepšil. Nejvyšší soud však shledal takovou námitku za zjevně neopodstatněnou. Předně není pravdou, že by soudy nižších stupňů s tímto dokumentem nepracovaly, naopak o něj své rozhodnutí též opíraly. Jinou věcí je, jak tento dokument vyhodnotily (správnost takového hodnocení nemůže být předmětem dovolacího řízení). Nejvyšší soud si pro účely svého rozhodnutí opatřil a přečetl též rozhodnutí z civilního detenčního zvláštního řízení soudního vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 8, který svým rozhodnutím ze dne 25. 7. 2023, sp. zn. 16 L 655/2023, rozhodl o důvodnosti převzetí dovolatele do PN Bohnice. Dovolatel proti němu brojil odvoláním, avšak ještě předtím, než stihl odvolací soud rozhodnout, byl z rozhodnutí lékařů PN Bohnice dovolatel propuštěn do domácího léčení dne 15. 8. 2023 (v tomto ohledu se tak soudy nižších stupňů mylily, protože měly za to, že dovolatel byl propuštěn z rozhodnutí odvolacího soudu). Proto v návaznosti na to v souladu s uznávanou judikaturou a názory v odborné literatuře Městský soud v Praze svým rozhodnutím ze dne 30. 8. 2023, sp. zn. 91 Co 258/2023, zrušil napadené rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení zastavil. Z těchto rozhodnutí tak vyplývá, že obviněný byl důvodně umístěn do ústavní péče v PN Bohnice, neboť vzhledem k jeho zdravotnímu stavu ohrožoval bezprostředně a závažným způsobem okolí, měl narušený kontakt s realitou, byl psychotický, paranoidně nastražený, s projevy

verbální agrese a nebylo možné vyloučit ani riziko prolomení do brachiální agrese. Dále bylo zjištěno, že dovolatel ani po propuštění z PN Bohnice nepokračoval v pravidelné léčbě ani v pravidelné medikaci.

50. Podstatné poznatky k nebezpečnosti dovolatele vyplývají též z jeho dosavadního života. Dovolatel se svého činu jinak trestného šíření poplašné zprávy dopustil v době, kdy mu bylo usnesením Okresního soudu v České Lípě ze dne 6. 3. 2023, sp. zn. 5 Nt 5602/2022, uloženo podle § 99 odst. 1, 4 tr. zákoníku ochranné léčení psychiatrické v ambulantní formě. Dovolatel navíc v tomto období, kdy zanedbával svou léčbu (tím, že docházel do ambulance velmi nespolehlivě a neužíval ani řádně předepsanou medikaci), také několikrát publikoval vulgární statusy na sociální síti FB (facebook) plné zloby a urážek, zasílal opakovaně několik oznámení (e-mailů) s nejasným a zmatečným obsahem Obvodnímu oddělení Policie Česká Lípa. V minulosti byl dvakrát soudně trestán za majetkovou trestnou činnost [krádež podle § 247 odst. 1 písm. a) tr. zák. a úvěrový podvod podle § 211 odst. 1 tr. zákoníku]. Shora uvedené ochranné léčení psychiatrické ambulantní formou mu bylo uloženo v reakci na jím spáchaný čin jinak trestný spočívající v poškození věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, když úmyslně poškodil dvě zaparkovaná vozidla v XY. I tehdy byl dovolatel (dne 8. 11. 2022) zkoumán znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie MUDr. Jaroslavem Tržickým, který již tehdy považoval pobyt dovolatele na svobodě za nebezpečný, neboť dovolatel nemá dostatečný náhled na duševní chorobu, nelze tedy předpokládat, že by se dobrovolně podroboval léčbě. Již tehdy předvídal, že v důsledku toho dojde ke zhoršení duševní choroby a vlivem halucinací a bludů nebude jednat v souladu s realitou a mohl by se dopouštět obdobného společensky nežádoucího až nebezpečného jednání. To se také nakonec stalo, když obviněný odeslal inkriminovanou výhrůžnou e-mailovou zprávu do Kanceláře Prezidenta republiky. Tyto dřívější závěry k osobě dovolatele pak plně korespondují i s následným znaleckým posouzením znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie MUDr. Dany Dufkové, která konstatovala, že se stav dovolatele od této doby nijak zvláště nezlepšil.

51. Na základě znaleckého posudku znalkyně z oboru psychiatrie MUDr. Dany Dufkové ze dne 31. 7. 2023, který následně přednesla a doplnila při výslechu ve veřejném zasedání před soudem prvního stupně, bylo zjištěno, že vlivem zjištěné duševní poruchy, tj. schizoafektivní poruchy, smíšeného typu, aktuálně dekompenzované, byly v době spáchaní skutku dovolatelovy rozpoznávací i ovládací schopnosti plně vymizelé a též že jeho pobyt na svobodě může být nebezpečný, neboť nemá náhled chorobnosti stavu, nedodrжуje podmínky ochranné psychiatrické ambulantní léčby a medikaci neužívá. Z uvedených důvodů znalkyně navrhla změnit ambulantní formu ochranné psychiatrické léčby na formu ústavní. Také upozornila, že ani v den konání veřejného zasedání (tj. dne 6. 11. 2023) nebyl dovolatel kompenzován, jak mohla vyzorovat při jednání i v čase jemu bezprostředně předcházejícím. Soud vzal v potaz postoj dovolatele ke svému onemocnění, které bylo lékaři diagnostikováno jako schizoafektivní porucha smíšeného typu. U obviněného přetrvávají sluchové halucinace, obviněný slyší hlasy nabádající jej k akci. Z popsání vývoje chování dovolatele bylo zřejmé, že dovolatel nebyl schopen plně respektovat pravidla vyplývající z uloženého ochranného léčení psychiatrického ambulantní formou, která tak selhávala, čímž bylo dovolateli umožněno páchat další protiprávní činnost (čin jinak trestný). Proto tato forma ochranného léčení nemůže plnit svůj účel a bylo by nesprávné ji i napodruhé ukládat, když se ukázala jako neúčinná ochrana společnosti. Dovolatel své onemocnění bagatelizuje, necítí se být nemocný, náhled na přítomnost duševní poruchy mu (i s ohledem na simplexní osobnost a mentální

retardací) schází, chybí mu i reálný a kritický náhled na vlastní chování, kterým ohrožuje bezprostředně své okolí. Sám není motivován docházet na ambulantní léčbu k MUDr. Davidu Hnídkovi, jak žádá i v dovolání, předepsané medikamenty (antipsychotika) pravidelně neužívá. Sice byl propuštěn z PN Bohnice, nicméně ani poté nebyl shledán znalkyní při veřejném zasedání v kompenzovaném stavu. Ostatně po propuštění opět začal zanedbávat léčbu. Nelze tak mít za to, že by dodržoval ambulantní formu léčby, neboť se k ní nedostavoval nepravidelně, ale spíše jen sporadicky (jak vyplývá z vyjádření MUDr. Davida Hnídky). Tato forma ochranného léčení tak neplnila svůj účel natolik, aby byla společnost chráněna.

52. Soud prvního stupně tak správně na základě zjištěných skutečností a důkazů, zejména na základě znaleckého posudku MUDr. Dany Dufkové a i jejího vyjádření ve veřejném zasedání, že dovolatel nebyl kompenzovaný, zprávy PN Bohnice a zprávy ošetřujícího lékaře MUDr. Davida Hnídky, důvodně a správně uložil dovolateli podle § 99 odst. 1, odst. 4 tr. zákoníku ochranné léčení psychiatrické v ústavní formě, neboť opětovné uložení ochranného léčení v ambulantní formě by neplnilo svůj účel ochrany společnosti před možnými dalšími útoky ze strany dovolatele. Obviněný by se v budoucnosti mohl dopustit i závažnějšího protiprávního jednání, než bylo vyhrožování prezidentovi, jeho jednání by mohlo přerůst z výhrůžek v činy.

53. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů má za to, že uložení ochranného léčení psychiatrického v ústavní formě dovolateli bylo soudy nižších stupňů opodstatněné a zákonné. Pro případ změny zdravotního stavu dovolatele, resp. vymizení jeho nebezpečnosti při pobytu na svobodě, zejména získá-li náhled na svou duševní nemoc, může být i k jeho návrhu rozhodnuto o změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní (§ 99 odst. 5 tr. zákoníku a § 351a tr. ř.). Nejpozději každé dva roky přitom musí dojít k přezkoumání, zda důvody ochranného léčení v ústavní formě i nadále trvají – viz § 99 odst. 6 tr. zákoníku a § 353 tr. ř.

IV.

Závěrečné shrnutí

54. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného J. P. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 37

I. Jediným skutkem z hlediska trestního práva hmotného i procesního je i souvislé jednání vedoucího zaměstnance spočívající v opakovaném stvrzování oprávněnosti nákupů v hotovosti provedených podřízenými zaměstnanci. Proto lze takové jednání za splnění dalších podmínek postihnout i jako trestný čin spáchaný z nedbalosti, např. jako přečin porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku.

Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti

§ 221 odst. 1 tr. zákoníku

č. 37

II. Přístupem k požadavku náležité opatrnosti svědčícím o zřejmé bezohlednosti k zájmům chráněným trestním zákonem ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku může být i nekritická důvěra pachatele, který má povinnost opatrovat nebo spravovat majetek zaměstnavatele, v podřízené zaměstnance spojená s rezignací na výkon dohledu nad jejich pracovní činností.

Nedbalost hrubá, Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti

§ 16 odst. 2, § 221 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. [5 Tdo 903/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:5.TDO.903.2023.1

Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. z podnětu dovolání obviněného L. E. částečně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. 8 To 50/2023, ve výrocích pod body I. a II., podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jejich zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265m odst. 1 tr. ř. per analogiam a § 256 tr. ř. rozhodl tak, že se odvolání státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 6 T 48/2022, zamítá. Ve zbývajících částech zůstal napadený rozsudek nezměněn.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 6 T 48/2022, byl obviněný L. E. uznán vinným přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti podle § 221 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), za který mu soud uložil podle § 221 odst. 1, § 67 odst. 2 písm. b), odst. 3 a § 68 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 60 denních sazeb po 3 000 Kč, tedy v celkové výměře 180 000 Kč. V adhezním řízení soud rozhodl tak, že podle § 229 odst. 1

tr. ř. odkázal poškozenou státní organizaci S. ž., IČ: XY, (dále též jen jako „poškozená státní organizace“ nebo „státní organizace“) s jejím nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání a v jeho neprospěch také státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 (dále též jen jako „státní zástupkyně“). Z podnětu druhého z odvolání rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. 8 To 50/2023, tak, že pod bodem I. výroku napadený rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. d), e) tr. ř. zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl o vině obviněného přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku „ve formě pokračování podle § 116 tr. zákoníku“. Za tento přečin Městský soud v Praze odsoudil obviněného podle § 67 odst. 2 písm. a), b) a § 68 odst. 1 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 150 denních sazeb po 3 000 Kč, tedy v celkové výměře 450 000 Kč, a podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu výkonu funkce vedoucího zaměstnance spojené s kontrolou hospodaření s majetkem organizačních složek státu, státních příspěvkových organizací, státní organizace a jiných právnických osob s majetkovou účastí státu na dobu 2 let. Dále soud podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozenou státní organizaci s jejím nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních (bod II. výroku). Ve výroku pod bodem III. svého rozsudku Městský soud v Praze rozhodl o odvolání obviněného tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

3. Přestože jsou skutkové závěry, na nichž soudy založily odsouzení obviněného, všem procesním stranám dobře známy, Nejvyšší soud z důvodu kasačního výroku stručně připomene podstatné skutkové okolnosti, za nichž se obviněný měl podle Městského soudu v Praze dopustit pokračujícího přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku. Již v této úvodní části dovolacího rozhodnutí lze připomenout, že skutek, resp. jeho popis v tzv. skutkové větě městský soud bez jakýchkoli změn převzal z výroku rozsudku soudu prvního stupně, ačkoli ten jej právně posoudil jako tentýž přečin spáchaný v nedbalostní formě podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněnému je kladeno za vinu, že jako ředitel organizační jednotky H. z. s. a jako zaměstnanec jmenovaný do pozice ředitele odboru Kanceláře generálního ředitele G. Ř. S. ž., státní organizace, vědom si svých povinností řádně hospodařit se svěřenými prostředky, přijímat opatření k ochraně majetku zaměstnavatele, řídit a kontrolovat práci podřízených, mj. i pravomocně odsouzených L. S. a M. Š., které mu vyplývaly ze jmenovacího dekretu S. ž. ze dne 25. 4. 2018, z interních předpisů citovaných ve výroku o vině a z ustanovení § 301 písm. d) a § 302 písm. g) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, a z ustanovení § 25 odst. 4 a § 26 odst. 1 písm. a) zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů, avšak tyto své povinnosti nerespektoval a v období od 17. 7. 2018 do 12. 2. 2019 podepisoval formuláře poškozené státní organizace s názvem „Nákup za hotové“, čímž potvrzoval oprávněnost nákupů v hotovosti jmenovaných (pravomocně odsouzených) dvou podřízených zaměstnankyň poškozené, aniž by uskutečnění jednotlivých výdajů ověřil, neboť spoléhal na utvrzení o správnosti udělení svého souhlasu o využití všech výdajů ve prospěch poškozené, přičemž obě podřízené poté postupně v sídle poškozené předložily k proplacení ve výroku vyjmenované paragony, daňové doklady a dárkové poukazy, aniž by ve skutečnosti vynaložené finanční prostředky byly vynaloženy na provoz poškozené,

a tím obviněný způsobil za uvedené období poškozené státní organizaci S. ž. škodu v celkové výši 1 666 564 Kč.

II.

Dovolání obviněného

4. Proti citovanému rozsudku Městského soudu v Praze obviněný prostřednictvím svého obhájce podal dovolání, které opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h), m) tr. ř.

5. Protože Městský soud v Praze zamítl odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné, obviněný odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. Domníval se, že rozhodnutí o zamítnutí jeho odvolání je vadné, správně měl soud druhého stupně jeho odvolání vyhovět, protože rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 spočívá na nesprávném právním skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, resp. již v řízení konaném před soudem prvního stupně byl naplněn dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

6. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl podle obviněného dán v té alternativě, podle níž rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků označeného přečinu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Městskému soudu obviněný vytkl, že bez jakéhokoli doplnění důkazů upravil tzv. skutkovou větu, zejména ve vztahu k zavinění, které soud druhého stupně hodnotil odlišně od soudu prvního stupně, neboť u obviněného z důkazů provedených v hlavním líčení dovedl zavinění ve formě nepřímého úmyslu. Městský soud však nevzal v potaz, že obviněný byl svými podřízenými uveden v omyl, za což byly obě zaměstnankyně pravomocně odsouzeny, a naopak vycházel nesprávně z výpovědi svědka V. J. Byl přesvědčen, že ve své pozici a s daným pracovním vytížením učinil vše potřebné, aby dostal obecnému požadavku na zachování náležité pozornosti, což vylučovalo nejen hrubou nedbalost, ale také nepřímý úmysl, k čemuž odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. [6 Tdo 1203/2015](#). Soudy obou stupňů vadným způsobem vyhodnotily okolnosti jeho nástupu do funkce a samotné pracovní činnosti. Dovolatel se ke dni 11. 5. 2018 stal ředitelem zcela nového útvaru, a to Kanceláře generálního ředitele S. ž., jehož fungování se v rozhodné době teprve utvářelo. Jeho podřízená L. S. již předtím dlouhodobě zastávala pozici asistentky náměstka generálního ředitele, v jejímž rámci měla na starosti mj. nákupy občerstvení a dárkových a reprezentačních předmětů. Obviněný tedy neměl důvod nedůvěřovat této podřízené, potřebu nákupů ověřoval pouze ústně před podpisem formuláře „Nákup za hotové“. Druhá podřízená M. Š. byla L. S. prakticky řízena, tudíž ohledně důvěry v její činnost obviněný argumentoval shodně. Do července 2018 navíc místo obviněného odsouhlasoval proplácení nákupů oběma jmenovaným podřízeným P. T., který si k oprávněnosti a reálnosti výdajů také nezjišťoval bližší podrobnosti. Obviněnému se nedostalo až do prosince 2018, resp. ledna 2019, jakéhokoli upozornění na podezřele vysoké náklady na reprezentaci a běžný provoz. Jakmile je však obdržel, začal okamžitě jednat a inicioval podání trestního oznámení na své dvě podřízené, které se samy přiznaly, že obviněného podvedly. Výše uvedené skutečnosti vyplývající z provedeného dokazování jsou tedy ve zjevném rozporu se závěrem soudu druhého stupně, že obviněný jednal zaviněně ve formě nepřímého úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

7. Městský soud v Praze podle obviněného dále nesprávně právně posoudil jednání popsané v tzv. skutkové větě, jak předpokládá dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Zjištěné skutkové okolnosti nedávají podklad nejen pro závěr o nepřímém úmyslu obviněného, ale též pro naplnění dalších znaků skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku. Jestliže obviněný, resp. státní organizace, za niž jednal, byl svými podřízenými L. S. a M. Š. uveden v omyl, bylo vyloučeno, aby on sám jednal ohledně téže podstaty podvodného jednání úmyslně, byť třeba i v úmyslu nepřímém. Obviněný připustil, že ve výroku o vině popsaný skutek odpovídá nedbalostní formě zavinění, avšak i přesto odmítl užití právní kvalifikace podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku, neboť z jeho strany nešlo o hrubou nedbalost, jak tato skutková podstata vyžaduje. Z popisu skutku je zřejmé, že tato hrubá nedbalost je dovozována z připojení jeho podpisu na formulář „Nákup za hotové“, přičemž každý podpis takového formuláře je třeba považovat za samostatný skutek. Ani v jednom z vyjmenovaných případů však nedošlo ke způsobení značné škody ve smyslu § 138 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, jak předpokládá další ze znaků skutkové podstaty přečinu podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku. K tomu obviněný poukázal na to, že nedbalostní trestný čin nelze spáchat jako pokračující trestný čin ve smyslu § 116 tr. zákoníku, protože nedbalostní delikty jsou prosty záměru pachatelů páchat trestnou činnost, zatímco pokračování předpokládá jednotný záměr páchat právě určitý typ trestné činnosti již na jejím počátku. Jednotlivé částky vyplacené podřízeným, které obviněného uvedly v omyl, proto nebylo možné sčítat, obviněný však zpochybnil i celkovou částku způsobené škody. Argumentoval mj. trestním řízením proti obviněným L. S. a M. Š., v němž soudy dospěly k závěru o celkové výši škodlivého následku zhruba 2 070 000 Kč. Obviněný pak provedl součet této částky s výší škody, jejíž způsobení je mu kladeno za vinu napadeným rozhodnutím, a takto vypočtenou sumu představující cca 3 700 000 Kč označil za nelogickou a neodpovídající skutečnosti.

8. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Městského soudu v Praze a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Dále obviněný učinil alternativní návrh, aby Nejvyšší soud po zrušení rozsudku městského soudu sám podle § 265m tr. ř. rozhodl ve věci tak, že jej podle § 226 písm. b) tr. ř. zproští obžaloby.

9. Ve svém dalším podání ze dne 1. 9. 2023, tedy až po uplynutí zákonné dvouměsíční lhůty pro podání dovolání, obviněný ještě doplnil své včasné uplatněné argumenty a dovolací důvody o odkaz na aktuální judikaturu, konkrétně na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. [5 Tdo 33/2023](#), v němž byla řešena otázka zavinění u trestného činu porušování povinností při správě cizího majetku podle § 255 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, nyní jde o § 220 tr. zákoníku.

III.

Vyjádření nejvyššího státního zástupce a poškozené k dovolání

10. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který nejprve zrekapituloval dosavadní průběh řízení a dovolací argumentaci obviněného. Tvrzený zjevný rozpor mezi rozhodnými skutkovými zjištěními soudů a obsahem provedených důkazů, státní zástupce označil za pouhý nesouhlas obviněného s vyjádřením skutku ve výroku

o vině napadeného rozsudku. Soud druhého stupně postupoval podle státního zástupce v souladu s ustanovením § 259 odst. 3 tr. ř., jestliže na základě dostačujícího dokazování provedeného před soudem prvního stupně překvalifikoval jednání dovolatele podle návrhu obžaloby. Dovolací námitky obviněného proti subjektivní stránce sice odpovídaly dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., avšak státní zástupce je neshledal opodstatněnými. Obviněný totiž věděl, že porušuje své pracovní povinnosti stejně jako to, že může dojít ke způsobení škody nikoli malé, a s tímto následkem byl srozuměn. Výhrady obviněného proti výši způsobené škody státní zástupce odmítl s tím, že běžně bývá škoda způsobena současně i dalšími pachateli a její výše se nenásobí počtem pachatelů, jde stále o jednu a tutéž škodu, přičemž poškozenému se nemůže dostat na náhradě škody více, než činí skutečně způsobená škoda.

11. Vzhledem k tomu státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

12. K podání, které obviněný zaslal obvodnímu soudu dne 1. 9. 2023 a které označil jako doplnění dovolání, státní zástupce sdělil, že se k němu nebude podrobně vyjadřovat. Neobsahovalo žádnou novou námitku ve srovnání s řádným dovoláním a podle předpokladu státního zástupce bylo podáno po zákonné lhůtě, což zapovídá ustanovení § 265f odst. 2 tr. ř.

13. K dovolání obviněného se písemně vyjádřila rovněž poškozená státní organizace, jež zdůraznila předchozí dlouholeté působení obviněného na pozici vedoucího jedné z jejích organizačních složek. Z této skutečnosti dovodila dostatečné množství pracovních i manažerských zkušeností obviněného k tomu, aby byl schopen provádět důslednou kontrolu svých podřízených i na své nové pozici ředitele Kanceláře generálního ředitele. Poškozená oponovala obhajobě obviněného, že se spoléhal na odbornost původně spoluobviněné L. S. Podle poškozené obviněný věděl o své povinnosti kontrolovat činnost podřízených a rovněž měl možnost z měsíčních reportinguů rozpoznat neúměrný nárůst nákladů na reprezentaci kanceláře generálního ředitele. Na závěr poškozená státní organizace vyjádřila souhlas s právním posouzením jednání obviněného soudem druhého stupně.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

14. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, poté se zabýval konkrétní argumentací obviněného se zřetelem k jím uplatněným dovolacím důvodům.

15. Obecně lze konstatovat, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je možné podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Tento dovolací důvod byl včleněn do taxativního výčtu dovolacích důvodů s účinností od 1. 1. 2022 zákonem č. 220/2021 Sb. Při posuzování důvodnosti uplatněných námitek podřazených uvedenému dovolacímu důvodu je důležité skutečně pečlivě hodnotit, jaký význam mohly mít vytýkané vady dokazování na výsledek

trestního řízení, eventuálně na zachování práva obviněného na spravedlivý proces. Tento dovolací důvod tak nemohou naplnit jen obecně formulované výhrady proti způsobu hodnocení důkazů soudy prvního či druhého stupně, nebo obecné námitky proti rozsahu dokazování a již vůbec nelze akceptovat námitky, které jsou primárně založeny na jiné verzi skutkového stavu, než kterou dovodily soudy, pokud z nich není zřejmý evidentní (zjevný) rozpor mezi obsahem důkazů a jejich hodnocením soudy. S odkazem na tento dovolací důvod lze tedy akceptovat tvrzení o vadách ve skutkovém zjištění soudů, které se týkají skutkových okolností významných pro rozhodnutí o podané obžalobě a které jsou určující pro naplnění znaků skutkové podstaty určitého trestného činu. Konkrétně musí dovolatel zdůvodnit existenci takové vady tím, že napadaná skutková zjištění nevyplývají ze žádného provedeného důkazu (jsou ve zjevném nesouladu s obsahem provedených důkazů), nebo že jsou primárně založena na procesně nepoužitelných důkazech anebo že ve vztahu k nim nebyly provedeny navrhované podstatné důkazy (případ opomenutých důkazů), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení. Pouze vady takové povahy by odůvodňovaly mimořádný zásah Nejvyššího soudu do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem jeho přezkumné činnosti (srov. přiměřeně rozhodnutí č. [19/2023](#) Sb. rozh. tr.).

č. 37

16. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je určen k nápravě vad zákonem vyjmenovaných rozhodnutí, která spočívají na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Vadou, která je prostřednictvím tohoto důvodu dovolání vytýkána, je proto jen nesprávné použití ustanovení hmotného práva, typicky trestního zákoníku, případně na něj navazujících hmotněprávních norem mimo oblast trestního práva na zjištěný skutek. K výkladu tohoto dovolacího důvodu Nejvyšší soud připomíná, že je dán tehdy, jestliže soudy skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy prvního či druhého stupně, anebo nenaplní znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo.

17. Obviněný uplatnil též dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě, neboť se domáhal přezkumu rozhodnutí soudu druhého stupně, který po veřejném projednání rozhodl o zamítnutí jeho řádného opravného prostředku, odvolání, proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně, tj. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

18. Nutno předeslat, že převážná část dovolacích námitek obviněného odpovídala vadám, definovaným v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř., nikoli však důvodu uvedenému v písm. m) v jeho druhé alternativě, neboť Nejvyšší soud v zásadě neshledal významné pochybení v rozhodnutí, které učinil v posuzované trestní věci soud prvního stupně. Nejvyšší soud tedy na podkladě výhrad podřazených obviněným pod dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost rozsudku soudu druhého stupně

napadeného dovoláním i řízení jemu předcházející podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. a shledal většinu uplatněných námitek obviněného opodstatněnými.

b) K důvodné námitce proti nezákonnému postupu Městského soudu v Praze

19. V úvodní části věcné dovolací argumentace obviněný důvodně brojil proti postupu soudu druhého stupně, který, aniž by doplnil dokazování nebo zopakoval některé důkazy provedené již v hlavním líčení, pozměnil v neprospěch obviněného jednak částečně skutkové a jednak v zásadní míře též právní závěry, k nimž dospěl soud prvního stupně především ve vztahu k subjektivní stránce přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku. Nejvyšší soud se s uvedenou dovolací výtkou, jež se stala podkladem pro jeho kasační výrok, ztotožnil.

20. Nejprve je třeba připomenout, že stěžejní otázkou, kterou bylo třeba na podkladě podaných řádných opravných prostředků v odvolacím řízení řešit, bylo posouzení zavinění obviněného L. E., neboť odvolatelé se proti jeho naplnění, resp. povaze vymezovali. Městský soud v Praze vyhověl odvolání státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1, jež se domáhala právního posouzení skutku podle úmyslné alternativy přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku shodně s obžalobou. Na jedné straně Městský soud v Praze v odůvodnění napadeného rozsudku předeslal, že soud prvního stupně dospěl ke správným skutkovým závěrům, avšak poté vyslovil, že tato zjištění naplňují znaky skutkové podstaty úmyslného přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku, jak navrhovala ve svém odvolání státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1. Následně Městský soud v Praze poukázal na skutkové okolnosti, na jejichž základě dovedl u obviněného zavinění v nepřímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku. Městský soud zejména zdůraznil, že obviněný věděl o možnosti vzniku trestněprávního následku a byť ho přímo nechtěl způsobit, byl ochoten podstoupit riziko, že nastane. Vědomí obviněného o existenci takového rizika měl Městský soud v Praze za prokázané svědectvím V. J., který s obviněným řešil v prosinci roku 2018 zvýšené náklady na reprezentaci (srov. bod 8. rozsudku soudu druhého stupně). Dále tento soud při vyhodnocování zavinění vycházel z četnosti obviněným podepisovaných formulářů, resp. pokladních dokladů a z poměrně vysokých peněžních částek, k jejichž vyplacení následně docházelo. Z hlediska volní složky úmyslu, tedy srozumění obviněného s porušením nebo ohrožením chráněného zájmu (a to ve formě pravé lhostejnosti), opětovně soud poukázal na časté podepisování formulářů „Nákup za hotové“ obviněným, s tím, že průměrná výše jím odsouhlasených výdajů činila 200 000 Kč měsíčně. Podle argumentace soudu obviněný pokračoval ve vytýkaném jednání až do února 2019, přestože v jeho mysli existovala pochybnost o zákonnosti odsouhlasených výdajů (srov. body 6. až 12. odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). Na podkladě uvedených úvah bez doplnění důkazů ve veřejném zasedání či zopakování některého z důkazů již provedených v hlavním líčení, Městský soud v Praze učinil právní závěr o úmyslném zavinění obviněného a uznal jej vinným přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku. Městský soud v Praze rovněž doplnil, že citovaného přečinu se obviněný dopustil formou pokračování podle § 116 tr. zákoníku, neboť již od počátku měl ve vztahu k posuzované trestné činnosti shodný záměr. S ohledem na zjištění Městského soudu v Praze, podle něhož se obviněný poprvé dozvěděl o možných nesrovnalostech ve výdajích za nákupy za hotové až v prosinci 2018, je zarážející, že v nově vysloveném výroku o vině ponechal beze změny počátek období páčání trestné činnosti obviněným, jaký určil soud prvního stupně

(též obžaloba), tedy již od července 2018. V tomto ohledu je zřejmý významný rozpor úvahy Městského soudu v Praze jak s právní úpravou pokračování v trestném činu, tak i s jeho výkladem v soudní praxi. Nejvyšší soud zaujal jednoznačný závěr ohledně požadavku na posouzení pokračování v trestném činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku tak, že je třeba, aby pachatel při každém z dílčích útoků způsobil alespoň částečně škodu úmyslně, byť třeba nedosahující škody nikoli malé, musí však být současně od prvního útoku veden jednotným záměrem směřujícím k úmyslnému způsobení škody nikoli malé všemi dílčími útoky v jejich souhrnu (srov. rozhodnutí č. [26/2018](#) Sb. rozh. tr.). S uvedeným významným skutkovým zjištěním o době, k níž lze vázat případnou pochybnost v mysli obviněného o zákonnosti nákupů jeho podřízených za účelem pořízení občerstvení a reprezentačních předmětů pro poškozenou státní organizaci, se Městský soud v Praze nijak nevypořádal a nerespektoval ani citovaný právní názor. Z hlediska přezkumné činnosti Nejvyššího soudu v dovolacím řízení je však uvedená vada v podstatě nevýznamná, neboť k zásadnímu pochybení v posuzované trestní věci ze strany Městského soudu v Praze došlo ve vyhodnocení otázky zavinění obviněného, jak bude uvedeno níže.

č. 37

21. Nejvyšší soud totiž považuje za odpovídající výsledkům provedeného dokazování posouzení subjektivní stránky u obviněného závěr, který v tomto směru učinil soud prvního stupně, který obviněného uznal vinným přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku. Skutková zjištění, k nimž tento soud dospěl na podkladě důkazního řízení provedeného v hlavním líčení, následně vyhodnotil tak, že obviněný se přečinu dopustil z vědomé nedbalosti [§ 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku] a jednoznačně u něho vyloučil nepřímý úmysl [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. Podle soudu prvního stupně si obviněný sice byl vědom svých povinností kontrolovat činnost podřízených i možnosti, že bez náležitého výkonu této kontrolní funkce může dojít ke škodě na majetku státní organizace v částce odpovídající odsouhlaseným výdajům, avšak bez přiměřených důvodů se spoléhal, že takový následek nenastane. O hrubé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku svědčily podle soudu prvního stupně zejména delší doba páchání činu a rovněž vyšší částky tvrzených výdajů, jež vedly ke způsobení celkové škody převyšující 1 600 000 Kč. Zanedbanou kontrolní činnost ve vztahu k podřízeným pak tento soud zařadil mezi důležité povinnosti, za jejichž plnění byl obviněný ve své vedoucí funkci odpovědný. O vědomostní složce zavinění tedy nepochyboval ani soud prvního stupně, který však vázal tento intelektuální prvek zavinění k jiným skutečnostem než soud druhého stupně, a to k povinnostem vedoucího pracovníka kontrolovat počínání jemu přímo podřízených zaměstnanců a dohledu nad hospodárným nakládáním s majetkem státní organizace. Obvodní soud pro Prahu 1 dále na rozdíl od soudu druhého stupně shledal, že obviněnému následek jeho jednání nebyl lhostejný, neboť vyvinul určitý minimální zájem o způsob hospodaření se svěřenými finančními prostředky, pokud se podřízených dotazoval na korektnost schvalovaných nákupů, které odsouhlasil poté, co byl ujištěn, že „vše je v pořádku“. Podle vyjádření soudu prvního stupně obviněný oběma asistentkám přehnaně a nekriticky důvěřoval, přičemž tento svůj postoj nekorigoval ani v prosinci 2018 po rozhovoru se svědkem V. J. Skutkový podklad pro posouzení mj. i subjektivní stránky přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku, jak byl zjištěn v hlavním líčení, tedy vyhodnotil Obvodní soud pro Prahu 1 jako vědomou hrubou nedbalost. Celkem srozumitelně a v podstatě přesvědčivě soud též vysvětlil, proč za daného skutkového stavu odmítl názor obžaloby o zavinění v úmyslu nepřímém. Pokud jde o pokračování v posuzovaném přečinu, obžaloba, která vycházela z úmyslného zavinění obviněného, se k této otázce vůbec nevyjádřila a žádou, ani stručnou

zmínku jí nevěnoval ani soud prvního stupně. Jak lze dovodit z odvolání obviněného, ten vycházel z přesvědčení, že skutek vykazuje prvky pokračování podle § 116 tr. zákoníku, neboť uplatnil námitky o jeho vyloučení u nedbalostních trestných činů. Přestože se tedy soud prvního stupně ve svém rozsudku nijak nezmněl o svém názoru na povahu spáchané trestné činnosti obviněného, lze dovodit, že neuvažoval o pokračování v přečinu podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku, neboť některé z žalovaných jednání nezahrnul do svého výroku o vině a tzv. je vypustil. Stalo se tak především ve vztahu k dokladům, jež měly být podepsány či alespoň parafovány v době, kdy obviněný čerpal řádnou dovolenou (srov. odůvodnění rozsudku str. 67 a 68). Z tohoto procesního postupu Obvodního soudu pro Prahu 1 je tudíž zřejmé, že jím zjištěný skutek posoudil jako tzv. souvislé jednání sestávající z jednotlivých segmentů obsahujících podepisování formulářů, resp. pokladních dokladů o fakticky neuskutečněných výdajích z rozpočtu poškozené státní organizace po celou žalovanou dobu, tedy více jak půl roku, a nikoli jako jednotlivé dílčí útoky pokračujícího přečinu. Pakliže by tomu tak bylo, nepřicházelo by ohledně neprokázaných částí žalovaného jednání jejich pouhé „vypuštění“ z výroku o vině, ale vzhledem k samostatné povaze dílčích útoků pokračování v trestném činu z hlediska procesní právní úpravy po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002 by nutně muselo dojít ke zproštění obviněného obžaloby ohledně těchto dílčích útoků představujících samostatné skutky ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř., byť z pohledu hmotněprávního představuje celé protiprávní jednání popsané ve výroku o vině, předtím v obžalobě, jediný skutek, jak bude podrobněji vysvětleno v následující části tohoto dovolacího rozhodnutí.

22. Jak Nejvyšší soud uvedl výše, z odůvodnění napadeného rozsudku vyplývá, že Městský soud v Praze hodnotil vlastním způsobem důkazy provedené v hlavním líčení soudem prvního stupně a vyvodil z nich odlišný závěr, podle něhož obviněný zjevně pochyboval (byť soud konstatoval, že až od prosince 2018!) o zákonnosti výdajů na občerstvení a reprezentaci státní organizace, tudíž že si musel být vědom přinejmenším nekalého jednání obou podřízených asistentek. Takový výsledek však za současného stavu důkazního řízení, v němž toto zjištění nepotvrdil jediný svědek (ba naopak) a také mu nenasvědčuje jakýkoli listinný důkaz, nemohl v dovolacím řízení obstát. Navíc změna právní kvalifikace soudem prvního stupně zjištěného skutku byla po jeho kompletním převzetí Městským soudem v Praze učiněna nesprávným procesním postupem ve veřejném zasedání. Kromě toho jakémukoli obeznámení obviněného s vylákáváním peněžních prostředků ze státní organizace odporuje také výsledek trestního řízení vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 6 T 107/2022, v němž obvodní soud rozsudkem ze dne 26. 7. 2022 podle § 206b a § 314r odst. 4 tr. ř. schválil dohodu o vině a trestu, v němž byly původně spoluobviněné L. S. a M. Š. shledány vinnými zločinem podvodu a osobou, již obě dnes již odsouzené klamaly o skutečném vynaložení finančních prostředků z majetku poškozené státní organizace, byl právě obviněný L. E., částečně také oběma odsouzeným další nadřízený zaměstnanec poškozené, ředitel finančního odboru P. T. Proto je nutné přiznat opodstatnění dovolacím výhradám, podle nichž o trestném jednání původně spoluobviněných nemohl vědět, když byl o téže okolnosti uveden v omyl. Přestože nelze absolutně vyloučit možnost oklamané osoby spáchat za určitých skutkových okolností úmyslný trestný čin související s podvodem vůči ní, v posuzovaném případě Nejvyšší soud neshledal naplněnými všechny nezbytné podmínky, jež by takové úvaze nasvědčovaly. Ke kasačnímu rozhodnutí vedly Nejvyšší soud též nedostatky v procesním postupu Městského soudu v Praze jako soudu odvolacího, který v tomto směru nerespektoval rozhodovací praxi jak Ústavního soudu, tak samozřejmě i Nejvyššího soudu.

23. Z obsahu výroku i odůvodnění napadeného rozsudku soudu druhého stupně totiž vyplývá, byť nikoli zcela zřetelně, že tento soud provedl změny určitých skutkových závěrů učiněných soudem prvního stupně, aniž by postupoval v souladu s výkladem soudní praxe, týkající se určitého posílení apelačního principu při rozhodování o řádném opravném prostředku v trestním řízení. V této souvislosti lze zejména připomenout, že odchýlit se od skutkového zjištění soudu prvního stupně může odvolací soud jen tehdy, jestliže v odvolacím řízení a) provedl znovu některé pro skutkové zjištění podstatné důkazy provedené již v hlavním líčení, nebo b) provedl důkazy, které nebyly provedeny v hlavním líčení (§ 259 odst. 3 věta druhá tr. ř.). Již zmíněná legislativní změna trestního řádu s účinností od 1. 1. 2002 tedy rovněž uvedeným způsobem vymezila zásady vedoucí ke zrychlení soudního řízení, aby soud druhého stupně, pokud dospěje k odlišným skutkovým, resp. právním závěrům než jaké vyslovil soud prvního stupně, mohl sám rozhodnout o podané obžalobě. Nové meritorní rozhodnutí v odvolacím řízení v téže věci lze kromě jiného zásadně učinit poté, co soud druhého stupně zopakuje důkazy provedené v hlavním líčení, případně sám opatří nové, či vyhoví návrhu procesních stran a tyto důkazy provede, samozřejmě při zachování všech zásad spravedlivého procesu včetně obhajovacích práv. Z hlediska změny nebo doplnění skutkových zjištění odvolací soud tak může přihlížet jen k důkazům, které byly provedeny ve veřejném zasedání před odvolacím soudem; tyto důkazy hodnotí v návaznosti a v souhrnu s již provedenými důkazy soudem prvního stupně v hlavním líčení. Odvolací soud je zásadně vázán hodnocením těchto důkazů soudem prvního stupně s výjimkou těch, které sám ve veřejném zasedání znovu provedl (§ 263 odst. 7 tr. ř.), přičemž vázanost vyhodnocením důkazů soudem prvního stupně podle § 263 odst. 7 tr. ř. se projeví jen v souvislosti se změnou nebo doplněním skutkových zjištění odvolacím soudem a vztahuje se na omezený okruh případů, v nichž odvolací soud rozhoduje ve věci rozsudkem (srov. rozhodnutí č. [53/2022](#) Sb. rozh. tr.). Jak opakovaně zdůraznil k této problematice Ústavní soud, odvolací soud nemůže závazně hodnotit důkazy, které sám neprovede a nemůže si ani na soudech nižších stupňů jiné konkrétní hodnocení důkazů vynucovat. Nahrazování hodnocení důkazů, které provedl pouze soud prvního stupně, představuje prosazování svého vlastního způsobu hodnocení skrze zákonem danou závaznost názorů vyššího soudu navzdory procesním zásadám ústnosti a přímosti trestního řízení, čímž budou porušena základní práva obviněného na spravedlivý proces a na dodržování zásad trestního řízení ve smyslu čl. 36 a 40 Listiny základních práv a svobod (např. nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. [I. ÚS 794/16](#), ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. [IV. ÚS 1327/19](#), usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. [III. ÚS 623/16](#), a přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. [IV. ÚS 2980/22](#), bod 57.). Pokud tedy odvolací soud považuje rozsah dokazování před soudem prvního stupně za úplný, ale provedené důkazy hodnotí odlišně od soudu prvního stupně, nemůže zásadně zrušit přezkoumávaný rozsudek a sám změnit rozhodnutí ve věci samé, aniž by důkazy stěžejní pro změnu výsledku řízení neprovedl v rámci veřejného zasedání. Jestliže se například odvolací soud neztotožní s hodnocením výpovědi určitého svědka a se závěrem učiněným z jejího obsahu, měl by sám takového svědka vyslechnout, aby si tím vytvořil dostatečný podklad pro odchýlné hodnocení takového důkazního prostředku, který se promítne do změny skutkových závěrů, které z něho vyplývají (srov. nález Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [II. ÚS 445/06](#)). Uvedenými pravidly se však Městský soud v Praze v posuzované věci neřídil, naopak v rozporu se zásadami důkazního řízení podle § 2 odst. 11 tr. ř. (zásada přímosti) a podle § 2 odst. 12 tr. ř. (zásada bezprostřednosti) vyhodnotil důkazy provedené před soudem prvního stupně částečně odlišně a poměrně zásadním způsobem zhoršil postavení obviněného, pokud namísto nedbalostní formy zavinění mu přičetl jednání v nepřímém úmyslu. To vše následně vedlo

k vyslovení viny obviněného závažnějším přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku, byť stejnou právní kvalifikaci ohledně obviněného obsahovala již obžaloba.

c) K námitkám proti hrubé nedbalosti

24. V dalších částech svého dovolání obviněný zpochybnil nejen závěry týkající se zavinění, které učinil Městský soud v Praze, ale také ty, k nimž dospěl soud prvního stupně. Obviněný poukázal na okolnost, že svými podřízenými byl on sám podveden, což podle jeho přesvědčení vylučuje možnost úmyslného jednání, a to i ve formě úmyslu nepřímého. Současně se však obviněný ohradil i proti naplnění znaku zavinění ve formě hrubé nedbalosti ve smyslu podle § 16 odst. 2 tr. zákoníku, neboť při plnění jednoho z jemu svěřených úkolů nejednal se zřejmou bezohledností. Ve vztahu k posouzení otázky týkající se naplnění pojmu „hrubé nedbalosti“, posoudil Nejvyšší soud námitky obviněného jako zjevně neopodstatněné.

25. Nejvyšší soud se již přiklonil k výhradám obviněného, jimiž brojil proti spáchání posuzovaného přečinu v nepřímém úmyslu, a to i vzhledem k podvodnému jednání výše jmenovaných zaměstnankyň poškozené, jak je stručně vyjádřeno pod bodem 22. tohoto usnesení. Co se týká zavinění z nedbalosti, je třeba zdůraznit, že stejná námitka je ve vztahu k tomuto znaku skutkové podstaty § 221 tr. zákoníku nepřipadná a irelevantní. Soud prvního stupně se ve svých úvahách zcela správně zaměřil na obsah pracovní náplně obviněného podložené mnoha listinnými důkazy, která zahrnovala kromě dalšího i povinnost kontrolovat práci zaměstnanců útvaru, v němž vykonával vedoucí funkci, zajištění efektivní a ekonomické správy a využívání svěřených finančních zdrojů, jejichž vynakládání na účely obstarání občerstvení a reprezentaci bylo limitováno určitou finanční částkou za kalendářní období jednoho měsíce, resp. jednoho roku. Současně byl obviněný zavázán hospodařit se svěřeným majetkem účelně a hospodárně. Ohledně plnění svých pracovních povinností vyplývajících z jím zastávané vedoucí funkce obviněný nepochybně nebyl uváděn v omyl. Bez ohledu na jistou pracovní zkušenost podřízených nabytou za delší dobu působení u téhož zaměstnavatele (zejména L. S.), kterou právě obviněný v přístupu k činnosti obou asistentek respektoval, nezbavovala jej zároveň závazku plnit jemu uložené povinnosti kontroly a sledování reálnosti či důvodnosti vynakládání poměrně značných finančních částek za delší časové období. Na samotné naplňování úkolů svěřených obviněnému při péči o majetek poškozené a při jeho správě proto nemohlo mít zásadní vliv spáchání protiprávního jednání oběma podřízenými zaměstnankyněmi. Nejvyšší soud se ztotožnil i s právním názorem soudu prvního stupně, že obviněný porušil důležitou povinnost obezřetně hospodařit s cizím majetkem, která mu byla uložena zákonem. Ačkoli dovolatel naplnění znaku „porušení důležité povinnosti“ nenapadal, Nejvyšší soud pro úplnost stručně připomene jeho podstatu. Za důležitou je třeba považovat povinnost, jejíž porušení je s ohledem na charakter a význam povinnosti zpravidla spojeno s nebezpečím vzniku značných škod na cizím majetku (srov. rozhodnutí č. [14/2009-I](#). Sb. rozh. tr.). Mohlo by jít i o povinnost směřující přímo k tomu, aby se předcházelo vzniku škody na cizím majetku [např. povinnost zabezpečit ochranu majetku před jeho poškozením, znehodnocením či odcizením, povinnost obezřetně nakládat se svěřeným majetkem, povinnost učinit včas vhodná opatření ke zhodnocení majetku (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 2835)]. Může jít i o povinnost zaměstnance ve vztahu k majetku jeho zaměstnavatele vyplývající z pracovního poměru (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2007, sp. zn.

[5 Tdo 1510/2006](#), uveřejněné pod T 1006 v sešitě 37 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck) a není ani vyloučeno, aby byla taková povinnost součástí širšího okruhu povinností spojených s hospodařením či nakládáním s cizím majetkem (srov. rozhodnutí č. [2/2014-I](#). Sb. rozh. tr.).

26. Obviněný se však v dovolání ohradil proti naplnění znaku subjektivní stránky skutkové podstaty podle § 221 tr. zákoníku, která je nedbalostní alternativou úmyslného trestného činu podle § 220 tr. zákoníku a vyžaduje vyšší intenzitu nedbalostního zavinění, jež odpovídá „hrubé nedbalosti“. Obecně lze připomenout, že trestný čin je spáchán z nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 1 tr. zákoníku, jestliže pachatel a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Nedbalost je méně závažná forma zavinění než úmysl, neboť u nedbalosti je vnitřní vztah pachatele k páchanému trestnému činu, a zvláště ke způsobenému následku, vzdálenější než u úmyslu, proto je také s nedbalostí spojena nižší míra zavinění. Trestní zákoník rozlišuje vědomou a nevědomou nedbalost, jež vymezuje pomocí složky vědění (intelektuální), která je dána u vědomé nedbalosti, a naopak schází u nevědomé nedbalosti. Oběma formám je společné, že u nich chybí volní složka. Jde-li totiž o nedbalost, ať už vědomou či nevědomou, u pachatele není vůle spáchat trestný čin, byť jeho jednání samo o sobě je i v tomto případě aktem vůle, ovšem vůle směřující k cíli nezávadnému z hlediska trestního práva. Tím se nedbalost odlišuje od úmyslu, u něhož je tato vůle vždy přítomna, i když v různé míře. Kritériem pro posouzení toho, zda jde o nedbalost nebo jednání nezaviněné, a tím i beztrestné, je zachování či nezachování potřebné míry opatrnosti. Určení potřebné míry opatrnosti v jednání konkrétní osoby se odvíjí od její povinnosti, možnosti a schopnosti předvídat způsobení daného trestněprávně relevantního následku. Povinnost této předvídavosti představuje objektivní hledisko pro určení požadované míry opatrnosti, zatímco možnost a schopnost této předvídavosti u konkrétní osoby subjektivní prvek procesu posuzování této skutečnosti (srov. DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, str. 114 až 117). Objektivní hledisko doplněné subjektivním hlediskem platí nejen pro vymezení nedbalosti nevědomé, ale i pro vymezení vědomé nedbalosti, protože přiměřenost důvodů, na něž pachatel spoléhal, že nezpůsobí porušení nebo ohrožení zájmu, je třeba posuzovat podle toho, jak se situace jevila pachateli, i vzhledem k vnějším okolnostem konkrétního případu. Zákonná definice hrubé nedbalosti v § 16 odst. 2 tr. zákoníku pak váže intenzitu nedbalosti právě na postoj pachatele k požadavku náležité opatrnosti, neboť používá formulaci, že „přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem“. Je tudíž zdůrazněn přístup pachatele a při hodnocení povahy tohoto přístupu se musí zvažovat obě hlediska, jak subjektivní, tak objektivní, byť vzhledem k uvedené dikci bude jistě subjektivní hledisko převažovat. Podle názorů soudní praxe však nelze zejména v některých specifických případech odhlížet ani od objektivních okolností případu, zejména od toho, jakou činnost pachatel vykonával, s jak nebezpečnou věcí přitom zacházel a jak závažný následek mohl způsobit (srov. rozhodnutí č. [15/2021-I](#). Sb. rozh. tr.). K posouzení zřejmé bezohlednosti pachatele nutno přistoupit z hlediska zkušenosti pachatele i ostatních okolností případu. Vždy je třeba zvažovat na jedné straně povinnosti uložené pachateli zvláštními právními nebo bezpečnostními předpisy nebo uznávanými pravidly případně vyplývajícími z obecně

uznávaných zásad rozumného člověka, na druhé straně vlastnosti, zkušenosti, znalosti a okamžitý stav pachatele (vzdělání, kvalifikace, obecné i speciální zkušenosti, inteligence, postavení v zaměstnání apod.), a jednak okolnosti konkrétního případu, ať už existují nezávisle na pachateli, nebo jsou jím vyvolané. V případě posuzování přístupu pachatele k požadavku náležité opatrnosti bude obzvláště třeba vyjít z toho, s jakým úsilím pachatel přistoupil k tomu, aby požadavek náležité opatrnosti splnil, a jaké byly důvody, že se tak nestalo, zda a jak byl na riziko upozorněn, dále jak významný byl zájem chráněný trestním zákoníkem a jak významné bylo postavení pachatele pro ochranu takového zájmu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 377 až 379). Závěr o hrubé nedbalosti není vyloučen ani v případech, v nichž pachatel pouze vážně zanedbá výkon kontroly ve vztahu ke svým podřízeným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. [5 Tdo 756/2016](#)). O hrubé porušení náležité obezřetnosti vůči spravovanému majetku půjde rovněž za situace, v níž pachatel dává opakovaně pokyn k majetkové dispozici, ačkoli riziko ztráty pro spravovaný majetek zná a nevyužívá veškeré dostupné právní prostředky k tomu, aby možnost jeho ztráty či poškození a znehodnocení ověřil, popřípadě ji neuskutečnil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. [5 Tdo 1596/2014](#)). Kritériem vědomé i nevědomé nedbalosti je tedy zachování určité míry opatrnosti pachatelem, již právní teorie i soudní praxe zpravidla charakterizují jako potřebnou míru opatrnosti. Ta je potom dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, neboť jedině spojení obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu (srov. rozhodnutí č. [5/2013](#) Sb. rozh. tr.).

č. 37

27. Uvedenými zásadami určujícími povahu nedbalostního zavinění se soud prvního stupně na str. 70 a 71 odůvodnění svého rozsudku dostatečně pečlivě zabýval, a to jak subjektivním, tak i objektivním hlediskem zachování náležité, resp. potřebné míry opatrnosti obviněného L. E., při schvalování konkrétních výdajů na reprezentaci poškozené státní organizace. Nejvyšší soud se s jeho úvahami zcela ztotožnil, považuje je za logické a navazující na výsledky provedeného dokazování, tudíž na ně lze pro stručnost odkázat. Při shrnutí zásadních okolností rozhodných pro určení zavinění obviněného v posuzované trestní věci je možné shrnout, že obviněný sám byl zkušeným vrcholovým manažerem s právnickým vzděláním, který sice na pozici ředitele Kanceláře generálního ředitele S. ž. nastoupil teprve na jaře roku 2018, přičemž krátce nato (od července 2018) je mu vytýkán nedostatečný dohled nad podřízenými, avšak na pozici vedoucího zaměstnance nebyl nováčkem, neboť předtím působil 11 let jako ředitel H. z. s. (srov. výpověď obviněného, č. I. 2588 verte tr. spisu). Obviněný od počátku založil svou obhajobu ve značné míře na důvěře ve své podřízené, avšak na druhou stranu sám připustil, že ani jednu z nich do té doby neznal. Lze tak usoudit, že jeho spoléhání na znalost, zkušenost, a především spolehlivost obou zaměstnankyň tak mohla pramenit pouze z objektivních okolností, které však nebyly podloženy úrovní a dostatečným ověřením této „dobré pověsti“ obou na základě vlastní spolupráce obviněného s těmito podřízenými. Již proto nebyla na místě takováto až bezmezná důvěra v zodpovědný výkon pracovních povinností obou asistentek, byť by disponovaly sebelepším doporučením. Obviněný v podstatě zcela rezignoval na výkon dohledu nad jejich pracovní činností, přičemž jím vznesený pouhý dotaz na nezávadnost výdajů skutečně nelze považovat za efektivní nástroj kontroly. Důvody, pro něž se obviněný spoléhal na tvrzení svých podřízených o řádném vynakládání finančních prostředků na reprezentaci a chod jemu svěřeného útvaru, lze označit za jednoznačně nepřiměřené, nikoli však nahodilé, aby bylo

možno přisvědčit názoru státní zástupkyně v odvolání, podle níž obviněný spoléhal na „šťastnou náhodu“. Svou důvěřivost v podřízené, zejména L. S., totiž obviněný odvozoval z její dlouholeté spolupráce s tehdejší nově nastoupivším generálním ředitelem poškozené J. S., bývalým náměstkem poškozené, u něhož jmenovaná již zastávala pozici asistentky, rovněž spolupracovala s M. Š. a obě znaly způsob fungování poškozené státní organizace. V podstatě stejnou důvěru požívaly jmenované také u dalších zaměstnanců, kteří byli v hlavním líčení vyslechnuti jako svědci (např. P. T.). Proto nelze přístup obviněného k oběma podřízeným a určitou míru spoléhání se na řádný výkon jejich činnosti považovat za vůbec ničím nepodložené, tudíž „náhodné“. Avšak kromě naprosto laxního přístupu k povinnosti dohlížet na práci podřízených obviněný zároveň porušil péči řádného hospodáře, jak mu ukládala ustanovení § 301 písm. d) a § 302 písm. g) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, a příslušné interní předpisy uvedené v úvodu popisu skutku ve výroku o vině obou soudních rozhodnutí. Pod pojmem péče řádného hospodáře si přitom lze představovat takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. [5 Tdo 1224/2006](#), uveřejněné pod T 964 v sešitě 33 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha). Tomu však zjevně přístup obviněného neodpovídal, neboť v podstatě nevnímal jaké položky, v jakém finančním rámci podepisuje, neuvažoval nad tím, zda jím odsouhlasené výdaje byly či budou skutečně využity ve prospěch poškozené a zda jejich výše odpovídá alespoň přibližně plánovaným výdajům na daný účel v daném období. Poměrně dlouhou dobu zůstal v této otázce naprosto nečinný, neprojevil vážný zájem, natož aby provedl alespoň namátkovou kontrolu, aby například v jednom kalendářním měsíci „rozumně“ uvažoval, zda předložené paragony zobrazují položky, které jsou reálně poškozenou využitelné, čímž fakticky rezignoval na své povinnosti. Byť byl dovolatel sám klamán svými podřízenými, které mu předkládaly falešné účetní doklady, nezabývalo jej to povinností prověřit nákupy asistentek a vyvinout za tím účelem více úsilí než vznést vůči nim prostý dotaz na správnost a účelnost výdajů. Ostatně za zhruba půl roku vznikla v důsledku zanedbání jeho povinností škoda asi 1,6 mil. Kč, přičemž měsíčně činily neúčelné výdaje průměrně 200 000 Kč. Přesto z okolností shora stručně vyložených nebylo možné vycházet u obviněného z takového postoje, který by znamenal, že byť věděl, že zanedbání jeho kontrolní povinnosti může vést ke způsobení škodlivého následku, resp. účinku, že by s jeho vznikem počítal (byl srozuměn). Naprosto správně tak soud prvního stupně dovedl své hodnocení zavinění obviněného k závěru o tom, že přes jeho vědomí o možnosti vzniku škody bez přiměřených důvodů spoléhal, že k ní nedojde. Z objektivního i subjektivního hlediska je tudíž závěr tohoto soudu o nesplnění požadavku náležité (potřebné) míry opatrnosti správný. V bodě 26. tohoto usnesení jsou zmíněna hlediska určující pro naplnění vyššího stupně nedbalosti (hrubá), jak vyžaduje skutková podstata přečinu podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku, přičemž v posuzované trestní věci obviněného došlo k jejich naplnění, jak rovněž správně dovodil soud prvního stupně a vyložil na str. 70. svého rozsudku. Mezi okolnosti potvrzující slovy zákona „bezohledný“ přístup obviněného k prověřování důvodnosti, účelnosti a rovněž reálnosti využití jím schvalovaných výdajů z rozpočtu poškozené, lze zařadit právě bezmeznou důvěru ve spolehlivost obou podřízených, ačkoli šlo o delší dobu narůstající náklady na reprezentaci. Rovněž nelze nezmínit oblast činnosti některých prodejců, u nichž měla být nemalá část zboží nakupována (obchodní společnosti distribuující oblečení, kosmetiku, sportovní potřeby apod.) a v neposlední řadě výši konkrétních částek, k jejichž vyplacení dal obviněný bez dalšího svůj souhlas. Nelze totiž pochybovat o tom, že při náležité, byť například

namátkové kontrole jemu předkládaných dokladů by obviněný odhalil závadné, resp. protiprávní nakládání se svěřeným majetkem oběma podřízenými a mohl tak zabránit vzniku poměrně vysoké škody. V tomto ohledu tedy Nejvyšší soud nepovažuje dovolací výhrady proti spáchání činu v hrubé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku za neopodstatněné.

d) K pokračování v trestném činu

28. Nejvyšší soud považuje dále za vhodné se krátce vyjádřit k otázce týkající se možnosti spáchání pokračujícího přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku. V tomto usnesení Nejvyššího soudu bylo pod bodem 20. již zmíněno, že jako pokračující přečin podle § 220 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku posoudil jednání obviněného Městský soud v Praze a v bodech 15. a 16. odůvodnění napadeného rozsudku přednesl své argumenty k této právní kvalifikaci. Soud přitom vycházel z úvahy (ve stručnosti), že obviněný byl „od počátku veden jednotným záměrem“, tedy „smířením se s možným vznikem trestněprávně relevantního následku“. Také obviněný již v odvolání predikoval, že posuzovaný přečin měl být spáchán jako pokračující, neboť uplatnil v tomto smyslu námitku o vyloučení možnosti spáchat pokračující přečin z nedbalosti. Učinil tak přesto, že Obvodní soud pro Prahu 1 ve svém rozsudku zjevně nepočítal s naplněním znaku pokračování ve smyslu § 116 tr. zákoníku u nedbalostní alternativy přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku a správně vyhodnotil povahu trestné činnosti obviněného jako souvislé jednání. Tento soud vůbec neuvažoval o tom, že by jednotlivá schválení konkrétních výdajů představovala dílčí útoky (skutky) pokračujícího přečinu podle § 221 odst. 1 tr. zákoníku. Nejvyšší soud se přiklonil právě k uvedenému právnímu závěru, který (byť nikoli výslovně) zaujal soud prvního stupně.

29. Podle § 116 tr. zákoníku se pokračováním v trestném činu rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku. Dílčím útokem pokračujícího trestného činu je dílčí jednání obviněného, zpravidla do určité míry oddělené časově i místně (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 262; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [4 Tdo 225/2011](#)). Takové rozlišení jednotlivých obviněným poskytnutých podpisů na doklady „Nákup za hotové“ v posuzovaném případě nelze učinit. Obviněný svým asistentkám podepisoval účetní doklady průběžně v rámci plnění svých pracovních povinností, jednotlivá připojení podpisu obviněným nevykazovala místně ani časově rozlišující okolnosti, jež by svědčily o samostatných útocích. O tom, že šlo o rutinní soustavnou činnost ze strany obviněného, svědčí výpovědi původně spoluobviněných M. Š. a L. S. Obě shodně uvedly, že jednou až třikrát týdně docházely za dovolatelem s dokumenty vyžadujícími jeho podpis, přičemž on sám fyzicky nikdy nic nekontroloval (srov. č. I. 2456 až 2459 tr. spisu). Je vhodné připomenout, že v rozhodovací činnosti soudů doznalo jistého posunu obvyklé členění trestných činů na pokračující, trvající a hromadné, a to v tom smyslu, že v případě jediného souvislého jednání, které nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, nejde o pokračování v trestném činu. Byť i trestná činnost byla páchána po delší dobu, nejde ani o trvající trestný čin, neboť charakter trestného činu jako trvajícího musí vyplývat ze zákonného vymezení jeho skutkové podstaty (srov. rozhodnutí č. [57/2007](#), č. [6/2008](#), č. [5/2009](#) Sb. rozh. tr.; DRAŠTÍK, A. Rozhodnutí nepublikovaná v tzv. zelené sbírce. Trestní právo. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2021/1, str. 35). Například byl-li

trestný čin zvýhodňování věřitele páchan po delší dobu a ve vztahu k většímu počtu poškozených a zvýhodněných věřitelů za stavu, v němž dlužník nebyl schopen plnit své splatné závazky, a to souvislým jednáním, které nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, nejde o pokračování v trestném činu, byť vykazuje některé jiné znaky pokračování a případně i prvky trestného činu hromadného. V takovém případě nelze za dílčí útoky pokračujícího trestného činu považovat neuhrazení konkrétní pohledávky poškozeného věřitele ani uhrazení určité pohledávky zvýhodněného věřitele, protože rozhodující je až celkový výsledek spočívající ve zvýhodnění některých věřitelů na úkor jiných, a to v souhrnu všech jejich pohledávek (srov. rozhodnutí č. [57/2007](#) Sb. rozh. tr.). Posuzovanému případu obviněného je skutkově asi nejbližší situace, kterou Nejvyšší soud posuzoval v rozhodnutí č. [5/2009](#) Sb. rozh. tr. V citované věci si pachatel přisvojil více cizích jemu svěřených věcí, a to v rámci jednoho souvislého jednání spáchaného jediným útokem, jednalo se tudíž o jeden čin s několikanásobným předmětem útoku, při němž je následkem součet hodnot všech svěřených věcí, jež si pachatel přivlastnil.

č. 37

30. Nejvyšší soud tak přisvědčil soudu prvního stupně, který v řešeném počínání obviněného spatřoval souvislost a soustavnost, jež neumožňovaly jeho rozčlenění na jednotlivé podpisy a doklady, proto uzavřel, že šlo o souvislé jednání, resp. o jediný skutek z hlediska trestního práva hmotného i procesního. To se promítlo i do procesního postupu soudu prvního stupně, který z tzv. skutkové věty některé části skutku původně zahrnuté v obžalobě tzv. vypustil. Pokud se totiž čin neskládá z jednotlivých dílčích útoků pokračujícího trestného činu ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř., nelze o části jediného tohoto skutku rozhodnout zprošťujícím výrokem podle § 226 tr. ř., taková část žalovaného jednání se pak neuvede v popisu skutku ve výroku odsuzujícího rozsudku, jen se z něj tzv. vypustí (srov. rozhodnutí č. [43/2011-I](#) Sb. rozh. tr.). Pokračování v trestném činu je v hmotněprávním pojetí jediným skutkem a jediným trestným činem. Jinak je tomu ale v oblasti trestního práva procesního. Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo s účinností od 1. 1. 2002 umožněno oddělené projednávání a rozhodování o dílčích útocích pokračujícího trestného činu, čímž bylo zásadně zasaženo do pojetí skutku u pokračujícího trestného činu. Po této změně právní úpravy je každý jednotlivý dílčí útok z procesního hlediska samostatným skutkem, který může být předmětem řízení, a proto může být o něm vedeno samostatné trestní řízení, může být obžalován samostatnou obžalobou a soud o něm může rozhodnout samostatným rozsudkem. S ohledem na procesní pojetí pokračování je v § 45 tr. zákoníku upraveno ukládání společného trestu za pokračování v trestném činu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 1666). Soud vždy musí rozhodnout o všech dílčích útocích pokračujícího trestného činu, a to třeba i rozdílnými výroky (srov. rozhodnutí č. [60/2002](#) Sb. rozh. tr.). Pokud tedy Městský soud v Praze spatřoval v posuzovaném skutku pokračující přečin (úmyslný), lze mu navíc vytknout, že v takové situaci měl správně rozhodnout samostatným (zprošťujícím) výrokem o těch částech obžaloby, které soud prvního stupně nezahrnul do svého výroku o vině obviněného. Vzhledem k důvodům kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu, kterým byla především vada napadeného rozsudku soudu druhého stupně spočívající v posouzení zavinění obviněného, nejsou uvedené úvahy významné pro podstatu dovolacího rozhodnutí, nicméně Nejvyšší soud považoval za vhodné na ně upozornit.

e) Posouzení důvodnosti odvolání státní zástupkyně

31. Nejvyšší soud po zrušení napadeného rozhodnutí Městského soudu v Praze sám ve věci rozhodl o podaném odvolání státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 podle § 265m odst. 1 tr. ř. *per analogiam*, a to poté, co z pozice odvolacího soudu podle § 254 odst. 1 až 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1, proti němuž odvolání směřovalo, jakož i správnost postupu řízení, které mu předcházelo. Protože soud prvního stupně provedl dostatečné dokazování v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř. a na jeho podkladě byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nemá dovolací soud žádné pochybnosti, a protože provedené důkazy byly řádně vyhodnoceny podle § 2 odst. 6 tr. ř., Nejvyšší soud dospěl k závěru, že řízení před soudem prvního stupně nevykazuje žádné vady ani logické nedostatky, jak již bylo konstatováno v předcházející části tohoto dovolacího rozhodnutí. Zejména ve vztahu k subjektivní stránce jednání obviněného, který se přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku i podle Nejvyššího soudu dopustil z vědomé nedbalosti, a to souvislým jednáním, které nemohlo být posouzeno jako pokračování v trestné činnosti, není soudu prvního stupně v jeho právních závěrech co vytknout. Státní zástupkyně se v odvolání dále důrazně ohradila proti výroku o trestu. Ačkoli neměla výhrady proti výši denní sazby ve výši 3 000 Kč, brojila proti soudem stanovenému počtu denních sazeb (60), a navrhovala je alternativně navýšit, a to buď na 90 v případě nedbalostního zavinění, resp. na 150 denních sazeb u úmyslného zavinění, přičemž současně požadovala vedle peněžitého trestu uložení trestu zákazu činnosti. Ani tyto námitky státní zástupkyně proti výroku o trestu však Nejvyšší soud neshledal důvodnými.

32. Podle § 68 odst. 3 tr. zákoníku soud stanoví počet denních sazeb s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, za který se ukládá peněžitý trest, přičemž dvojnásobek počtu denních sazeb nesmí ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody a náhradním trestem odnětí svobody za trest domácího vězení přesahovat horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody. Výši jedné denní sazby pak soud podle téhož ustanovení stanoví se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele, přitom vychází zpravidla z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den. Obvodní soud pro Prahu 1 hlediska pro ukládání počtu denních sazeb i pro stanovení výše denní sazby peněžitého trestu pečlivě zvažoval, své úvahy stručně, ale přesvědčivě vyjádřil na str. 72 odůvodnění svého rozsudku a Nejvyšší soud se s nimi ztotožnil. Soud přitom měl na zřeteli obecné zásady pro ukládání trestu včetně polehčujících a přitěžujících okolností ve smyslu § 39, § 41 a § 42 tr. zákoníku. Z hlediska ukládání konkrétního druhu trestu není úkolem soudu hodnotit typový význam chráněného zájmu (to učinil již zákonodárce stanovením možných druhů trestů a jejich příslušné trestní sazby), nýbrž hodnotit konkrétní význam poškozeného nebo ohroženého zájmu pro společnost. Okolnosti, za kterých byl čin spáchán mohou být nejrůznějšího druhu, musí však ovlivňovat povahu a závažnost trestného činu a týkat se místa a času trestného činu, různých vlivů, jež působily na pachatele při páčení trestného činu, dále prostředí, ve kterém byl trestný čin spáchán, nebo průvodních okolností, za nichž k tomu došlo. Rovněž osoba spolupachatele spoluurčuje povahu a závažnost spáchaného trestného činu, přičemž pozitivní nebo negativní význam osoby pachatele pro hodnocení povahy a závažnosti trestného činu vyplývá z jeho chování ve společnosti. Z hlediska míry zavinění je třeba především hodnotit, které skutečnosti zahrnuje zavinění pachatele (srov. ŠÁMAL, P. a kol. trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 809 až 813, 1196 až 1199). Se zřetelem k uvedeným kritériím tak bylo významné, že škoda

způsobená poškozené státní organizaci byla nahrazena, a to zjevně již odsouzenými podřízenými obviněného, které jej, ale i další zaměstnance státní organizace klamaly, neboť falšovaly účetní doklady potvrzující jimi tvrzené výdaje. Byť nelze pomíjet lehkovážný výkon kontrolní činnosti obviněným, je současně třeba přihlídnout k tomu, že kontrolou hospodaření jednotlivých organizačních útvarů i generálního ředitelství S. ž. byl pověřen mj. i celý samostatný odbor ekonomiky a kontroly, jehož pracovník J. P. první nesrovnalosti výdajů Kanceláře generálního ředitele G. Ř. S. ž. sice zjistil v srpnu 2018, avšak nikoho z odpovědných zaměstnanců, obviněného nevyjímaje, na to neupozornil (srov. výpověď tohoto svědka na č. l. 2596 verte až 2599 tr. spisu). Lze důvodně pochybovat vůbec o vhodném školení vedoucích pracovníků poškozené ohledně výkonu kontroly výdajů na reprezentaci a občerstvení, protože i tehdejší finanční ředitel P. T., pokud odsouhlasoval nákupy asistentce L. S., tak je fyzicky nekontroloval (srov. jeho výpověď na č. l. 2610 tr. spisu). Osoba obviněného byla soudem správně hodnocena pozitivně, až do zahájení trestního stíhání v tomto trestním řízení nebyl nikdy projednáván ani pro přestupek, rovněž jeho nadřízený, generální ředitel J. S., se na adresu obviněného, resp. k jeho dosavadnímu výkonu pracovních povinností ve státní organizaci, vyjadřoval pochvalně. V podstatě šlo o exces na obviněným nově zastávaném postu v poškozené státní organizaci. Výrok soudu prvního stupně o uložení samostatného peněžitého trestu ve výměře 60 denních sazeb ve výši 3 000 Kč, tj. v celkové výměře 180 000 Kč, proto i Nejvyšší soud považoval za odpovídající povaze a závažnosti spáchaného trestného činu i osobním a majetkovým poměrům pachatele. Současně uvedená hlediska dávala podklad pro uložení peněžitého trestu ve smyslu § 68 odst. 3 tr. zákoníku, podle něhož peněžitý trest jako samostatný trest může být uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není třeba uložení jiného trestu. Nejvyšší soud se tedy shoduje s názorem soudu prvního stupně, že samostatný peněžitý trest uložený obviněnému je dostatečně účinný, neboť ani jedno z uvedených hledisek (tj. ani povaha a závažnost spáchaného trestného činu, ani hodnocení osoby a poměrů pachatele) nevyžaduje uložení jiného druhu trestu (či více takových trestů) vedle sebe. Vzhledem k tomu tedy Nejvyšší soud neshledal odvolání státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 důvodným.

č. 37

VI. Závěrečné shrnutí

33. Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší soud po přezkoumání napadeného rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. 8 To 50/2023, i předcházejícího řízení z podnětu dovolání obviněného podle § 265k odst. 1 tr. ř. částečně tento rozsudek zrušil, a to ve výrocích pod body I. a II. Dále podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu. Zároveň podle § 265m odst. 1 tr. ř. *per analogiam* sám rozhodl ve věci a podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 6 T 48/2022, jako nedůvodné, protože shledal zmíněný rozsudek zákonným a správným.

34. S ohledem na souhlas nejvyššího státního zástupce i obviněného mohl Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. rozhodnout tímto způsobem o dovolání obviněného v neveřejném zasedání, proto tak učinil.

č. 38

Podmínka nepřetržité doby, která musí uplynout, aby soud mohl zahladit odsouzení, je naplněna uplynutím právě jen časového úseku vymezeného v § 105 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku. Vedení či nevedení řádného života odsouzeným v době od uplynutí tohoto časového úseku do rozhodnutí soudu o zahlazení odsouzení je proto nerozhodné.

Zahlazení odsouzení

§ 105 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 19. 12. 2023, sp. zn. [6 To 291/2023](#), ECLI:CZ:KsBRZL:2023:6.TO.291.2023.1

č. 38

Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně z podnětu stížnosti státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Kroměříži zrušil podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. usnesení Okresního soudu v Kroměříži ze dne 3. 11. 2023, sp. zn. 9 Nt 2633/2023 a Okresnímu soudu v Kroměříži uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

I.

Napadené rozhodnutí

1. Napadeným usnesením bylo Okresním soudem v Kroměříži rozhodnuto tak, že se podle § 363 tr. ř. za použití § 105 odst. 1 písm. c), d) a e) tr. zákoníku zahlazují odsouzení rozhodnutím Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 6. 3. 2013, sp. zn. 2 T 216/2012, rozhodnutím Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. 2 T 70/2013, rozhodnutím Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. 3 T 2/2014, rozhodnutím Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 25. 8. 2014, sp. zn. 2 T 52/2014, rozhodnutím Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 3 T 191/2014 a rozhodnutím Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 15. 6. 2015, sp. zn. 3 T 261/2014.

II.

Stížnost

2. Předmětné usnesení napadl včas podanou stížností v neprospěch odsouzeného státní zástupce. Ve stížnosti namítal, že se neztotožňuje s argumentací okresního soudu k vedení řádného života odsouzeným po zákonem stanovenou dobu, a to jak ve vztahu k době, kterou za rozhodnou považoval okresní soud, tak ve vztahu k době do rozhodnutí okresního soudu o zahlazení. Uvedl, že okresní soud nesprávně vyhodnotil, že odsouzený se i v době pěti let od posledního výkonu trestu odnětí svobody dopustil opakovaně přestupků v oblasti dopravy, veřejného zdraví a majetku, přičemž se dopustil právě i přestupků proti majetku, přestože byl za majetkovou trestnou činnost opakovaně odsouzen. Dále poukazoval na to, že v této době se odsouzený dopustil i přestupku proti majetku, za nějž mu byla příkazem na místě ze dne 9. 11. 2021 uložena pokuta ve výši 3 000 Kč a tento přestupek není

v odůvodnění napadeného rozhodnutí ani zmiňován a není zřejmé, jak se s tímto soud vypořádal, neboť vycházel pouze ze zprávy Policie České republiky. Usnesení proto považoval v této části za nepřezkoumatelné a již ze shora uvedených důvodů nepovažoval za splněné podmínky pro zahlazení. Současně se neztotožňoval se závěrem soudu, že nelze přihlížet k přestupkům spáchaným po uplynutí rozhodného období pro zahlazení. Zde odkazoval na znění ustanovení § 105 odst. 1 tr. zákoníku, z něž gramatickým výkladem dovozoval, že vedením řádného života „nepřetržitě po dobu nejméně...“ podle textu zákona je myšlena nejkratší možná doba vedení řádného života, a tudíž doba vedení řádného života může být i delší a soud tak musí hodnotit tento stav až v době vlastního rozhodování, nikoliv zpětně k době naplnění podmínek. Zde poukazyval na to, že řízení o zahlazení odsouzení je řízením návrhovým a je na odsouzeném, aby tzv. hlídal svá práva. Dále v tomto závěru odkazoval na komentářovou literaturu opírající se o konstantnost a trvalost vedení řádného života nejméně do doby rozhodnutí o zahlazení s tím, že zákonem stanovená délka doby vedení řádného života je zákonem stanovena jako nejkratší možná a nedílná, a pokud i po uplynutí nezbytné doby pro zahlazení odsouzení se odsouzený například dopustí nového trestného činu, za nějž by byl odsouzen, aniž by předtím podal žádost o zahlazení, o níž by bylo rozhodnuto, již následně jeho žádosti o zahlazení nelze vyhovět, neboť nevedl nepřetržitě řádný život do rozhodnutí o zahlazení odsouzení (zde odkazoval na komentáře k trestnímu zákoníku autorů ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2022 a komentář autorů ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023). Namítal, že i v této části je napadené usnesení nepřezkoumatelné a se závěrem, že pro vyhovění žádosti o zahlazení odsouzení musí vést odsouzený řádný život nepřetržitě až do rozhodnutí o zahlazení odsouzení namítal, že se měl okresní soud zabývat i přestupky odsouzeného spáchanými po uplynutí rozhodného období pěti let, které konkretizoval. Namítal, že soud si měl vyžádat příslušné přestupkové spisy a posoudit stavy dalších řízení vedených podle zprávy policejního orgánu k odsouzenému, o nichž ani není znám jejich výsledek. Navrhoval proto, aby bylo napadené usnesení posouzeno také jako nezákonné a aby jej proto krajský soud zrušil podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. a uložil okresnímu soudu, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

III.

Důvodnost stížnosti

3. Krajský soud přezkoumal z hledisek uvedených v ustanovení § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které předcházelo jeho vydání, a dospěl k závěru, že byť se neztotožnil se všemi argumenty stěžovatele, je stížnost ve svém základu jednoznačně důvodná.

4. až 8. V bodech 4 až 8 krajský soud připomenul ustanovení podle § 105 odst. 1 tr. zákoníku a shledal důvodnými námitky státního zástupce, pokud směřovaly do naplnění podmínky vedení řádného života odsouzeným, resp. do rozsahu souvisejících důkazních podkladů.

9. Ve vztahu k námitce státního zástupce vztahující se k běhu doby rozhodné pro zahlazení odsouzení se i přes argumentaci ve stížnosti ovšem krajský soud ztotožnil s názorem okresního soudu, neboť má za to, že výklad posuzovaného ustanovení umožňuje učinit i jiný než stěžovatelem preferovaný závěr a jestliže je takový výklad ve prospěch odsouzeného, měl by být jako možný akceptován. Ustanovení § 105 odst. 1 tr. zákoníku uvádí, že soud

zahladí odsouzení, vedl-li odsouzený po výkonu nebo prominutí trestu anebo po promlčení jeho výkonu řádný život nepřetržitě po dobu nejméně patnácti let až jednoho roku podle druhu a délky trestu. Státní zástupce při odkazu na komentářovou literaturu dospívá k závěru, že z tohoto ustanovení vyplývá, že řádný život musí být odsouzeným veden nejen po dobu rozhodnou pro zahlázení odsouzení v rozsahu „nejméně“, ale i následně, vlastně po celou časově neomezenou dobu až do rozhodnutí soudu o zahlázení, a v opačném případě, při porušení podmínky vedení řádného života až po uplynutí doby nutné pro zahlázení odsouzení, dochází k přetržení (novému počátku běhu) doby rozhodné pro zahlázení odsouzení a žádosti o zahlázení odsouzení nelze vyhovět, potažmo by pozitivně mohlo být rozhodnuto k nové žádosti až po novém uplynutí nejméně doby rozhodné pro zahlázení odsouzení počínající od porušení podmínky vedení řádného života. Zde se opírá o citované komentáře k trestnímu zákoníku.

10. V odkazovaném komentáři k § 105 tr. zákoníku autorů ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, Praha 2022, je uvedeno, že nepřetržitost vedení řádného života spočívá v jeho konstantnosti a trvalosti, nejméně do doby rozhodnutí o zahlázení odsouzení. V opačném případě nevedení řádného života (spáchání trestného činu, přestupku na úseku posuzovaného odsouzení apod.) v průběhu zákonem stanovené doby vede k jejímu přetržení a počíná běžet od počátku, takže odsouzenému nelze započíst ani část doby, po kterou vedl řádný život. Délka doby je stanovena jako nejkratší možná (vyjma § 105 odst. 3 tr. zákoníku, viz dále) a zároveň jednotná (nedílná). Nelze rozdělit uplynulou dobu do několika dílů tak, aby z ní odsouzený těžil. Pokud se odsouzený po uplynutí nezbytné doby k zahlázení odsouzení například dopustí nového trestného činu (za nějž bude následně odsouzen), aniž by předtím podal žádost o zahlázení, o níž by bylo rozhodnuto, již následně jeho žádosti o zahlázení odsouzení nelze vyhovět, neboť nevedl nepřetržitě řádný život do rozhodnutí o zahlázení odsouzení. Na tento komentář pak skutečně dílem odkazuje komentář autorů ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s tím závěrem, že pro zahlázení odsouzení musí odsouzený vést nepřetržitě řádný život až do rozhodnutí o zahlázení odsouzení a odsouzení nelze zahladit i v případě, pokud by před závadným jednáním, aniž by bylo rozhodnuto soudem o zahlázení odsouzení, doba podle § 105 odst. 1 tr. zákoníku již uplynula.

11. I přes respektování autority tvůrců citované komentářové literatury má ovšem krajský soud za to, že dané ustanovení lze vykládat, a v praxi také bylo vykládáno, ve prospěch odsouzených i tím způsobem, že pojem nepřetržitosti doby vedení řádného života se vztahuje právě a pouze k době zákonem nejméně předvídané, a jestliže po takto stanovenou dobu vede odsouzený nepřetržitě, tedy bez přerušení (obvykle bez spáchání jiného relevantního protiprávního jednání) řádný život, splnil předpoklad doby vedení řádného života předvídaný zákonem pro kladné rozhodnutí o zahlázení odsouzení. Pojem nepřetržitě z posuzovaného zákonného ustanovení lze proto vyložit jako vedení řádného života bez přerušení s tím, že v případě přerušení běží od takového okamžiku doba rozhodná pro zahlázení znovu. Pojem po dobu nejméně lze vyložit i tak, že sice může odsouzený vést řádný život i delší než zákonem předvídanou nejkratší dobu, ovšem pro kladné rozhodnutí o žádosti o zahlázení odsouzení je podstatné, aby řádný život vedl souvisle alespoň po tuto dobu stanovenou zákonem pro zahlázení odsouzení. Tomu může odpovídat i právě odstupňování rozhodných dob podle přísnosti uložené sankce. Předchozí komentářová literatura ostatně také doposud takový výklad umožňovala, a podle krajského soudu i praxe akceptovala. Citací vycházela z toho,

že z § 105 odst. 1 tr. zákoníku vyplývají následující podmínky pro zahlazení odsouzení výrokem soudu, a to a) trest, jehož se týká takové odsouzení, byl vykonán, prominut nebo jeho výkon byl promlčen, b) uplynula stanovená doba podle druhu a výměry uloženého trestu a c) odsouzený v této době nepřetržitě vedl řádný život. K přerušení doby vedení řádného života potřebné pro zahlazení dojde zpravidla tehdy, když odsouzený spáchá nový trestný čin, nemusí však vůbec jít o jednání trestné. Přerušení doby vedení řádného života potřebné pro zahlazení má za následek, že předchozí doba ztrácí z hlediska § 105 odst. 1 tr. zákoníku svůj význam a musí proběhnout celá znovu (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012).

12. V situaci, v níž by bylo vycházeno z toho, že pro kladné rozhodnutí o zahlazení odsouzení není rozhodná jen doba specifikovaná v ustanovení § 105 odst. 1 tr. zákoníku, ale doba až do rozhodnutí soudu o zahlazení, která může být i mnohonásobně delší, by docházelo výkladově k situacím, v nichž by bylo pro rozhodnutí o zahlazení odsouzení rozhodné, kdy odsouzený takovou žádost podá, a popřípadě i kdy o ní vůbec soud rozhodne, a i v případě odsouzených, kteří by po nejméně stanovenou dobu vedli řádný život a s výrazným časovým odstupem od uplynutí nejméně stanovené doby by podmínku vedení řádného života porušili, by toto mělo vliv na negativní rozhodnutí o takové žádosti, přestože by dlouhodobě před tím podmínky pro zahlazení odsouzení splňovali. Rozhodnutí o zahlazení odsouzení pak může mít řadu dopadů na život odsouzených z trestněprávního hlediska, tak ve vztahu k jejich běžnému životu a i v tomto smyslu má krajský soud za to, že jestliže odsouzený v jednom okamžiku podmínky pro zahlazení odsouzení splnil, neměl by mu být tento benefit s časovým odstupem odepřen pouze z toho důvodu, že nepodal svou žádost o zahlazení dříve nebo že o ní soud nerozhodl, a to i přesto, že poté (po uplynutí doby stanovené v § 105 odst. 1 tr. zákoníku) by již podmínku vedení řádného života třeba porušil. Takový výklad by ostatně znamenal, že při žádosti o zahlazení více (nebo i všech) odsouzení odsouzeného, jak tomu bývá v praxi obvyklé, by nemohlo dojít ke kladnému rozhodnutí o zahlazení odsouzení u žádného z předchozích odsouzení (třeba i těch, od jejichž výkonu uplynula vedením řádného života mnohonásobně delší doba než předvídaná zákonem), jestliže by odsouzený v době aktuální pro rozhodnutí o žádosti o zahlazení spáchal například nový trestný čin. Krajský soud má za to, že v praxi ovšem dochází běžně k případům, kdy při hromadné žádosti o zahlazení odsouzení jsou starší odsouzení, u nichž v mezidobí zákonem stanovená doba uplynula, zahlazována, a ve vztahu k novějším, u nichž lhůta dosud neuplynula, žádosti odsouzených není vyhověno. Krajský soud má tedy za to, že „vedení řádného života nepřetržitě po dobu nejméně“ může být vyloženo i tak, že nepřetržitost se vztahuje právě jen k době, kterou je třeba jako nejkratší splnit (nejméně), aby žádosti mohlo být vyhověno a ve prospěch odsouzených, i z principu právní jistoty a předvídatelnosti rozhodnutí, není nutné takový výklad posuzovaných zákonných ustanovení jiným výkladem v neprospěch odsouzených narušovat. Situace, že by odsouzený například s předpoklady zahlazení odsouzení podle § 105 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, tedy dobou stanovenou pro zahlazení odsouzení nejméně jednoho roku, požádal o zahlazení odsouzení třeba po uplynutí desetinásobku takové doby a jeho žádosti by nebylo možno vyhovět, neboť by se aktuálně dopustil jiného protiprávního jednání, se nejví krajskému soudu ve vztahu k zohledňování účinků předchozího odsouzení ani spravedlivá. To i ve vztahu k tomu, že by se ani s takovým časovým odstupem nemohl domoci účinků zahlazení ve smyslu § 106 tr. zákoníku, tedy že by se na něj ve vztahu k tomuto odsouzení hledělo jako by nebyl odsouzen (tzv. fikce neodsouzení) a v jiných případech by následně takové odsouzení mohlo mít recidivní dopady a podobně.

13. S ohledem na shora uvedené skutečnosti, dospěl stížnostní soud k závěru, že stížnost je důvodná, a proto bylo napadené usnesení zrušeno a okresnímu soudu bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

č. 39

I. Pro rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu majetkové škody spočívající v ušlém výdělku ze závislé činnosti po dobu pracovní neschopnosti postupem podle § 228 odst. 1 tr. ř. se výše průměrného výdělku (od něhož jsou při stanovení výše náhrady odečítány poškozenému vyplacené náhrady mzdy či platu a dávky nemocenského pojištění) určuje z hrubé (a nikoli čisté) mzdy nebo platu, zúčtovaného k výplatě zaměstnanci v rozhodném období. V návaznosti na to je poškozený povinen uvést takovou obdržanou náhradu v rámci svého daňového přiznání jako další příjem a odvést z něj daň, případně další odvody (pojistné na sociální zabezpečení a na veřejné zdravotní pojištění).

Adhezní řízení, Náhrada škody

§ 228 odst. 1 tr. ř.

II. Soud rozhodující v adhezním řízení podle § 228 odst. 1 tr. ř. uloží obviněnému nahradit poškozenému úrok z prodlení z konkrétní požadované částky (jistiny), i pokud jeho výši poškozený přesně nevyčíslil, ale uplatnil ho obecně, např. že ho požadoval v roční výši podle nařízení vlády č. 351/2013 Sb.

Adhezní řízení, Náhrada škody

§ 228 odst. 1 tr. ř.

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 3. 2023, sp. zn. [6 To 390/2022](#), ECLI:CZ:KSUL:2023:6.TO.390.2024.1

Krajský soud v Ústí nad Labem z podnětu odvolání poškozených A. F. a Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky zrušil podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 32 T 66/2022, ve všech výrocích o náhradě majetkové škody a nemajetkové újmy a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu ve věci podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 32 T 66/2022, byl obžalovaný V. S. uznán vinným ze spáchání přečinů ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku a výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, za které byl odsouzen podle § 146 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, jehož výkon byl podle § 81

odst. 1 tr. zákoníku, § 84 tr. zákoníku a § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let za současného vyslovení dohledu. Současně byla obžalovanému podle § 85 odst. 3 tr. zákoníku uložena povinnost, aby v průběhu zkušební doby podle svých sil nahradil majetkovou škodu a odčinil nemajetkovou újmu, které trestným činem způsobil. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla uložena povinnost zaplatit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky částku 26 795 Kč jako náhradu majetkové škody a poškozenému A. F. částku 1 000 Kč jako náhradu majetkové škody a dále částku 75 746 Kč jako náhradu nemajetkové újmy. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl poškozený A. F. se zbytky svých nároků na náhradu majetkové škody a na náhradu nemajetkové újmy odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle skutkových zjištění okresního soudu se obžalovaný V. S. uvedených trestných činů dopustil tím, že dne 24. 6. 2021 v době od 0:50 hodin do 0:54 hodin, ve vlakové soupravě Českých drah číslo Sp. 1977, jedoucí po železniční trati z XY do XY, mezi stanicemi XY – hlavní nádraží a XY, v posledním vagónu vlakové soupravy, určeném pro přepravu osob, v době, kdy uličkou procházel kolem na sedadle sedícího poškozeného A. F., tohoto bez jakéhokoliv iniciačního důvodu oslovil výrazem ve smyslu černá mrdko nebo zasranej Cikáne a odešel dále do vozu, po chvíli trvající jednotky minut, se však obžalovaný vrátil, postavil se před poškozeného a tomuto začal říkat: „Ty černá svině, ty bereš sociální dávky!“, a když mu na to poškozený odpověděl, že za život vydělal více než obžalovaný, tak obžalovaný vytáhl pravděpodobně z pouzdra na opasku kovový teleskopický obušek nezjištěné značky, rychlým švihem provedl tzv. frikční aretaci, čímž obušek rozložil do plné délky a ihned tímto napadl poškozeného tak, že jej opakovaně, cca 15 krát, udeřil do těla, především pak do hlavy, čemuž se poškozený začal aktivně bránit jednak vykrýváním ran rukama a dále pak chycením obžalovaného a útokem prsty rukou proti očím obžalovaného, na základě toho obžalovaný svého fyzického útoku zanechal a od poškozeného odešel, po zastavení ve stanici XY z vlaku vystoupil, čímž poškozenému způsobil sedm tržně zhmožděných ran v délce 2 až 8 cm ve vlasové části hlavy, provázených krvácením a bolestivostí s dobou zhojení pevnými jizvami přibližně dva týdny, a spirální zlomeninu proximálního článku prostředníku pravé ruky s průvodní bolestivostí, otokem a krevním výronem do podkoží, která musela být řešena operativní cestou z důvodu srovnání úlomků a zpevnění kovovým materiálem, kdy hojení kosti lze vymezit délkou osmi týdnů, a současně byla v souvislosti s utrpěnými zraněními poškozenému vystavena pracovní neschopnost trvající od 24. 6. 2021 do 27. 8. 2021.

II.

Odvolání poškozených

2. Proti tomuto rozsudku podal poškozený A. F. prostřednictvím svého zmocněnce včasné odvolání směřující fakticky proti výrokům o náhradě škody a o náhradě nemajetkové újmy, které odůvodnil takto: poškozený v řízení před prvoinstančním soudem uplatnil řádně a včas své nároky na náhradu újmy v celkové výši 132 288,13 Kč. Poškozený uplatnil v rámci prvoinstančního řízení svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy na zdraví – bolestného ve výši 50 746 Kč; náhradu nákladů za vypracování znaleckého posudku ve výši 4 000 Kč, náhradu majetkové újmy za poškozený telefon ve výši 3 900 Kč, náhradu ztráty na výdělků po dobu dočasné pracovní neschopnosti ve výši 23 642,13 Kč a náhradu duševních útrap ve výši 50 000 Kč. Prvoinstanční soud však rozsudkem v části nároků poškozeného odkázal na občanskoprávní řízení, a to s částí nároku na náhradu majetkové újmy za poškozený telefon ve výši 2 900 Kč, s částí nároku na náhradu duševních útrap ve výši 25 000 Kč a s nárokem

na náhradu ztráty na výdělků po dobu dočasné pracovní neschopnosti ve výši 23 642,13 Kč. Prvoinstanční soud odkázal poškozeného s nárokem na náhradu ztráty na výdělků po dobu dočasné pracovní neschopnosti na občanskoprávní řízení z toho důvodu, že měl při výpočtu nesprávně vycházet z průměrného hrubého měsíčního výdělků, nikoli z čistého, čistý výdělek nevyplývá ani z dalších důkazů. Poškozený je však přesvědčen, že při výpočtu je podle zákonné úpravy nutné vycházet z průměrného hrubého měsíčního výdělků, a proto považuje výrok o náhradě škody a nemajetkové újmy v rozsahu odkázání poškozeného s jeho nárokem na náhradu za ztrátu na výdělků ve výši 23 642,13 Kč na civilní řízení za nesprávný. Podle § 2962 odst. 1 o. z. se náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti poškozeného hradí peněžitým důchodem ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem poškozeného před vznikem újmy a náhradou toho, co poškozenému bylo vyplaceno v důsledku nemoci či úrazu podle jiného právního předpisu. Podle komentářové literatury (HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1731) se zjišťování průměrného výdělků zaměstnance provádí v souladu s § 351 a násl. zák. práce. Průměrným výdělkem zaměstnance se přitom rozumí podle § 352 zák. práce průměrný hrubý výdělek, přičemž průměrný výdělek se zjistí podle § 353 odst. 1 zák. práce z hrubé mzdy zúčtované zaměstnanci k výplatě v rozhodném období. Poškozený byl ode dne 24. 6. 2021 do 27. 8. 2021 v dočasné pracovní neschopnosti. Za období od 24. 6. 2021 do 7. 7. 2021 poškozený obdržel částku ve výši 6 377 Kč, a to jako náhradu mzdy od svého zaměstnavatele za prvních 14 dní dočasné pracovní neschopnosti. Za období od 8. 7. 2021 do 27. 8. 2021 poškozený obdržel částku ve výši 25 697 Kč jako dávky nemocenského pojištění. Celkem tedy poškozený za období od 24. 6. 2021 do 27. 8. 2021 obdržel částku ve výši 32 074 Kč (viz rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti ze dne 24. 6. 2021, potvrzení o ztrátě na výdělků vyplněné zaměstnavatelem a OSSZ, potvrzení o celkové výši vyplacených dávek nemocenského pojištění a výplatní páska za měsíc leden, únor a březen 2021 (již založeno ve spise). V případě, že by poškozený nebyl v pracovní neschopnosti, náležela by mu za období od 24. 6. do 30. 6. 2021 mzda ve výši 5 518,13 Kč (33,75 h x 163,50 Kč). Počet hodin v uvedeném výpočtu odpovídá počtu hodin, které poškozený strávil v dočasné pracovní neschopnosti v měsíci červnu a částka 163,50 Kč odpovídá průměrnému hodinovému hrubému výdělků vyplývajícímu z potvrzení o ztrátě na výdělků (viz potvrzení o ztrátě na výdělků vyplněné zaměstnavatelem a OSSZ, výplatní páska za měsíc leden, únor a březen 2021 a výplatní páska za měsíc červen 2021). Za měsíc červenec 2021 by poškozenému náležela průměrná hrubá mzda ve výši 26 660 Kč, což vyplývá z potvrzení o ztrátě na výdělků vyplněné zaměstnavatelem a OSSZ (viz potvrzení o ztrátě na výdělků vyplněné zaměstnavatelem a OSSZ a výplatní páska za měsíc leden, únor a březen 2021). Za měsíc srpen 2021 (od 1. 8. 2021 do 27. 8. 2021, tj. do skončení dočasné pracovní neschopnosti) by poškozenému náležela mzda ve výši 23 538 Kč, a to proto, že od průměrné hrubé mzdy ve výši 26 660 Kč, na kterou by měl poškozený nárok, je nutné odečíst mzdu ve výši 3 122 Kč, která byla poškozenému za práci vykonanou ve dnech 30. 8. 2021 a 31. 8. 2021 vyplacena. Pokud by poškozený nebyl dočasně práce neschopný, obdržel by za období od 24. 6. 2021 do 27. 8. 2021 mzdu ve výši 55 716,13 Kč. Rozdíl tedy činí 23 642,13 Kč (viz potvrzení o ztrátě na výdělků vyplněné zaměstnavatelem a OSSZ, výplatní páska za měsíc leden, únor a březen 2021 a výplatní páska za měsíc srpen 2021). Poškozený proto uplatnil nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti za období od 24. 6. 2021 do 27. 8. 2021, a to ve výši 23 642,13 Kč. To, že poškozený správně vyčíslil ztrátu na výdělků, potvrzuje také skutečnost, že ztráta na výdělků podle § 4 odst. 1 písm. d) bod 1. zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění

pozdějších předpisů, je zdanitelným příjmem. Poškozený tedy svůj nárok na náhradu ztráty na výdělků uplatnil řádně a včas a správným způsobem. Prvoinstanční soud však nepostupoval správně, pokud poškozeného v rozsahu nároku na náhradu za ztrátu na výdělků ve výši 23 642,13 Kč odkázal na občanskoprávní řízení. Poškozený rovněž nesouhlasí s tím, že mu nebyla v rámci adhezního řízení přiznána plná náhrada za duševní útrapy. Obžalovaný poškozeného bezdůvodně napadl teleskopickým obuškem a způsobil mu tak vícero zranění. Napadení přitom nemělo žádný důvod a poškozený se z něj dodnes nevzpamatoval. Od té doby nevěří lidem, je ostražitý, bojí se mezi lidmi chodit nebo jezdit vlakem. Často se mu o zážitku zdá a celkově ho opustila psychická pohoda. Podrobně své útrapy popsal v dopise, který je součástí spisu. Je přitom přesvědčen, že 50 000 Kč je naprostým minimem, které by mu za toto mělo náležet, ačkoliv se samozřejmě nejedná o částku, která by strašný zážitek dokázala kompenzovat. S ohledem na výše uvedené obžalovaný navrhuje, aby odvolací soud zrušil rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 32 T 66/2022, a to ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy a znovu rozhodl tak, že obžalovaný je povinen zaplatit poškozenému částku ve výši 24 642,13 Kč jako náhradu majetkové škody a dále částku ve výši 100 746 Kč jako náhradu nemajetkové újmy.

3. Shora označený rozsudek napadla svým včasným odvoláním rovněž poškozená Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky. Brojila jím proti výroku o náhradě škody, v němž podle ní chybí uložení povinnosti obžalovanému zaplatit zákonný úrok z prodlení z částky 26 795 Kč do zaplacení, ačkoli byl tento požadavek součástí jejího připojení se s nárokem do trestního řízení. V této souvislosti zároveň podotkla, že k trestnímu řízení se připojila do spisu vedeného policejním orgánem dne 7. 10. 2021 (podáním doručeným dne 8. 10. 2021) s konkrétně vyčíslenou částkou 26 795 Kč, a to včetně návrhu, aby vedle této částky byla obžalovanému uložena povinnost zaplatit z ní úrok z prodlení jdoucí ode dne právní moci rozsudku a ve výši podle nařízení vlády č. 351/2013 Sb. Má za to, že požadavek na stanovení úroků z prodlení měl být součástí odsuzujícího rozsudku, přičemž se opírá mj. o rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 7 To 96/2021. Závěrem tedy navrhla, aby byl k již uložené povinnosti zaplatit jí na náhradě škody částku 26 795 Kč doplněn také zákonný úrok z prodlení ve výši 11,75 % (podle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů s uplatněním pohledávky, pro první pololetí roku 2022) z částky 26 795 Kč ode dne právní moci rozsudku do zaplacení.

III.

Důvodnost odvolání

4. Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací přezkoumal z podnětu odvolání obou poškozených podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadených výroků o náhradě majetkové škody a nemajetkové újmy, jakož i správnost postupu řízení předcházejícího jejich vydání, a dospěl k závěru o částečné důvodnosti odvolání poškozeného A. F. a plné důvodnosti odvolání poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky.

5. Ohledně odvolání poškozeného A. F. je předně třeba uvést, že tento v adhezním řízení požadoval přiznání nároku na zaplacení nemajetkové újmy spočívající v odškodnění za bolest ve výši 50 746 Kč, který mu okresní soud zcela přiznal, dále nároku na zaplacení nákladů ve výši 4 000 Kč vynaložených na vypracování znaleckého posudku (jehož předmětem bylo ohodnocení bolesti) soudní znalkyní MUDr. Lucií Laclovou, který mu okresní soud v této fázi

řízení (zcela správně) odmítl přiznat, neboť o tomto se nerozhoduje v adhezním řízení, nýbrž až (v případě jeho uplatnění) v rámci porozsudkové agendy jakožto o nákladu spojeném s účastí poškozeného v trestním řízení podle § 154 tr. ř., a také nároku na náhradu majetkové škody vzniklé v důsledku jednání obžalovaného na jeho mobilním telefonu ve výši 3 900 Kč, který mu okresní soud na základě odborného vyjádření soudního znalce Pavla Tesaře přiznal toliko ve výši 1 000 Kč. V této části poškozený A. F. rozhodnutí soudu prvního stupně plně akceptoval a svým odvoláním proti němu nebrojí.

6. Dále poškozený A. F. požadoval přiznání nároku na náhradu majetkové škody spočívající ve ztrátě na výdělku po dobu dočasné pracovní neschopnosti ve výši 23 642,13 Kč. S tím jej okresní soud plně odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních, v podstatě proto, že poškozený při výpočtu výše požadované náhrady vycházel ze svého hrubého průměrného měsíčního výdělku, což bylo podle názoru okresního soudu nesprávné a správně měl poškozený vycházet z čistého průměrného měsíčního výdělku, jehož výše však ani z dalších důkazů nebyla zřejmá; proti tomu poškozený svým odvoláním brojí. V této části bylo odvolání poškozeného A. F. shledáno zcela důvodným.

7. I v případě náhrad škody podle § 2962 a násl. o. z., tj. v případech, kdy škůdce není zaměstnavatel poškozeného, je třeba, pokud poškozený před vznikem škody dosahoval výdělku v pracovním poměru, postupovat podle § 351 a násl. zák. práce. Zákoník práce na řadě míst pracuje s pojmem průměrný výdělek a s jeho násobky. Způsob zjišťování průměrného výdělku pro pracovní právní účely stanoví § 351 až § 362 zák. práce. Průměrný výdělek se určuje z hrubé mzdy nebo platu, zúčtovaného k výplatě zaměstnanci v rozhodném období, a z doby odpracované v rozhodném období (srov. § 352 zák. práce – průměrným výdělkem zaměstnance se rozumí průměrný hrubý výdělek, nestanoví-li pracovní právní předpisy jinak). Odpracovanou dobou je doba, za kterou zaměstnanci přísluší mzda nebo plat (nikoli jejich náhrady). Rozhodným obdobím je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém je průměrný výdělek použit pro uspokojení nároků zaměstnance. Z této úpravy sice existují určité výjimky, z nichž žádná však nedopadá na posuzovaný případ poškozeného A. F. Základní formou průměrného výdělku je průměrný hodinový výdělek (§ 356 zák. práce). Má-li být uplatněn průměrný hrubý měsíční výdělek, přepočítá se průměrný hodinový výdělek na jeden měsíc podle průměrného počtu pracovních hodin připadajících na jeden měsíc v průměrném roce. Průměrný rok pro tento účel má 365,25 dnů. Průměrný hodinový výdělek zaměstnance se vynásobí týdenní pracovní dobou zaměstnance a koeficientem 4,348. Tento koeficient vyjadřuje průměrný počet týdnů připadajících na jeden měsíc v průměrném roce.

8. Výše uvedené právní posouzení věci odvolacím soudem, podle něhož je třeba vycházet z hrubého výdělku poškozeného A. F., koresponduje též s tím, co uvádějí uznávané komentáře k občanskému zákoníku. Za všechny srov. např. HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1731, marg. č. 7–8 (Zjišťování průměrného výdělku zaměstnance se provádí v souladu s § 351a násl. zák. práce. Průměrný výdělek se odvíjí od hrubé mzdy nebo platu zúčtované zaměstnanci k výplatě v rozhodném období a z odpracované doby v tomto období. Jestliže zaměstnanec v tomto období neodpracoval alespoň 21 dnů, zjistí se průměrný výdělek z hrubé mzdy nebo platu, které zaměstnanec dosáhl od počátku tohoto období, popřípadě z hrubé mzdy nebo platu, které by zřejmě dosáhl; přitom se přihlédne zejména k obvyklé výši jednotlivých složek mzdy

nebo platu zaměstnance nebo ke mzdě nebo platu zaměstnanců vykonávajících stejnou práci nebo práci stejné hodnoty. Rozhodným obdobím je zpravidla předcházející kalendářní čtvrtletí, ale § 382 odst. 1 zák. práce stanoví, že při zjišťování průměrného výdělku pro účely náhrady újmy při pracovních úrazech nebo nemocech z povolání je rozhodným obdobím předchozí kalendářní rok, je-li toto rozhodné období pro zaměstnance výhodnější. Ke stejné úvaze by se tak mělo přistoupit při jakékoli škodě vyplývající z ublížení na zdraví. Znamená to, že při zjišťování průměrného výdělku, který má být vzat za základ pro účely náhrady škody, je třeba vypočítat průměrné výdělky vycházející z obou rozhodných období a jejich porovnáním zjistit průměrný výdělek výhodnější.) či PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 4. [Závislá práce. Průměrný výdělek se zjistí z hrubé mzdy nebo platu v rozhodném období a z odpracované doby v rozhodném období. Tím je obecně předchozí kalendářní čtvrtletí. Průměrný výdělek se zjistí jako průměrný hodinový výdělek. Pro průměrný hrubý měsíční výdělek se průměrný hodinový výdělek přepočítá na 1 měsíc podle průměrného počtu pracovních hodin připadajících na 1 měsíc v průměrném roce (365,25 dnů). Průměrný hodinový výdělek zaměstnance se vynásobí týdenní pracovní dobou zaměstnance a koeficientem 4,348, který vyjadřuje průměrný počet týdnů připadajících na 1 měsíc v průměrném roce.]

9. Není sporu o tom, že náhrada se podle příslušných předpisů zaměstnanci poskytuje do výše průměrného (pravděpodobného) výdělku před vznikem škody, nicméně závěr, který v dané věci učinil Okresní soud v Ústí nad Labem, by odpovídal dávnější právní úpravě, kdy se při výpočtu vycházelo z čistých výdělků v případě, že náhrada příslušela zaměstnanci před 1. 1. 1993. V případě, že příslušela po 31. 12. 1992, je již třeba při výpočtu vycházet z výdělků hrubých.

10. Nedošlo-li by k trestnému činu obžalovaného, jímž způsobil poškozenému A. F. újmu na zdraví, vynaložil by zaměstnavatel poškozeného v souvislosti s výkonem jeho práce mzdové prostředky ve výši měsíčního hrubého výdělku, namísto nichž zde ale v důsledku trestného činu obžalovaného, který měl za následek dočasné vyřazení poškozeného z pracovního procesu, nastupuje plnění samotného obžalovaného V. S. dané jeho odpovědností za škodu, který je tak povinen hradit to, co by jinak hradil zaměstnavatel poškozeného. Faktem nepochybně je, že A. F. by od svého zaměstnavatele obdržel měsíční výdělek v čistém, po odečtení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pojistného na všeobecné zdravotní pojištění a zálohy na daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti. Jakmile mu tedy obžalovaný zaplatí náhradu za ztrátu na výdělkem vypočítanou v souladu s právní úpravou z průměrného hrubého měsíčního výdělku, bude poté na druhou stranu povinností A. F., aby toto plnění uvedl v rámci svého daňového přiznání jako další příjem a odvedl z něj daň. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, totiž v § 4 odst. 1 písm. d) sice uvádí, že od daně se osvobozuje mj. přijatá náhrada majetkové nebo nemajetkové újmy, plnění z pojištění majetku, plnění z pojištění odpovědnosti za škodu, plnění z cestovního pojištění, avšak zároveň z toho stanoví pět výjimek, na které se toto osvobození se nevztahuje, mezi nimiž je hned pod bodem 1. uvedena náhrada za ztrátu příjmu; přijatou náhradou za ztrátu příjmu se rozumějí zejména náhrady za ztrátu na výdělkem. Typické je v daňové oblasti zdanění náhrady ušlého výdělku (náhrady za ztrátu příjmu) v případě pracovního úrazu, ale naprosto shodná situace panuje, pokud nešlo o úraz pracovní a plnění poskytuje škůdce odlišný od zaměstnavatele (zde obžalovaný V. S.), avšak stanovené podle shodných pravidel plynoucích z občanského zákoníku ve spojení se zákoníkem práce. Zde podléhá dani z příjmů

náhrada ušlého výdělku po dobu dočasné pracovní neschopnosti (a případně i po pracovní neschopnosti). Naopak bolestné a ztížení společenského uplatnění je od daně z příjmů osvobozeno (stejně tak náhrada nákladů spojených s léčením nebo náhrada věcné škody). Poškozený A. F. si nicméně bude muset sám podat daňové přiznání, jelikož náhrada ušlého výdělku se považuje za příjem od druhého plátce mzdy (zaměstnavatele), a tudíž bude mít dva souběžné příjmy. Do daňového přiznání bude muset uvést součet příjmů od obou plátců (zaměstnavatele i obžalovaného). Zároveň také bude muset poškozený A. F. s příslušnými orgány (správou sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovnou) řešit otázku případných dalších odvodů (sociálního a zdravotního pojištění, které by jinak srazil z jeho mzdy přímo zaměstnavatel).

č. 39

11. Po vyjasnění shora uvedené problematiky je tak zřejmé, že okresní soud pochybil, pokud obžalovaného nezavázal povinností zaplatit poškozenému A. F. náhradu za ztrátu na výdělku (náhradu ušlého výdělku) v jím požadované výši odvozené od průměrného hrubého měsíčního výdělku, která byla doložena potřebnými důkazy (zejména lékařským rozhodnutím o dočasné pracovní neschopnosti, potvrzením zaměstnavatele o ztrátě na výdělku a době pracovní neschopnosti, potvrzeními okresní správy sociálního zabezpečení o výši dávek nemocenského pojištění a jejich vyplacení, výplatními páskami za měsíce leden až březen a srpen 2021, vyúčtováním zaměstnance za měsíc červen 2021). Příslušný výpočet lze vyjádřit následujícím vzorcem: náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti = průměrný výdělek – (náhrada mzdy + dávky nemocenského). Náhrada mzdy není dávkou nemocenského pojištění a zaměstnavatel ji vyplácí na základě předložení dokladů o dočasné pracovní neschopnosti (tedy rozhodnutí o vzniku dočasné pracovní neschopnosti a rozhodnutí o ukončení dočasné pracovní neschopnosti nebo potvrzení o trvání dočasné pracovní neschopnosti, trvá-li tato déle než čtrnáct kalendářních dnů). Její poskytování je upraveno zákoníkem práce. Náhrada za ztrátu na výdělku je dílčím majetkovým právem na náhradu škody, jehož účelem je zajistit poškozenému, který se léčil či stále léčí poté, co mu bylo ublíženo na zdraví, kompenzaci výpadku v jeho příjmu. Východiskem je, jak už bylo výše v odůvodnění tohoto rozsudku vysvětleno, průměrný výdělek poškozeného, který se odvíjí od hrubé mzdy (nebo platu) zúčtované zaměstnanci k výplatě v rozhodném období a odpracované doby v tomto období, jímž je zpravidla předcházející kalendářní čtvrtletí. Právní předpisy v první řadě předpokládají, že náhrada se poskytuje peněžitým důchodem, tedy opakovaným peněžitým plněním – rentou, vyloučen však není ani jiný způsob náhrady, typicky poskytnutí jednorázového plnění (tzv. odbytného) odpovědnou osobou. To je i případ posuzované věci.

12. Veden výše uvedenými skutečnostmi tedy Krajský soud v Ústí nad Labem dospěl k závěru, že je namístě zavázat obžalovaného v adhezním řízení povinností, aby poškozenému A. F. zaplatil na náhradě majetkové škody vedle nesporné částky 1 000 Kč za poškození mobilního telefonu též částku 23 642,13 Kč představující náhradu za ztrátu na výdělku po dobu jeho dočasné pracovní neschopnosti trvající od 24. 6. 2021 (datum spáchání trestného činu a vzniku újmy na zdraví) do 27. 8. 2021, neboť za dané období poškozený od svého zaměstnavatele obdržel pouze částku 6 377 Kč (náhrada mzdy za prvních čtrnáct dnů dočasné pracovní neschopnosti) a od českého státu reprezentovaného příslušnou správou sociálního zabezpečení obdržel částku 25 697 Kč (dávky nemocenského pojištění), celkem tedy inkasoval částku 32 074 Kč, avšak nebýt trestného činu obžalovaného, který mu způsobil újmu na zdraví, činila by jeho hrubá mzda 55 716,13 Kč. Je nicméně třeba znovu zopakovat, že následně ještě

bude povinností A. F. daný příjem v příslušné části zdanit a zabývat se i otázkou provedení dalších odvodů.

13. až 20. V další části odůvodnění svého rozsudku Krajský soud v Ústí nad Labem vypořádal námitky poškozeného A. F. týkající se jeho nároku na odčinění nemajetkové újmy.

21. Proto byl napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání poškozeného A. F. částečně zrušen ve výrocích o náhradě škody a nemajetkové újmy, které se jej týkají, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo znovu rozhodnuto tak, že obžalovaný byl podle § 228 odst. 1 tr. ř. zavázán povinnostmi zaplatit A. F. na náhradě majetkové škody částku 24 612,13 Kč (sestavující z částky 1 000 Kč vyjadřující věcnou škodu na mobilním telefonu a z částky 23 612,13 Kč představovanou ušlým výdělkem) a na náhradě nemajetkové újmy částku 75 746 Kč (sestavující z odškodnění za bolest ve výši 50 746 Kč a z další nemajetkové újmy ve výši 25 000 Kč). Se zbytky svých nároků na náhradu škody a nemajetkové újmy byl A. F. podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

22. Pokud jde o odvolání poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky, je pravdou, že policejní orgán činný ve věci v přípravném řízení obdržel řádné a včasné podání, jímž se připojila k trestnímu řízení proti obžalovanému s nárokem na náhradu majetkové škody, které zahrnovalo nejen jistinu (náklady vynaložené na léčení primárního poškozeného A. F., jenž je pojištěncem Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky), ale také úrok z prodlení z předmětné částky 26 795 Kč, jehož se zdravotní pojišťovna coby sekundární poškozená s poukazem na nařízení vlády č. 351/2013 Sb. rovněž domáhala, a to ode dne právní moci rozsudku. Okresní soud v Ústí nad Labem požadavek na uložení povinnosti k náhradě majetkové škody včetně úroku z prodlení buďto přehlédl, nebo o něm nerozhodl záměrně, avšak v takovém případě z důvodů, které vůbec nelze z odůvodnění rozsudku seznat. Již soud prvního stupně měl všechny podklady pro své rozhodnutí a měl možnost formulovat příslušný rozsudečný výrok způsobem vyhovujícím požadavku na jeho dostatečnou jasnost a určitost též ohledně požadovaného příslušenství pohledávky, což ale neučinil.

23. Pokud jde o samotnou úrokovou sazbu, tato jasně vyplývá z ustanovení § 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., podle něhož výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o osm procentních bodů. V době, kdy se Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky se svým nárokem k trestnímu řízení proti obžalovanému připojila, neměla možnost specifikovat výši úroku konkrétním číselným údajem a přesně označit počátek prodlení, neboť jí tehdy ještě nemohlo být (*pro futuro*) známo, kterého dne bude obžalovaný některým z orgánů činných v trestním řízení (např. policejním orgánem při prostudování spisu při skončení vyšetřování nebo soudem na počátku dokazování v hlavním líčení či ještě později doručením písemného vyhotovení rozsudku do vlastních rukou) informován o jejím požadavku na náhradu majetkové škody v konkrétní výši, popř. kdy se o něm dozví jiným způsobem (např. aktivním nahlédnutím do spisu). Vzhledem k tomu poškozené nemohlo být známo nejen to, kdy započne prodlení obžalovaného, ale ani to, jak vysoká bude toho dne sazba úroku z prodlení, neboť její určení se v pololetních intervalech odvíjí právě od výše 2T repo sazby stanovené Českou národní bankou, která se v čase průběžně mění. Situaci zde nelze zcela rovnocenně srovnávat s řízením ve věcech občanskoprávních, neboť při podání civilní žaloby, jejímž předmětem je peněžité plnění, bývá standardně situace taková, že žalovaný v době

podání žaloby již v prodlení je a okamžik počátku prodlení je zřejmý např. ze smlouvy, ze splatnosti faktury apod. Jde-li např. o požadavky na náhradu nákladů řízení, bývá tato povinnost v občanskoprávních sporech ukládána typicky ve lhůtě tří dnů od právní moci rozsudku, tedy také bez uvedení konkrétního data, neboť v době takového rozhodnutí není jasné, kdy konkrétně (kterého dne) rozsudek právní moci nabude, a neznamena to neurčitost nebo nejasnost rozsudečného výroku či předtím žalobního petitu.

24. Z výše rozvedených důvodů musel být napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. částečně zrušen též z podnětu odvolání poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky ve výroku týkajícím se této poškozené a podle § 259 odst. 3 tr. ř. muselo být znovu a komplexně rozhodnuto v intencích shora uvedeného, neboť úrok z prodlení je příslušenstvím nároku poškozeného na náhradu majetkové škody. Úrok je obecně namíste přiznat dokonce i v situaci, kdy poškozený řádně a včas uplatnil jen nárok na náhradu majetkové škody (jistiny) a úroku z prodlení se domáhá teprve v odvolacím řízení (srov. rozhodnutí publikované pod č. [50/1986](#) Sb. rozh. tr.); tím spíše je namíste učinit tak již v řízení před soudem prvního stupně, pokud již tehdy byl příslušný nárok týkající se jak jistiny, tak i jejího příslušenství, řádně uplatněn (byť obecněji, např. tak, že úrok je požadován ve výši odpovídající nařízení vlády č. 351/2013 Sb. a ode dne právní moci rozsudku, což ale umožňuje snadno dovodit jeho konkrétní výši).

25. Při posouzení (míry) důvodnosti odvolání poškozené a úvaze, jak konkrétně rozhodnout, se odvolací soud v prvé řadě musel zabývat otázkou počátku prodlení. Obžalovaný musí být nejprve vyzván k plnění, neboť doba splatnosti závazku z náhrady majetkové škody není právním předpisem stanovena a v posuzované věci nebyla ani dohodnuta. Obžalovaný je tak povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán, čímž se v trestním řízení rozumí okamžik, kdy se coby povinný dozvěděl o uplatnění nároku na náhradu majetkové škody poškozenou (v daném případě Všeobecnou zdravotní pojišťovnou České republiky). Jinak řečeno, podstatný je zde okamžik, kdy se obžalovaný dozvěděl, že má konkrétní částku platit, resp. že je po něm požadována. Podání poškozené, jímž se připojila k trestnímu řízení proti obžalovanému s nárokem na náhradu majetkové škody, bylo součástí spisového materiálu již v okamžiku umožnění prostudování spisu při skončení vyšetřování, k němuž se ale V. S. nedostavil. Příslušná informace byla nicméně uvedena v obžalobě podané státním zástupcem, která byla obžalovanému prokazatelně doručena dne 17. 8. 2022, kdy se poprvé dozvěděl o tom, že poškozená se připojila k trestnímu řízení s konkrétní částkou včetně úroku z prodlení (podruhé se totéž dozvěděl dne 26. 10. 2022, kdy bylo konáno hlavní líčení, na jehož počátku bylo po přednesení obžaloby státním zástupcem podle § 206 odst. 2 věty druhé tr. ř. podání poškozené přečteno, resp. konstatováno). Následujícího dne po obdržení obžaloby upozorňující i na to, že poškozená zdravotní pojišťovna se připojila k trestnímu řízení s nárokem na náhradu (majetkové) škody ve výši 26 795 Kč spolu s úrokem z prodlení, tedy dne 18. 8. 2022, tak měl V. S. poškozené plnit, a pakliže tak neučinil, což je evidentní a sám to nespornuje, počínaje dnem 19. 8. 2022 se ocitl v prodlení. Přestože by tedy Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky mohla požadovat přiznání nároku na zaplacení úroku z prodlení již od naposledy uvedeného dne, na svých právech se sama zkrátila, pokud ve svém písemném podání ze dne 7. 10. 2021 žádala přiznání úroku z prodlení až ode dne právní moci rozsudku, stejně jako později v petitu nyní řešeného odvolání. Samotnou poškozenou takto vymezený požadavek je nepřekročitelný a z jeho rámce odvolací soud nemohl vystoupit, tedy nemohl poškozené přiznat více, než sama žádala, ač by na to

měla nárok. Obžalovanému tak mohla být uložena povinnost k zaplacení úroku z prodlení teprve ode dne 20. 3. 2023 (datum tohoto rozhodnutí o podaném odvolání, kdy výrok učiněný v adhezním řízení nabývá právní moci) do zaplacení.

26. Další otázkou, již se poté odvolací soud musel zabývat, byla konkrétní výše úroku. Podle výše již citovaného § 2 nařízení vlády č. 356/2013 Sb. výše úroku z prodlení odpovídá ročně repo sazbě stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o osm procentních bodů. K počátku prodlení obžalovaného došlo dne 19. 8. 2022, tedy v průběhu druhého pololetí roku 2022. Prvním dnem tohoto pololetí byl den 1. 7. 2022, k němuž tzv. 2T repo sazba České národní banky činila 7 % a úrok z prodlení tak činil 15 % p. a. (tato situace je nezměněna i k dnešnímu dni). V uvedené výši by tak poškozená měla nárok na jeho přiznání. Sama jej ale požaduje v nižší výši toliko 11,75 % (nesprávně úrokovou sazbu odvozuje již od prvního dne prvního pololetí roku 2022, kdy tzv. 2T repo sazba České národní banky činila 3,75 %). I zde ale platí, co již bylo výše uvedeno ohledně nepřekročitelnosti rámce toho, co poškozená požaduje.

27. Ač zde tedy existuje nárok poškozené na roční úrok z prodlení ve výši 15 % ode dne 19. 8. 2022 do zaplacení, limitován jako horní hranicí tím, co poškozená sama požadovala, tedy odvolací soud obžalovaného V. S. podle § 228 odst. 1 tr. ř. zavázal povinností zaplatit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky na náhradě majtkové škody vedle jistiny 26 795 Kč též úrok z prodlení z této částky toliko ve výši 11,75 % ročně a jdoucí až od 20. 3. 2023 do zaplacení. Samotná jistina mezi stranami nebyla sporná a lze k ní tak pro úplnost pouze dodat, že hmotněprávně je nárok na její zaplacení podložen ustanovením § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož má příslušná zdravotní pojišťovna vůči třetí osobě právo na náhradu těch nákladů na hrazené služby, které vynaložila v důsledku zaviněného protiprávního jednání této třetí osoby vůči pojištěnci, přičemž náhrada je příjmem fondů zdravotní pojišťovny.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 83

U žaloby na zaplacení smluvní pokuty za porušení ujednání ve smlouvě o smlouvě budoucí se posuzuje mezinárodní a místní příslušnost soudu podle článku 7 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis; okolnost, že smlouva, která má být v budoucnu uzavřena, by byla smlouvou o poskytování služeb ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis, nemá na daný závěr žádný vliv.

Příslušnost soudu mezinárodní, Smlouva o smlouvě budoucí, Smluvní pokuta, Dovolání
čl. 7 odst. 1 nařízení (EU) č. 1215/2015, § 111 odst. 2 o. s. ř.

č. 83

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2023, sp. zn. [30 Cdo 1985/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:30.CDO.1985.2021.3

Nejvyšší soud k dovolání žalované rozhodl tak, že se v dovolacím řízení proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2021, sp. zn. 8 Co 40/2021, pokračuje; následně dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se svou žalobou doručenou Okresnímu soudu v Ostravě dne 21. 4. 2020 domáhá po žalované zaplacení částky celkem 24 684 EUR s příslušenstvím.
2. Žalovaná při svém prvním úkonu ve věci vznesla námitku nedostatku místní (a také mezinárodní – pozn. Nejvyššího soudu) příslušnosti Okresního soudu v Ostravě k rozhodnutí ve věci, a to podáním došlým soudu dne 7. 8. 2020 a navrhla, aby soud vyslovil svou mezinárodní nepřislušnost a postoupil věc příslušnému soudu ve Slovenské republice.
3. Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací napadeným usnesením potvrdil usnesení Okresního soudu v Ostravě jako soudu prvního stupně ze dne 17. 12. 2020, č. j. 30 EVC 2/2020-44, kterým soud zamítl námitku místní nepřislušnosti Okresního soudu v Ostravě vznesenou žalovanou v podání doručeném soudu dne 7. 8. 2020.
4. Z tvrzení žalobkyně obsažených v návrhu na vydání evropského platebního rozkazu, jakož i z žalobkyní přiložených listin, zejména z listiny nazvané Smlouva o uzavření budoucí masterfranchisové smlouvy ze dne 28. 6. 2018 (dále jen „smlouva“) a výpisu žalované z obchodního registru Slovenské republiky, soud prvního stupně zjistil, že žalovaná má sídlo ve Slovenské republice. Dále soud prvního stupně zjistil, že ve smlouvě se žalovaná zavázala zaplatit žalobkyni podle čl. III písm. A) bodu 3 zálohovou platbu ve výši 20 400 EUR + DPH, a to na účet žalobkyně vedený u Raiffeisenbank, a. s., v České republice; současně se žalovaná v čl. III písm. B) bodu 3 zavázala zaplatit žalobkyni smluvní pokutu pro případ, že by neuhradila zálohovou platbu, a to ve shodné výši. Zaplacení smluvní pokuty se přitom žalobkyně v tomto řízení po žalované domáhá.

5. S ohledem na skutečnost, že sídlo žalované je na Slovensku, tedy v jiném státu, než je soud, u kterého byl podán návrh na vydání evropského platebního rozkazu, postupoval soud prvního stupně v otázce posuzování místní příslušnosti podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I bis“). Soud prvního stupně aplikoval čl. 63 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis a dospěl k závěru, že je dána jak mezinárodní pravomoc, tak místní příslušnost Okresního soudu v Ostravě, neboť žalobkyně se domáhá po žalované plnění, které mělo být ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis poskytnuto žalobkyni se sídlem v České republice, v obvodu Okresního soudu v Ostravě. Současně soud prvního stupně konstatoval, že nebylo tvrzeno ani zjištěno, že by mezi stranami byla příslušnost soudu ujednána ve smyslu čl. 25 nařízení Brusel I bis, či dána jinak. Ze všech shora uvedených důvodů tak soud prvního stupně námitku místní nepříslušnosti Okresního soudu v Ostravě, vznesenou žalovanou v podání doručeném soudu dne 7. 8. 2020, zamítl a uzavřel, že místní příslušnost Okresního soudu v Ostravě k projednání a rozhodnutí věci je dána.

6. Odvolací soud uvedl, že soud prvního stupně v dané věci správně aplikoval nařízení Brusel I bis, a správně dospěl k závěru, že je dána jak mezinárodní pravomoc českých soudů, tak i místní příslušnost Okresního soudu v Ostravě, neboť předmětem žaloby je plnění ze smlouvy o uzavření budoucí masterfranchisové smlouvy, konkrétně z jejího porušení. Odvolací soud vyšel ze skutečností, že dne 28. 6. 2018 uzavřela žalobkyně s žalovanou smlouvu, na základě které měla žalovaná získat oprávnění podnikat na území Slovenska v oblasti poskytování služeb BOZP a PO (bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany – pozn. Nejvyššího soudu). Žalovaná měla dle čl. III písm. A) bodu 3 předmětné smlouvy uhradit žalobkyni částku 20 400 EUR + DPH do 8. 7. 2018. Žalovaná tuto částku neuhradila, a tak žalobkyně od předmětné smlouvy odstoupila. Dle čl. III písm. B) bodu 3 vznikl žalobkyni nárok na smluvní pokutu ve výši 24 684 EUR. Jelikož je předmětem řízení žaloba na zaplacení smluvní pokuty z důvodu nesplnění podmínek ze strany žalované dle smlouvy o uzavření budoucí masterfranchisové smlouvy, je podle odvolacího soudu zřejmé, že předmětem plnění není výroba a dodání zboží, a tudíž se nemůže uplatnit místo plnění, tedy místo výroby a dodání zboží, a nejedná se tak o nárok na zaplacení smluvní pokuty, která by souvisela s výrobou a dodáním zboží. Neuplatní se tak podle odvolacího soudu čl. V bod 1 písm. b) nařízení Brusel I bis (správně zřejmě čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis – pozn. Nejvyššího soudu), jak namítala žalovaná v odvolání. Rovněž podle odvolacího soudu neobstojí námitka žalované, že plnění budoucí smlouvy mělo proběhnout na území Slovenska, což dle žalované má vyplývat z ujednání o smluvním teritoriu, ze kterého vyplývá, že žalovaná měla pro plnění předmětu budoucí smlouvy využívat území Slovenské republiky. Rozhodující podle odvolacího soudu je, že byla porušena samotná smlouva o uzavření budoucí masterfranchisové smlouvy a že zálohová platba týkající se jednorázového vstupního poplatku dle čl. III písm. A) bodu 3 měla být zaplacena do 10 dnů od podpisu smlouvy na účet žalobkyně vedený u Raiffeissenbank, a. s. Jak správně namítá žalobkyně, podle českého práva, konkrétně dle § 1955 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je místem plnění peněžitého závazku sídlo věřitele, když smlouva se řídí českým právem. Místem plnění je tak podle odvolacího soudu sídlo věřitele, tudíž žalobkyně, což je v Ostravě, Hradní 27/37, a v souladu s čl. VII odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis [správně zřejmě čl. 7 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis – pozn. Nejvyššího soudu] je místně příslušným soud v Ostravě, neboť žalobkyně zvolila Okresní soud v Ostravě pro podání žaloby. S ohledem na shora uvedené odvolací soud

usnesení soudu prvního stupně jako věcně správné v souladu s § 219 občanského soudního řádu potvrdil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná v celém rozsahu dovoláním, ve kterém uplatnila následující dovolací důvody.

8. Odvolací soud nesprávně posoudil otázku, zda institut smluvní pokuty lze podřadit pod pojem „nároky ze smlouvy“ dle čl. 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis. Přípustnost dovolání ohledně dané otázky spatřuje žalovaná v tom, že se jedná o otázku, která nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Z tvrzení žalované plyne, že v předchozím stadiu řízení měla být nesprávně posouzena povaha nároku na zaplacení smluvní pokuty v návaznosti na čl. 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis, což mělo vést k nesprávnému závěru ohledně příslušnosti soudů k rozhodnutí o vzniku nároku na její zaplacení. Podle žalované měl odvolací soud rozhodnout tak, že smluvní pokuta jako nárok ze smlouvy se musí řídit hlavní smlouvou, kterou je v tomto případě smlouva o smlouvě budoucí. Závazkem, jehož splnění mělo být zajištěno smluvní pokutou, měl být nepeněžitý dluh a místo jeho splnění se určí podle vnitrostátního práva, což by dle její argumentace založilo v rámci projednávané věci příslušnost slovenských soudů.

9. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že se ztotožňuje se závěry vnitrostátních soudů, a kromě dalšího též upozornila, že primárním porušením smlouvy bylo nezaplacení ujednané zálohové platby. Z porušení tohoto závazku měl vzniknout nárok na odstoupení od smlouvy a současně nárok na zaplacení smluvní pokuty. Primárně zajišťovaným závazkem tedy podle žalobkyně bylo neuhrazení zálohové platby.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Dovolání je přípustné pro řešení otázky, zda institut smluvní pokuty lze podřadit pod pojem „nároky ze smlouvy“ podle čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis v situaci, kdy danou smlouvou je smlouva o smlouvě budoucí, neboť se jedná o otázku, která nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Nejvyšší soud předesílá, že závěry formulované Soudním dvorem Evropské unie (dále jen „SDEU“) ve vztahu k Úmluvě ze dne 27. 9. 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Bruselská úmluva“) a k Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“) jsou použitelné i ve vztahu k nařízení Brusel I bis, neboť čl. 5 bod 1 Bruselské úmluvy i čl. 5 odst. 1 nařízení Brusel I jsou shodné s čl. 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3098/2018](#), a ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3482/2017](#), nebo DICKINSON, A., LEIN, E. The Brussels I Regulation Recast. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 26-27).

16. Nejvyšší soud již dříve ve své judikatuře dovedl, že podle čl. 5 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I, který je obsahově totožný s čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis, je v případě žaloby ze smlouvy o prodeji zboží mezinárodně příslušným soudní místo, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, a to i pro spor o zaplacení smluvní pokuty zajišťující splnění povinnosti z daného smluvního vztahu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. [30 Cdo 1941/2015](#), uveřejněné pod č. 29/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Stejný závěr platí pro případ smlouvy o poskytování služeb ve smyslu téhož ustanovení.

a/ řízení o předběžné otázce předložené Soudnímu dvoru Evropské unie

17. Vzhledem k argumentaci žalované vyvstala v řízení otázka, zda je čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis použitelný i na případ, kdy je smluvní pokuta součástí smlouvy o smlouvě budoucí, která sama o sobě není smlouvou o poskytování služeb, ale předvídá v budoucnu uzavření jiné smlouvy, kterou by již za smlouvu o poskytování služeb bylo nutno považovat. S ohledem na to, že jde o otázku v judikatuře SDEU dosud neřešenou, postupoval Nejvyšší soud v souladu s čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie a usnesením ze dne 5. 5. 2022, č. j. [30 Cdo 1985/2021-69](#), řízení o dovolání přerušil do doby rozhodnutí SDEU o předběžné otázce položené mu uvedeným usnesením Nejvyššího soudu, a to: „Musí být čl. 7 bod 1 písm. b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech vykládán v tom smyslu, že pojem ‚smlouva o poskytování služeb‘ zahrnuje též smlouvu o smlouvě budoucí (*pactum de contrahendo*), v níž se strany zavázaly k povinnosti uzavření budoucí smlouvy, jež by byla smlouvou o poskytování služeb ve smyslu tohoto ustanovení?“.

18. O předložené předběžné otázce bylo rozhodnuto rozsudkem SDEU ze dne 14. 9. 2023, sp. zn. [C-393/22](#).

19. V tomto rozsudku se SDEU předně zabýval tím, zda čl. 7 bod 1 písm. b) nařízení Brusel I bis musí být vykládán v tom smyslu, že smlouva o smlouvě budoucí, která se týká budoucího uzavření franchisové smlouvy a stanoví závazek zaplatit smluvní pokutu z důvodu nesplnění této smlouvy o smlouvě budoucí, tedy smluvní závazek, jehož porušení je základem žaloby, spadá pod pojem „smlouva o poskytování služeb“ ve smyslu tohoto ustanovení. K tomu SDEU nejprve uvedl, že zvláštní pravidlo pro určení příslušnosti ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy, které je stanoveno v čl. 7 bodě 1 nařízení Brusel I bis, odpovídá cíli blízkosti a je odůvodněno existencí úzkého vztahu mezi dotyčnou smlouvou a soudem, který má o sporu rozhodnout. Obecné pravidlo pro určení příslušnosti soudů místa bydliště žalovaného, je tak doplněno o toto zvláštní pravidlo pro určení příslušnosti ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy, podle kterého může být žalovaný rovněž žalován u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn (v tomto smyslu viz rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2009, ve věci [C-533/07](#), Falco Privatstiftung a Rabitsch, body 24 a 25).

20. Pokud jde o místo plnění smluvních závazků plynoucích ze smlouvy o poskytování služeb, SDEU uvedl, že čl. 7 bod 1 písm. b) druhá odrážka nařízení Brusel I bis definuje hraniční určovatel pro tuto smlouvu autonomně jako místo na území členského státu, kde služby podle uvedené smlouvy byly nebo měly být poskytnuty, a to v zájmu posílení cílů, jimiž jsou sjednocení a předvídatelnost pravidel pro určení soudní příslušnosti, a tedy právní jistota. Tento autonomní hraniční určovatel má být použit na všechny nároky z téže smlouvy o poskytování služeb (v tomto smyslu viz rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2009, ve věci [C-533/07](#), Falco Privatstiftung a Rabitsch, body 26 a 27, a ze dne 11. 3. 2010, ve věci [C-19/09](#), Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH, bod 23).

21. Právě ve světle těchto úvah je třeba dle SDEU určit, zda takový závazek zaplatit smluvní pokutu z důvodu nesplnění smlouvy o smlouvě budoucí, o jaký jde v původním řízení, spadá pod pojem „poskytování služeb“ ve smyslu čl. 7 bodu 1 písm. b) druhé odrážky nařízení Brusel I bis. Nejprve SDEU konstatoval, že závazky mezi stranami, které vznikají z takové smlouvy o smlouvě budoucí, o jakou jde v původním řízení, spadají pod pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 7 bodu 1 písm. a) nařízení Brusel I bis. Dále uvedl, že čl. 7 bod 1 písm. a) nařízení Brusel I bis sice určuje příslušnost ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy podle místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn, nicméně tento čl. 7 bod 1 písm. b) stanoví v případě prodeje zboží a poskytování služeb zvláštní hraniční určovatele, když za toto místo plnění označuje v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam zboží podle smlouvy bylo nebo mělo být dodáno, a v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty.

22. Pokud jde konkrétně o kvalifikaci „smlouvy o poskytování služeb“, z judikatury podle SDEU vyplývá, že pojem „služby“ ve smyslu uvedeného čl. 7 bodu 1 písm. b) druhé odrážky nařízení Brusel I bis implikuje přinejmenším to, že strana, která je poskytuje, vykonává určitou činnost za úplatu (viz zejména rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2009, ve věci [C-533/07](#), Falco Privatstiftung a Rabitsch, bod 29, a ze dne 15. 6. 2017, ve věci [C-249/16](#), Kareda, bod 35). Co se týče prvního kritéria uvedeného v této definici, tedy kritéria existence určité činnosti, SDEU upřesnil, že toto kritérium vyžaduje aktivní jednání, a nikoli pouhé zdržení se jednání. Pokud jde o smlouvu, jejímž předmětem je distribuce výrobků jedné ze smluvních stran druhou smluvní stranou, SDEU v tomto ohledu rozhodl, že toto kritérium odpovídá charakteristickému plnění

poskytovanému smluvní stranou, která se zajišťováním takové distribuce podílí na rozvoji šíření dotyčného zboží (viz zejména rozsudek SDEU ze dne 19. 12. 2013, ve věci [C-9/12](#), Corman-Collins SA, bod 38, a ze dne 14. 7. 2016, ve věci [C-196/15](#), Granarolo SpA, bod 38).

23. Pokud jde o druhé kritérium, tedy kritérium úplaty poskytované jako protiplnění za určitou činnost, SDEU zdůraznil, že tuto úplatu nelze chápat v úzkém slova smyslu jako zaplacení peněžní částky, neboť za úplatu lze považovat požívání souboru výhod představujících ekonomickou hodnotu (viz zejména rozsudek SDEU ze dne 19. 12. 2013, ve věci [C-9/12](#), Corman-Collins SA, bod 39, a ze dne 14. 7. 2016, ve věci [C-196/15](#), Granarolo SpA, bod 40). Ačkoli předmět franchisové smlouvy, která měla být uzavřena v návaznosti na smlouvu o smlouvě budoucí, podle SDEU zcela splňuje obě výše uvedená kritéria, není tomu tak v případě smlouvy, jejímž účelem bylo uzavření franchisové smlouvy v budoucnu a utajení informací obsažených v uvedené smlouvě. Při absenci skutečné činnosti vyvíjené smluvním partnerem mimoto nelze zaplacení smluvní pokuty kvalifikovat jako úplatu. Vzhledem k tomu, že smlouva o smlouvě budoucí nevyžaduje vyvíjení žádné aktivní činnosti ani zaplacení úplaty, závazky plynoucí z této smlouvy, zejména závazek zaplatit smluvní pokutu, nemohou dle SDEU spadat pod pojem „poskytování služeb“ ve smyslu čl. 7 bodu 1 písm. b) druhé odrážky nařízení Brusel I bis. Tento závěr není zpochybněn argumentem vycházejícím z toho, že závazek zaplatit smluvní pokutu je úzce spjat s franchisovou smlouvou, která měla být uzavřena a na základě které by bylo možné určit místo, kde měly být dotyčné služby poskytnuty. Takový argument je dle SDEU v rozporu nejen s požadavkem striktního výkladu zvláštních pravidel pro určení příslušnosti stanovených v nařízení Brusel I bis, ale i s cíli předvídatelnosti a právní jistoty. Dále SDEU uvedl, že ze systematiky čl. 7 bodu 1 nařízení Brusel I bis vyplývá, že unijní normotvůrce přijal rozdílná pravidla pro určení příslušnosti pro smlouvy o prodeji zboží a smlouvy o poskytování služeb na straně jedné a pro jakýkoli jiný druh smluv, který není v uvedeném nařízení zvlášť upraven, na straně druhé (v tomto smyslu viz rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2009, ve věci [C-533/07](#), Falco Privatstiftung a Rabitsch, bod 42). V tomto ohledu SDEU připomněl, že čl. 7 bod 1 písm. c) nařízení Brusel 1 bis stanoví, že „nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a)“. Rozšíření rozsahu působnosti čl. 7 bodu 1 písm. b) druhé odrážky nařízení Brusel I bis tak, aby zahrnoval každou smlouvu o smlouvě budoucí týkající se budoucího uzavření smlouvy o poskytování služeb, by dle SDEU znamenalo obcházení vůle unijního normotvůrce v tomto ohledu a narušilo by užitečný účinek tohoto čl. 7 bodu 1 písm. c) a a) (v tomto smyslu viz rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2009, ve věci [C-533/07](#), Falco Privatstiftung a Rabitsch, bod 43).

24. S ohledem na výše uvedené SDEU na položenou otázku odpověděl, že čl. 7 bod 1 písm. b) nařízení Brusel I bis musí být vykládán v tom smyslu, že smlouva o smlouvě budoucí, která se týká budoucího uzavření franchisové smlouvy a stanoví závazek zaplatit smluvní pokutu z důvodu nesplnění této smlouvy o smlouvě budoucí, tedy smluvní závazek, jehož porušení je základem žaloby, nespadá pod pojem „smlouva o poskytování služeb“ ve smyslu tohoto ustanovení. V takovém případě se příslušnost k řízení o žalobě, jejímž základem je tento závazek, určuje v souladu s čl. 7 bodem 1 písm. a) tohoto nařízení podle místa, kde uvedený závazek byl nebo měl být splněn.

b/ dovolací řízení po rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie

25. Nejvyšší soud předně rozhodl podle § 111 odst. 2 věty druhé o. s. ř. o pokračování v dovolacím řízení, neboť překážka, pro kterou bylo dovolací řízení přerušeno, vydáním rozhodnutí SDEU o předložené předběžné otázce odpadla.

26. Poté Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

27. Podle čl. 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis platí, že osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn;

b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:

- v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno,

- v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty,

c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).

28. Jak již bylo uvedeno výše, v projednávané věci si strany sjednaly povinnost uzavřít mezi sebou v budoucnu franchisovou smlouvu. Podle této smlouvy o smlouvě budoucí byla žalovaná povinna zaplatit žalobkyni zálohovou platbu ve výši 20 400 EUR + DPH a v případě porušení této povinnosti smluvní pokutu ve stejné výši. Protože v případě smlouvy o smlouvě budoucí nejde o smlouvu, jejímž předmětem by bylo poskytování služeb, ani prodej zboží, přičemž je nerozhodné, že budoucí smlouva by již mohla být kvalifikována jako smlouva o poskytování služeb, určí se mezinárodní i místní příslušnost soudu k rozhodnutí sporu o splnění povinností z dané smlouvy podle čl. 7 bod 1 písm. a) nařízení Brusel I bis.

29. Aplikace předmětného ustanovení má významný vliv na posouzení místa plnění, když v rámci písm. a) se již nepoužije princip charakteristického plnění, jak jej zná čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis, a každý závazek má v zásadě vlastní místo plnění. S odkazem na rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2009, ve věci [C-533/07](#), Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch proti Gisele Weller-Lindhorst, body 54-55, lze konstatovat, že pouze v případě smluv o prodeji zboží a smluv o poskytování služeb nechtěl zákonodárce Společenství již u Bruselské úmluvy vycházet z konkrétního úžeji vymezeného sporného závazku (jak ostatně napovídá i jazykový výklad ustanovení), nýbrž ze závazku, který je charakteristický pro tyto smlouvy. Současně zamýšlel ve smluvních věcech autonomně definovat místo plnění jako hraničního určovatele pro určení příslušného soudu. Jak bylo shledáno v souvislosti s čl. 5 bodem 1 Bruselské úmluvy v rozsudku SDEU ze dne 6. 10. 1976, ve věci [14/76](#), A. De Bloos, SPRL proti Société en commandite par actions Bouyer, „závazek, o nějž se jedná“ odpovídá právu plynoucímu ze smlouvy, kterého se žalobce domáhá žalobou a které tvoří základ žaloby. Pokud například žalobce žaluje na náhradu škody, je rozhodující ta smluvní povinnost, jejíž porušení vedlo

ke vzniku škody. Současně v případě, že žalovaný namítá porušení povinnosti ze strany žalobce, avšak žaloba zní na zaplacení, „závazkem, o němž se jedná“, bude povinnost platit, nikoliv závazek, jehož plnění rozporuje žalovaný. Místo plnění tohoto závazku pak již není autonomním konceptem tohoto závazku (srov. rozsudek SDEU ze dne 6. 10. 1976, ve věci [12/76](#), Industrie Tessili Italiana Como proti Dunlop AG, a ze dne 28. 9. 1999, ve věci [C-440/97](#), GIE Groupe Concorde a další proti Capitaine commandant le navire „Suhadiwarno Panjan“ a dalším, a další).

30. Pojem „nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. a) nařízení Brusel I [resp. čl. 7 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis] nelze chápat tak, že se vztahuje na situaci, v níž neexistuje svobodně přijatý závazek jedné strany vůči druhé straně. Použití pravidla u zvláštní příslušnosti stanoveného ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy proto předpokládá určení právního závazku svobodně přijatého jednou osobou vůči jiné osobě, o který se žaloba opírá (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. [29 Cdo 69/2022](#)).

31. V projednávané věci je předmětem žaloby závazek na zaplacení smluvní pokuty z důvodu nesplnění podmínek ze strany žalované dle smlouvy o uzavření budoucí masterfranchisové smlouvy, kterou na sebe daný závazek jako závazek smluvní ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I bis žalovaná bezpochyby dobrovolně převzala.

32. Místo, kde tento závazek byl nebo měl být splněn, se určí podle práva, kterým se podle kolizních norem soudu, jemuž byla věc předložena, uvedený závazek řídí (srov. rozsudek SDEU ze dne 14. 3. 2013, ve věci [C-419/11](#), Česká spořitelna, a. s. proti Geraldovi Feichterovi, bod 54, a tam citovaná judikatura SDEU). Strany si v předmětné Smlouvě nesjednaly místo, kde má být splněna smluvní pokuta, avšak sjednaly si, že právní vztahy vzniklé z této Smlouvy nebo s touto Smlouvou související, se řídí, pokud z této Smlouvy nevyplývá něco jiného, právním řádem České republiky, zejména občanským zákoníkem [srov. čl. 3 odst. 1 nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)].

33. Podle § 1955 odst. 1 občanského zákoníku, peněžitý dluh plní dlužník v místě bydliště nebo sídla věřitele.

34. Na základě výše uvedeného tedy Nejvyšší soud uzavírá, že závěr odvolacího soudu, že místem plnění peněžitého závazku spočívajícího v úhradě sjednané smluvní pokuty je sídlo věřitele v Ostravě, Hradní 27/37, a místně příslušným je tak Okresní soud v Ostravě, je správný, neboť čl. 7 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis nezakládá toliko mezinárodní, ale i místní příslušnost soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2023, sp. zn. [21 Nd 140/2023](#), ze dne 21. 5. 2019, sp. zn. [30 Cdo 3684/2018](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2018, sp. zn. [30 Cdo 6002/2016](#)).

35. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení takové vady řízení neshledal.

36. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

37. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v rozhodnutí, jímž se řízení končí (§ 151 odst. 1 část věty před středníkem o. s. ř.).

č. 84

Z účastenství v pozůstalostním řízení dle ustanovení § 113 z. ř. s. nepominutelnému dědici nevyplývá oprávnění zpochybňovat zjištěná aktiva pozůstalosti po zůstaviteli, nýbrž nepominutelný dědic může vznášet námitky a podávat opravné prostředky pouze stran ocenění majetku, který byl do aktiv pozůstalosti již zahrnut.

Má-li nepominutelný dědic za to, že zůstaviteli náležel ke dni jeho smrti i další majetek, který nevyšel v pozůstalostním řízení najevo nebo se k němu z důvodu jeho spornosti nepřihlíželo (§ 172 odst. 2 z. ř. s.), a proto nebyl zahrnut do aktiv pozůstalosti (§ 180 a § 181 z. ř. s.), pak mu nic nebrání, aby se svého práva na výplatu peněžité pohledávky odpovídající povinnému dílu (nebo jeho doplnění) v rozsahu připadajícím na další aktiva pozůstalosti domáhal vůči dědicům žalobou podle části třetí občanského soudního řádu, tedy mimo pozůstalostní řízení.

Pozůstalost (o. z.), Nepominutelný dědic (o. z.), Správce pozůstalosti (o. z.)

§ 113 z. ř. s., § 157 odst. 1 písm. c) z. ř. s., § 172 z. ř. s., § 180 z. ř. s.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. [24 Cdo 2330/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:24.CDO.2330.2023.1

Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 29. 12. 2022, sp. zn. 18 Co 252/2022, a usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 32 D 1906/2020, a věc vrátil Okresnímu soudu v Pardubicích k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o pozůstalosti po F. Z., zemřelém dne 8. 11. 2020 (dále též jen „zůstavitel“), bylo zahájeno usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 7. 12. 2020, č. j. 32 D 1906/2020-2. Provedením úkonů v řízení o pozůstalosti po zůstaviteli byl pověřen JUDr. J. L., notář v P. (§ 101 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních), jeho zástupkyní byla ustanovena JUDr. M. K.

2. Okresní soud v Pardubicích usnesením ze dne 11. 10. 2021, č. j. 32 D 1906/2020-183, přerušil řízení o pozůstalosti po zůstaviteli, a to do doby pravomocného skončení probíhajícího soudního řízení sp. zn. 17 C 169/2018 vedeného u Okresního soudu v Pardubicích. Na základě zjištění, že u Okresního soudu v Pardubicích je pod sp. zn. 17 C 169/2018 vedeno řízení, jehož předmětem je spor o určení vlastnického práva zůstavitele k nemovitým věcem, resp. o platnost darovací smlouvy ze dne 10. 4. 2018, kterou zůstavitel uzavřel s pozůstalou dcerou Z. S. a která se týká spoluvlastnického podílu ve výši jedna polovina na nemovitostech evidovaných na listu vlastnictví č. 1 pro k. ú. R. (dále též jen „předmětné nemovité věci“),

dovodil, že rozhodnutí v dané věci „má význam pro určení obvyklé ceny aktiv pozůstalosti a čisté ceny pozůstalosti, a tedy i pro určení výše povinných dílů“, a vzhledem k tomu, že „probíhá jiné řízení u soudu, v němž je řešena otázka, která má význam pro rozhodnutí soudu v řízení o pozůstalosti po zůstaviteli“, přerušil řízení dle ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu.

3. Okresní soud v Pardubicích poté usnesením ze dne 28. 4. 2022, č. j. 32 D 1906/2020-206, jmenoval J. Ž. správcem celé pozůstalosti po zůstaviteli. Soud prvního stupně vycházel ze skutkového zjištění, že zůstavitel byl rozvedený, zanechal 2 děti – Z. S. a F. Z., který však zůstavitele předemřel a zanechal 3 děti – S. Z., L. R. a F. Z., že zůstavitel o svém majetku pořídil závěť sepsanou dne 1. 12. 2014 ve formě notářského zápisu JUDr. J. Č., jíž „povolal dědičkou veškerého svého majetku Z. S.“ a jíž požádal svá vnoučata, aby „tuto jeho závěť v plném rozsahu respektovala a nevznášela žádné nároky na povinný díl“ s tím, že „v případě, že by vnoučata tuto jeho závěť v plném rozsahu nerespektovala, dává tímto příkaz, aby v závěti vymezený majetek, který jejich otec, syn zůstavitele F. Z., od zůstavitele za jeho života bezplatně obdržel a který nebyl obvyklým darováním, byl započten na jejich povinný díl“, že Z. S., L. R., S. Z. a F. Z. uznali závěť zůstavitele ze dne 1. 12. 2014 za pravou a platnou, avšak S. Z. a F. Z. „každý z nich uplatnil své právo na povinný díl“, a dále na základě zjištění, že u Okresního soudu v Pardubicích je pod sp. zn. 17 C 169/2018 vedeno řízení o určení vlastnického práva k nemovitým věcem, resp. o platnost darovací smlouvy ze dne 10. 4. 2018, kterou zůstavitel uzavřel se Z. S., jež se týká spoluvlastnického podílu ve výši jedna polovina na nemovitostech evidovaných na listu vlastnictví č. 1 pro k. ú. R., dovodil, že rozhodnutí, které bude vydané v řízení pod sp. zn. 17 C 169/2018, „má význam pro určení obvyklé ceny aktiv pozůstalosti a čisté ceny pozůstalosti a tedy i pro určení výše povinných dílů“, a vzhledem k tomu, že zůstavitel nepořídil listinu, kterou by sám ustanovil správce pozůstalosti nebo jeho části a nebyl jmenován ani vykonavatel závěti, měl za to, že „pozůstalost bude spravovat jediná dědička Z. S.“ v souladu s ustanovením § 1677 odst. 1 občanského zákoníku. Protože však na základě odvolání nepominutelných dědiců S. Z. a F. Z. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 22. 2. 2022, č. j. 23 Co 32/2022-274, zrušil usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 28. 12. 2021, č. j. 17 C 169/2018-253 (jímž bylo rozhodnuto o pokračování v řízení namísto žalobce – zůstavitele toliko s žalovanou Z. S. jako jedinou závětní dědičkou a dále o zastavení řízení z důvodu splnutí osoby žalobce a žalované) a věc mu vrátil k dalšímu řízení z důvodu, že „musí být zajištěno pokračování sporného řízení“ a „řešením této situace je projednání pozůstalosti, aniž by soudní komisař vyřešil v řízení o pozůstalosti výši povinných dílů, nebo jmenování správce pozůstalosti z jiného vážného důvodu ve smyslu ustanovení § 157 odst. 2 písm. c) zákona o zvláštních řízeních soudních [pozn. správně jde o § 157 odst. 1 písm. c)], jenž by mohl vstoupit do řízení jako právní nástupce zemřelého žalobce a doprojednání věci za jeho účasti“, a vzhledem k tomu, že S. Z. a F. Z. nadále „trvají na vypořádání práva na povinný díl v řízení o pozůstalosti“, soud prvního stupně rozhodl o ustanovení správce pozůstalosti advokáta J. Ž., „který se svým jmenováním do funkce vyslovil souhlas“.

4. K odvolání Z. S. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 29. 12. 2022, č. j. 18 Co 252/2022-236, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že „soud jmenuje J. Ž. správcem pozůstalosti, a to pro potřeby řízení vedeného u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 17 C 169/2018“, a že „správa pozůstalosti jmenovaným správcem J. Ž. končí pravomocným skončením řízení vedeným u Okresního soudu v Pardubicích

pod sp. zn. 17 C 169/2018“. Odvolací soud uzavřel, že pro pozůstalostní řízení „je podstatné, zda nemovitě věci darované zůstavitelem za jeho života pozůstalé dceři – závětní dědičce budou předmětem dědictví či nikoli“, a že „toto musí být vyřešeno v pozůstalostním řízení a nebylo by možné tuto skutečnost řešit až následně v nějakém dalším sporném řízení“, neboť soud v následném sporném řízení „by totiž byl vázán rozsahem aktiv, případně pasiv pozůstalostního řízení“, a pokud by v pozůstalostním řízení, které by již bylo pravomocně skončeno, bylo stanoveno, že v aktivech dědictví nejsou nemovitě věci v k. ú. R., „nemohli by nepominutelní dědicové požadovat v nějakém jiném řízení povinný díl z těchto nemovitých věcí“. Dále dospěl k závěru, že „nepominutelný dědic je přitom účastníkem, jde-li v něm o soupis pozůstalosti, určení obvyklé ceny pozůstalosti a o vypořádání jeho povinného dílu (§ 113 z. ř. s.)“, a že „něco jiného by byla situace, kdyby aktiva mezi dědicem a nepominutelnými dědici sporná nebyla a nepominutelní dědicové by mohli případně vyžalovat na dědici, který by dědil nějaký majetek, povinný díl v penězích v jiném soudním řízení“, že tomu tak v daném případě není, a proto „bude třeba vyřešit, zda a z jakého majetku mají nepominutelní dědicové právo na povinný díl“, a je třeba, aby „bylo dokončeno sporné řízení o určení vlastnického práva zůstavitele k nemovitým věcem v k. ú. R.“, což je možné - s ohledem na to, že nepominutelní dědicové ve skutečnosti nejsou dědicové - „pouze za účasti správce dědictví ustanoveného podle § 157 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu“. Námitky dovolatelky ohledně placení nákladů správce pozůstalosti odvolací soud odmítl s tím, že s ohledem na závěry znalce ustanoveného ve sporném řízení jejich placení mohla předejít, „pokud by uznala, že zůstavitel byl ke dni své smrti vlastníkem nemovitých věcí v k. ú. R.“. Na rozdíl od soudu prvního stupně však dovodil, že není třeba, aby byl správce ustanoven správcem celé pozůstalosti, ale že „měl být ustanoven pouze pro vedení řízení u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 17 C 169/2018“, a proto usnesení soudu prvního stupně změnil.

č. 84

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala Z. S. dovolání s tím, že se odvolací soud při řešení otázky hmotného či procesního práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, případně nesprávně rozhodl ve věci, která dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Podle dovolatelky se v projednávaném případě nejedná o jiný vážný důvod ke jmenování správce pozůstalosti dle ustanovení § 157 odst. 1 písm. c) zákona o zvláštních řízeních soudních, přičemž s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. [24 Cdo 221/2022](#), má dovolatelka za to, že „byla přímo ze zákona správkyní pozůstalosti, a to jako jediná závětní dědička“, a že v projednávané věci odvolací soud shledal jediným smyslem ustanovení správce pozůstalosti právě možnost pokračování v soudním řízení vedeném u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 17 C 169/2018, které „však okresní soud zcela správně po smrti zůstavitele (žalobce) zastavil, když došlo ke splynutí účastníků řízení“, neboť žalobce závětní odkázal vlastnické právo k předmětu řízení žalované, ale k odvolání nepominutelných dědiců – tj. „osob, které ani nebyly účastníky sporného řízení“, odvolací soud rozhodnutí o zastavení zrušil, přestože sám uvedl, že tito „ve skutečnosti nemohou být dědici, kteří by mohli vstoupit do práv a povinností, o nichž v tomto řízení jde“. K možnému ustanovení správce pozůstalosti dovolatelka předkládá názor, že se jedná o tzv. prostou správu, která „má směřovat k ochraně zájmů dědiců, popř. věřitelů“, a tedy že „není na místě jmenovat správce, když žádní věřitelé do dědického řízení přihlášení nejsou

a jediná dědička řádně správu pozůstalosti vykonává a soudní jmenování správcem odmítá“. Odvolacímu soudu také vytýká, že se nevypořádal s její námitkou ohledně hrazení nákladů žalobce (resp. správce pozůstalosti), bez ohledu na výsledek sporu, a to za správu této části pozůstalosti, a že dovoláním napadené rozhodnutí „nemůže obstát v testu ústavnosti“ a „je nezákonné“. Dle dovolatelky by zastavením sporného řízení z důvodu splnutí osoby žalobce a žalované „práva nepominutelných dědiců krácena nebyla“, nadto požádal-li zůstavitel v závěti sepsané formou notářského zápisu vnoučata, aby tuto jeho závěť respektovala a nebyl požadován nárok na povinný díl, a v případě nerespektování dal příkaz k započtení darů poskytnutých za jeho života právnímu předchůdci těchto vnuků na jejich povinný díl. Dovolatelka má tedy za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu s hmotným i procesním právem, neboť „není možné jmenovat správce pozůstalosti z jediného důvodu, a to aby vedl soudní spor proti jedinému dědici“, když „toto nepochybně nebylo smyslem právní úpravy, a je tím nezákonně uplatněn jiný vážný důvod ve smyslu § 157 odst. 2 písm. c) zákona o zvláštních řízeních soudních [pozn. jedná se o § 157 odst. 1 písm. c) zákona o zvláštních řízeních soudních], a proto navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

6. S. Z. ani F. Z. se k dovolání nevyjádřili.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) projednal dovolání Z. S. podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. Dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 věta první o. s. ř.).

11. V projednávané věci dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky, zda lze „jiný vážný důvod“ pro jmenování správce pozůstalosti ve smyslu ustanovení § 157 odst. 1 písm. c) zákona o zvláštních řízeních soudních spatřovat ve vedení řízení o určení vlastnického práva zůstavitele k nemovitým věcem, s jejichž zařazením do aktiv pozůstalosti jediná závětní dědička zůstavitele nesouhlasí, avšak nepominutelní dědicové žádají stanovení a vypořádání jejich povinného dílu v rámci pozůstalostního řízení též z těchto nemovitých věcí.

12. Protože se odvolací soud při řešení této otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a protože vyřešení této otázky bylo pro rozhodnutí ve věci určující (významné), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je důvodné.

14. Vzhledem k tomu, že zůstavitel zemřel dne 8. 11. 2020, řídí se dědické právo po něm zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinným od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“), a řízení o pozůstalosti zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“).

15. Právní úprava správy pozůstalosti je obsažena především v ustanovení § 1677 a násl. o. z. Zůstavitel může povolat správce pozůstalosti nebo některé její části (dále jen „správce pozůstalosti“) a případně určit, jaké má povinnosti a zda i jak bude odměňován. Povolání správce pozůstalosti vyžaduje formu veřejné listiny (§ 1556 odst. 1 o. z.). Povolal-li zůstavitel správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti, spravuje pozůstalost až do potvrzení nabytí dědictví správce pozůstalosti, jinak vykonavatel závěti. Nepovolal-li zůstavitel žádného z nich, spravuje pozůstalost dědic; je-li dědiců více a neujedná-li si nic jiného, spravují pozůstalost všichni dědicové (§ 1677 odst. 1 o. z.). Kdo spravuje pozůstalost, vykonává její prostou správu (§ 1678 odst. 1 o. z.).

16. Při aplikaci uvedených hmotněprávních ustanovení se však nelze obejít bez ustanovení procesních, která jsou součástí úpravy řízení o pozůstalosti v z. ř. s., obdobně jako tomu je i u dalších institutů dědického práva, pro které je charakteristická značná provázanost hmotněprávní a procesněprávní úpravy. Ostatně i důvodová zpráva k § 156 až § 161 z. ř. s. uvádí, že se v těchto ustanoveních rovněž procesně provádí úprava obsažená v § 1677 až § 1680 o. z.

17. Nepovolal-li zůstavitel správce pozůstalosti, může soud i bez návrhu usnesením jmenovat správce pozůstalosti, jestliže a) vykonavatel závěti nebyl jmenován nebo odmítl spravovat pozůstalost nebo je zřejmě nezpůsobilý spravovat pozůstalost, a jestliže dědici nejsou schopni řádně spravovat pozůstalost, b) je třeba vyhotovit seznam majetku patřícího do pozůstalosti, nebo c) je k tomu jiný vážný důvod (§ 157 odst. 1 z. ř. s.). Nestanoví-li zákon jinak, má soudem jmenovaný správce pozůstalosti stejné právní postavení jako správce pozůstalosti povoláný zůstavitelem (§ 157 odst. 5 věta první z. ř. s.). Správcem pozůstalosti může být soudem jmenován jen ten, kdo s tím souhlasí (§ 158 věta první z. ř. s.). V usnesení o jmenování správce pozůstalosti soud vždy vymezí rozsah spravovaného majetku zůstavitele nebo uvede účel, pro který byl správce pozůstalosti jmenován (§ 158 odst. 2 z. ř. s.).

18. Odvolací soud v projednávané věci přistoupil ke jmenování správce pozůstalosti z „jiného vážného důvodu“ dle ustanovení § 157 odst. 1 písm. c) z. ř. s., a to „pro potřeby řízení vedeného u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 17 C 169/2018“, s odůvodněním, že „pro pozůstalostní řízení je podstatné, zda nemovitě věci darované zůstavitelem za jeho

života pozůstalé dceři – závětní dědičce Z. S. budou předmětem dědictví či nikoliv“ (pozn. správně jde o pozůstalost, k tomu viz § 1475 odst. 2 a 3 o. z.).

19. Pojem „jiný vážný důvod“ není v zákoně blíže vymezen, a proto lze dovodit, že se bude jednat o situace výjimečné, které soudnímu komisaři umožní jmenovat správce pozůstalosti nejen v zákonem vymezených případech (například kdy dědici nejsou schopni či ochotni řádně spravovat pozůstalost), ale také tehdy, pokud by dědicové byli schopni řádně spravovat pozůstalost, avšak s ohledem na okolnosti případu nebo podle dosavadního stavu řízení se jeví vhodné, aby byla správcem pozůstalosti jmenována osoba odlišná od osoby dědice, či v případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení nebo kdy je třeba činit úkony vyžadující zvláštní znalosti a schopnosti.

20. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. [24 Cdo 221/2022](#) (o jehož závěry dovolatelka v dovolání též opírá svou argumentaci), dovodil, že pokud po zahájení řízení o pozůstalosti a v jeho průběhu nevzniknou žádné pochybnosti, že by dědici spravující pozůstalost dosud fakticky nebyli schopni (ať již z důvodů zdravotních, časových, nerespektování zákonných ustanovení o správě cizího majetku, apod.) správu pozůstalosti dále provádět, nebude ani důvodu k rozhodnutí soudu podle ustanovení § 157 z. ř. s. Pokud je jediný dědic, platí to tím spíše, neboť nehrozí spory o výkon správy, jako by tomu bylo v případě, kdy je dědiců více.

21. Nejvyšší soud dále v usnesení ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. [24 Cdo 111/2023](#), dospěl k závěru, že z ustanovení § 157 z. ř. s. lze také dovodit, že dědicům správa pozůstalosti náleží ze zákona, provádí ji tedy (v zásadě) bez toho, aby o tom soud rozhodl. A to zejména bezprostředně po smrti zůstavitele, kdy není žádný časový prostor k tomu, aby soud dědice pověřil výkonem správy pozůstalosti, nelze než uzavřít, že pokud dědic nezbytné činnosti ve vztahu k pozůstalosti činí, provádí správu pozůstalosti fakticky (správa je odvozena přímo ze zákona). Pokud je jediným dědicem, platí to tím spíše, neboť nehrozí spory o výkon správy, jako by tomu mohlo být v případě, kdy je dědiců více.

22. S ohledem na výše uvedené tedy dovolatelka odvolacímu soudu právem vytýká „nadbytečnost“ jmenování správce pozůstalosti, jehož jediným smyslem má být možnost pokračování ve sporném řízení o možném aktivu pozůstalosti, má-li (správně) za to, že jako jediná závětní dědička po zůstaviteli vykonávala správu pozůstalosti, byla-li správu pozůstalosti ochotna i schopna vykonávat; nadto nebylo-li v projednávaném případě ani třeba činit úkony vyžadující zvláštní znalosti a schopnosti. Nelze také přehlédnout, že již soud prvního stupně v odůvodnění usnesení ze dne 28. 4. 2022, č. j. 32 D 1906/2020-206, uvedl, že (původně) vycházel z ustanovení § 1677 odst. 1 o. z. a měl za to, že pozůstalost bude spravovat jediná dědička Z. S. (kromě toho také v přípise ze dne 30. 9. 2021, jenž adresoval Okresnímu soudu v Pardubicích ke sp. zn. 17 C 169/2018, potvrzoval, že osobou spravující pozůstalost je jediná závětní dědička), ke jmenování správce pozůstalosti však přistoupil toliko s odkazem na usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 22. 2. 2022, č. j. 23 Co 32/2022-274, který zrušil usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 28. 12. 2021, č. j. 17 C 169/2018-253, ve věci určení vlastnického práva zůstavitele k předmětným nemovitým věcem (jímž bylo rozhodnuto o pokračování v řízení namísto žalobce – zůstavitele toliko s žalovanou Z. S. jako jedinou závětní dědičkou a dále o zastavení řízení z důvodu splynutí osoby žalobce a žalované), a věc mu vrátil k dalšímu řízení mimo jiné

z důvodu, že má-li dojít „k naplnění očekávání soudního komisaře dle jeho usnesení o přerušení řízení (určení obvyklé ceny pozůstalosti pro určení výše povinných dílů), musí být zajištěno pokračování sporného řízení“ a „řešením takové situace je jmenování správce pozůstalosti z jiného vážného důvodu, jenž by mohl vstoupit do řízení jako právní nástupce zemřelého žalobce“.

23. K tomuto dovolací soud považuje za nezbytné dále dodat, že dospěl-li odvolací soud v projednávaném případě k závěru o potřebě jmenovat správce pozůstalosti pro účely vedení řízení u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 17 C 169/2018 (o určení vlastnického práva zůstavitele k nemovitým věcem) také z důvodu, aby „mohlo být toto sporné řízení dokončeno“, neboť „nepominutelní dědicové ve skutečnosti nejsou dědicové“, jinak řečeno aby v daném sporném řízení nedošlo ke splnutí osoby žalující a žalované v osobě Z. S., má dovolací soud za to, že ani z takto nastalé situace nelze dovodit okolnosti případu odůvodňující jmenování správce pozůstalosti dle ustanovení § 157 odst. 1 písm. c) z. ř. s., tj. z „jiného vážného důvodu“.

24. Souhlasit totiž nelze ani se závěry odvolacího soudu, že otázka, zda předmětné nemovité věci darované zůstavitelem za jeho života pozůstalé dceři – závětní dědičce Z. S. budou předmětem dědictví (pozn. pozůstalosti) po zůstaviteli či nikoli, „musí být vyřešena v pozůstalostním řízení“ a „nebylo by možné tuto skutečnost řešit až následně v dalším sporném řízení, neboť bylo-li by stanoveno, že v aktivech pozůstalosti nejsou nemovité věci v k. ú. R., nemohli by nepominutelní dědicové požadovat v nějakém jiném řízení povinný díl z těchto nemovitostí“, a že „něco jiného by byla situace, kdyby aktiva mezi dědicem a nepominutelnými dědici sporná nebyla“. Odvolací soud při posouzení rozsahu aktiv pozůstalosti, které mají být předmětem projednání v řízení o pozůstalosti po zůstaviteli a které mají být též základem pro stanovení povinného dílu nepominutelných dědiců a jeho vypořádání v rámci pozůstalostního řízení (což nepominutelní dědicové požadují), opomenul, že do aktiv pozůstalosti může být zařazen pouze takový majetek, o němž není mezi dědici zůstavitele (skutkový) spor, tj. spor o rozhodných skutečnostech, v jehož důsledku se k takovému spornému majetku nepřihlíží (k tomu viz § 172 odst. 2 věta druhá z. ř. s.). Spornost ohledně předmětných nemovitých věcí ve smyslu ustanovení § 172 odst. 2 věta druhá z. ř. s. přitom nelze v projednávaném případě dovodit, neboť není možné hovořit o spornosti mezi dědici právě za situace, kdy v řízení vystupuje jediná závětní dědička a kdy nepominutelní dědicové nejsou dědici v pravém slova smyslu, neboť podle právní úpravy obsažené v o. z. nejsou - oproti dřívější právní úpravě nepominutelných dědiců, jejichž právo na povinný díl představovalo právo na poměrnou část dědictví (na dědický podíl) - již z právního hlediska ve skutečnosti dědici, ale jsou toliko v pozici věřitelů dědiců, kteří nemají právo na podíl z pozůstalosti, nýbrž jen na peněžní částku rovnající se hodnotě jejich povinných dílů (srov. § 1654 odst. 1 o. z.). Na základě uvedeného lze proto uzavřít, že vystupuje-li v pozůstalostním řízení po zůstaviteli jako dědic zůstavitele jediná závětní dědička, která nesouhlasí se zařazením předmětných nemovitých věcí do aktiv pozůstalosti (případně byli-li by všichni dědicové zůstavitele ve shodě o tom, že daný majetek nepatří do aktiv pozůstalosti) a zároveň vlastnické právo zůstavitele k předmětným nemovitým věcem z příslušného rejstříku (katastru nemovitostí) nevyplývá, nemohou být předmětné nemovité věci zařazeny do aktiv pozůstalosti, a tedy být předmětem projednání v řízení o pozůstalosti po zůstaviteli (včetně stanovení povinného dílu nepominutelných dědiců a jeho vypořádání v rámci řízení o pozůstalosti také z tohoto majetku).

25. Kromě toho je třeba vzít v úvahu, že dle ustanovení § 113 z. ř. s. je nepominutelný dědic účastníkem pozůstalostního řízení jen v jeho určitých fázích, které se týkají jeho povinného dílu, tj. jde-li v něm o soupis pozůstalosti, dále tam, kde se určuje obvyklá cena pozůstalosti, a tam, kde dochází k vypořádání jeho povinného dílu, to vše za předpokladu, že v řízení o pozůstalosti uplatnil právo na povinný díl (k tomu srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2018, sp. zn. [21 Cdo 4392/2017](#)). Z účastenství nepominutelného dědice v těch částech pozůstalostního řízení, v nichž jde o soupis pozůstalosti nebo o určení obvyklé ceny pozůstalosti, však nevyplývá, že by nepominutelný dědic byl oprávněn svými námitkami zasahovat do rozsahu aktiv pozůstalosti, tedy zda v projednávaném případě mají být zahrnuty do aktiv pozůstalosti po zůstaviteli také předmětné nemovité věci či nikoliv, nýbrž může vznášet námitky pouze stran ocenění majetku, který byl do aktiv pozůstalosti již zahrnut (včetně podání odvolání do usnesení o obvyklé ceně majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čisté hodnotě pozůstalosti, popř. výši předlužení). Nepominutelný dědic, který v řízení o pozůstalosti uplatňuje právo na povinný díl a požaduje jeho vypořádání v rámci pozůstalostního řízení, je tedy (jako účastník této části řízení) vázán usnesením pozůstalostního soudu o obvyklé ceně majetku a jiných aktiv pozůstalosti. Mají-li však v projednávaném případě nepominutelní dědicové přesto za to, že do pozůstalosti po zůstaviteli náleží i další majetek, který nebyl zahrnut do aktiv pozůstalosti, o němž tvrdí, že patřil zůstaviteli ke dni smrti (příčemž ani rozhodnutí Okresního soudu v Pardubicích ve věci určení vlastnického práva zůstavitele k předmětným nemovitým věcem vedené pod sp. zn. 17 C 169/2018 by pro ně nebylo závazné, neboť nepominutelní dědicové nejsou účastníky daného řízení, nejsou-li dědici zůstavitele v pravém slova smyslu, a tedy nemohou být jeho procesními nástupci), nic jim nebrání, aby se svých práv na výplatu povinných dílů také z jimi tvrzeného majetku zůstavitele - předmětných nemovitých věcí, které zůstavitel daroval své dceři (závětní dědičce) darovací smlouvou ze dne 10. 4. 2018, domáhali žalobou mimo pozůstalostní řízení, tedy žalobou v samostatném sporném řízení vedeném proti jediné závětní dědičce zůstavitele o zaplacení svých povinných dílů (nebo jejich doplnění) v penězích v odpovídající výši [a to z předmětných nemovitých věcí, případně dalšího majetku, který v pozůstalostním řízení nevyšel najevo, či se k němu z důvodu spornosti nepřihlíželo (k čemuž však v projednávané věci z výše uvedených důvodů nemůže dojít)], v němž se bude soud zabývat jako otázkou předběžnou otázkou platnosti darovací smlouvy ze dne 10. 4. 2018, tak i výši povinných dílů nepominutelných dědiců (včetně úvahy o zápočtu darů poskytnutých právnímu předchůdci - otci nepominutelných dědiců zůstavitelem, který zápočet nařídil v závěti sepsané dne 1. 12. 2014 formou notářského zápisu).

26. Dovolací soud tak s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že v projednávaném případě nebyly splněny předpoklady pro jmenování správce pozůstalosti dle ustanovení § 157 odst. 1 písm. c) z. ř. s., tj. z „jiného vážného důvodu“, a tedy že dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu není již z výše uvedených důvodů správné. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, dovolací soud jej podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 28. 4. 2022, č. j. 32 D 1906/2020-206, a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Pardubicích) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

27. Dovolací soud dále považuje za nezbytné dodat, že s ohledem na postavení nepominutelných dědiců v pozůstalostním řízení, jejichž námitky stran rozsahu aktiv pozůstalosti nejsou pro pozůstalostní řízení rozhodné, nejsou v projednávaném případě dány ani podmínky pro přerušení řízení o pozůstalosti po zůstaviteli, bylo-li řízení přerušeno právě a jen na základě námitek nepominutelných dědiců ohledně majetku zůstavitele. Soudu prvního stupně tedy nic nebrání v tom, aby dále pokračoval v řízení o pozůstalosti po zůstaviteli.

č. 85

Poté, co nastanou účinky, s nimiž insolvenční zákon spojuje zákaz provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce na majetek dlužníka, a poté, co v souvislosti s prohlášením konkursu na majetek dlužníka lze po splnění podmínek uvedených v § 283 odst. 2 insolvenčního zákona přikročit ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, nebrání insolvenčnímu správci dlužníka ve zpeněžení majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka (včetně pohledávek dlužníka za jeho dlužníky) ve vazbě na exekuční řízení ani účinky tzv. generálního inhibitoria (§ 44a odst. 1 exekučního řádu) ani účinky speciálního inhibitoria (§ 47 odst. 6 exekučního řádu).

V těch případech, v nichž povinný (dlužník) v době přikázání jiné peněžitě pohledávky oprávněnému vede se svým dlužníkem (poddlužníkem) spor o zaplacení pohledávky, nebo na základě již získaného exekučního titulu vymáhá vůči svému dlužníku (poddlužníku) pohledávku ve vykonávacím řízení nebo v exekučním řízení, je (pravomocné) usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí přikázáním jiné peněžitě pohledávky nebo (pravomocný) exekuční příkaz k provedení exekuce přikázáním jiné peněžitě pohledávky právní skutečností, s níž právní předpisy spojují přechod práva účastníka řízení (dlužníka jako žalobce nebo dlužníka jako oprávněného), na dlužníkovu věřitele (oprávněného) [§ 107a odst. 1 o. s. ř. § 36 odst. 5 exekučního řádu]. Při navrácení procesní legitimace k dalšímu vedení sporu, výkonu rozhodnutí nebo exekuce zpět dlužníku (povinnému), aniž poddlužník uspokojil oprávněného z přikázané pohledávky, může dlužník vstoupit do těchto řízení zpět (jako žalobce nebo jako oprávněný) na základě návrhu oprávněného podle § 107a o. s. ř., respektive podle § 36 odst. 5 exekučního řádu.

Navrátí-li se procesní legitimace dlužníku (povinnému) v době, kdy oprávněný dokončil spor, který sám zahájil, tak, že získal vůči poddlužníku exekuční titul na sebe, avšak předtím, než podle tohoto exekučního titulu zahájil vůči poddlužníku vykonávací řízení nebo exekuční řízení, pak dlužník může podle takového exekučního titulu (jako oprávněný z něj) vůči poddlužníku sám navrhnout výkon rozhodnutí nebo exekuci. Listinou osvědčující přechod práva z rozhodnutí získaného oprávněným na dlužníka (§ 256 o. s. ř., § 36 exekučního řádu) bude zpravidla usnesení o zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, kterou oprávněný (věřitel dlužníka) vedl vůči dlužníku (jako povinnému).

Insolvenční řízení (účinky, zahájení), Přikázání pohledávky, Právní nástupnictví, Procesní nástupnictví

§ 109 IZ, § 140e IZ, § 206 odst. 1 písm. h) IZ, § 229 odst. 3 písm. c) IZ, § 245 odst. 1 IZ, § 246 odst. 1 IZ, § 266 IZ, § 283 odst. 1 IZ, § 283 odst. 2 IZ, § 294 odst. 1 IZ

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. [29 Cdo 1947/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.CDO.1947.2021.1

Nejvyšší soud zrušil k dovolání oprávněného usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 15 Co 65/2021, a usnesení soudního exekutora Mgr. Jana Peroutky, Exekutorský úřad Chomutov, ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 135 EX 6691/20, a věc vrátil soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Exekučním návrhem ze dne 22. 12. 2020, podaným u soudního exekutora Mgr. Jana Peroutky, Exekutorský úřad Chomutov (dále jen „soudní exekutor“), se oprávněný (I. G. V. o. s., jako insolvenční správce dlužníka L. U. K. P., akciové společnosti) domáhal vůči povinnému F., s. r. o. (dále jen „společnost F.“) provedení exekuce pro částku 4.433.236 Kč s příslušenstvím, podle vykonatelného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 (dále jen „obvodní soud“ nebo „exekuční soud“) ze dne 15. 3. 2010, č. j. 11 C 144/2007-118.

2. Pokynem ze dne 26. 1. 2021, č. j. 38 EXE 14/2021-36, vydaným podle § 43a odst. 6 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), a o změně dalších zákonů, uložil exekuční soud soudnímu exekutorovi, aby exekuční návrh oprávněného zamítl, s tím, že oprávněnému nesvědčí pohledávka z exekučního titulu.

3. Usnesením ze dne 27. 1. 2021, č. j. 135 EX 6691/20-43, soudní exekutor:

[1] Zastavil exekuční řízení (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na „náhradu nákladů“ (bod II. výroku).

[3] Určil, že soudní exekutor nepožaduje náhradu nákladů exekuce (bod III. výroku).

4. Soudní exekutor poukázal na to, že je vázán pokynem exekučního soudu z 26. 1. 2021, dodávaje, že dle mínění exekučního soudu oprávněný není aktivně legitimován k podání exekučního návrhu, neboť mu nesvědčí pohledávka z exekučního titulu. K výzvě exekučního soudu nedoložil (oprávněný) doklad o tom, že by došlo k postoupení vymáhané pohledávky, přičemž k přechodu vymáhané pohledávky ze zákona nedošlo.

5. K odvolání oprávněného Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“ nebo „insolvenční soud“) usnesením ze dne 23. 3. 2021, č. j. 15 Co 65/2021-53, potvrdil usnesení soudního exekutora.

6. Odvolací soud – vycházející z ustanovení § 52 odst. 1 exekučního řádu a z ustanovení § 313 odst. 1 věty poslední a § 315 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím skutkovým a právním závěrům:

7. Celní úřad pro hlavní město Prahu (dále jen „celní úřad“) vydal dne 26. 9. 2003 exekuční příkaz podle § 73 odst. 6 písm. a/ zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, k provedení exekuce příkázáním jiné peněžité pohledávky k vymožení (své) pohledávky za dlužníkem L. U. K. P., akciová společnost (tehdy pod obchodní firmou B. a. s.) [dále jen „dlužník“], ve výši 291.030.670 Kč s náklady exekučního řízení ve výši 86.926 Kč,

a to na základě platebního výměru celního úřadu č. 44/2003 ze dne 30. 7. 2003, č. j. 1498/03-08 (dále jen „platební výměr“). Postižena byla peněžitá pohledávka dlužníka za společností F ve výši 4.433.236 Kč.

8. Rozsudkem ze dne 15. 3. 2010, č. j. 11 C 144/2007-118, který nabyl právní moci 29. 3. 2011, rozhodl obvodní soud o poddlužnické žalobě celního úřadu tak, že uložil společnosti F zaplatit celnímu úřadu do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 4.433.236 Kč.

9. Příkázáním tzv. jiné peněžitě pohledávky vzniká oprávněnému k postižené pohledávce povinného za jeho dlužníkem (poddlužníkem) tzv. úkojně právo, a to až do výše vymáhané pohledávky s příslušenstvím. Jestliže poddlužník nevyplatí oprávněnému řádně a včas splatnou pohledávku, je oprávněný zákonem zmocněn vlastním jménem tuto pohledávku vymáhat. Tzv. úkojně právo má svůj základ v procesním právu a jeho smysl spočívá v tom, že poskytuje oprávněnému formálněprávní aktivní legitimaci k tomu, aby se domohl za účelem uspokojení své vymáhané pohledávky vlastním jménem na dlužníku povinného (poddlužníku) vyplacení příkázané pohledávky, a to buď prostřednictvím tzv. poddlužnické žaloby, nebo výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 315 o. s. ř., kdyby mu dlužník povinného (poddlužník) nevyplatil odpovídající plnění dobrovolně. Z titulu tohoto tzv. úkojného práva oprávněného je poddlužník povinen vyplatit oprávněnému příkázanou pohledávku, jen jestliže by měl podle práva takovou povinnost vůči povinnému v okamžiku, kdy mu bylo doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Není podstatné, že pohledávka povinného ještě případně nebyla splatná nebo měla z téhož právního důvodu vzniknout v budoucnu. Jestliže povinný vůči poddlužníku příkázanou pohledávku neměl, nebo jestliže příkázaná pohledávka do té doby zanikla (například splněním nebo započtením), nedosáhne oprávněný z titulu tzv. úkojného práva uspokojení své vymáhané pohledávky. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. [20 Cdo 2414/2012](#) (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročníku 2013, pod číslem 156).

10. Od okamžiku doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (zde exekučního příkazu), dlužníku povinného nesmí s pohledávkou v rozsahu, ve kterém byla postižena, nakládat ani dlužník povinného (tzv. arrestatorium), ani povinný (tzv. inhibitorium), který na ni ztrácí právo již v okamžiku doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí jeho dlužníku. Právní jednání, kterým povinný nebo jeho dlužník poruší zákaz nakládat s postiženou pohledávkou, odporuje zákonu a je tedy neplatné (§ 580 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku).

11. Z uvedeného je zřejmé, že rozsudek, který je v dané věci exekučním titulem, byl vydán v rámci řízení o poddlužnické žalobě za tím účelem, aby se celní úřad mohl domoci uspokojení své pohledávky za insolvenčním dlužníkem přímo na jeho dlužníku, tj. povinném. Exekuční titul tedy slouží výlučně celnímu úřadu.

12. Existence hmotněprávního vztahu mezi insolvenčním dlužníkem a povinným ve spojení s úkojným právem celního úřadu má v souvislosti s prohlášením konkursu na majetek insolvenčního dlužníka jediný možný důsledek, a to, že ve smyslu § 266 odst. 1 písm. h/ zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), se nepřerušuje exekuce vedená celním úřadem proti insolvenčnímu dlužníku (v jejímž rámci byl vydán exekuční příkaz k příkázání pohledávky vůči povinnému a která formálně nebyla ukončena). Tato exekuce byla dosud prováděna vymáháním pohledávky celním úřadem přímo

na povinném na základě exekučního titulu v exekučním řízení vedeném u Okresního soudu v Chebu pod sp. zn. 23 E 1810/2011; toto řízení je však (dle sdělení onoho soudu) zastaveno.

13. Exekuční titul byl vydán výlučně pro celní úřad a ani souhlas celního úřadu, aby oprávněný vstoupil do dnes již zastavené exekuce (vedené u Okresního soudu v Chebu), nemůže mít účinky postoupení oprávnění vyplývajícího z exekučního titulu z celního úřadu na oprávněného.

14. S ohledem na účinky inhibitoria navíc platí, že dokud bude probíhat exekuce platebního výměru, vedená celním úřadem proti insolvenčnímu dlužníku, nemůže se insolvenční dlužník, jehož jménem jedná oprávněný (insolvenční správce), platně domáhat (na základě existence hmotněprávního vztahu mezi ním a povinným) ani přiznání pohledávky vůči povinnému v nalézacím řízení.

15. Exekuční soud proto správně dovedl, že z exekučního titulu nevyplývají pro oprávněného žádná práva, která by byla vykonatelná v exekučním řízení, a oprávněný tudíž není aktivně legitimován k podání návrhu na exekuci. Správně též uložil soudnímu exekutoru, aby řízení zastavil pro nedostatek zákonem stanovených předpokladů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti usnesení odvolacího soudu podal oprávněný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, případně právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Konkrétně jde o následující otázky:

[1] Staví poddlužnická žaloba oprávněného (celního úřadu) také běh promlčecí lhůty mezi povinným (insolvenčním dlužníkem) a poddlužníkem (společností F coby povinným v této věci)?

[2] Je pravomocné rozhodnutí o poddlužnické žalobě exekučním titulem i ve vztahu mezi povinným (insolvenčním dlužníkem) a poddlužníkem (společností F coby povinným v této věci)?

[3] Za jakých podmínek může insolvenční dlužník (povinný) získat exekuční titul a za jakých podmínek se mu staví běh promlčecí lhůty podá-li oprávněný (celní úřad) poddlužnickou žalobu proti poddlužníku (společnosti F coby povinným v této věci)?

[4] Staví-li poddlužnická žaloba oprávněného (celního úřadu) běh promlčecí lhůty pouze vůči poddlužníku, je soud povinen přibrat povinného (insolvenčního dlužníka) jako účastníka řízení o poddlužnické žalobě na straně žalobce?

[5] Je oprávněný (celní úřad) povinen označit povinného (insolvenčního dlužníka) jako účastníka řízení o poddlužnické žalobě na straně žalobce?

[6] Zaniká oprávnění celního úřadu (oprávněného) vymáhat pohledávku (pokračovat v provádění exekuce) vůči poddlužníku (společnosti F) podle exekučního titulu vydaného v řízení o poddlužnické žalobě rozhodnutím o úpadku povinného (insolvenčního dlužníka) spojeným s prohlášením konkursu na majetek povinného (insolvenčního dlužníka)?

[7] Přejíždí na povinného (insolvenčního dlužníka) právo vymáhat pohledávku po poddlužníku (místo celního úřadu coby oprávněného) rozhodnutím o úpadku povinného (insolvenčního dlužníka) spojeným s prohlášením konkursu na majetek povinného (insolvenčního dlužníka)?

[8] Přejíždí na povinného (insolvenčního dlužníka) právo vymáhat pohledávku po poddlužníku (místo celního úřadu coby oprávněného), jestliže pohledávka oprávněného (celního úřadu) byla plně uspokojena jinak (než z přikázané pohledávky)?

[9] Může insolvenční správce dlužníka po prohlášení konkursu na majetek dlužníka vymáhat pohledávku po poddlužníku (v nalézacím řízení nebo exekučním řízení), přestože oprávněný (celní úřad) stále vede nařízenou exekuci vůči (insolvenčnímu) dlužníku (coby povinnému)?

[10] Může oprávněný (celní úřad) po prohlášení konkursu na majetek povinného (insolvenčního dlužníka) vymáhat pohledávku po poddlužníku (v nalézacím řízení nebo v exekučním řízení)?

[11] Může oprávněný (celní úřad) postoupit pohledávku ve výši 4.433.236 Kč přiznanou mu exekučním titulem vydaným v řízení o poddlužnické žalobě zpět povinnému (insolvenčnímu dlužníku)?

17. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby je změnil v tom duchu, že nařídí exekuci. Dovolací argumentaci k položeným otázkám lze shrnout následovně:

18. Řízení o poddlužnické žalobě (vedené mezi celním úřadem a společností F) se týkalo i práv a povinností (insolvenčního) dlužníka. Zjištěním úpadku (insolvenčního) dlužníka a prohlášením konkursu na jeho majetek nastaly účinky zákazu provádění exekuce (výkonu rozhodnutí) týkajícího se majetku dlužníka (§ 109 odst. 1 písm. a/ a c/, odst. 6 insolvenčního zákona, ve spojení s § 140e insolvenčního zákona). Tím ze zákona zaniklo oprávnění celního úřadu provádět výkon rozhodnutí nebo vést exekuci na majetek dlužníka včetně vymáhání (přikázané) pohledávky dlužníka vůči poddlužníku (povinnému); prohlášením konkursu na majetek dlužníka přešlo toto oprávnění na dovolatele (§ 206 odst. 1 písm. h/ a § 294 insolvenčního zákona).

19. Dovolatel je na rozdíl od odvolacího soudu názoru, že dlužník ztratil vydáním exekučního titulu aktivní legitimaci (nemůže a nemohl poddlužníka žalovat), protože celní úřad „vysoudil“ exekuční titul jak „pro sebe“ tak pro dlužníka. Jinak řečeno, dlužník již nemůže podat žalobu, neboť projednání a rozhodnutí věci brání překážka věci pravomocně rozhodnuté.

20. Je otázkou, zda by dlužník získal exekuční titul spolu s celním úřadem, kdyby se účastnil (na straně žalobce) řízení o poddlužnické žalobě. Je-li situace taková, že dlužník není účastníkem „poddlužnického řízení“, a nestaví-li se mu (ani) promlčecí lhůta, jakou odpovědnost vůči dlužníku měly procesní subjekty onoho řízení? Měl soud povinnost přibrat dlužníka do takového řízení, nebo měl celní úřad povinnost navrhnout dlužníka jako účastníka řízení?

21. Kdyby pohledávka celního úřadu byla nižší než přikázaná pohledávka, a došlo by k jejímu uspokojení, pak by dlužník (povinný) v intencích závěrů odvolacího soudu nemohl hmotněprávní pohledávku vůči poddlužníku „ve zbytku“ vymáhat, protože exekuční titul získaný na základě poddlužnické žaloby by svědčil pouze celnímu úřadu.

22. Dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že dlužník není oprávněn domáhat se (po prohlášení konkursu na jeho majetek) přiznání své pohledávky za poddlužníkem (v nalézacím řízení) po dobu, po kterou probíhá exekuce (výkon rozhodnutí) platebního výměru, vedená proti dlužníku celním úřadem (pro trvalé účinky vzniklého inhibitoria), a to se zřetelem k ustanovení § 109 odst. 1 písm. a/ a c/ a odst. 6 insolvenčního zákona, ve spojení s § 140e insolvenčního zákona. Z těchto důvodů celní úřad nemůže pokračovat v provádění exekuce ani zahajovat vymáhání pohledávky dlužníka vůči poddlužníku (nebo ve vymáhání pokračovat), jelikož to odporuje zásadě insolvenčního řízení vyjádřené v § 5 písm. d/ insolvenčního zákona). Celní úřad byl povinen přihlásit pohledávky vůči dlužníku do insolvenčního řízení, což učinil.

23. Názor odvolacího soudu, že po prohlášení konkursu na majetek dlužníka nemůže vymáhat pohledávku dlužníka za poddlužníkem insolvenční správce ani celní úřad, vytváří neřešitelnou situaci, takže je otázkou, zda celní úřad může postoupit vymáhanou pohledávku na dovolatele jednajícího za dlužníka.

III.

Přípustnost dovolání

24. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

25. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání. Dovolání v dané věci může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř.

26. Nejvyšší soud neshledává valného smyslu zabývat se přípustností dovolání jednotlivě pro každou z položených otázek, když jde o otázky, které se zčásti argumentačně překrývají nebo jsou na sobě navzájem závislé (i v tom duchu, že odpověď na jednu z nich vylučuje potřebu odpovídat na další otázku). Pro dovolací řízení bezcenné jsou také ty otázky (nebo jejich části), které dovolatel klade v hypotetické rovině (bez vazby na skutkový stav dané věci) nebo jako čistě akademické (ty na jejichž řešení napadené rozhodnutí nespočívá).

27. Z dovolací argumentace (jako celku) nicméně plyne potřeba zodpovědět otázku, jakým způsobem lze pokračovat po rozhodnutí o úpadku dlužníka a prohlášení konkursu na jeho majetek ve vymáhání pohledávky (insolvenčního) dlužníka za jeho dlužníkem, jestliže si předtím věřitel dlužníka (s vykonatelnou pohledávkou) zajistil (v exekuci vedené

na majetek dlužníka přikázáním pohledávky dlužníka za jeho dlužníkem) exekuční titul (na základě poddlužnické žaloby) vůči dlužníkově dlužníku (poddlužníku). Potud jde o věc dovolacím soudem neřešenou (ve vazbě na insolvenční právo) respektive o věc řešenou jen zčásti (ve vazbě na exekuční právo).

IV.

Důvodnost dovolání

28. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

29. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

30. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Vedle těch skutečností, z nichž v napadeném rozhodnutí vyšel odvolací soud, jsou pro právní posouzení věci rozhodné i tyto další skutkové údaje (jak plynou z exekučního spisu a z insolvenčního rejstříku):

31. Usnesením ze dne 9. 4. 2020 (které bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud v insolvenčním řízení zahájeném 17. 2. 2020 insolvenčním návrhem dlužníka ze dne 13. 2. 2020 (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem dlužníka ustanovil oprávněného. Ve výroku o úpadku dlužníka nabylo usnesení insolvenčního soudu z 9. 4. 2020 právní moci téhož dne (zveřejněním v insolvenčním rejstříku) a ve výroku o prohlášení konkursu na majetek dlužníka 25. 4. 2020, když v pátek 24. 4. 2020 uplynula patnáctidenní lhůta počítaná od 9. 4. 2020, kdy ono usnesení bylo zvláště doručeno dlužníku.

32. První schůze věřitelů se konala 18. 9. 2020 (B-26).

33. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona o správě daní a poplatků, občanského soudního řádu a exekučního řádu:

§ 109 (insolvenčního zákona)

(1) Se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky:

(...)

c/ výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést. Pro pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávky jim na roveň postavené (§ 169) však lze provést nebo vést výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 203 odst. 5 a s omezeními tímto rozhodnutím založenými.

Není-li dále stanoveno jinak, výkon rozhodnutí nebo exekuce se i nadále nařizuje nebo zahajuje a provádí proti povinnému,

(...)

(4) Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.

(5) Nestanoví-li zákon u některého ze způsobů řešení úpadku jinak, trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení do skončení insolvenčního řízení, a jde-li o reorganizaci, do schválení reorganizačního plánu

(6) K rozhodnutím a opatřením přijatým při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezením podle odstavce 1 písm. c/ se v insolvenčním řízení nepřihlíží. Je-li to nezbytné k naplnění účelu insolvenčního řízení, může insolvenční soud kdykoli i bez návrhu pozastavit vykonatelnost nebo odložit právní moc rozhodnutí nebo opatření přijatých při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezením podle odstavce 1 písm. c/; může také zakázat přijetí rozhodnutí nebo opatření připravovaných při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezením podle odstavce 1 písm. c). Proti rozhodnutí insolvenčního soudu podle věty druhé mohou podat odvolání účastníci řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuce řízení. Rozhodnutí insolvenčního soudu podle věty druhé se doručuje zvláště také orgánu nebo osobě, která rozhodnutí nebo opatření při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce přijala nebo připravovala.

č. 85

§ 140e (insolvenčního zákona)

Výkon rozhodnutí a exekuce

(1) V době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze nařídit nebo zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty; to neplatí pro nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 203 odst. 5.

(2) Pro výkon rozhodnutí nebo exekuci nařízenou nebo zahájenou v rozporu s omezením podle odstavce 1 platí § 109 odst. 6 obdobně.

§ 206 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, majetkovou podstatu podle § 205 tvoří zejména

(...)

h/ dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné,

(...)

§ 229 (insolvenčního zákona)

(1) Zákon stanoví v závislosti na průběhu řízení, způsobech řešení úpadku a vlastnictví majetku náležejícího do majetkové podstaty, kdo je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními, případně komu přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně části těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich.

(...)

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

(...)

c/ insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

(...)

č. 85

§ 245 (insolvenčního zákona)

(1) Účinky prohlášení konkursu nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku.

(...)

§ 246 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

(...)

§ 266 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu se ze soudních a rozhodčích řízení nepřerušují

(...)

h/ řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuce,

(...)

(2) Není-li dále stanoveno jinak, účastníkem řízení uvedených v odstavci 1 je i nadále dlužník.

(...)

(4) Úpravou podle odstavců 1 až 3 nejsou dotčena ustanovení § 140a až § 140e.

§ 267 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li dále stanoveno jinak, návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuční návrh se i nadále podává proti povinnému; proti insolvenčnímu správci jej nelze podat, ani má-li být povinným dlužník. Ustanovení § 140e tím není dotčeno.

(2) Jde-li o řízení o výkon rozhodnutí nebo o exekuci, kde vystupuje dlužník jako oprávněný, stává se prohlášením konkursu insolvenční správce oprávněným místo dlužníka.

§ 283 (insolvenčního zákona)

(1) Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužnických pohledávek; ujednáními, která tomu brání, není insolvenční správce omezen.

(2) Ke zpeněžení majetkové podstaty lze přikročit teprve po právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu, nejdříve však po první schůzi věřitelů, pokud nejde o věci bezprostředně ohrožené zkázou nebo znehodnocením anebo pokud insolvenční soud nepovolí výjimku.

(...)

§ 294 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční správce je povinen uplatnit a vymáhat ve prospěch majetkové podstaty dlužnickou pohledávku. To platí přiměřeně i pro dlužnickou nepeněžitou pohledávku ocenitelné penězi.

(...)

§ 73 (zákon o správě daní a poplatků)

(...)

(6) Daňová exekuce se provádí vydáním exekučního příkazu na

a/ přikázání pohledávky na peněžní prostředky daňových dlužníků na účtech vedených u bank nebo jiné pohledávky,

(...)

(7) Pro výkon daňové exekuce se použije přiměřeně občanského soudního řádu. Ministerstvo v dohodě s Ministerstvem spravedlnosti České republiky upraví obecně závazným právním předpisem podrobnosti postupu při výkonu daňové exekuce, zejména způsoby řešení střetu exekuce soudní a daňové.

§ 107a (o. s. ř.)

(1) Má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti, popřípadě ten, kdo převzal výkon vlastnického práva k majetku, o něž v řízení jde, vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107.

č. 85

(...)

§ 256 (o. s. ř.)

(1) Proti jinému, než kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, lze nařídit a provést výkon rozhodnutí, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo právo z rozhodnutí.

(2) Přechod povinnosti nebo práva lze prokázat jen listinou vydanou anebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, pokud nevyplývá přímo z právního předpisu.

§ 312 (o. s. ř.)

(1) Výkon rozhodnutí přikázáním jiné peněžité pohledávky povinného než pohledávky z účtu u peněžního ústavu nebo nároku uvedeného v § 299 lze nařídit i v případě, že pohledávka povinného se stane splatnou teprve v budoucnu, jakož i v případě, že povinnému budou dílčí pohledávky z téhož právního důvodu v budoucnu postupně vznikat.

(2) Výkon rozhodnutí postihuje pohledávku povinného do výše pohledávky oprávněného a jejího příslušenství, pro něž byl nařízen.

§ 313 (o. s. ř.)

(1) V nařízení výkonu rozhodnutí zakáže soud povinnému, aby se svou pohledávkou jakkoli nakládal. Dlužníkovi povinného soud zakáže, aby od okamžiku, kdy mu bylo doručeno nařízení výkonu rozhodnutí, povinnému jeho pohledávku vyplatil, provedl na ni započtení nebo s ní jinak nakládal.

(...)

(3) Povinný ztrácí právo na pohledávku okamžikem, kdy bylo dlužníkovi povinného doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

§ 314 (o. s. ř.)

Jakmile nabude usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí právní moci, vyrozumí o tom soud oprávněného a dlužníka povinného; dlužníku povinného soud doručí vyrozumění do vlastních rukou.

§ 314a (o. s. ř.)

(1) Výkon rozhodnutí se provede tak, že dlužník povinného po právní moci usnesení o nařízení výkonu vyplatí oprávněnému pohledávku v rozsahu, v jakém byla nařízením výkonu postižena.

(2) Dlužník povinného vyplatí pohledávku, jestliže je již splatná, oprávněnému v den, který následuje po doručení vyrozumění podle § 314; není-li pohledávka povinného v tento den dosud splatná, vyplatí ji oprávněnému, jakmile se stane splatnou.

(3) Výplatou oprávněnému se zproští dlužník povinného v rozsahu poskytnutého plnění své povinnosti vůči povinnému.

§ 315 (o. s. ř.)

(1) Nevyplatí-li dlužník povinného oprávněnému pohledávku podle § 314a odst. 2, popřípadě podle § 314b odst. 1 a 3, může se oprávněný domáhat vlastním jménem na dlužníkovi povinného vyplacení pohledávky v řízení podle části třetí, popřípadě v řízení podle zvláštního zákona. Nesmí však s dlužníkem povinného stran této pohledávky uzavřít na úkor povinného smír, ani prominout její zaplacení. Dlužník povinného si v takovém případě také nemůže započíst svou vlastní pohledávku, kterou má vůči oprávněnému.

(2) Neuplatní-li oprávněný včas u soudu, popřípadě u jiného orgánu pohledávku povinného vůči dlužníkovi povinného nebo neoznámí-li povinnému, že ji uplatňuje, odpovídá povinnému za škodu, která by mu tím popřípadě vznikla.

§ 36 (exekučního řádu)

(...)

(3) Proti jinému, než kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, lze vést exekuci, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo přešlo či bylo převedeno právo z exekučního titulu.

(4) Přejedání povinnosti nebo přechod či převod práva lze prokázat jen listinou vydanou anebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, pokud nevyplývá přímo z právního předpisu.

(5) Prokáže-li se, že po zahájení exekučního řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva oprávněného, o něž v exekučním řízení jde, do řízení namísto dosavadního oprávněného vstupuje jeho právní nástupce. Ten, kdo nastupuje do řízení na místo dosavadního oprávněného, musí přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení.

§ 43a (exekučního řádu)

(...)

(6) Jestliže nejsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro vedení exekuce, soud udělí exekutorovi pokyn, aby exekuční návrh částečně nebo úplně odmítl nebo zamítl nebo aby exekuční řízení zastavil. Tímto pokynem je exekutor vázán.

(...)

§ 52 (exekučního řádu)

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

(...)

34. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona a exekučního řádu již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (17. 2. 2020) a později nedoznala změn. Ustanovení § 73 odst. 6 písm. a/, odst. 7 zákona o správě daní a poplatků a ustanovení občanského soudního řádu jsou citována (s výjimkou § 107a odst. 1 o. s. ř.) ve znění účinném v době, kdy celní úřad vydal exekuční příkaz (26. 9. 2003), pro věc opět rozhodném. K tomu lze doplnit, že ustanovení § 312 odst. 1 o. s. ř., § 313 odst. 2 o. s. ř., § 314a o. s. ř. a § 315 odst. 2 o. s. ř. nedoznala změny ani později. Ustanovení § 312 odst. 2 o. s. ř. se pouze posunulo ve struktuře § 312 o. s. ř. (poměřováno aktuálním zněním občanského soudního řádu) tak, že nyní jde o odstavec 4. Dikce § 313 odst. 1 věty první o. s. ř. tvoří v aktuálním znění občanského soudního řádu část věty první označeného ustanovení a text věty druhé § 313 odst. 1 o. s. ř. se nyní nachází v poslední (třetí) větě onoho ustanovení. Ustanovení § 107a odst. 1 o. s. ř. a § 256 o. s. ř. je citováno v aktuálním znění.

35. V době, kdy nabyl právní moci rozsudek obvodního soudu ze dne 15. 3. 2010 (29. 3. 2011), pak platilo ustanovení § 315 odst. 1 o. s. ř. v této podobě:

§ 315 (o. s. ř. ve znění účinném k 29. 3. 2011)

(1) Nevyplatí-li dlužník povinného oprávněnému pohledávku podle § 314a odst. 2, popřípadě podle § 314b odst. 1 a 3, může oprávněný proti dlužníku povinného vlastním jménem podat návrh na výkon rozhodnutí, jestliže jej mohl podat povinný, jinak se domáhat vyplacení pohledávky v řízení podle části třetí, popřípadě v řízení podle zvláštního zákona. Nesmí však s dlužníkem povinného stran této pohledávky

uzavřít na úkor povinného smír, ani prominout její zaplacení. Dlužník povinného si v takovém případě také nemůže započíst svou vlastní pohledávku, kterou má vůči oprávněnému.

(...)

36. Poměreno aktuálním zněním občanského soudního řádu doznalo posledně citované ustanovení později změny jen potud, že nyní místo odkazu na § 314b odst. 1 a 3 (o. s. ř.) odkazuje na § 314c odst. 1 a 3 (o. s. ř.).

37. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

1/ Ke vlivu insolvenčního řízení na exekuční řízení, v němž dlužník vystupuje jako povinný.

38. Provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce (včetně exekuce daňové) příkázáním jiné peněžité pohledávky zákon svěřuje dlužníku povinného (poddlužníku). Dlužník povinného (poddlužník) proto také nese odpovědnost za to, že výkon rozhodnutí provedl tak, jak mu to ukládá zákon v ustanovení § 314a o. s. ř. Příkázáním pohledávky oprávněnému nedochází z hlediska hmotného práva ke změně věřitele. Povinnost poddlužníka platit přímo oprávněnému má svůj základ jen v procesním právu; je výrazem nuceného výkonu práva, kterým se zasahuje do hmotněprávního vztahu povinného a poddlužníka. Jestliže poddlužník nevyplatí oprávněnému řádně a včas pohledávku, je oprávněný zákonem zmocněn vlastním jménem tuto pohledávku vymáhat. Tzv. poddlužnická žaloba, kterou zákon svěřuje oprávněnému, vychází z procesní aktivní legitimace oprávněného. Lze říci, že věřitel je ve vztahu k pohledávce, která má být na poddlužníku vymožena, procesně zmocněn k tomu, aby plnění, které takto na poddlužníku získá, použil k uspokojení své vlastní pohledávky. Oprávněný tedy žaluje svým jménem o zaplacení pohledávky, jejímž věřitelem je povinný. Z titulu tohoto tzv. úkojného práva oprávněného je poddlužník povinen vyplatit oprávněnému příkázanou pohledávku, jen jestliže by měl podle práva takovou povinnost vůči povinnému v okamžiku, kdy mu bylo doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Není podstatné, že pohledávka povinného ještě případně nebyla splatná nebo měla z téhož právního důvodu vzniknout v budoucnu. Jestliže povinný vůči poddlužníku příkázanou pohledávku neměl nebo jestliže příkázaná pohledávka do té doby zanikla (například splněním nebo započtením), nedosáhne oprávněný z titulu tzv. úkojného práva uspokojení své vymáhané pohledávky. Srov. k tomu shodně (tehdy k výkladu občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 1999) již důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2005, sp. zn. [29 Odo 921/2003](#), uveřejněného pod číslem 55/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 55/2006“).

39. V [R 55/2006](#) se přitom Nejvyšší soud rovněž zabýval střetem exekuční úpravy (úpravy týkající se výkonu rozhodnutí příkázáním jiné peněžité pohledávky) s normami úpadkového práva, konkrétně s ustanovením § 14 odst. 1 písm. e/ zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 24. 10. 2000, které po prohlášení konkursu na majetek dlužníka zakazovalo provést výkon rozhodnutí (exekuci) postihující majetek patřící do podstaty. Tamtéž pak dovodil, že jelikož poddlužnická žaloba podle § 315 o. s. ř. je způsobem provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) příkázáním jiné peněžité pohledávky, nelze o ní rozhodnout [v provádění takového výkonu rozhodnutí (exekuce) pokračovat], dokud trvají účinky prohlášení konkursu na majetek povinného. K závěru, že projednávání poddlužnické

žaloby podle § 315 o. s. ř. je úkonem, jímž se provádí výkon rozhodnutí nebo exekuce (podloženému odkazem na [R 55/2006](#)), se pak Nejvyšší soud přihlásil v insolvenčních poměrech (ve vazbě na úpravu obsaženou v insolvenčním zákoně) v důvodech usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. [31 Cdo 1714/2013](#), uveřejněného pod číslem 56/2017 Sb. rozh. obč., (jehož judikatorní význam je nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu o stejných otázkách), jakož i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 2017, sp. zn. [20 Cdo 4896/2017](#). Způsobem provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) příkázáním jiné peněžité pohledávky je přitom nejen projednávání poddlužnické žaloby podle § 315 o. s. ř., nýbrž také (poté, co oprávněný s poddlužnickou žalobou uspěje a opatří si na jejím základě exekuční titul vůči poddlužníku) zahájení a provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) vůči poddlužníku (jako povinnému) podle takto získaného exekučního titulu.

40. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka nastaly v dané věci 17. 2. 2020 (kdy insolvenční soud zveřejnil v insolvenčním rejstříku vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka); od uvedeného data tedy již celní úřad nebyl oprávněn pokračovat v provádění (daňové) exekuce příkázáním jiné (peněžité) pohledávky na základě exekučního příkazu vydaného vůči dlužníku (jako povinnému) podle § 73 odst. 6 písm. a/ zákona o správě daní a poplatků (v rozhodném znění) ani tím, že by se na základě exekučního titulu získaného v řízení o poddlužnické žalobě vůči poddlužníku (na základě rozsudku obvodního soudu ze dne 15. 3. 2010) domáhal nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce vůči poddlužníku (coby povinnému), nebo tím, že by v provádění takového výkonu rozhodnutí nebo exekuce vůči poddlužníku (coby povinnému) pokračoval (srov. § 109 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona). S účinností od 9. 4. 2020, kdy v insolvenčním rejstříku bylo zveřejněno rozhodnutí o úpadku dlužníka spojené s prohlášením konkursu na majetek dlužníka, pak z ustanovení § 140e insolvenčního zákona plynul nejen zákaz (dalšího) provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce, nýbrž i zákaz jeho nařízení nebo zahájení.

41. Zveřejněním rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka (9. 4. 2020) pak přešlo na insolvenčního správce (jako na osobu s dispozičními oprávněními) oprávnění nakládat s majetkovou podstatou dlužníka (§ 229 odst. 3 písm. c/, § 245 odst. 1, § 246 odst. 1 insolvenčního zákona). Poté, co usnesení insolvenčního soudu z 9. 4. 2020 nabylo právní moci ve výroku o prohlášení konkursu na majetek dlužníka dne 25. 4. 2020, a co se konala první schůze věřitelů (dne 18. 9. 2020), již bylo možné přikročit ke zpeněžování majetkové podstaty dlužníka (§ 283 odst. 2 insolvenčního zákona), jímž se v intencích § 283 odst. 1 insolvenčního zákona, ve spojení s § 294 odst. 1 insolvenčního zákona rozumí ohledně pohledávek dlužníka za jeho dlužníky náležejících do majetkové podstaty (§ 206 odst. 1 písm. h/ insolvenčního zákona) i vymožení plnění od (dlužníkov) dlužníka, tj. zaplacení pohledávky; srov. shodně i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2018, sen. zn. [29 NSČR 141/2016](#).

42. Úsudek odvolacího soudu, podle kterého platí (s ohledem na účinky inhibitoria), že dokud bude probíhat exekuce platebního výměru, vedená celním úřadem proti dlužníku, nemůže se dlužník (jehož jménem jedná insolvenční správce), platně domáhat na základě existence hmotněprávního vztahu mezi ním a povinným (poddlužníkem) ani přiznání pohledávky vůči povinnému (poddlužníku) v nalézacím řízení (srov. reprodukce napadeného rozhodnutí v odstavci 14. odůvodnění shora i odstavec 11. odůvodnění napadeného rozhodnutí),

je ve světle shora popsaného vzájemného vztahu exekučního a insolvenčního práva zjevně nesprávný.

43. Jakkoli nepřesným se jeví zjednodušené označování insolvenčního řízení (a předtím konkursu) coby „hromadné exekuce“, vystihuje i toto zhusta užívané spojení, že účinky práva úpadkového sistují (překonávají) účinky individuálního prosazování práva prostředky práva exekučního (srov. shodně např. též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sen. zn. [29 NSČR 50/2011](#), uveřejněného pod číslem 97/2013 Sb. rozh. obč.). Zákaz provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka prosazuje insolvenční právo (jehož pravidla mají přednost před exekučními normami) právě proto, aby se zajistilo, že v návaznosti na zvolený způsob řešení úpadku dlužníka i exekučně obstavený majetek dlužníka bude zpeněžen a rozdělen mezi věřitele podle zásady *par conditio creditorum (pari passu)* [neboli podle zásady poměrného uspokojování nároků věřitelů (nezajištěných věřitelů) vyjádřené v § 1 písm. a/ insolvenčního zákona] bez zřetele k tomu, zda jde o věřitele s vykonatelnými pohledávkami.

44. Jinak řečeno, poté, co nastanou účinky, s nimiž insolvenční zákon spojuje zákaz provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce na majetek dlužníka, a poté, co v souvislosti s prohlášením konkursu na majetek dlužníka lze po splnění podmínek uvedených v § 283 odst. 2 insolvenčního zákona přikročit ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, nebrání insolvenčnímu správci dlužníka ve zpeněžení majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka (včetně pohledávek dlužníka za jeho dlužníky) ve vazbě na exekuční řízení ani účinky tzv. generálního inhibitoria (§ 44a odst. 1 exekučního řádu) ani účinky speciálního inhibitoria (§ 47 odst. 6 exekučního řádu); v poměrech vykonávacího řízení (jde-li o výkon rozhodnutí příkázáním jiné peněžitě pohledávky) srov. ustanovení § 313 odst. 1 o. s. ř., přiměřeně aplikovatelné i pro daňovou exekuci prováděnou podle zákona o správě daní a poplatků (srov. § 73 odst. 7 zákona o správě daní a poplatků). Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž v dotčeném ohledu není správné.

2/ K uplatnění pohledávky dlužníka za jeho dlužníkem (poddlužníkem) v návaznosti na exekuční titul vzešlý z poddlužnické žaloby oprávněného v exekučním řízení vedeném na majetek dlužníka (coby povinného).

45. Institut příkázání jiné peněžitě pohledávky má v českém exekučním právu dlouhou tradici. Srov. již úpravu příkázání pohledávky k vybrání, obsaženou v ustanovení § 308 a násl. zákona č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekučního řádu), jakož i úpravu exekuce na peněžitě pohledávky a na plat obsaženou v ustanovení § 527 a násl. zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanského soudního řádu). Srovnáním institutu příkázání pohledávky k vybrání (§ 308 a násl. zákona č. 79/1896 ř. z.) s institutem příkázáním pohledávky na místo placení upraveným v § 316 a násl. zákona č. 79/1896 ř. z. lze dobře demonstrovat procesní (jen procesní) rozměr prvního z označených institutů (oproti druhému z nich), jak byl popsán již v odstavci 38. odůvodnění shora. Srov. k tomu v literatuře i dílo Hartmann, A.: Exekuční řád a exekuční zákon. 2. doplněné vydání. Praha, Československý kompas, 1934, str. 1262 a násl. a str. 1277-1278, nebo dílo Fiala, J.: Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory). Acta Universitatis Carolinae –Iuridica, Praha 1972. Monographia XVI (dále jen „Fiala“), str. 84.

46. Komentátoři aktuální úpravy (rozuměj úpravy institutu přikázání jiné peněžité pohledávky obsaženého v ustanovení § 312 a násl. O. s. ř. již od přijetí občanského soudního řádu) se shodují v tom, že v těch případech, kdy dlužník (povinný) před přikázáním pohledávky oprávněnému (věřiteli dlužníka) vedl s poddlužníkem spor o zaplacení pohledávky, přechází splněním předpokladů podle § 314 o. s. ř. (vyrozuměním poddlužníka o právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nebo o právní moci exekučního příkazu) formální aktivní legitimace k dalšímu vymáhání pohledávky za poddlužníkem z povinného (dlužníka) na oprávněného (dlužníka věřitele).

47. Řešení situací, kdy v době přikázání pohledávky oprávněnému (věřiteli dlužníka) již dlužník (povinný) má k dispozici exekuční titul (např. pravomocné a vykonatelné soudní rozhodnutí) vůči poddlužníku, dnes nabízí (k 29. 3. 2011 rovněž nabízela) dikce ustanovení § 315 odst. 1 o. s. ř. (o tom, že oprávněný může proti dlužníku povinného vlastním jménem podat návrh na výkon rozhodnutí, jestliže jej mohl podat povinný). Pro ty případy, kdy povinný ještě nemá proti poddlužníku exekuční titul, ale uplatnil pohledávku vůči poddlužníku v nalézacím řízení (u soudu) již před nařízením exekuce, literatura k občanskému soudnímu řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001 dovozovala, že až do okamžiku, kdy poddlužníku bude oznámeno, že nařízení exekuce nabylo právní moci, může soud i bez návrhu dosavadního žalobce (dlužníka, coby povinného) vyhovět jen tak, že uloží žalovanému (poddlužníku), aby složil pohledávku do soudní (soluční) úschovy. Pro dobu po přechodu formální legitimace k vedení sporu na oprávněného (tím, že poddlužníku bude oznámeno, že nařízení exekuce nabylo právní moci) pak literatura dovozovala, že změna na straně žalobce [jímž byl do té doby dlužník (povinný)] nastane ze zákona a že soud musí místo povinného zapojit jako žalobce oprávněného, aniž je k tomu třeba jeho návrhu. Srov. shodně např. dílo Štajgr, F. a kolektiv: *Občanské právo procesní*, 2. částečně přepracované vydání. Praha, Orbis, 1968 (dále jen „Štajgr“), str. 390, Rubeš, J. a kolektiv.: *Občanský soudní řád. Komentář. Díl II. 1. vydání*. Praha, Orbis, 1971 (dále jen „Rubeš“), str. 450, Fiala, str. 87, Handl, V. – Rubeš, J. a kolektiv.: *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 1. vydání*. Praha, Panorama, 1985 (dále jen „Handl“), str. 434, Češka, Z. a kolektiv.: *Občanské právo procesní*, 1. vydání. Praha, Panorama, 1989 (dále jen „Češka“), str. 335, Tripes, A.: *Exekuce v soudní praxi*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1997 (dále jen „Tripes“), str. 223.

48. Komentáře k posuzovanému institutu [pro ty případy, kdy povinný ještě nemá proti poddlužníku exekuční titul, ale uplatnil pohledávku vůči poddlužníku v nalézacím řízení (u soudu) již před nařízením exekuce] pak s účinností od 1. 1. 2001 (po novele provedené zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) zohledňují úpravu institutu procesního nástupnictví formou singulární sukcese promítnutou v textu ustanovení § 107a o. s. ř. (před 1. 1. 2001 občanský soudní řád žádnou výslovnou úpravu na dané téma neobsahoval). Přikázání pohledávky (oprávněnému) je v daném kontextu pokládáno za právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují přechod práva (na oprávněného), z čehož je dovozováno, že poté musí být žaloba povinného (dlužníka) vůči poddlužníku jen proto zamítnuta, a že povinný (dlužník) může takovému výsledku sporu zabránit jen tím, že ve smyslu § 107a o. s. ř. navrhne, aby na jeho místo vstoupil do řízení oprávněný (věřitel dlužníka). Dále je dovozováno, že neuplatní-li povinný (dlužník) u soudu procesní nástupnictví podle § 107a o. s. ř., nic nebrání oprávněnému (věřiteli dlužníka), aby se svého úkojného práva domáhal (proti poddlužníku) samostatnou poddlužnickou žalobou, kterou může podat i v době, kdy původní řízení mezi

povinným (dlužníkem) a jeho dlužníkem (poddlužníkem) ještě probíhá. Srov. shodně např. dílo Drápal, L. – Kurka, V.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Linde, Praha, 2004 (dále jen „Drápal, Kurka“), str. 460, Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Drápal, Bureš“), str. 2407, nebo Jirsa, J. a kol.: Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 251–376 občanského soudního řádu. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023 (dále jen „Jirsa“), komentář k § 315 o. s. ř.

49. Díla Drápal, Bureš, str. 2407-2408, a Jirsa, komentář k § 315 o. s. ř., se zabývají i tím, jak má být postupováno, jestliže před příkázáním pohledávky oprávněnému povinný (dlužník) již za účelem uspokojení pohledávky podle exekučního titulu, který vůči poddlužníku dříve získal, sám vede (jako oprávněný) výkon rozhodnutí na majetek svého dlužníka (poddlužníka coby povinného), přičemž je v nich dovozováno, že povinný (dlužník) je oprávněn navrhnout podle ustanovení § 107a o. s. ř. (ve spojení s § 254 odst. 1 o. s. ř.), aby oprávněný (věřitel dlužníka) vstoupil do vykonávacího (exekučního) řízení na jeho místo. V díle Drápal, Bureš se tamtéž dodává, že kdyby povinný (dlužník) takto nepostupoval, výkon rozhodnutí (exekuci) by (vůči poddlužníku) nebylo možné provést a soud by jej zastavil. Jirsa tamtéž doplňuje, že nedojde-li k postupu podle § 107a o. s. ř., může oprávněný (věřitel dlužníka) podle exekučního titulu znějícího ve prospěch povinného (dlužníka) podat vlastní návrh na nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí (exekuce) vůči poddlužníku (jako povinnému).

50. Komentáře k výkonu rozhodnutí (exekuci) příkázáním jiné peněžité pohledávky se shodují i v tom, že uplatňování exekučního (úkojného) práva plynoucího z příkázání pohledávky oprávněným (věřitelem dlužníka) je možné jen za trvání výkonu rozhodnutí (exekuce) vůči povinnému (dlužníku). Dojde-li k pravomocnému zastavení takového výkonu rozhodnutí nebo exekuce, končí tím i exekuční (úkojné) právo oprávněného (věřitele dlužníka), k čemuž soud přihlíží z úřední povinnosti. Pravomocným zastavením exekuce se ze zákona vrací formální aktivní věcná legitimace k uplatnění pohledávky vůči poddlužníku zpět na povinného (dlužníka). Srov. shodně opět Rubeš, str. 450, Fiala, str. 87, Handl, str. 434 a Tripes, str. 223.

51. Pro výsledek dovolacího řízení je přitom podstatné určit, zda povinný (dlužník) poté, co exekuce vedená na jeho majetek oprávněným (věřitelem) příkázáním jiné peněžité pohledávky skončila (zastavením nebo i uspokojením oprávněného), aniž poddlužník uspokojil oprávněného z příkázané pohledávky, může využít výsledky vymáhání pohledávky vůči poddlužníku oprávněným i v procesní rovině [vstoupit jako žalobce namísto oprávněného do nalézacího řízení o poddlužnické žalobě vedeného proti poddlužníku jako žalovanému, případně využít ve svůj prospěch exekuční titul, který z takového řízení vzešel ještě za účasti oprávněného (jako žalobce)].

52. Díla Rubeš, str. 450, i Handl, str. 434, v návaznosti na závěr o návratu legitimace na povinného (dlužníka) dovozují, že po zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) nastupuje ze zákona automaticky do sporu zahájeného oprávněným jako žalobce povinný, a že tedy nastane zpětné procesní nástupnictví. Fiala, str. 87, v obdobném duchu uvádí, že soud po zastavení exekuce nemůže bez dalšího zamítnout žalobu oprávněného, nýbrž musí dát povinnému možnost, aby vstoupil do řízení na místo oprávněného, a aby tak pokračoval v zahájeném řízení. Také Tripes míní, str. 223, že po pravomocném zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) by soud neměl důvod zamítnout žalobu oprávněného (vůči poddlužníku)

pro nedostatek aktivní legitimace. Došlo by tu k právnímu nástupnictví, kdy vstoupí do řízení na místo oprávněného opět povinný (dlužník) a povinný by pak mohl pokračovat v zahájeném řízení (proti poddlužníku).

53. Oproti tomu Drápal, Kurka, str. 461, i Drápal, Bureš, str. 2408, shodně uvádí, že rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu, kterým bylo oprávněnému přiznáno na základě poddlužnické žaloby plnění proti poddlužníku, se stává neúčinným dnem, kterým byl zastaven výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky, k níž oprávněnému vzniklo úkojné právo, s tím, že kdyby byl podle takového rozhodnutí nařízen proti poddlužníku výkon rozhodnutí, musí být zastaven (§ 268 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.). K tomu se tamtéž dodává, že vymáhá-li oprávněný (věřitel dlužníka) na základě úkojného práva na poddlužníku vymahatelnou pohledávku povinného (dlužníka), přičemž výkon rozhodnutí, kterým vymáhaná pohledávka byla přikázána oprávněnému, byl pravomocně zastaven, soud výkon rozhodnutí zastaví (§ 268 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.).

54. Literatura se dále shoduje v tom, že pravomocným zamítnutím poddlužnické žaloby oprávněného (věřitele dlužníka) je věc závazně rozřešena i pro povinného (dlužníka), a že se tedy právní moc rozsudku vztahuje i na povinného. Srov. k tomu shodně Rubeš, str. 449, Fiala, str. 86, Handl, str. 433, i Tripes, str. 222-223. Proto občanský soudní řád oprávněnému (věřiteli dlužníka) v § 315 odst. 2 o. s. ř. také ukládá vůči povinnému (dlužníku), povinnost opovědět spor (tzv. *litis denunciace*), přičemž povinný se řízení o poddlužnické žalobě může účastnit jen jako vedlejší účastník). Srov. k tomu opět shodně Štajgr, str. 390, Rubeš, str. 449, Fiala, str. 86, Handl, str. 433, Češka, str. 335, Tripes, str. 222-223, Drápal, Kurka, str. 459, Drápal, Bureš, str. 2407, i Jirsa, komentář k § 315 o. s. ř. Obecněji k závaznosti soudního rozhodnutí vzešlého ze sporu, jehož se podle procesního práva (v souladu s ním) účastní někdo, kdo není účasten na hmotněprávním poměru pro osobu, která je nositelem hmotného práva, leč sporu se sama neúčastní, srov. již Hora, V.: Československé civilní právo procesní, díl II., vydání první (nákladem vlastním), Praha 1922, str. 6 a násl. A nověji např. též např. Coufalík, P.: Procesní legitimace v civilním sporném řízení. Vydání první. Praha, C. H. Beck, 2019, str. 43 a násl. Ostatně, v témže duchu [ve prospěch závaznosti pravomocného rozsudku vydaného v řízení o poddlužnické žalobě oprávněného (věřitele dlužníka) pro povinného (dlužníka), který se sporu neúčastnil] se v poměrech § 315 o. s. ř. vyslovil již i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. [27 Cdo 592/2022](#) (srov. odstavce [24] a [25] odůvodnění tamtéž).

55. Na základě výše popsaných výstupů literatury a judikatury k poddlužnické žalobě podle § 315 o. s. ř. Nejvyšší soud shodně s touto částí literatury, která se k onomu institutu vyjadřovala pro poměry občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2001, především uzavírá, že v těch případech, v nichž povinný (dlužník) v době přikázání jiné peněžité pohledávky oprávněnému vede se svým dlužníkem (poddlužníkem) spor o zaplacení pohledávky, nebo na základě již získaného exekučního titulu vymáhá vůči svému dlužníku (poddlužníku) pohledávku ve vykonávacím řízení nebo v exekučním řízení, je (pravomocné) usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním jiné peněžité pohledávky nebo (pravomocný) exekuční příkaz k provedení exekuce příkázáním jiné peněžité pohledávky právní skutečností, s níž právní předpisy spojují přechod práva účastníka řízení (dlužníka jako žalobce nebo dlužníka jako oprávněného) na dlužníka věřitele (oprávněného) [§ 107a odst. 1 o. s. ř. § 36 odst. 5 exekučního řádu].

56. Jestliže na základě pravomocného rozhodnutí o přikázání jiné peněžité pohledávky může oprávněný (věřitel dlužníka) vstoupit do zahájeného sporu na základě návrhu povinného (dlužníka coby žalobce) podle § 107a odst. 1 o. s. ř., nebo jestliže může vstoupit do probíhajícího vykonávacího řízení nebo exekučního řízení na základě návrhu povinného (dlužníka coby oprávněného) podle § 107a odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 254 odst. 1 o. s. ř., respektive podle § 36 odst. 5 exekučního řádu, pak při navrácení procesní legitimace k dalšímu vedení sporu, výkonu rozhodnutí nebo exekuce zpět dlužníku (povinnému) [typově po zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, kterou oprávněný vůči němu vedl], aniž poddlužník uspokojil oprávněného z přikázané pohledávky, může dlužník vstoupit do těchto řízení zpět (jako žalobce nebo jako oprávněný) na základě návrhu oprávněného podle § 107a o. s. ř., respektive podle § 36 odst. 5 exekučního řádu. To je ostatně postup, který předjímá starší literatura (literatura bez vazby na § 107a o. s. ř. respektive na 36 odst. 5 exekučního řádu); srov. opět díla Rubeš, str. 450, Handl, str. 434, Fiala, str. 87 a Tripes, str. 223, jak jsou citována v odstavci 52. shora. Rozumné důvody pro jiný závěr Nejvyšší soud nenalézá.

č. 85

57. Tam, kde oprávněný po pravomocném přikázání jiné peněžité pohledávky využije (v souladu s dikcí § 315 odst. 1 o. s. ř. v aktuálním znění) exekuční titul dříve získaný povinným (dlužníkem) a (v situaci, kdy tak dříve neučinil dlužník) sám podle tohoto exekučního titulu podá návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuční návrh, pak poté, co se procesní legitimace navrátí dlužníku (povinnému) [typově po zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, kterou oprávněný vůči němu vedl], aniž poddlužník uspokojil oprávněného z přikázané pohledávky, nenalézá Nejvyšší soud (v témže duchu) oporu pro závěr, že by se takový exekuční titul (z něž byl původně oprávněn dlužník) měl stát neúčinným (podle § 268 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.). Také v tomto případě má (má mít) dlužník možnost vstoupit do vykonávacího řízení nebo do exekučního řízení vedeného oprávněným vůči poddlužníku na základě návrhu oprávněného podle § 107a odst. 1 o. s. ř., ve spojení s § 254 odst. 1 o. s. ř., respektive podle § 36 odst. 5 exekučního řádu.

58. Podle přesvědčení Nejvyššího soudu pak jiné (než v odstavcích 56. a 57. shora popsané) řešení nemůže mít ani situace, kdy oprávněný na základě pravomocného rozhodnutí o přikázání jiné peněžité pohledávky vstoupil do zahájeného sporu vůči poddlužníku na základě návrhu povinného (dlužníka coby žalobce) podle § 107a odst. 1 o. s. ř. a dokončil jej tak, že získal exekuční titul na sebe, načež (případně) podle tohoto exekučního titulu vedl (stále v rámci „provádění“ výkonu rozhodnutí nebo exekuce přikázáním jiné peněžité pohledávky vůči dlužníku coby povinnému) výkon rozhodnutí nebo exekuce proti poddlužníku. Poté, co se procesní legitimace navrátí dlužníku (povinnému) [typově po zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, kterou oprávněný vůči němu vedl], aniž poddlužník uspokojil oprávněného z přikázané pohledávky, má (má mít) dlužník možnost vstoupit do vykonávacího řízení nebo do exekučního řízení vedeného oprávněným vůči poddlužníku na základě exekučního titulu získaného oprávněným (věřitelem dlužníka) dokončením nalézacího řízení vůči poddlužníku na základě návrhu oprávněného podle § 107a odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 254 odst. 1 o. s. ř., respektive podle § 36 odst. 5 exekučního řádu. Jestliže se procesní legitimace navrátí dlužníku (povinnému) v době, kdy oprávněný dokončil spor původně zahájený dlužníkem tak, že získal vůči poddlužníku exekuční titul na sebe, avšak předtím, než podle tohoto exekučního titulu zahájil vůči poddlužníku vykonávací řízení nebo exekuční řízení, pak dlužník může podle takového exekučního titulu (jako oprávněný z něj) vůči poddlužníku sám navrhnout výkon rozhodnutí nebo exekuci. Listinou osvědčující přechod

práva z rozhodnutí získaného oprávněným na dlužníka (§ 256 o. s. ř., § 36 exekučního řádu) bude zpravidla usnesení o zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, kterou oprávněný vedl vůči dlužníku (jako povinnému). V porovnání se situacemi rozebranými v odstavcích 56. a 57. shora dochází v případech popsaných v tomto odstavci k navrácení procesní legitimace jen v jiném (pozdějším) stadiu vymáhání pohledávky dlužníka za poddlužníkem.

59. Zbývá vyřešit, zda postup popsaný výše při navrácení procesní legitimace k vymáhání přikázané pohledávky dlužníku by měl být metodologicky jiný, jestliže v době přikázání jiné peněžitě pohledávky oprávněnému dlužník (povinný) ještě nevedl s poddlužníkem žádný spor o úhradu přikázané pohledávky, takže (poddlužnickou) žalobu podal jako žalobce (poprvé) až oprávněný. Opírá-li se i v tomto případě (procesní) legitimace oprávněného k vymáhání pohledávky v nalézacím řízení o pravomocné usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí přikázáním jiné peněžitě pohledávky, nebo o pravomocný exekuční příkaz k provedení exekuce přikázáním jiné peněžitě pohledávky, a lze-li takovou skutečnost mít (v řízeních vůči poddlužníku dříve zahájených dlužníkem) za právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují přechod práva účastníka řízení (dlužníka) na dlužníkovu věřitele (oprávněného) [§ 107a odst. 1 o. s. ř.], pak může založit (založí) přechod práva účastníka řízení (oprávněného jako žalobce z poddlužnické žaloby) na dlužníka (povinného) i právní skutečnost, která onu procesní legitimaci oprávněného (coby žalobce z poddlužnické žaloby) ukončí (§ 107a odst. 1 o. s. ř.). Typově bude takovou právní skutečností usnesení o zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, kterou oprávněný (věřitel dlužníka) vedl vůči dlužníku (jako povinnému).

60. I do řízení o poddlužnické žalobě podané oprávněným coby žalobcem tudíž po navrácení procesní legitimace k vymáhání přikázané pohledávky může dlužník vstoupit (jako nový žalobce místo oprávněného) postupem podle § 107a o. s. ř. na základě návrhu oprávněného (coby dosavadního žalobce). Odtud dále plyne, že navrátí-li se procesní legitimace dlužníku (povinnému) v době, kdy oprávněný dokončil spor, který sám zahájil, tak, že získal vůči poddlužníku exekuční titul na sebe, avšak předtím, než podle tohoto exekučního titulu zahájil vůči poddlužníku vykonávací řízení nebo exekuční řízení, pak dlužník může podle takového exekučního titulu (jako oprávněný z něj) vůči poddlužníku sám navrhnout výkon rozhodnutí nebo exekuci. Listinou osvědčující přechod práva z rozhodnutí získaného oprávněným na dlužníka (§ 256 o. s. ř., § 36 exekučního řádu) typově bude usnesení o zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, kterou oprávněný (věřitel dlužníka) vedl vůči dlužníku (jako povinnému). Navrátí-li se procesní legitimace dlužníku (povinnému) v době, kdy oprávněný dokončil spor který sám zahájil, tak, že získal vůči poddlužníku exekuční titul na sebe a kdy již podle takového exekučního titulu vede výkon rozhodnutí nebo exekuci na majetek poddlužníka (coby povinného) má (má mít) dlužník možnost vstoupit do vykonávacího řízení nebo do exekučního řízení vedeného oprávněným vůči poddlužníku na základě exekučního titulu získaného oprávněným (věřitelem dlužníka) v nalézacím řízení (které sám zahájil) vůči poddlužníku na základě návrhu oprávněného podle § 107a odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 254 odst. 1 o. s. ř., respektive podle § 36 odst. 5 exekučního řádu.

61. Teprve tehdy, jestliže oprávněný (věřitel dlužníka) po navrácení procesní legitimace dlužníku (povinnému) nepodá (jako dosavadní žalobce) v probíhajícím sporu vůči poddlužníku návrh podle § 107a o. s. ř. ač tuto možnost měl, soud žalobu zamítne proto, že nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují přechod práva [z oprávněného zpět na dlužníka (povinného)]. Obdobně platí, že nepodá-li oprávněný (věřitel dlužníka) po navrácení procesní

legitimace dlužníku (povinnému) jako dosavadní oprávněný ve vykonávacím řízení nebo v exekučním řízení vedeném vůči poddlužníku (coby povinnému) návrh podle § 107a o. s. ř., respektive podle § 36 odst. 5 exekučního řádu, ač tuto možnost měl, soud zastaví výkon rozhodnutí nebo exekuci (podle § 268 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.) proto, že nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují přechod práva z exekučního titulu [z oprávněného zpět na dlužníka (povinného)].

62. Výše rozvedené závěry ke vlivu insolvenčního řízení na exekuční řízení a k poddlužnické žalobě se do poměrů dané věci promítají následovně:

63. Rozhodnutí o úpadku dlužníka spojené s prohlášením konkursu na majetek dlužníka (jehož účinky nastaly 9. 4. 2020) je právní skutečností, se kterou zákon spojuje ztrátu procesní legitimace celního úřadu (jako oprávněného) k vymáhání pohledávky dlužníka (jako povinného) za jeho dlužníkem (společností F coby poddlužníkem) přikázané celnímu úřadu pravomocným exekučním příkazem ze dne 26. 9. 2003, vydaným podle § 73 odst. 6 písm. a/ zákona o správě daní a poplatků a přechod této legitimace na insolvenčního správce dlužníka (oprávněného v této věci) coby osoby s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě dlužníka (§ 229 odst. 3 písm. c/, § 245 odst. 1, § 246 odst. 1 insolvenčního zákona).

64. Na základě exekučního titulu (pravomocného a vykonatelného rozsudku obvodního soudu ze dne 15. 3. 2010), který oprávněný získal vůči poddlužníku při provádění exekuce (vůči dlužníku) přikázáním pohledávky na základě jím podané poddlužnické žaloby, byl insolvenční správce dlužníka ve spojení s usnesením o prohlášení konkursu na majetek dlužníka oprávněn sám navrhnout (jako oprávněný) exekuci na majetek poddlužníka (coby povinného) [§ 267 odst. 2 insolvenčního zákona]. Listinou vydanou státním orgánem, která ve smyslu § 36 odst. 3 a 4 exekučního řádu dokládá, že na oprávněného (insolvenčního správce dlužníka) přešlo právo z exekučního titulu (z pravomocného a vykonatelného rozsudku obvodního soudu ze dne 15. 3. 2010), je usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Exekuční titul (pravomocný a vykonatelný rozsudek obvodního soudu ze dne 15. 3. 2010), se nestal (nestane) neúčinným jen proto, že případně došlo (dojde) k zastavení exekuce vedené celním úřadem (jako oprávněným) proti dlužníku (jako povinnému), nebo proto, že případně došlo (dojde) k zastavení exekuce vedené podle onoho exekučního titulu celním úřadem (jako oprávněným) proti poddlužníku (jako povinnému).

65. Důvod zastavit exekuční řízení zahájené exekučním návrhem insolvenčního správce dlužníka (nebo exekuční návrh zamítnout) jen proto, že exekuční titul byl vydán ve prospěch celního úřadu, tedy dán nebyl a právní posouzení věci odvolacím soudem správné není.

66. Ostatně, napadené rozhodnutí neobstojí (není správné) ani v rovině své vlastní argumentace. To, že zde není exekuční titul (nebo že exekuční titul svědčí jiné osobě než té, která jako oprávněný podala exekuční návrh, aniž bylo prokázáno, že na ni přešla povinnost nebo bylo převedeno právo z exekučního titulu), je důvodem k zamítnutí exekučního návrhu, nikoli důvodem k zastavení exekučního řízení. Odvolací soud nadto v napadeném rozhodnutí uvádí (srov. reprodukci jeho odůvodnění v odstavci 15. shora a odstavec 12. odůvodnění napadeného rozhodnutí), že exekuční soud správně uložil soudnímu exekutorovi, aby „zastavil“ exekuční řízení. Z pokynu exekučního soudu se nicméně podává (srov. odstavec 2. odůvodnění shora), že exekuční soud soudnímu exekutorovi neuložil, aby exekuční řízení

„zastavil“, nýbrž, aby exekuční návrh „zamítl“. Soudní exekutor se tímto pokynem (byť i tak nesprávným) neřídil, což odvolací soud přehlédl.

67. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudního exekutora, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

68. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudního exekutora, exekuční soud i odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 věta první za středníkem a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 86

Nemovitou věc nelze uložit do soudní úschovy ani podle § 81a trestního řádu za užití § 80 odst. 1 věty třetí trestního řádu.

Úschova

§ 298 odst. 1 z. ř. s., § 300 z. ř. s., § 80 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., § 81a zákona č. 141/1961 Sb.

č. 86

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2023, sp. zn. [29 Cdo 2018/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.CDO.2018.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání příjemců proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 3. 3. 2022, sp. zn. 24 Co 72/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 2. 8. 2021, sp. zn. 45 T 9/2019 (dále též jen „rozhodnutí trestního soudu“), byly dle § 81a za užití § 80 odst. 1 věty třetí zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), do úschovy soudu složeny mimo jiné nemovité věci – pozemek parc. č. 1, pozemek parc. č. 2 a parc. č. 3, všechny zapsané na listu vlastnictví č. 4 pro katastrální území K. (dále též jen „nemovitosti“). Šlo o nemovitosti, které byly zajištěny v rámci trestního řízení, přičemž Městský soud v Praze dospěl k závěru, že není dán důvod pro zrušení tohoto zajištění, neboť není zřejmé, komu by nemovitosti měly být vráceny. Stížnost zúčastněných osob (mezi nimi i Z. Č.) proti usnesení Městského soudu v Praze zamítl Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 19. 10. 2021, sp. zn. 8 To 90/2021.

2. První příjemce (Z. Č.) požádal o vydání nemovitostí s tvrzením, že je jejich vlastníkem na základě pravomocných soudních rozhodnutí.

3. Usnesením ze dne 17. 1. 2022, č. j. 20 Sd 8/2021-28, Okresní soud v Kolíně zamítl návrh prvního příjemce na vydání předmětu úschovy.

4. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nebyly splněny podmínky pro vydání úschovy stanovené v § 298 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“), neboť s tím nesouhlasil druhý příjemce (Česká republika – Státní pozemkový úřad). Druhý příjemce na odůvodnění nesouhlasu uváděl, že uplatnil své vlastnické právo k nemovitostem žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 5.

5. K odvolání prvního příjemce Krajský soud v Praze v záhlaví označeným usnesením zrušil usnesení soudu prvního stupně a řízení ve věci úschovy zastavil (první výrok). Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

6. Odvolací soud – cituje § 352 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), § 80 odst. 1 a § 81a trestního řádu – dovedil, že postup dle § 81a trestního řádu se vztahuje na všechny zajištěné věci, avšak jeho faktická aplikace přichází v úvahu zásadně jen u těch věcí, u kterých je možné jejich vydání jiné osobě, než které byly zajištěny, a takové vydání lze prakticky zajistit. Pokud byla některá z věcí zajištěna a nepřichází v úvahu její vydání jiné osobě, postačí zrušit zajištění a není třeba rozhodovat o vrácení věci, neboť dispoziční právo k takové věci se v plném rozsahu obnoví již v návaznosti na rozhodnutí o zrušení zajištění. Je-li pak předmětem zajištění v rámci trestního řízení nemovitost, z povahy věci a charakteru rozhodnutí podle § 80 odst. 1 trestního řádu vyplývá, že nejde o věc, která by mohla být podle tohoto ustanovení vydána jiné osobě, než ve prospěch které svědčí vlastnické právo evidované v katastru nemovitostí.

7. S odkazem na nálezný Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. [I. ÚS 2307/13](#), pak uvedl, že rozhodnutí podle § 80 odst. 1 trestního řádu nemá z hlediska věcného a závazkového práva žádný konstitutivní či deklaratorní účinek, neboť orgán činný v trestním řízení nemůže rozhodnout o vlastnictví „toho kterého předmětu“. Uzavřel proto, že aplikace § 80 trestního řádu na vydání zajištěné nemovitosti zásadně není možná. Současně podotkl, že mělo-li dojít ke vzniku úschovy na základě rozhodnutí trestního soudu v souvislosti s trestním řízením, pak jde o úschovu ve smyslu § 352 o. s. ř. Aby úschova pak skutečně vznikla, musí jít o věc, která může být do úschovy přijata dle § 352 o. s. ř. Z tohoto ustanovení však vyplývá, že do úschovy nemohou být složeny nemovitosti (pouze peníze, listiny a jiné movité věci). Odvolací soud proto konstatoval, že rozhodnutí trestního soudu podle § 80 trestního řádu o složení věci do úschovy soudu v případě, že nejde o věc citovanou v § 352 o. s. ř., nevyvolává účinky.

8. Jestliže v dané věci rozhodnutí trestního soudu nevyvolalo účinky složení věci do úschovy soudu, pak nebyly dány ani žádné zákonné podmínky pro to, aby úschovní řízení v této věci mohlo u soudu probíhat. Soud prvního stupně tedy neměl o návrhu na vydání předmětu úschovy vůbec rozhodovat; namísto bylo zastavení takového řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř.

9. Odvolací soud proto podle § 221 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podali dovolání první i druhý příjemce. Přípustnost dovolání oba dovolatelé vymezují ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Namítají, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a shodně požadují, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

11. Podle prvního příjemce odvolací soud pochybil, když na danou věc neaplikoval § 81a trestního řádu. Současně první příjemce odkazuje na usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 8 To 90/2021, podle něhož lze i nemovitou věc v trestním řízení uložit do úschovy, a to aniž by byla splněna podmínka dle § 352 odst. 1 o. s. ř., neboť § 81a trestního řádu je *lex specialis* v poměru k § 352 odst. 1 o. s. ř.

12. Druhý příjemce namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu je nesprávné, neboť soud pominul § 81a trestního řádu. Míní, že s ohledem na to, že pro uložení nemovitostí do úschovy v rámci trestního řízení existuje zákonná úprava (právě § 81a trestního řádu), je vyloučeno, aby rozhodnutí soudu v souladu se zákonem nevyvolalo žádné právní účinky. Kdyby byl správný závěr odvolacího soudu, že nejde o věc vyjmenovanou v § 352 o. s. ř., a současně by platilo, že jde o věc, kterou nelze ani vydat jejímu vlastníku ve smyslu § 80 trestního řádu, pak by § 81a trestního řádu byl obsolentním a v rámci trestního řízení by neexistoval institut, pomocí kterého by mohly být vlastníkům vráceny nemovité věci, které byly v rámci trestního řízení zajištěny. Namítá proto rovněž, že je nutné § 81a a § 80 trestního řádu vykládat jako speciální úpravu k § 352 o. s. ř. Ačkoliv v uvedeném ustanovení občanského soudního řádu nejsou výslovně uvedeny nemovité věci jakožto věci, které soud přijímá do úschovy, může soud do úschovy přijmout i nemovité věci, pokud trestní soud tyto do úschovy přijal dle § 80 trestního řádu. Civilní soud by pak o těchto věcech měl vést úschovní řízení, stejně tak jako by jej vedl ohledně jakýchkoliv jiných věcí vzatých do úschovy.

13. Zároveň druhý příjemce zpochybňuje příslušnost odkazu odvolacího soudu na nález Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2307/13](#), neboť v dané věci nejde o přezkum rozhodnutí trestního soudu o vydání zajištěné věci dle § 80 trestního řádu (jako tomu bylo ve věci posuzované Ústavním soudem), nýbrž o vydání věci z úschovy, k čemuž je příslušný soud v občanskoprávním řízení, který již nerozhoduje podle § 80 trestního řádu (ale podle ustanovení upravujících úschovní řízení).

III.

Přípustnost dovolání

14. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

15. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustnými podle § 237 o. s. ř. pro řešení v nich předestřených otázek, jimiž se dosud nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají.

17. Nejvyšší soud se proto dále zabýval – v hranicích právních otázek vymezených dovoláními – správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení trestního řádu, občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních:

Podle § 80 odst. 1 trestního řádu není-li věc, která byla vydána nebo odňata, k dalšímu řízení už třeba a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabrání, vrátí se tomu,

kdo ji vydal nebo komu byla odňata. Jestliže na ni uplatňuje právo osoba jiná, vydá se tomu, o jehož právu na věc není pochyb. Při pochybnostech se věc uloží do úschovy a osoba, která si na věc činí nárok, se upozorní, aby jej uplatnila v řízení ve věcech občanskoprávních. Pokud osoba, která má na věc právo, ji přes opakovanou výzvu nepřevzme, bude věc prodána a částka za ni stržená bude uložena do úschovy soudu; věc bezcenná se zničí.

Podle § 81a trestního řádu na postup při vrácení nemovitých věcí a nehmotných věcí, které byly zajištěny podle § 79a a při dalším nakládání s nimi, jakož i na postup při vrácení náhradní hodnoty, která byla zajištěna podle § 79g, a při dalším nakládání s ní, se přiměřeně užijí § 80 a 81.

Podle § 352 o. s. ř. soud přijímá do úschovy peníze, listiny a jiné movité věci v souvislosti s trestním nebo jiným soudním řízením. U soudu se rovněž skládají peníze a jiné hodnoty náležející osobám, u kterých soud dohlíží na správu majetku, zálohy, jistoty a jiné platby, které bezprostředně souvisí se soudním řízením (odstavec 1). O přijetí do úschovy a o složení peněz a jiných hodnot, zálohy, jistoty nebo jiných plateb podle odstavce 1 vydá soud tomu, kdo hodnoty skládá, potvrzení (odstavec 2).

Podle § 290 z. ř. s. u soudu lze složit do úschovy peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově za účelem splnění závazku.

Podle § 298 odst. 1 z. ř. s. předmět úschovy vydá soud příjemci na jeho žádost. Jestliže ke složení došlo proto, že někdo jiný než příjemce uplatňuje právo na vydání předmětu úschovy nebo že někdo jiný, jehož souhlasu je třeba, nesouhlasí s vydáním předmětu úschovy příjemci, je k vydání předmětu úschovy zapotřebí souhlasu všech účastníků a osoby, pro jejíž nesouhlas s plněním došlo ke složení do úschovy. Souhlasu složitele je však třeba jen tehdy, bylo-li plnění složeno pro neznámého věřitele.

Podle § 300 z. ř. s. přijímá-li soud do úschovy věci v případech stanovených jinými právními předpisy, řídí se ustanoveními příslušného právního předpisu, a není-li jich, ustanoveními § 289 až 302, a to přiměřeně podle povahy úschovy a jejího účelu.

20. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského soudního řádu, zákona o zvláštních řízení soudních i § 81a trestního řádu již v době vydání rozhodnutí trestního soudu o složení nemovitostí do úschovy a později nedoznala změn. Ustanovení § 80 trestního řádu v citované podobě, pro věc rozhodné (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. [2 Tzn 63/95](#), uveřejněné pod číslem 2/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), platilo v době rozhodnutí trestního soudu a později bylo novelizováno zákonem č. 422/2022 Sb. s účinností od 1. 1. 2023 tak, že do ustanovení byla vložena věta: „Byla-li věc v mezidobí prodána, s částkou za ni strženou se naloží obdobně podle věty první až třetí.“

21. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

22. Nejprve je třeba uvést, že již v rozsudku ze dne 27. 8. 2019, sp. zn. [21 Cdo 3697/2018](#), Nejvyšší soud vysvětlil, že rozhodl-li orgán činný v trestním řízení podle § 80 odst. 1 věty třetí

trestního řádu (popřípadě podle § 81a za užití § 80 odst. 1 věty třetí trestního řádu) o tom, že věc, která mu byla podle § 78 trestního řádu vydána nebo kterou podle § 79 trestního řádu odňal (anebo věc, která byla zajištěna podle § 79a trestního řádu), se ukládá do úschovy, neboť je tu pochybnost, zda má být vrácena tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata (anebo tomu, jehož věc byla zajištěna), nebo zda je třeba ji odevzdat jiné osobě, která na ni uplatnila v průběhu trestního řízení právo, jde o soudní úschovu podle § 300 z. ř. s. Po právní moci usnesení o uložení věci do úschovy, vydaného podle § 80 odst. 1 věty třetí trestního řádu (popřípadě podle § 81a za užití § 80 odst. 1 věty třetí trestního řádu), tedy postupuje soud v občanském soudním řízení o úschově této věci přiměřeně podle § 289 až 302 z. ř. s. K tomu srov. (ve vztahu k obdobné předchozí právní úpravě řízení o úschovách v ustanoveních § 185a až 185h o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013) i stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. [Cpjn 203/2005](#), které bylo uveřejněno pod číslem 24/2007 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

č. 86

23. Nejvyšší soud tedy především uzavírá, že v daném případě odvolací soud věc posuzoval nesprávně dle § 352 o. s. ř., tedy dle nesprávného právního předpisu. Úschova v předmětné věci je totiž zvláštním případem úschovy dle § 300 z. ř. s., nikoli jinou činností soudu podle § 352 o. s. ř. V dané věci tak jde o úschovní řízení, v němž se přiměřeně postupuje podle § 289 až § 302 z. ř. s. (srov. § 300 z. ř. s.). Nerozhoduje se však o přijetí věci do úschovy (§ 291 z. ř. s. se neuplatní), neboť věc již byla zajištěna v trestním řízení a o jejím uložení do úschovy rozhodl orgán činný v trestním řízení.

24. Tento zvláštní případ úschovy (úschovního řízení) je právním prostředkem, jehož prostřednictvím se odstraňují pochybnosti o tom, která z dotčených osob (jež uplatňovaly v trestním řízení svá práva k věci) má k věci vlastnické nebo jiné právo a které z nich tedy má být z titulu tohoto práva uschovaná věc vydána. K tomu srov. Sedlák, V. a Novotná, A. In: Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. Zvláštní řízení soudní – 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023 (komentář k § 300).

25. V případě, kdy o právu k věci existují pochybnosti, nemůže dojít k vydání věci, neboť orgány činné v trestním řízení jsou povinny postupovat podle § 80 odst. 1 věty třetí trestního řádu a uložit věc do soudní úschovy. Z hlediska tohoto postupu orgánů činných v trestním řízení je pak podstatné, že jejich rozhodnutí nebrání tomu, aby se oprávněná osoba domáhala případného vydání věci podle občanskoprávních předpisů (k tomu srov. zejména nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 10. 1998, sp. zn. [IV. ÚS 325/98](#), či ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. [I. ÚS 178/01](#)).

26. V poměrech projednávané věci je však třeba posoudit, zda může soud na základě rozhodnutí vydaného v trestním řízení vést úschovní řízení (též) o nemovité věci.

27. Již ve zmíněném nálezu sp. zn. [IV. ÚS 325/98](#) Ústavní soud dovodil, že smyslem postupu podle § 80 trestního řádu, tedy rozhodnutí o uložení v trestním řízení zajištěné věci do úschovy, je především zabránit tomu, aby s věcí bylo až do objasnění práva na ni disponováno, neboť právě tato dispozice s věcí by mohla vést k již neodčinitelným důsledkům. K tomu srov. i nález Ústavního soudu ze dne 16. 4. 1999, sp. zn. [IV. ÚS 66/99](#).

28. K tomu Nejvyšší soud zdůrazňuje, že § 81a trestního řádu se dovolává pouze přiměřené použitelnosti § 80 trestního řádu. Je tedy třeba vždy posuzovat, zda u konkrétní věci je účelné

její složení do úschovy, příp. zda ke splnění účelu § 80 trestního řádu nebude postačovat přijmout jiná opatření.

29. Z odborné literatury se podává, že použití § 81a trestního řádu přichází v úvahu jen u těch věcí, u kterých připadá v úvahu jejich vydání jiné osobě, než které byly zajištěny, a takové vydání lze prakticky zajistit. Pokud byla některá z věcí zajištěna podle § 79a trestního řádu a nepřichází v úvahu její vydání jiné osobě, postačí zrušit zajištění a není třeba rozhodovat o vrácení věci, neboť dispoziční právo osoby k takové věci se v plném rozsahu obnoví již v návaznosti na rozhodnutí o zrušení zajištění a případný výmaz zápisu zajištění v příslušné evidenci. K tomu srov. Šámal, P., Zezulová, J., Růžička, M. § 81a Vrácení nemovitosti a jiné majetkové hodnoty a další nakládání s ní. In: Gřivna, T., Šámal, P., Válková, H. a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 472.

30. L. Trešlová pak obdobně uvádí, že i přesto, že se § 81a trestního řádu vztahuje na všechny věci zajištěné podle § 79a-79f, jeho aplikace přichází v úvahu v zásadě jen u těch věcí, u kterých připadá v úvahu jejich vydání jiné osobě, než které byly zajištěny, a takové vydání lze prakticky zajistit. Pokud byla některá z věcí zajištěna podle § 79a-79f a nepřichází v úvahu její vydání jiné osobě, postačí zrušit zajištění a není třeba rozhodovat o vrácení věci, neboť dispoziční právo osoby k takové věci se v plném rozsahu obnoví již v návaznosti na rozhodnutí o zrušení zajištění a případný výmaz zápisu zajištění v příslušné evidenci. Rovněž konstatuje, že i v případě složení věci do soudní úschovy je třeba právně ukončit režim zajištění věcí, nepostačí jen složit věc do soudní úschovy, ale je žádoucí rozhodnout i o zrušení zajištění. Orgán činný v trestním řízení tak nejprve vydá rozhodnutí o složení věci do úschovy a teprve po jeho právní moci rozhodne o zrušení zajištění (srov. Trešlová, L. § 81a Vrácení a jiné nakládání s nemovitostí a nehmotnou věcí. In: Draštík, A., Fenyk, J. aj. Trestní řád: Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017).

31. M. Mičkal pak výslovně uvádí, že podle § 80 trestního řádu nelze postupovat, pokud jde o nemovitou věc, neboť právě u nemovité věci je úschova z povahy věci vyloučena (srov. Mičkal, M. K vydání zajištěné nemovité věci poškozenému. Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer, 2021, č. 4, str. 9).

32. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že pro zodpovězení dovoláním otevřených otázek je nejpodstatnější zjištění účelu, pro který trestní řád stanoví, že se zajištěná věc má složit do úschovy.

33. Obecně platí, že není-li zajištěné věci potřeba pro další průběh trestního řízení a nepřichází v úvahu její propadnutí nebo zabrání, měla by věc být vrácena (tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata) nebo vydána osobě, o jejímž právu na věc není pochyb. Tyto způsoby nakládání se zajištěnou věcí se uplatní především u movitých věcí a peněz. U nemovitých věcí zpravidla postačí zrušit zajištění, čímž se obnoví možnost nakládání s věcí pro jejího vlastníka. Třetí způsob, jak naložit se zajištěnou věcí, který upravuje § 80 odst. 1 trestního řádu, tedy její uložení do úschovy, se rovněž bez dalšího uplatní pro movité věci a peníze. Jsou-li zde pochybnosti, které z více osob, jež si činí nárok k zajištěné věci, má být věc vydána, zabrání soudní úschova tomu, aby s touto věcí do doby, než se vyjasní, komu věc náleží, bylo naloženo způsobem, který by její následné vydání oprávněné osobě znemožnil či ztížil.

34. Při úvaze o přiměřené aplikovatelnosti § 80 odst. 1 věty třetí trestního řádu na nemovité věci, které byly zajištěny v průběhu trestního řízení, je tedy nutno položit si otázku, zda výše specifikovanému účelu (tj. zabránění možnému nakládání s věcí neoprávněnou osobou) odpovídá povaha úschovního řízení vedeného podle zákona o zvláštních řízeních soudních. Nejvyšší soud přitom ve shodě s odvolacím soudem nepochybuje o tom, že úschova nemovité věci nenaplnuje účel, který je uložení věci do úschovy u soudu (u jiných věcí) sledován. Jestliže mají orgány činné v trestním řízení za to, že je třeba zabránit dispozicím s nemovitostí, pak k tomuto účelu slouží institut zajištění. V případě, že již tohoto omezení není pro účely trestního řízení zapotřebí, postačí, když orgán činný v trestním řízení zajištění zruší. O samotném vydání zajištěné nemovitosti pak ve většině případů nebude nutné vůbec rozhodovat, neboť dispoziční právo k nemovité věci se v plném rozsahu obnoví ve prospěch osoby zapsané ve veřejném seznamu již v návaznosti na rozhodnutí o zrušení zajištění. Samotná úschova nemovité věci (pokud by Nejvyšší soud dovodil, že je přípustná) by pak osobě zapsané v katastru nemovitostí jako její vlastníka stejně nebránila v nakládání s nemovitostí. Katastrální předpisy totiž ani nepředpokládají, že by o nemovité věci mohlo být vedeno úschovní řízení a že by toto řízení jakkoliv omezovalo oprávněnou osobu v dispozici s nemovitostí.

35. Za předpokladu, že k dané nemovitosti uplatňuje právo další osoba, odlišná od vlastníka zapsaného ve veřejném seznamu, trestní soud nemůže rozhodovat o vlastnictví k věci (srov. opět nález Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2307/13](#)), a nemůže tedy věc vrátit osobě jiné než té, které svědčí zápis v katastru nemovitostí. Dospěje-li k závěru, že je možné (či nutné) i za této situace zajištění předmětné nemovitosti zrušit, učiní tak (aniž by rozhodoval o uložení nemovitosti do úschovy). Třetí osoba uplatňující svá práva k téže nemovité věci má i přesto dostatečné prostředky, jak se domoci omezení dispozic s nemovitostí [a to např. v podobě poznámky spornosti zápisu, k tomu srov. § 985 a § 986 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a § 24 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrálního zákona)]. Především pak této osobě zůstává zachována možnost domáhat se svého vlastnického práva v občanskoprávním řízení (typicky v řízení o určení vlastnického práva), ve kterém budou sporné právní poměry definitivně vyřešeny.

36. Závěr odvolacího soudu, že ohledně předmětných nemovitostí nemůže probíhat úschovní řízení a že byl dán důvod pro zastavení řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř., tak Nejvyšší soud považuje v konečném důsledku za správný.

37. Jelikož se dovolatelům prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř. zamítl.

č. 87

Dobu jednoho roku uvedenou v § 59 odst. 2 o. z., v rámci níž je soud povinen rozhodnout o prodloužení doby omezení svéprávnosti tak, aby mezitím nepominuly právní účinky původního rozsudku, je třeba odvíjet od následujícího dne po uplynutí vymezené doby maximálně tří (pěti) let, na kterou byla omezena svéprávnost dotčené osoby podle původního rozsudku.

Omezení svéprávnosti (o. z.) [Svéprávnost (o. z.)], Právní moc rozhodnutí

§ 55 o. z., § 59 o. z., § 159 o. s. ř., § 159a o. s. ř.

č. 87

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2023, sp. zn. [24 Cdo 2160/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:24.CDO.2160.2023.1

Nejvyšší soud změnil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 19. 10. 2022, sp. zn. 19 Co 104/2022, tak, že rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 4. 2022, sp. zn. 25 P 85/2018, ruší a řízení se zastavuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 25. 4. 2022 č. j. 25 P 85/2018-296 „prodloužil trvání omezení svéprávnosti posuzované o další tři roky“, opatrovníkem posuzované jmenoval statutární město Brno a rozhodl o nákladech řízení. Na základě výsledků provedeného dokazování (zejména lékařských zpráv MUDr. P. K., z nichž je patrné, že nepříznivý duševní stav posuzované „zůstává od roku 2018 prakticky neměnný“) dospěl soud prvního stupně k závěru, že je namístě prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzované, které bylo (na dobu tří let) vysloveno rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 26. 7. 2018 č. j. 25 Nc 901/2015-194 tak, že posuzovaná není způsobilá nakládat s finančními prostředky a majetkovými hodnotami v částce nad 450 Kč s týdenním limitem maximálně 1 000 Kč, není způsobilá uzavírat smlouvy o poskytování sociálních služeb, smlouvy o ubytování a nájemní smlouvy, není způsobilá obstarávat si své záležitosti ve věcech sociálního zabezpečení, a konečně není způsobilá výkonu rodičovské odpovědnosti k nezletilé AAAAA s tím, že posuzované zůstává zachováno právo osobního styku s nezletilou. Podle názoru soudu prvního stupně by posuzované bez omezení svéprávnosti nadále hrozila v dotčených oblastech závažná újma.

2. K odvolání posuzované Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 19. 10. 2022 č. j. 19 Co 104/2022-323 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o tom, že prodloužení doby omezení ve svéprávnosti posuzované o další tři roky „je zcela v jejím zájmu“, neboť „posuzovaná nemá náhled na své zdravotní postižení (mentální retardaci), stejně jako na realie, které by jí v případě, že by se ocitla sama, čekaly“, a odvolací soud

„rozhodně nechce dopustit, aby posuzovaná skončila tzv. na ulici“. Námitku opatrovníka posuzované, že posuzovaná v době vydání tohoto rozsudku byla svéprávná, neboť odvolací soud nerozhodl o prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzované v jednoroční lhůtě podle ustanovení § 59 odst. 2 o. z., odvolací soud odmítl s odůvodněním, že „jeden rok je zapotřebí počítat od zahájení řízení o prodloužení omezení ve svéprávnosti, které se zahajuje usnesením soudu“ (tedy v daném případě ode dne 23. 10. 2021, kdy toto usnesení nabylo právní moci), přičemž podle jeho názoru „v den rozhodování odvolacího soudu (tedy dne 19. 10. 2022) roční lhůta od právní moci usnesení jdoucí neuběhla“. Podle mínění odvolacího soudu „bylo požadavku ust. § 59 odst. 2 o. z. učiněno zadost, neboť postačovalo a postačuje, že o prodloužení omezení svéprávnosti rozhodl z pohledu ust. § 59 odst. 2 o. z. včas soud prvního stupně, tím bylo vydáno ono rozhodnutí, které má zákon v označeném ustanovení na mysli“. Okolnost, že toto rozhodnutí napadla posuzovaná odvoláním, „nemá žádný vliv na to, že rozhodnutí vydáno bylo, a proto nenastaly účinky uplynutí jednoroční lhůty a omezení ve svéprávnosti a opatrovnictví posuzované tedy nepřetržité a nadále trvá“.

č. 87

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala posuzovaná dovolání. Namítala, že odvolací soud nesprávně vyložil ustanovení § 59 odst. 2 o. z., jestliže v daném případě za nové rozhodnutí, jímž mělo být do jednoho roku od zahájení tohoto řízení rozhodnuto o prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzované tak, aby nezanikly účinky předchozího rozhodnutí o omezení svéprávnosti, považoval nepravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně. S tímto názorem se dovolatelka neztotožňuje a má za to, že novým rozhodnutím ve smyslu ustanovení § 59 odst. 2 věty druhé o. z. je myšleno rozhodnutí pravomocné. Uvedené vyplývá z toho, že podané odvolání (proti rozhodnutí soudu prvního stupně) má v zásadě účinky suspenzivní, tedy rozhodnutí nenabývá právní moci, dokud o odvolání pravomocné nerozhodne odvolací soud. Protože řízení o podpůrných opatřeních a řízení ve věcech svéprávnosti (§ 31 až § 49 z. ř. s.) žádnou modifikaci účinků odvolání neobsahuje, pak za situace, kdy rozhodnutí soudu prvního stupně bylo posuzovanou napadeno odvoláním, nemělo vůči ní (v dané době) žádné účinky (nebylo pravomocné). Kromě toho se dovolatelka domnívá, že odvolací soud rovněž nesprávně právně posoudil den zahájení řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti, který podle jejího názoru je třeba vztáhnout ke dni vydání tohoto rozhodnutí (tj. k 6. 9. 2021), a nikoli až k jeho právní moci, jak to nesprávně učinil odvolací soud. V daném případě tedy uplynutím jednoho roku, počítaného od 6. 9. 2021, ze zákona zanikly účinky omezení svéprávnosti posuzované, neboť v té době nebylo vydáno pravomocné rozhodnutí soudu o prodloužení doby omezení, a posuzovaná se tak ode dne 7.9.2022 stala opět plně svéprávnou. Podle názoru dovolatelky měl tedy odvolací soud dospět k závěru, že posuzovaná v mezidobí nabyla plné svéprávnosti, měl řízení zastavit, neboť odpadl důvod pro další vedení řízení, a následně mělo být z úřední povinnosti zahájeno nové řízení o omezení svéprávnosti, pokud by soud měl za to, že je nutné svéprávnost posuzované omezit. Závěrem posuzovaná vytkla odvolacímu soudu, že nebyl vyslechnut ošetřující lékař, a že pokud své rozhodnutí založil jen na listinných důkazech a výslechu posuzované, porušil tím její právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. S ohledem na uvedené posuzovaná navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

4. Ostatní účastníci se k dovolání posuzované nevyjádřili.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu – dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. V projednávané věci odvolací soud – jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku – řešil mj. právní otázku výkladu ustanovení § 59 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, z hlediska určení počátku a nejzazšího konce doby, do níž musí být soudem (novým rozhodnutím) rozhodnuto o prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzovaného člověka tak, aby mezitím nezanikly právní účinky původního rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka doposud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání posuzované je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

10. Podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 (obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. z.“) každý člověk (fyzická osoba) již od okamžiku narození má právní osobnost, tj. způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (srov. § 15 odst. 1, § 23 o. z.), zatímco plně svéprávným, tj. způsobilým nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat), se člověk stává až nabytím zletilosti, tj. dovršením osmnáctého roku věku (srov. § 15 odst. 2, § 30 odst. 1 o. z.). Dříve může člověk nabytí plné svéprávnosti jen uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti podle ustanovení § 37 o. z. (srov. § 30 odst. 2 o. z.). S výjimkou těchto dvou případů tedy dochází k nabytí plné svéprávnosti přímo ze zákona, dosažením obecně stanovené věkové hranice osmnácti let. K omezení svéprávnosti naopak může dojít jen (pravomocným) soudním rozhodnutím, vydaným za podmínek uvedených v ustanovení §§ 55 a násl. o. z., a jen na určitou dobu.

11. Podle ustanovení § 55 odst. 1 o. z. k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření (§ 55 odst. 2 o. z.).

12. Podle ustanovení § 59 odst. 1 o. z. soud může svéprávnost omezit v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou určitou dobu, nejdéle však na tři roky. Je-li zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na pět let.

13. Podle ustanovení § 59 odst. 2 o. z. uplynutím doby omezení svéprávnosti právní účinky omezení zanikají. Zahájí-li se však v této době řízení o prodloužení doby omezení, trvají právní účinky původního rozhodnutí až do nového rozhodnutí, nejdéle však jeden rok.

14. Ustanovení § 59 o. z. je odrazem stávající soudní judikatury, podle níž omezení svéprávnosti (dříve způsobilosti k právním úkonům) může trvat pouze po nezbytně nutnou dobu, dokud existují důvody, které vedly k omezení svéprávnosti (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. [30 Cdo 3502/2016](#) nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010 sp. zn. [30 Cdo 4243/2009](#)). Tomuto imperativu odpovídá i zde obsažený zajišťovací prostředek, kterým je časové omezení účinnosti rozhodnutí omezujícího svéprávnost dobou maximálně tří, případně pěti let. Doba omezení svéprávnosti přitom běží od právní moci rozhodnutí, jímž k omezení svéprávnosti došlo. S jejím uplynutím dochází k obnově svéprávnosti v plném rozsahu, ledaže je v této době zahájeno řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti dotčeného člověka. Je-li takové řízení včas zahájeno, právní účinky původního rozhodnutí zůstávají ještě po dobu jednoho roku zachovány. Doba, o niž bylo omezení svéprávnosti prodlouženo, pak nahrazuje původně určenou, maximálně tříletou (pětiletou) dobu. Jak o omezení svéprávnosti, tak o prodloužení doby omezení svéprávnosti rozhoduje soud vždy rozsudkem (srov. § 40 odst. 1 z. ř. s.).

15. V projednávané věci se z obsahu spisu podává, že původním rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 26. 7. 2018 č. j. 25 Nc 901/2015-194 byla posuzovaná na dobu tří let omezena ve svéprávnosti v rozsahu uvedeném ve výroku tohoto rozsudku; tento rozsudek nabyl právní moci dne 26. 9. 2018. Předtím, než měla dne 26. 9. 2021 uplynout doba tří let, na kterou byla svéprávnost posuzované omezena, soud prvního stupně usnesením ze dne 6. 9. 2021 č. j. 25 P 85/2018-280 zahájil (včas) řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti. S názorem odvolacího soudu (i dovolatelky), že od zahájení tohoto řízení „je zapotřebí počítat jeden rok“, v rámci něhož je (byl) soud povinen rozhodnout o prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzované tak, aby mezitím nepominuly právní účinky původního rozsudku, dovolací soud nesouhlasí.

16. Je mimo pochybnost, že jakmile uplyne v soudním rozsudku vymezená doba (nejdéle však tří, případně pěti let), na kterou byla svéprávnost omezena, právní účinky omezení zanikají a dotčená osoba se (přímo ze zákona, aniž by bylo třeba v tomto směru vydávat jakékoli soudní rozhodnutí) stává opět plně svéprávnou. Je-li však v rámci této vymezené (maximálně tříleté, případně pětileté doby), zahájeno řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti, zákon předpokládá, že právní účinky původního rozsudku (uplynutím vymezené doby, nejdéle

však tří, případně pěti let) nepominou, ale budou dále trvat (budou ze zákona prodlouženy) „až do nového rozhodnutí, nejdéle však jeden rok“ (srov. § 59 odst. 2 věta druhá o. z.). Zde ovšem soudní praxe (ani odborná literatura) není jednotná ve výkladu, od jakého okamžiku je třeba počítat zmíněnou dobu jednoho roku, zda ji odvíjet již od zahájení řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti (srov. JUDr. Karel Svoboda, komentář Wolters Kluwer, ASPI, § 59) nebo až od následujícího dne po uplynutí vymezené doby maximálně tří, případně pěti let, na kterou byla svéprávnost dotčené osoby podle původního rozsudku omezena (srov. LOMOZOVÁ, Andrea, SPÁČILOVÁ, Zuzana. § 59 (Doba omezení). In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. BECK, 2023, marg. č. 4.).

17. Jelikož důvodová zpráva k ustanovení § 59 o. z. v tomto směru nepřináší bližší vodítko, je zřejmé, že zákonodárce v tomto směru nepředpokládal, že by dotčené ustanovení přinášelo výkladové nejasnosti. Podle názoru dovolacího soudu je třeba se při řešení této právní otázky přiklonit k takovému výkladu, který bude co nejlépe odpovídat nejen hmotněprávní koncepci omezení svéprávnosti, ale bude brát v úvahu i související procesněprávní aspekty. Zde je třeba si především uvědomit, že podstatou institutu omezení svéprávnosti je v první řadě ochrana práv a oprávněných zájmů dotčeného člověka, kterému by jinak (bez omezení svéprávnosti) hrozila závažná újma a jehož situaci nelze řešit jinými, méně omezujícími prostředky (srov. § 55 o. z.). K omezení svéprávnosti přitom může dojít – jak bylo uvedeno výše – jen (pravomocným) soudním rozhodnutím, jehož účinnost je omezena pouze na určitou dobu (nejvýše tří, příp. pěti let), a po uplynutí této doby právní účinky rozsudku – bez ohledu na stávající situaci dotčené osoby – zanikají (srov. § 59 odst. 1 o. z.). V této souvislosti se účelem a smyslem dikce ustanovení § 59 odst. 2 věty druhé o. z. jednoznačně jeví dosažení kontinuity stavu ochraňujícího osobu omezenou ve svéprávnosti tak, aby se předčasně (z důvodu zániku právních účinků původního rozsudku) neocitla bez adekvátní ochrany, ačkoli tuto ochranu ve formě omezení svéprávnosti nadále z důvodu svého trvajících nepříznivého duševního stavu potřebuje. Současně je zde soudům stanovena nejzazší mez (doba jednoho roku), v rámci níž jsou soudy povinny o prodloužení doby omezení svéprávnosti rozhodnout tak, aby kontinuita právních účinků původního rozsudku a navazujícího nového rozsudku byla zachována.

18. Výklad, který odvíjí dobu jednoho roku již od zahájení řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti, z procesního hlediska klade na soudy přísnější nároky ohledně doby, do kdy musí o prodloužení doby omezení svéprávnosti rozhodnout, a zároveň opomíjí, že v krajním případě (kdyby soud zahájil řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti více než rok před uplynutím původně vymezené doby) by mohla nastat situace, že by doba jednoho roku skončila ještě předtím, než by uplynula původně vymezená doba. Zákonodárce totiž vymezuje pouze nejzazší okamžik zahájení řízení (musí být zahájeno předtím, než zaniknou právní účinky původního rozsudku, tedy před uplynutím původně vymezené doby); k tomu, kdy lze řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti zahájit nejdříve, se nevyjadřuje. Bez ohledu na uvedený – byť poněkud extrémní (ovšem v praxi ne zcela vyloučený) případ – výše popsaný smysl a účel ustanovení § 59 odst. 2 věty druhé o. z. podle názoru dovolacího soudu dává prostor spíše pro druhou alternativu výkladu, který poskytuje soudům delší (avšak z ústavněprávního hlediska stále dostatečně omezený) prostor pro rozhodnutí o prodloužení doby omezení svéprávnosti, a tím lépe (snadněji) umožňuje přecházet situacím, kdy se dotčená osoba ocitne bez potřebné ochrany, a v daném kontextu tedy i lépe respektuje

požadavek na nutnost trvání omezení svéprávnosti osob, které toto omezení z důvodu své ochrany i nadále (po uplynutí původně vymezené doby) potřebují.

19. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dobu jednoho roku uvedenou v ustanovení § 59 odst. 2 o. z., v rámci níž je soud povinen rozhodnout o prodloužení doby omezení svéprávnosti tak, aby mezitím nepominuly právní účinky původního rozsudku, je třeba odvíjet od následujícího dne po uplynutí vymezené doby maximálně tří, případně pěti let, na kterou byla svéprávnost dotčené osoby podle původního rozsudku omezena.

20. Z hlediska posouzení, zda v projednávané věci bylo rozhodnuto o prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzované v rámci této jednorokní doby, dovolací soud nepovažuje za správnou ani úvahu odvolacího soudu, že v daném případě „bylo požadavku ust. § 59 odst. 2 o. z. učiněno zadost, neboť postačovalo a postačuje, že o prodloužení omezení svéprávnosti rozhodl z pohledu ust. § 59 odst. 2 o. z. včas soud prvního stupně, tím bylo vydáno ono rozhodnutí, které má zákon v označeném ustanovení na mysli“.

21. Odvolací soud ve svých úvahách nepřikládá náležitý význam tomu, že rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 4. 2022 č. j. 25 P 85/2018-296, jímž bylo (v nyní projednávané věci) rozhodnuto o prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzované, byl napaden odvoláním posuzované, a tedy až do rozhodnutí o tomto odvolání odvolacím soudem nebyl v právní moci. Pravomocným se rozsudek soudu prvního stupně stal až po doručení (dovoláním napadeného) rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 19. 10. 2022 č. j. 19 Co 104/2022-323, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen, všem účastníkům řízení, tj. dne 2. 12. 2022 (srov. § 159 o. s. ř.). Přitom teprve rozsudek o omezení svéprávnosti, stejně tak jako rozsudek o prodloužení doby omezení svéprávnosti, který je v právní moci (je pravomocný), je konečný (formální právní moc), nezměnitelný a závazný (materiální právní moc), a to – vzhledem k tomu, že jde o rozhodnutí o osobním stavu – nejen pro účastníky řízení, nýbrž pro každého (srov. § 27 z. ř. s., § 159a o. s. ř.). Teprve tehdy je způsobilý vyvolat zákonem předvídané právní účinky a na posuzovanou osobu lze hledět jako na osobu omezenou ve svéprávnosti v rozsahu vymezeném ve výroku rozsudku, případně jako na osobu, jejíž omezení svéprávnosti je prodlouženo o další období. Do té doby, dokud rozsudek není v právní moci, žádné právní účinky nevyvolává, což znamená, že svéprávnost posuzované osoby je (prozatím) nedotčena, případně že k prodloužení doby omezení svéprávnosti rozhodnutím soudu (prozatím) nedošlo.

22. Z uvedeného vyplývá, že, je-li včas zahájeno řízení o prodloužení doby omezení svéprávnosti, musí být – aby mezitím nepominuly právní účinky původního rozsudku o omezení svéprávnosti – ve lhůtě jednoho roku (počítané od následujícího dne po uplynutí doby tří, případně pěti let, na kterou byla svéprávnost dotčené osoby podle původního rozsudku omezena) rozhodnuto o prodloužení doby omezení svéprávnosti pravomocným rozsudkem; jinak právní účinky původního rozsudku pomínou nejpozději do jednoho roku po uplynutí vymezené doby maximálně tří, případně pěti let, na kterou byla svéprávnost dotčené osoby podle původního rozsudku omezena, a tato osoba se (ze zákona) stane opět plně svéprávnou. Případný rozsudek o prodloužení doby omezení svéprávnosti, který nabude právní moci až po uplynutí této doby, již nemůže do svéprávnosti této osoby jakkoli zasáhnout a nemá vůči ní žádné právní účinky (je neúčinný). Bude-li však zde i nadále potřeba svéprávnost dotčené osoby v určitém rozsahu omezit, musí tak soud učinit v novém řízení,

novým rozsudkem, kterým (nově) rozhodne o omezení svéprávnosti a vymezí rozsah tohoto omezení, a stanoví dobu, po kterou účinky omezení trvají (srov. § 40 odst. 2 z. ř. s.).

23. Uvedené vztaheno na posuzovanou věc znamená, že, pokud o prodloužení doby omezení svéprávnosti posuzované (dovolatelky) bylo pravomocně rozhodnuto až dne 2. 12. 2022, stalo tak až po marném uplynutí doby jednoho roku uvedené v ustanovení § 59 odst. 2 věty druhé o. z. Tento stav má za následek, že dnem 26. 9. 2022, kdy marně uplynula doba jednoho roku počítaná od uplynutí doby tří let, na kterou byla svéprávnost posuzované podle původního rozsudku omezena, pominuly právní účinky omezení svéprávnosti (srov. § 59 odst. 2 větu první o. z.) a došlo k obnově svéprávnosti posuzované v plném rozsahu. Jelikož za této situace dnem 26.9.2022 v průběhu odvolacího řízení v této věci odpadl důvod vedení řízení, měl odvolací soud odvoláním napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušit a řízení zastavit (srov. § 16 z. ř. s.). Následně bude na soudu prvního stupně, aby bez návrhu (*ex officio*) zahájil nové řízení, ve kterém se bude svéprávností posuzované (nově) zabývat.

24. Protože dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu není správný, a protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud České republiky rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že se zrušuje rozsudek soudu prvního stupně a řízení se zastavuje [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.].

č. 88

Strany závazku si mohou podle § 630 o. z. ujednat delší promlčecí lhůtu i pro právo na vydání bezdůvodného obohacení.

Promlčení

§ 630 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2023, sp. zn. [23 Cdo 2444/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:23.CDO.2444.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 5. 2023, sp. zn. 17 Co 98/2023, v části výroku I, v níž byl potvrzen výrok II rozsudku soudu prvního stupně v rozsahu, jímž byla zamítnuta žaloba o zaplacení částky 103 505,81 Kč s příslušenstvím, a v části výroku I, v níž byl potvrzen nákladový výrok III rozsudku soudu prvního stupně, a v nákladovém výroku II, a věc v uvedeném rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení na žalované domáhala zaplacení částky v celkové výši 154 939,13 Kč s příslušenstvím jako bezdůvodného obohacení a náhrady škody. Žalobkyně tvrdila, že s žalovanou uzavřela dne 22. 5. 2014 smlouvu o operativním leasingu č. 862748 (dále jen „leasingová smlouva“), na jejímž základě přenechala žalované k užívání osobní automobil Volkswagen Tiguan 2.0 TDI BMT 4Motion jako předmět leasingu, přičemž žalovaná byla oprávněna předmětné vozidlo užívat do 29. 5. 2018. Vozidlo bylo žalobkyni vráceno až dne 15. 10. 2018, a v době od 30. 5. 2018 do 15. 10. 2018 jej tak měla žalovaná užívat bez právního důvodu. Na základě toho měl žalobkyni vzniknout vůči žalované nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 103 505,81 Kč s příslušenstvím. Žalobkyně se dále na žalované domáhala zaplacení částky 51 433,32 Kč jako náhrady škody, jelikož vozidlo bylo žalovanou vráceno poškozené a žalobkyně byla nucena vynaložit náklady na jeho opravu.

2. Obvodní soud pro Prahu 5 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 7. 12. 2022, č. j. 18 C 186/2022-126, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku ve výši 24 383,33 Kč s příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu v části, v níž se žalobkyně na žalované domáhala zaplacení částky ve výši 130 555,80 Kč s příslušenstvím (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III).

3. Soud prvního stupně vyšel ze skutkových zjištění, že žalovaná dne 22. 5. 2014 uzavřela s žalobkyní a společností A. S. s. r. o. rámcovou dohodu o leasingové obchodní operaci, jakož i shora uvedenou leasingovou smlouvu, přičemž část smluvních ujednání byla stanovena odkazem na obchodní podmínky žalobkyně. Na základě leasingové smlouvy byl žalované dne

30. 5. 2014 předán předmětný automobil k užívání na dobu 48 měsíců. Dne 14. 3. 2018 žalobkyně upozornila žalovanou, že dne 29. 5. 2018 dojde k uplynutí sjednané doby trvání leasingové smlouvy. Žalovaná předala vozidlo žalobkyni dne 15. 10. 2018, přičemž žalobkyně vozidlo následně předala k servisní prohlídce společností D. CZ a.s., která shledala „neakceptovatelné poškození“ vozidla s náklady na opravu v částce 51 433,32 Kč. Dne 11. 12. 2018 žalobkyně fakturou č. 1801029159 vyúčtovala žalované k zaplacení částku v celkové výši 154 939,13 Kč sestávající z částky 103 505,81 Kč za 139 dnů prodlení s vrácením vozidla po denních splátkách ve výši 615,41 Kč a částky 51 433,32 Kč za poškození vozidla, a to s datem splatnosti 25. 12. 2018. Žalované byla následně dne 14. 4. 2022 do datové schránky doručena předžalobní výzva žalobkyně k úhradě vyfakturované částky.

4. Po právní stránce soud prvního stupně dospěl k závěru, že leasingová smlouva představuje inominátní smlouvu ve smyslu § 1746 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) s prvky smlouvy o nájmu dopravního prostředku podle § 2321 odst. 1 o. z. Jelikož žalovaná neměla zájem o odkup vozidla ani o prodloužení leasingové smlouvy, měla povinnost vozidlo předat zpět žalobkyni dne 29. 5. 2018, což však neučinila a vozidlo vrátila žalobkyni až dne 15. 10. 2018. V důsledku toho měla žalovaná vozidlo v držení (s možností užívání) od 30. 5. 2018 do 15. 10. 2018 bez právního důvodu, čímž jí podle § 2991 odst. 1 a 2 o. z. vzniklo bezdůvodné obohacení. Soud prvního stupně však shledal důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovanou. Tříletá promlčecí lhůta podle § 629 odst. 1 o. z. začala u jednotlivých denních splátek běžet postupně od 31. 5. 2018 do 16. 10. 2018, přičemž vědomost o vzniku bezdůvodného obohacení a o osobě povinné k jeho vydání ve smyslu § 621 o. z. měla žalobkyně mít od totožného okamžiku, tj. od 31. 5. 2018. Z toho soud prvního stupně dovodil, že v období od 31. 5. 2021 do 16. 10. 2021 došlo k promlčení jednotlivých nároků na vydání bezdůvodného obohacení, a proto žalobu podanou dne 2. 5. 2022 shledal jako opožděnou. Soud prvního stupně neshledal důvodnou argumentaci žalobkyně, podle níž v čl. 18.11 obchodních podmínek došlo k prodloužení promlčecí lhůty na 10 let, neboť dané smluvní ujednání se nevztahuje na bezdůvodné obohacení, jelikož to ze své podstaty nemůže plynout ze smlouvy či jejího porušení. Soud prvního stupně se neztotožnil ani s námitkou žalobkyně, že požadované plnění představuje nájemné za další užívání vozidla, jelikož leasingová smlouva byla sjednána na dobu určitou, přičemž doba, na kterou byla leasingová smlouva uzavřena, již uplynula. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 103 505,81 Kč soud prvního stupně tedy považoval za promlčený. Žalobkyni požadovaný nárok na náhradu škody soud prvního stupně shledal důvodným pouze v částce 24 383,33 Kč, jelikož jen v tomto rozsahu vyplýval z předávacího protokolu, který byl podle čl. 16.2 obchodních podmínek podkladem pro následné vypořádání leasingové smlouvy. Soud prvního stupně proto podané žalobě vyhověl jen co do částky 24 383,33 Kč s příslušenstvím a ve zbytku ji jako nedůvodnou zamítl.

5. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku II o věci samé a ve výroku III o nákladech řízení (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, jakož i s jím provedeným právním posouzením věci. Po právní stránce přisvědčil soudu prvního stupně, že užíváním předmětného vozidla bez právního důvodu v období od 30. 5. 2018

do 15. 10. 2018 se žalovaná na žalobkyni bezdůvodně obohatila, avšak nárok žalobkyně byl již promlčen podle § 629 odst. 1 a § 621 o. z., neboť žalobkyně podala žalobu opožděně. Dle odvolacího soudu nedošlo k prodloužení promlčecí lhůty podle čl. 18.11 obchodních podmínek, neboť ustanovení § 630 o. z. vylučuje možnost prodloužit promlčecí lhůtu u nároků na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení, tedy v případech, kdy závazek vznikl bez ohledu na vůli oprávněného a stává se dospělým bez ohledu na jeho vědomost o vzniku závazku a o osobě ze závazku odpovědné. Odvolací soud se rovněž ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně ohledně námítky žalobkyně, že žalované plnění je nájemným za další užívání vozidla, stejně jako s částečným zamítnutím žaloby co do žalobkyní požadovaného nároku na náhradu škody. Odvolací soud proto rozsudek soudu prvního stupně v napadeném rozsahu (ve výrocích II a III) jako věcně správný potvrdil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním v rozsahu výroku I v té části, v níž byl potvrzen výrok II rozsudku soudu prvního stupně co do zamítnutí žaloby o zaplacení částky 103 505,81 Kč s příslušenstvím, tj. v části, v níž bylo rozhodnuto o nároku na vydání bezdůvodného obohacení. V dovolání žalobkyně namítla, že odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku přípustnosti prodloužení promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení. Podle žalobkyně možnost sjednání promlčecí lhůty podle § 630 odst. 1 o. z. není zákonem omezena pouze na smluvní závazky, přičemž poukázala na to, že občanský zákoník je založen na zásadách autonomie vůle, smluvní volnosti stran a dispozitivnosti zákonných ustanovení. Žalobkyně odkazovala na komentářovou literaturu k § 630 o. z., podle níž je sjednání kratší či delší promlčecí lhůty v zásadě přípustné u všech práv podléhajících promlčení. Prodloužení promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení dle žalobkyně nebrání žádné z omezení stanovených v § 630 odst. 2 o. z., přičemž poukázala na to, že v projednávané věci se jedná o právní vztah mezi podnikateli. Za nesprávné žalobkyně považovala právní posouzení věci odvolacím soudem taktéž proto, že odvolací soud sice uzavřel, že sjednání promlčecí lhůty v daném případě není dle § 630 o. z. přípustné, nicméně se již nezabýval důsledky údajného rozporu čl. 18.11 obchodních podmínek se zákonem. Podle žalobkyně naopak byla ujednáním čl. 18.11 obchodních podmínek prodloužena dotčená promlčecí lhůta na 10 let, neboť zmíněné ustanovení se vztahuje i na práva vzniklá po ukončení leasingové smlouvy a žalovaný nárok tudíž není promlčen.

8. Přípustnost dovolání žalobkyně spatřovala v tom, že rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, přičemž dovolacímu soudu předložila otázku, zda je mezi podnikateli přípustné sjednání delší promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení podle § 630 o. z. Závěrem žalobkyně navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu změnil ve výroku I tak, že uloží žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 103 505,81 Kč s příslušenstvím a náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně, a ve výroku II tak, že uloží žalované povinnost zaplatit žalobkyni náhradu nákladů odvolacího řízení, a uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni náhradu nákladů dovolacího řízení.

9. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.).

11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud shledal, že dovolání obsahuje náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Dovolání je přípustné pro posouzení otázky, zda si strany mohou podle § 630 o. z. ujednat delší než zákonnou promlčecí lhůtu u práva na vydání bezdůvodného obohacení, neboť jde o otázku, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Dovolání je důvodné, neboť napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

16. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

17. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Rozhodná právní úprava

18. Podle § 1 odst. 2 o. z. nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

19. Podle § 621 o. z. okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení zahrnují vědomost, že k bezdůvodnému obohacení došlo, a o osobě povinné k jeho vydání.

20. Podle § 629 o. z. promlčecí lhůta trvá tři roky (odstavec první). Majetkové právo se promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu (odstavec druhý).

21. Podle § 630 o. z. si strany mohou ujednat kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, než jakou stanoví zákon, nejméně však v trvání jednoho roku a nejdéle v trvání patnácti let (odstavec první). Je-li kratší nebo delší lhůta ujednána v neprospěch slabší strany, nepřihlíží se k ujednání. Nepřihlíží se ani k ujednání kratší promlčecí lhůty, jde-li o právo na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví nebo o právo vzniklé z úmyslného porušení povinnosti (odstavec druhý).

22. Podle § 638 o. z. právo na vydání bezdůvodného obohacení se promlčí nejpozději za deset ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo (odstavec první). Bylo-li bezdůvodné obohacení nabyto úmyslně, promlčí se právo na jeho vydání nejpozději za patnáct let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo (odstavec druhý).

Dispozitivnost právní úpravy délky promlčecí lhůty a její limity

23. V poměrech dřívější právní úpravy byla ustanovení § 100 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) upravující promlčení pojmána jako kogentní, přičemž smluvní dispozice soukromoprávních subjektů s délkou promlčecí lhůty (doby) v zásadě nebyly přípustné (obdobně jako v dřívějších úpravách; srov. § 1502 zákona č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecného zákoníku občanského, jakož i § 1368 vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937). V judikatuře a odborné literatuře bylo dovozováno, že dohody, v nichž by byla ujednána jiná než zákonem stanovená promlčecí doba, by byly pro rozpor s kogentními ustanoveními zákona neplatné (srov. ŠVESTKA, J. In: ŠVESTKA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, § 101, marg. č. 2, či WEINHOLD, D. Promlčení a prekluze v soukromém právu. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 126-127, v judikatuře srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. [21 Cdo 151/2016](#)). Taktéž v obchodních závazkových vztazích byla ustanovení o promlčení zařazena ve výčtu kogentních ustanovení podle § 263 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), s výjimkou možnosti prodloužení promlčecí doby podle § 292 odst. 2 a § 401 obch. zák.

24. Z důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, se podává, že zákonodárce ustanovením § 630 o. z. sledoval prolomení dosavadního kogentního pojetí zákonných ustanovení o promlčení, přičemž stranám tímto mělo být umožněno ujednat si jinou než zákonnou délku promlčecí lhůty. Ustanovení § 630 o. z. je dle důvodové zprávy inspirováno novelou německého občanského zákoníku (dále jen „BGB“) z roku 2002, návrhem všeobecného referenčního rámce (Draft Common Frame of Reference, dále jen „DCFR“), jakož i § 88 někdejšího zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), které umožňují (umožňovaly) stranám sjednat si délku promlčecí lhůty.

25. Komentářová literatura se zásadně shoduje na tom, že právní úprava délky promlčecí lhůty v občanském zákoníku má dispozitivní povahu, nicméně s omezeními této dispozitivnosti (srov. TÉGL, P., WEINHOLD, D. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník § 419–654. Velký komentář. Svazek III. Praha: Leges, 2014, § 630, marg. č. 3, 4, či BRIM, L. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 630, marg. č. 1).

26. Odborná literatura rovněž uvádí, že ustanovení § 630 o. z. je potvrzením „obecné možnosti odchýlení se od zákonné úpravy promlčení, ovšem s nastavením mezí přípustnosti takového odchýlení pro konkrétní případ“, přičemž i v případech odchýlení se od zákonné úpravy promlčení je třeba na ujednání stran nahlížet prizmatem § 1 odst. 2 o. z. (srov. TÉGL, P., WEINHOLD, D. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník § 419–654. Velký komentář. Svazek III. Praha: Leges, 2014, § 630, marg. č. 3, 4).

27. Podle důvodové zprávy hodlal zákonodárce omezit autonomní úpravu promlčecí lhůty toliko na případy lhůt subjektivních, nikoliv lhůt objektivních, poněvadž by „odporovalo zásadám spravedlnosti připustit ujednání vylučující oprávněnému uplatnit jeho právo v případech, kdy se o vzniku a existenci svého práva nemohl dozvědět“ (srov. důvodová zpráva k občanskému zákoníku z roku 2012, s. 152).

28. Další limity smluvní volnosti ve vztahu k délce promlčecí lhůty představují časová, osobní a věcná omezení podle § 630 odst. 1 a 2 o. z.

29. Omezení časové zákon stanoví v § 630 odst. 1 o. z. tak, že stranami sjednaná promlčecí lhůta musí činit minimálně jeden rok a může činit maximálně patnáct let.

30. Podle důvodové zprávy se časové omezení navrhuje tak, že „ujednaná promlčecí lhůta nesmí být kratší než jeden rok a delší než patnáct let. Roční omezení je převzato z Návrhu všeobecného referenčního rámce (DCFR). Pokud jde o možnost ujednat si delší promlčecí lhůtu, stanoví německá úprava i DCFR limit třiceti let. Protože zdejší soukromé právo nezná třicetileté promlčení, navrhuje se omezení patnáctileté, které se shoduje s nejdelšími zákonnými promlčecími lhůtami v návrhu.“ (srov. důvodová zpráva k občanskému zákoníku z roku 2012, s. 152).

31. Osobní omezení ujednání o délce promlčecí lhůty je stanoveno v § 630 odst. 2 věta první o. z., podle nějž kratší či delší promlčecí lhůtu nelze sjednat v neprospěch slabší strany. Otázku, zda se strana dohody o promlčecí lhůtě nachází v postavení slabší strany, je přitom dle komentářové literatury třeba hodnotit konkrétně, a to se zřetelem k okolnostem posuzované věci (srov. BRIM, L. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 630, marg. č. 21). V postavení slabší strany přitom může dle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu být jak spotřebitel, tak podnikatel (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. [23 ICdo 56/2019](#), uveřejněný pod číslem 80/2021 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a ze dne 29. 9. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2351/2021](#)).

32. Věcná omezení představují určitá práva, u jejichž promlčecích lhůt je zcela volná dispozice stran vyloučena. Jde o práva na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví či o právo vzniklé z úmyslného porušení povinnosti, přičemž ustanovení § 630 odst. 2 věta druhá o. z. zapovídá ujednání kratší promlčecí lhůty u shora (taxativně) uvedených práv;

a *contrario* je však přípustné, aby si strany u těchto práv ujednaly promlčecí lhůtu delší (srov. též TÉGL, P., WEINHOLD, D. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník § 419–654. Velký komentář. Svazek III. Praha: Leges, 2014, § 630, marg. č. 29, či BRIM, L. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 630, marg. č. 24).

Možnost autonomní úpravy délky promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení

33. Pro řešení žalobkyní předložené právní otázky je nezbytné posoudit, zda právo na vydání bezdůvodného obohacení spadá do okruhu práv, u nichž je sjednání (delší) promlčecí lhůty přípustné, resp. zda sjednání delší promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení brání některé z omezení stanovených v § 630 odst. 2 o. z. či jiná omezení autonomie vůle stran ve smyslu § 1 odst. 2 o. z.

34. Nejvyšší soud ve své ustálené rozhodovací praxi dovodil, že obecně platí, že právní normy soukromého práva jsou zásadně dispozitivní. Jinak řečeno, strany se mohou při úpravě svých práv a povinností od právních norem soukromého práva odchýlit, jestliže to zákon nezakazuje. Ustanovení § 1 odst. 2 o. z. vychází z předpokladu, že takový zákaz bude výslovný. Výslovný zákaz přitom může být přímý i nepřímý. V případě přímého zákazu zákon výslovně určuje, že se určité jednání zakazuje (srov. například právě § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z.). Povaha právní normy, od níž se taková ujednání odchylojí (tj. zda jde o právní normu absolutně či relativně kogentní anebo o právní normu dispozitivní), přitom není významná. Jinak řečeno, ani od dispozitivní právní normy se strany nemohou odchýlit způsobem popsáným v § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z. Je-li však možno jakoukoliv odchylku od určité právní normy považovat (*per se*) za porušující dobré mravy, veřejný pořádek či právo upravující postavení osob, lze takovou právní normu kvalifikovat jako (absolutně) kogentní. O nepřímý výslovný zákaz jde zpravidla tehdy, zakazuje-li zákon odchýlné ujednání stran tím, že je prohlašuje za neplatné, případně za zdánlivé, či určuje, že se k němu nepřihlíží (srov. například § 580 o. z.). I v tomto případě platí, že zákon zakazuje každou odchylku od určité právní normy, která odporuje jejímu smyslu a účelu, byť by obecně nešlo o právní normu (absolutně) kogentní (tedy byť by jiné odchylky od právní normy byly možné). Brání-li však smysl a účel určité právní normy jakémukoliv odchýlnému ujednání, půjde o právní normu (absolutně) kogentní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [32 Cdo 3172/2020](#), uveřejněný pod číslem 9/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 387/2016](#), uveřejněné pod číslem 10/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. [23 Cdo 3157/2020](#), a ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2637/2020](#)).

35. Zakázána (nepřípustná) jsou podle § 1 odst. 2 části věty před středníkem o. z. pouze taková ujednání, která odporují smyslu a účelu určité právní normy, bez ohledu na to, zda tímto smyslem a účelem je ochrana veřejného pořádku, dobrých mravů či jiných – v § 1 odst. 2 o. z. výslovně nezdůrazněných – hodnot (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. [31 ICdo 36/2020](#), uveřejněný pod číslem 104/2020 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

36. V komentářové literatuře lze ve vztahu k okruhu práv, u nichž je sjednání odlišné promlčecí lhůty přípustné, sledovat dva odlišné přístupy.

37. Podle prvního je sjednání kratší či delší promlčecí lhůty zásadně přípustné u všech promlčovaných práv, a to nehledě na jejich právní důvod, tedy zda vyplývají z právního jednání, deliktu, jiné právní skutečnosti či přímo ze zákona, přičemž vyloučeno je toliko zkrácení promlčecích lhůt u práv vypočtených v § 630 odst. 2 věta druhá o. z. (srov. BRIM, L. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 630, marg. č. 24).

38. Druhý přístup k řešení otázky vychází ze závěru (ze kterého v projednávané věci vyšel i odvolací soud), že není možné dohodou stanovit kratší či delší promlčecí lhůtu v případech, kdy závazek vznikl bez ohledu na vůli oprávněného a stává se dospělým (splatným) bez ohledu na jeho vědomost o vzniku závazku a o osobě ze závazku odpovědné, přičemž zejména jde o právo týkající se náhrady škody a bezdůvodného obohacení; ujednání delší či kratší promlčecí lhůty tak může být přípustné jen u smluvních práv (srov. SVOBODA, K. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, § 630, marg. č. 2).

39. Nejvyšší soud v pořadí druhý názor nesdílí. Je zřejmé, že ustanovení § 630 odst. 2 věta druhá o. z. ujednání stran o delší promlčecí lhůtě u práva na vydání bezdůvodného obohacení výslovně (přímo ani nepřímo) nezakazuje (ve smyslu § 1 odst. 2 části věty před středníkem o. z.). Jestliže uvedené ustanovení zakazuje ujednání kratší promlčecí lhůty u práva na plnění vyplývajícího z újmy na svobodě, životě nebo zdraví či u práva vzniklého z úmyslného porušení povinnosti, lze již gramatickým a logickým výkladem daného ustanovení dospět k závěru, že právo na vydání bezdůvodného obohacení není právem, u něhož by zákon zakazoval sjednání (kratší) promlčecí lhůty, neboť vyplývá z nabytí prospěchu obohaceným, nikoliv ze vzniku újmy na straně ochuzeného a nejde taktéž ani o právo vzniklé z porušení povinnosti (shodně BRIM, L. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 630, marg. č. 25, 26).

40. I v případě, že by právo na vydání bezdůvodného obohacení spadalo do okruhu práv uvedených v § 630 odst. 2 větě druhé o. z., bránilo by dané ustanovení stranám sice sjednat kratší promlčecí lhůtu, nebylo by však vyloučeno ujednání subjektivní promlčecí lhůty delší než té, jež je stanovena zákonem v § 629 odst. 1 o. z. (*a contrario* § 630 odst. 2 věta druhá o. z.).

41. Navíc nelze přehlédnout, že dovoluje-li zákon stranám závazku autonomní úpravu delší promlčecí lhůty u práva vzniklého z úmyslného porušení povinnosti, platí, že tím spíše je přípustné sjednání delší promlčecí lhůty u práva vzniklého toliko z nedbalostního porušení povinnosti, resp. v případě práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniknuvšího z nedbalosti (*arg. a maiori ad minus*).

42. Z důvodové zprávy se nadto podává, že úmyslem zákonodárce ve vztahu k ustanovení § 630 o. z. bylo poskytnout stranám soukromoprávních vztahů prostor pro uplatnění jejich vůle stran délky promlčecí lhůty, přičemž zákonodárce stanovil již zmiňovaná časová, osobní a věcná omezení autonomie vůle stran. Bylo-li by úmyslem zákonodárce omezit dohody o promlčecí lhůtě toliko na práva vzniklá ze smluv proto, aby nebyly ujednáními stran měněny promlčecí lhůty u závazků vzniklých bez ohledu na vůli oprávněného, které se stávají splatnými bez ohledu na vědomost o vzniku závazku a o osobě ze závazku odpovědné (srov. literaturu citovanou v bodu 36 shora), zjevně by zákon neumožňoval prodloužení promlčecí lhůty

(srov. k tomu bod 30 shora) u práv na plnění vzniklých např. z újmy na zdraví, neboť ani v těchto případech takové právo nevzniká z vůle oprávněného.

43. Konečně lze uvést, že ujednání o délce subjektivní (srov. bod 27 shora) promlčecí lhůty omezuje právní úprava maximálně patnácti lety (§ 630 odst. 1 o. z.). Přitom objektivní patnáctileté lhůty jsou stanoveny právě ve vztahu k právu na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, k nimž došlo úmyslně (srov. § 636 odst. 2 o. z. a § 638 odst. 2 o. z.). Oproti tomu obecně se u promlčení uplatní objektivní lhůta desetiletá (§ 629 odst. 2 o. z.), a možnost prodlužování subjektivní promlčecí lhůty na patnáct let by tudíž nedávala smysl. Z toho nutně plyne, že zákonodárce předpokládá možnost dispozice s promlčecí lhůtou právě i u zvláštních úprav promlčení, jako v případě práva na náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení, u kterých jediné přichází v úvahu promlčení práva v patnáctileté objektivní promlčecí lhůtě. Z uvedeného důvodu se možnost smluvního prodloužení subjektivní promlčecí lhůty, počítá-li zákon s její až patnáctiletou délkou, zjevně vztahuje i na tyto zvláštní úpravy.

č. 88

Inspirační zdroje autonomní úpravy délky promlčecí lhůty

44. Podpůrně k možnosti stran uzavřít dohodu o kratší nebo delší promlčecí lhůtě lze poukázat rovněž na čl. III.–7:601 DCFR (Agreements concerning prescription), jakož i na německou právní úpravu (§ 202 BGB), které zákonodárce v důvodové zprávě uvádí jako inspirační zdroje § 630 o. z.

45. Z komentářové literatury k čl. III.–7:601 DCFR vyplývá, že problematickým se jeví prodlužování již ze zákona značně dlouhých promlčecích lhůt (10, 20 či 30 let), neboť takovým postupem by mohlo dojít k popření smyslu a účelu institutu promlčení, jímž je primárně ochrana dlužníka a zajištění právní jistoty (k tomu srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [25 Cdo 3515/2015](#), uveřejněný pod číslem 84/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Jestliže se však dlužník této ochrany vzdá, resp. dojde k jejímu oslabení skrze prodloužení promlčecí lhůty, je namístě, aby autonomie vůle stran převážila nad zákonnou úpravou a veřejnými zájmy takovou úpravou představovanými. Uniformní úprava (relativně krátké) tříleté obecné promlčecí lhůty totiž také nemusí vyhovovat všem druhům práv, a stranám tak má být s ohledem na zásadu smluvní svobody dána možnost (v rámci zákonných omezení) vytvořit pro ně vhodnější režim délky promlčecí lhůty, jejího běhu apod. (BAR, CH., CLIVE, E. (ed.). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR). Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 548–549).

46. Obdobnou možnost autonomní úpravy délky promlčecí lhůty jako v § 630 o. z. lze nalézt rovněž v důvodové zprávou zmíněné německé právní úpravě (BGB), v níž tamní zákonodárce zrušením dosavadního § 225 BGB (zakazujícího dispozice s promlčením včetně délky promlčecí lhůty) umožnil stranám sjednat si vlastní úpravu délky promlčecí lhůty (GROTHE, H. In: SCHMITT, J. et al. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1-240, AllgPersönlR, ProstG, AGG. 9. vydání. C. H. Beck: München, 2021, § 202, marg. č. 2). Omezení smluvní volnosti ve vztahu k ujednáním o délce promlčecí lhůty tak v současné době představuje § 202 BGB, jenž z hlediska věcných omezení zakazuje pouze zkrácení promlčecí lhůty u práva vzniklého z úmyslného porušení právní povinnosti

před vznikem takového práva (odstavec první), resp. neumožňuje stranám promlčecí lhůtu prodloužit nad 30 let od jejího zákonem stanoveného počátku (odstavec druhý).

47. Je patrné, že ani komparace dotčené právní úpravy s jejími zahraničními inspiračními zdroji neodůvodňuje, že by se § 630 o. z. měl vztahovat pouze na smluvní práva, případně že by mělo být vyloučeno sjednání delší promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Posouzení v poměrech projednávané věci

48. Vztaženo do poměrů projednávané věci plyne z uvedeného, že nelze přisvědčit závěru odvolacího soudu, že ustanovení § 630 o. z. vylučuje možnost smluvně prodloužit promlčecí lhůtu u nároků na vydání bezdůvodného obohacení (srov. bod 14 odůvodnění napadeného rozsudku). Naopak za správný má dovolací soud právní názor, že s ohledem na zásady autonomie vůle a smluvní volnosti stran je třeba § 630 o. z. vykládat tak, že možnost stran ujednat si prodloužení promlčecí lhůty není omezena pouze na závazky ze smluv, nýbrž lze ji vztáhnout i na závazky vzniklé z jiných právních důvodů, a to v rámci limitů stanovených § 630 odst. 1 a 2 o. z.

49. Lze tak uzavřít, že při zachování omezení plynoucích z ustanovení § 630 odst. 1 a 2 o. z., jakož i z obecných obsahových korektivů právních jednání (§ 1 odst. 2 věta za středníkem o. z.) nebrání občanský zákoník stranám v ujednání delší promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení. Právní posouzení odvolacího soudu je tudíž nesprávné.

50. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. dále zkoumal, zda řízení nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., respektive jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a shledal, že řízení takovou vadou zatíženo nebylo.

51. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadený rozsudek odvolacího soudu v té v části výroku I, v níž byl potvrzen výrok II rozsudku soudu prvního stupně v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto tak, že se žaloba o zaplacení částky 103 505,81 Kč s příslušenstvím zamítá, a v části výroku I, v níž byl potvrzen nákladový výrok III rozsudku soudu prvního stupně, a v nákladovém výroku II podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu v souladu s § 243e odst. 2 o. s. ř. vrátil k dalšímu řízení.

52. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

č. 89

Je-li zástavou věc hromadná (sklad zboží), která je v zástavní smlouvě označena mimo jiné adresou prostor (skladu, prodejny), v nichž je umístěna v době uzavření zástavní smlouvy, pak pouhým přemístěním skladu zboží do skladu na jiné adrese nedochází k zániku zástavního práva.

Zástavní právo (o. z.), Hromadná věc (o. z.),

§ 501 o. z., § 1314 odst. 2 písm. a) o. z., § 1347 o. z., § 1376 o. z., § 1377 o. z.

č. 89

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2023, sen. zn. [29 NSČR 113/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.113.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání zajištěného věřitele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 12. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 6. 8. 2021 Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) vyslovil souhlas s tím, aby insolvenční správkyň (Mgr. Ing. Petra Hýsková) vydala zajištěnému věřiteli č. 8 Crane Constancy Investments SE (dále jen „věřitel CCI“) částku 7 739 662,75 Kč jako výtěžek zpeněžení ve výroku označených věcí hromadných – zásob zboží, které zajišťují pohledávku P4 věřitele CCI (bod I. výroku), vyslovil souhlas s tím, aby insolvenční správkyň byla vyplacena záloha na její odměnu ve výši 457 229,59 Kč včetně daně z přidané hodnoty (bod II. výroku) a uložil insolvenční správkyňi povinnosti související s vydáním výtěžku zpeněžení (body III. a IV. výroku).

2. K odvolání věřitele BOHEMIA SILVER s. r. o. (dále jen „věřitel BS“) Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodě I. výroku.

3. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění insolvenčního soudu a s odkazem na ustanovení § 298 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a na označená rozhodnutí Nejvyššího soudu, dospěl po přezkoumání usnesení insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

4. Závěr insolvenčního soudu, že návrh insolvenční správkyň na vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli je věcně správný a námitky podané proti němu věřitelem BS jsou nedůvodné, je přesvědčivý. V tomto ohledu odvolací soud odkázal na odůvodnění usnesení insolvenčního soudu, podle něhož změna umístění (adresy) celého skladu nemá za následek zánik zástavního práva, jehož předmět je adresou specifikován jen jako jedním ze znaků tohoto předmětu při vzniku zástavního práva a který je nadále určitý. Pro označení věci hromadné je dostačující obvyklé souhrnné označení „zásoby zboží – tištěné knihy“ či pouze

„zásoby“, které jsou vedeny v účetní evidenci zástavce po celou dobu trvání zajištěných dluhů. Přesunutí zásob tištěných knih z jednoho skladu do druhého nelze považovat za vyjmutí věci z věci hromadné.

5. Není důvod pochybovat o pravdivosti tvrzení insolvenční správkyňe a bývalého generálního ředitele dlužníka Karla Novotného, MBA, že k přestěhování dotčeného (hlavního) skladu došlo z ekonomických důvodů. Stalo se tak totiž krátce před zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, který se zřejmě tímto krokem snažil snížit své náklady.

6. Správný je i závěr insolvenčního soudu, podle něhož pouhé přemístění věci hromadné, jež tvoří předmět zajištění, z bodu A do bodu B z ekonomických důvodů, nemůže samo o sobě vést k zániku zástavního práva.

7. Přestěhování věci hromadné (celého skladu) z jednoho místa na jiné, k němuž došlo po uzavření zástavní smlouvy, nelze považovat za vyjmutí věci z věci hromadné v souladu s jejím účelem, jež by vedlo k zániku zástavního práva zajištěného věřitele k věci hromadné (zásobám), jež je i nadále vedena v účetnictví dlužníka, jakož je i nadále dostatečně určitá.

č. 89

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel BS dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

9. Dovolatel předkládá Nejvyššímu soudu k řešení následující otázky:

[1] Může dlužník bez vlivu na platnost zástavní smlouvy jednostranně změnit (a z jakých důvodů) umístění zástavy – skladu zásob?

[2] Může být věřitel v insolvenčním řízení uspokojen z předmětu zajištění (zásob), jenž se nachází ve skladu zásob, který není předmětem zástavního práva (není uveden v zástavní smlouvě)?

10. Dovolatel snáší argumenty ve prospěch závěru, že odvezením (vynesením) věcí (zásob) ze skladu v Ruzyni došlo k zániku zástavního práva k těmto zásobám a jejich vnesením do skladu společnosti FERMATA, a. s. (dále jen „společnost F“), v Čelákovících ke vzniku zástavního práva k tomuto skladu nedošlo. Přitom je bez významu, zda došlo k přestěhování skladu jako celku nebo jeho části.

11. Dovolatel namítá, že zástavní právo ke skladu společnosti F nebylo uplatněno ani zjištěno, jak plyne ze zástavní smlouvy, přihlášky věřitele i z prezkumného listu. Dále zdůrazňuje, že i kdyby dlužník sklad zásob přestěhoval z ekonomických důvodů, nebyl oprávněn tak učinit jednostranně, neboť takový důvod pro změnu zástavní smlouvy zákon nezná. Dodává, že věc

hromadnou jako předmět zástavy je třeba ve smlouvě náležitě specifikovat a rozhodující je i vymezení místa, kde se věc hromadná nachází. Namítá rovněž nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, když odvolací soud na jedné straně souhlasí s názorem insolvenční správkyň, že předmětem zajištění nejsou zásoby ve skladu Levné knihy (ty jsou též v účetnictví dlužníka), protože tento sklad není uveden ve výčtu skladů v článku II. zástavní smlouvy, na druhé straně současně tvrdí, že předmětem zajištění jsou zásoby ve skladu společnosti F, přestože ani tento sklad není uveden v článku II. zástavní smlouvy.

12. Věřitel CCI se ve vyjádření neztotožňuje s názorem dovolatele, že přemístěním zástavy na jiné místo zástava ztrácí svou určitost, ani s názorem, že přemístěním zástavy zástavní právo zaniká. Konstatuje, že v dané věci nejde o oddělení jednotlivé věci, ale o změnu umístění věci hromadné jako celku. Navrhuje dovolání zamítnout jako neúvodné.

č. 89

III.

Přípustnost dovolání

13. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

14. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených otázek jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné následující skutečnosti, z nichž vyšly oba soudy, a dále skutečnosti, jež se jako obsah insolvenčního spisu promítají v insolvenčním rejstříku:

[1] Usnesením ze dne 14. 2. 2020 insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a insolvenční správkyň dlužníka ustanovil Mgr. Ing. Petru Hýskovou. Usnesením ze dne 23. 9. 2021 insolvenční soud prohlásil (opětovně) na majetek dlužníka konkurs; rozhodnutí potvrdil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 7. 2. 2022.

[2] Právní předchůdce věřitele CCI (Artesa, spořitelní družstvo) přihláškou pohledávky (P4) ze dne 19. 2. 2020 přihlásil do insolvenčního řízení dlužníka pohledávky v celkové výši 81 603 590,06 Kč, přičemž ve výši 55 317 375,78 Kč je uplatnil jako pohledávky zajištěné na základě zástavních smluv sepsaných ve formě notářského zápisu notářem JUDr. Romanem Hochmanem dne 28. 7. 2015, sp. zn. NZ 430/2015, N 478/2015, a dne 3. 10. 2017, sp. zn. NZ 564/2017, N 608/2017.

[3] Věřitel CCI vstoupil na místo původního věřitele do insolvenčního řízení dne 27. 2. 2020.

[4] Předmětem zajištění vymezeným v zástavních smlouvách byla věc hromadná – zásoby, specifikované jako veškeré zásoby vedené v účetní evidenci zástavce po celou dobu existence zajišťovaných dluhů, tj. hromadné věci – zásoby zboží (tištěné knihy) nacházející se v prodejnách nebo skladech na adrese: Distribuce Slovanský dům – Euromedia Group, U Rybníka 1161, Nové Strašecí; PEMIC BOOKS a. s., Vratimovská 703/101, Ostrava-Kunčice; Kosmas s. r. o., Lublaňská 34, Praha 2; Pavel Dobrovský – BETA s. r. o., Květnového vítězství 332, Praha 4; Mladá fronta a. s. – Sklad knih, U Prioru 804/1, Praha 6 - Ruzyně.

[5] Dne 28. 2. 2019 uzavřel dlužník se společností F distribuční smlouvu, na jejímž základě byl (dle sdělení bývalého generálního ředitele dlužníka) hlavní sklad dlužníka z ekonomických důvodů přestěhován z adresy Praha 6 - Ruzyně do skladu společnosti F, který se nachází na adrese Zárubova 1678, 250 88 Čelákovice. Stalo se tak na jaře 2019.

[6] Návrhem ze dne 31. 5. 2021 insolvenční správkyň navrhla, aby insolvenční soud vyslovil souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení předmětu zajištění ve výši 7 739 662,75 Kč zajištěnému věřiteli CCI.

[7] Dne 10. 6. 2021 byly insolvenčnímu soudu doručeny námitky věřitele BS proti návrhu insolvenční správkyň na vydání výtěžku zpeněžení, které insolvenční soud projednal u jednání dne 6. 8. 2021.

17. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“):

Podle ustanovení § 298 insolvenčního zákona zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna (odstavec 1). Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce a částky připadající na uspokojení osoby podle odstavce 8 vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli (odstavec 2). Proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou ostatní věřitelé a dlužník podat námitky do 7 dnů ode dne zveřejnění návrhu v insolvenčním rejstříku; k později podaným námitkám se nepřihlíží. K projednání včas podaných námitek nařídí insolvenční soud do 30 dnů jednání, při kterém rozhodne o tom, zda návrhu insolvenčního správce vyhoví (odstavec 3). Náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení; náklady spojené se správou nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení. Se souhlasem zajištěného věřitele lze odečíst náklady i ve větším rozsahu (odstavec 4). Proti rozhodnutí o návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou podat odvolání jen dlužník, insolvenční správce, zajištěný věřitel, jemuž má být výtěžek vydán, a věřitel, který proti němu podal námitky (odstavec 7). V případě, že je zpeněžena jednotka v domě a osoba odpovědná za správu domu a pozemku přihlásila do insolvenčního řízení pohledávku související se správou domu a pozemku vůči vlastníku jednotky, uspokojí se tato pohledávka z výtěžku zpeněžení jednotky před uspokojením pohledávek zajištěných věřitelů podle odstavce 1, a to do výše jedné desetiny výtěžku

zpeněžení po odečtení částek nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce (odstavec 8).

Z ustanovení § 501 o. z. plyne, že soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc.

Dle ustanovení § 1314 o. z. zástavní smlouva vyžaduje formu veřejné listiny, je-li zástavou závod nebo věc hromadná (odstavec 2 písm. a/).

Ustanovení § 1347 o. z. stanoví, že při zastavení hromadné věci se zástavní právo vztahuje na zástavcovy jednotlivé věci náležející k zástavě a jí sloužící, ať jsou kdekoli. Zástavní právo se vztahuje na každou jednotlivou věc, která k hromadné věci přibude, a zanikne ke každé jednotlivé věci, která se od hromadné věci odloučí.

Podle ustanovení § 1376 o. z. zanikne-li zajištěný dluh, zanikne i zástavní právo.

Z ustanovení § 1377 o. z. vyplývá, že zástavní právo zanikne, ale pohledávka trvá, a/ zanikne-li zástava, b/ vzdá-li se zástavní věřitel zástavního práva, c/ vrátí-li zástavní věřitel zástavu zástavci nebo zástavnímu dlužníkovi, d/ složí-li zástavce nebo zástavní dlužník zástavnímu věřiteli cenu zastavené věci, nebo e/ uplyne-li doba, na niž bylo zástavní právo zřízeno (odstavec 1). Účinky podle odstavce 1 nastanou i v případě, že další osoba nabyla k zastavené věci vlastnické právo v dobré víře, že věc není zatížená zástavním právem. To neplatí, je-li zástavní právo zapsáno v rejstříku zástav nebo ve veřejném seznamu (odstavec 2). Nejsou-li věc a zástavní právo zapsány ve veřejném seznamu, nastanou účinky podle odstavce 1 i v případě, že zástava, popřípadě její část, byla převedena a/ a zástavní smlouva určuje, že zástavu nebo její část lze převést bez zatížení zástavním právem, nebo b/ v rámci běžného obchodního styku při podnikání zcizitele (odstavec 3).

18. Ustanovení § 298 insolvenčního zákona platilo v citované podobě již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (25. 11. 2019) a do dnešního dne nedoznalo změn. Citovaná ustanovení občanského zákoníku platí ve výše uvedené podobě od doby jeho účinnosti (1. 1. 2014).

19. Judikatura Nejvyššího soudu je v otázce pojetí zástavy představované skladem zboží jednotná v závěru, že zásoby zboží umístěné ve skladu, tedy – řečeno jinak – sklad zboží, může být zástavou, aniž by bylo samo o sobě významné, zda tvoří věc hromadnou (*universitas rerum*) [sklad zboží se tradičně považoval za věc hromadnou – srov. například § 427 Obecného zákoníku občanského] nebo zda se považuje za jiný soubor věcí. Sklad zboží je způsobilou zástavou bez ohledu na to, že se zbožím v něm umístěným se „průběžně obchoduje“ (příjem a výdej zboží je pojmově spjat se skladem zboží), že zboží je určeno (svou povahou) k okamžité nebo „postupné spotřebě“ nebo že se zbožím má být jinak nakládáno; uvedené a další obdobné okolnosti pramení z povahy této zástavy, kterou účastníci (strany) zástavní smlouvy berou (musí vzít) při zřizování zástavního práva ke skladu zboží v úvahu, která však nemá za následek, že by nemohlo jít o způsobilý prostředek uspokojení zástavního věřitele z výtěžku zpeněžení zástavy. Z uvedeného vyplývá mimo jiné, že sklad zboží

se v právních vztazích pokládá – samozřejmě i v případě, že je zástavou – za jedinou věc, i když (ve skutečnosti) jde o souhrn více nebo mnoha jednotlivých věcí (popřípadě též práv a jiných majetkových hodnot). Zpeněžení skladu zásob za účelem získání výtěžku, z něhož bude uspokojen zástavní věřitel, se týká těch jednotlivých věcí (popřípadě též práv a jiných majetkových hodnot), které se ve skladu nachází v době zpeněžení. K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. [21 Cdo 3757/2009](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. [29 ICdo 6/2011](#).

20. Dále je judikatura Nejvyššího soudu ustálena v závěru, že věc hromadná je zvláštním předmětem právních vztahů, odlišným od věci v právním smyslu a založeným na fikci, v jejímž důsledku se na určitý kvalifikovaný soubor věcí v právním smyslu nahlíží tak, jako by šlo o jednu věc; účelem této právní konstrukce je zjednodušení právního styku. Každá z věcí, z nichž sestává hromadná věc, si přitom zachovává způsobilost být samostatným předmětem právních vztahů. Jednotlivé věci tvořící věc hromadnou musí náležet témuž vlastníku; jinak by nemohlo být s věcí hromadnou nakládáno jako s celkem, což je právě účelem tohoto právního instrumentu. Skutečnost, že veškeré její složky náleží jednomu vlastníku, patří mezi pojmové znaky hromadné věci. Srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. [32 Cdo 3051/2014](#).

21. V usnesení ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. [29 NSČR 28/2011](#), Nejvyšší soud dovodil, že obměna jednotlivých věcí (jednotlivých kusů zboží) ve skladu zboží, k němuž bylo zřízeno (vzniklo) zástavní právo předtím, než nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek zástavního dlužníka (vlastníka skladu zboží), není „novým nabytím“ práva na uspokojení ze zajištění (touto obměnou nevzniká zástavní právo k nově uskladňovaným jednotlivým kusům zboží), bez zřetele k tomu, že k ní dochází poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek zástavního dlužníka (vlastníka skladu zboží).

22. Pro výši výtěžku zpeněžení zastaveného skladu zboží určeného k uspokojení zástavního věřitele je určující částka dosažená zpeněžením těch jednotlivých věcí (těch jednotlivých kusů zboží), které se nacházely v zastaveném skladu zboží v době zpeněžení, bez zřetele k tomu, že šlo zčásti nebo dokonce zcela o jednotlivé věci (jednotlivé kusy zboží) navezené (uskladněné) do skladu zboží v době po vzniku zástavního práva ke skladu zboží. Viz opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 28/2011](#).

23. V dané věci je určující posoudit, jaké následky vyvolalo přemístění věci hromadné (skladu knih) do jiného skladu (na jiné adrese), než je vymezen v zástavní smlouvě.

24. Zástavní právo k věci hromadné se řídí speciálními pravidly, která respektují povahu věci hromadné. K povaze věci hromadné se vyjadřuje komentářová literatura. Tak např. v díle KINDL, T. In: ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1182-1183, se dovozuje, že hromadná věc ve smyslu § 501 o. z. není věcí v pravém smyslu slova, nýbrž fikcí, kdy se za jednu věc považují dvě či více věcí, na které se pro zjednodušení právního styku nahlíží, jako by šlo o věc jedinou. Protože jde o věci v právním smyslu, je možno jimi disponovat samostatně. Jelikož však tvoří určitý hospodářský celek, může s nimi být nakládáno i jako s jednou jedinou věcí. Tentýž názor, pouze jinak vyjádřený, lze nalézt v díle TÉGL, P. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. Praha: Leges, 2014, s. 280-285, v němž se zároveň konstatuje,

že hromadná věc může být tvořena buď relativně stálou množinou složek, kdy je nepraktické, byť přípustné, aby bylo samostatně disponováno s jednotlivými složkami zvláště, či se její obsah a rozsah může měnit v závislosti na čase a myslitelné jsou i dispozice s jejími jednotlivými prvky (např. skladové zásoby).

25. Dovolateli lze přisvědčit, že v zástavní smlouvě je nutno předmět zástavy, jímž je věc hromadná, náležitě specifikovat tak, že vedle uvedení podoby/druhu zástavy je rozhodující i vymezení místa, kde se věc hromadná nachází. Tento názor je podporován i odbornou literaturou, podle níž věc hromadná by se měla v zástavní smlouvě označit jako celek, tj. svým obvyklým souhrnným pojmenováním, lokalizací místa, kde se nachází, případně dalšími údaji. Demonstrativně lze také vyjmenovat některé jednotlivosti, jejichž výčet umožní lépe individualizovat věc hromadnou. Občanský zákoník poskytuje stranám volnost v tom, že způsob určení zástavy ponechává na jejich uvážení: smluvní strany omezují pouze podmínkou, že způsob označení zástavy ve smlouvě musí být takový, aby zástavu bylo možné určit kdykoli v době trvání zástavního práva. K tomu srov. VYMAZAL, Lukáš. Zástavní právo v novém občanském zákoníku. Praha: Linde, a. s., 2014, s. 146.

26. Individualizace zástavy je tedy nezbytná pro určení rozsahu zajištění. Nelze však přisvědčit dovolateli v názoru, podle něhož přemístěním zástavy na jiné místo (myšleno na jinou adresu než uvedenou v zástavní smlouvě) ztrácí zástava svou určitost. Je-li v zástavní smlouvě označena zástava, již je věc hromadná, mimo jiné i adresou prostor (skladu, prodejny), v nichž je v době uzavření zástavní smlouvy věc hromadná (zásoby knih) umístěna, neznamená to, že samotným přemístěním do jiného místa přichází zástava o svou konkretizaci (specifikaci). Ostatně, v dané věci byly zásoby knih z „původního“ skladu do skladu „nového“ přestěhovány jako celek, což dovolatel nezpochybňoval. Nejvyšší soud tedy nesdílí názor dovolatele, že po přestěhování skladu knih z Prahy - Ruzyně do skladu společnosti F již nebylo možné předmět zástavy určit.

27. S přihlédnutím k závěrům judikatury Nejvyššího soudu citovaným zejména v odstavcích 19. a 22. a též k dikci § 1347 o. z. lze dovodit, že je-li předmětem zástavního práva sklad zboží (knih), pak se zástavní právo vztahuje na všechny jednotlivé věci patřící do tohoto skladu, byť se za trvání zástavního práva všechny tyto věci jako celek mohou ocitnout na jiném místě než vymezeném zástavní smlouvou.

28. V uvedených souvislostech lze poukázat též na komentářovou literaturu, dovozující, že pouhý přesun zástavy z jednoho místa na druhé z důvodu, že se mění sídlo závodu zástavního dlužníka, se nepovažuje (ani) za změnu zástavy. Ke změnám zástavy v průběhu existence zástavního práva se v literatuře dále uvádí, že zástava se v průběhu času může měnit. K zastavené pohledávce přirůstá příslušenství, na zastaveném pozemku roste stavba, dochází ke změnám v jednotlivých komponentách zastaveného závodu apod. Vyloučit nelze ani přeměnu zástavy; zástavní právo v takovém případě přechází na novou věc (§ 1350 odst. 1 o. z.). V případě fúze dceřiné společnosti, jejíž majetková účast je zastavena, do společnosti mateřské může být k aplikaci i ustanovení o spojení zástavy s jinou věcí (§ 1350 odst. 2 o. z.). K tomu srov. HAMPL, O. § 1312 (Zástavní smlouva). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2019, s. 1378.

29. V projednávané věci nedošlo ani k vyjmutí (odloučení) některé věci z věci hromadné v souladu s jejím účelem, neboť dlužník přemístil sklad knih (předmět zástavy) jako celek.

30. Názor dovolatele, že odvezením zásob knih ze skladu v Ruzyni došlo k zániku zástavního práva, je mylný. Zástavní právo zaniká jen v případech stanovených zákonem (viz § 1347, § 1376, § 1377 o. z. nebo též § 1981 a § 1993 o. z.). Důvody, pro které dlužník přistoupil k přemístění skladu knih, jsou v této věci nevýznamné.

31. Lze tedy shrnout, že je-li zástavou věc hromadná (sklad zboží), která je v zástavní smlouvě označena mimo jiné adresou prostor (skladu, prodejny), v nichž je umístěna v době uzavření zástavní smlouvy, pak pouhým přemístěním skladu zboží do skladu na jiné adrese nedochází k zániku zástavního práva.

32. Námitka dovolatele, že přestěhováním skladu knih bez souhlasu zajištěného věřitele dlužník porušil zástavní smlouvu, je nedůvodná. Dovolatel má zřejmě na mysli článek IV. bod 2 písm. b/ zástavní smlouvy, podle něhož zástavce bude zástavního věřitele informovat bez zbytečného odkladu o tom, že učinil kroky, jež by mohly nepříznivě ovlivnit stav zástavního práva nebo práva zástavního věřitele, nebo způsobit snížení hodnoty předmětu zástavy. Přitom není pochyb o tom, že přemístěním skladu zásob k uvedeným skutečnostem nedošlo. Ostatně, v řízení nebyly ani tvrzeny žádné skutečnosti, z nich by bylo možno usuzovat, že přemístěním skladu zásob byla snížena jeho hodnota nebo byl nepříznivě ovlivněn stav zástavního práva.

33. Námitkou, že napadené rozhodnutí je nepřezkoumatelné, vystihuje dovolatel z obsahového hlediska tzv. jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a k níž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). O tom, že rozhodnutí odvolacího soudu není nepřezkoumatelné, nemá Nejvyšší soud žádné pochybnosti. Vyhovuje totiž požadavkům kladeným na odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, jež vyplývají z přiměřené aplikace § 157 odst. 2 a § 167 odst. 2 o. s. ř. (viz § 211 o. s. ř.), když z odůvodnění lze seznat, jakými úvahami se odvolací soud při posouzení věci řídil a z jakých důvodů rozhodl o potvrzení rozhodnutí insolvenčního soudu. K tomu srov. též závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněného pod číslem 100/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

34. Dovolatelem namítanou vadou tedy řízení netrpí a jiné vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti, neplynou ani ze spisu.

35. Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl jako nedůvodné (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 90

Provedení opravy poškozené věci škůdcem proti vůli poškozeného, který požadoval náhradu škody v penězích a plnění opravou věci škůdcem následně nepřijal, nezpůsobuje (ani částečný) zánik závazku k náhradě škody a nesnižuje výši náhrady škody v penězích, k níž je škůdce povinen. Případný prospěch získaný poškozeným z takového plnění se posoudí podle zásad bezdůvodného obohacení.

Náhrada škody, Náhrada při poškození věci

§ 1910 o. z., § 2951 odst. 1 o. z.

č. 90

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2023, sp. zn. [23 Cdo 1820/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:23.CDO.1820.2022.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobkyně proti výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 2. 2. 2022, sp. zn. 62 Co 398/2021; jinak zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 2. 2022, sp. zn. 62 Co 398/2021, ve výrocích II, III a IV, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 4. 6. 2021, sp. zn. 26 C 214/2017, ve výrocích II a III a doplňující usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 4. 11. 2021, sp. zn. 26 C 214/2017, a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhala po žalované zaplacení částky 150 000 Kč s příslušenstvím s tvrzením, že předala své motorové vozidlo Kia Ceed 1.6 CRDI (dále jen „vozidlo“) žalované dne 26. 10. 2016 (správně 26. 10. 2015 – poznámka Nejvyššího soudu) k opravě po dopravní nehodě zaviněné třetí osobou. V průběhu opravy se však vozidlo v důsledku nesprávného postupu žalované při jeho umístování na zvedací stolicí zřítilo z výšky několika metrů a zároveň se nabodlo na jeden ze zvedacích háků, čímž došlo k jeho dalšímu poškození v rozsahu tzv. totální škody. Přestože žalobkyně nesouhlasila s opravou tohoto poškození vozidla způsobeného žalovanou, žalovaná vozidlo opravila. Žalobkyně odmítla takto svévolně opravené vozidlo převzít a se žalovanou jednala o náhradě vzniklé škody formou odkoupení vozidla žalovanou, nedošlo však k dohodě o výši kupní ceny. V řízení se tak žalobkyně domáhala po žalované zaplacení náhrady škody ve výši jí tvrzené hodnoty vozidla 150 000 Kč vzhledem k tomu, že žalovaná provedla neschválenou, neoprávněnou a neekonomickou opravu vozidla a nerespektovala volbu způsobu náhrady škody žalobkyně.
2. Žalovaná v řízení činila nespornými tvrzení žalobkyně o převzetí vozidla k opravě a jeho pádu ze zvedací plošiny, tvrdila však, že mezi účastnicemi byla uzavřena telefonická dohoda, že žalovaná opraví takto poškozené vozidlo na své náklady. Navrhovala zaplatit žalobkyni jako náhradu škody částku stanovenou znalcem Ing. B. odpovídající snížení hodnoty vozidla po opravě jeho poškození způsobeného žalovanou ve výši 18 100 Kč.

3. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 4. 6. 2021, č. j. 26 C 214/2017-277, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 18 100 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (výrok I), zamítl žalobu o zaplacení částky 131 900 Kč s příslušenstvím (výrok II) a rozhodl, že žalované se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení (výrok III). Doplňujícím usnesením ze dne 4. 11. 2021, č. j. 26 C 214/2017-311, pak uložil žalobkyni i žalované povinnost zaplatit České republice – Obvodnímu soudu pro Prahu 8 náhradu nákladů řízení ve výši 7 726,20 Kč a 1 326,30 Kč.

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně předala žalované své vozidlo k opravě po dopravní nehodě. Poté, co bylo vozidlo žalovanou již opraveno, nikoliv však předáno zpět žalobkyni, došlo v provozovně žalované pádem vozidla z výšky (pádem z heveru) k jeho poškození (poškození jeho levé strany). Žalobkyně nesouhlasila s opravou vozidla po tomto poškození (soud prvního stupně na základě hodnocení provedených důkazů přisvědčil skutkovému tvrzení žalobkyně), žalovaná přesto jeho opravu provedla. Žalobkyně odmítla převzít takto opravené vozidlo, nedošlo k dohodě o ceně, za kterou by žalovaná vozidlo odkoupila. Ze znaleckého posudku soudem ustanoveného znalce Ing. J. soud prvního stupně zjistil, že obvyklá cena vozidla před jeho poškozením pádem z heveru činila 154 000 Kč, resp. za jeho prodej bez poškození byla reálná částka 150 000 Kč. Toto poškození vozidla nebylo fatálním, jeho rozsah však snížil prodejní cenu, oprava nebyla provedena ve značkovém servisu, avšak z hlediska bezpečnosti byla oprava žalovanou provedena kvalitně, opravou nebyl ohrožen technický stav vozidla a jeho bezpečnost. Tržní cena vozidla v důsledku poškození, ke kterému došlo po pádu z heveru (po opravě tohoto poškození) se podle závěrů znalce Ing. Janouška snížila o 10 000 až 15 000 Kč. Prodejní cena vozidla po jeho poškození pádem z heveru (před opravou provedenou žalovanou) se pohybovala okolo 80 000 až 100 000 Kč. Vozidlo ve stavu po poškození pádem z heveru nebylo možné provozovat. Oprava takto poškozeného vozidla byla vhodná, snadná a ekonomicky rentabilní a znalec se neztotožnil s tím, pokud pojišťovny posuzují takové poškození jako totální škodu.

5. Soud prvního stupně věc posoudil podle § 2894 odst. 1, § 2951, § 2969 odst. 1, § 2910 a 2944 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Uzavřel, že předmětem řízení byla škoda, kterou způsobila žalovaná. Přestože žalobkyně nesouhlasila s opravou vozidla po pádu z heveru, žalovaná tak učinila. Soud prvního stupně za stěžejní pro právní posouzení považoval otázku, o jakou částku se snížila hodnota poškozeného vozidla a zasáhla tak do majetkové sféry žalobkyně. Neztotožnil se s argumentací žalobkyně, která je vlastníkem vozidla, avšak odmítá jej několik let převzít a „požaduje zaplacení kupní ceny, kterou mělo vozidlo, po opravě poškození.“ Podle soudu prvního stupně žalobkyně požadovala po žalované zaplacení částky 150 000 Kč, žalovaná nabízela zprostředkování prodeje za 125 000 Kč, rozdíl činil 25 000 Kč, přičemž plynutím času, kdy se žalobkyně rozhodla s vozidlem nenakládat, se hodnota vozidla přirozeně snižuje. Rozhodla-li se žalobkyně s vozidlem nenakládat, snížila tím jeho hodnotu a přirozeně se toto snížení odráží i v její majetkové sféře. I přes konstatování logického zdůvodnění závěrů znalcem Ing. J. zejména ohledně nevhodnosti posoudit poškození vozidla jako totální škodu, vyšel soud prvního stupně při rozhodnutí o výši škody z částky stanovené znalcem Ing. B. (18 100 Kč), neboť tuto částku nabízela žalovaná na vyrovnání žalobkyni, přestože je vyšší než částka stanovená znalcem Ing. J.

6. Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím k odvolání žalobkyně (to směřovalo proti rozsudku soudu prvního stupně jako celku i proti doplňujícímu usnesení) a k odvolání

žalované (do výroku III rozsudku soudu prvního stupně) odmítl odvolání žalobkyně proti výroku I rozsudku soudu prvního stupně (výrok I), rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II potvrdil (výrok II) a ve výroku III jej změnil tak, že uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení částku 54 440 Kč (výrok III) a na náhradu nákladů odvolacího řízení částku 17 908 Kč (výrok IV).

7. Odmítnutí odvolání žalobkyně proti výroku I odůvodnil odvolací soud tím, že uvedeným výrokiem bylo žalobkyni vyhověno a žádná újma jí tímto výrokiem rozsudku soudu prvního stupně nevzniká. Při věcném přezkumu správnosti výroku II rozsudku soudu prvního stupně se odvolací soud ztotožnil se skutkovými závěry soudu prvního stupně. S odkazem na § 2944 o. z., podle nějž ten, kdo předal věc druhému (na kterého přešlo nebezpečí škody na věci) má právo požadovat náhradu škody za případné zničení, ztrátu či poškození svěřené věci, považoval nárok žalobkyně na náhradu škody podle 2951 o. z. ve svém základu za nezpochybnitelný (spor mezi účastníky byl pouze o výši kompenzace újmy), neboť žalobkyně svěřila vozidlo žalované (za účelem opravy po dopravní nehodě) a vozidlo se v době, kdy bylo u žalované, zřítilo z výšky několika metrů a zároveň se nabodlo na jeden ze zvedacích háků. Vzhledem k tomu, že vozidlo je stále umístěno u žalované, je opraveno a znalci hodnoceno jako vozidlo pojízdné i bezpečné, odvolací soud konstatoval, že se nejednalo o úplnou destrukci vozidla, tedy o jeho zničení (při zničení věci již neexistuje ve své funkční podobě a přestala být věcí v právním slova smyslu), ale pouze o jeho poškození.

8. Odvolací soud zdůraznil, že škoda se podle § 2951 o. z. primárně nahrazuje uvedením do předešlého stavu a pouze, pokud o to požádá poškozený, nebo když není naturální restituce možná, přichází na řadu peněžní náhrada. Přednost naturální restituce přiznaná textem zákona se obecně uplatní tehdy, požaduje-li škůdce náhradu bez toho, aby uvedl způsob. Jinak záleží na poškozeném, jaký způsob zvolí. Výsledný stav naturální restituce má být takový, jaký by byl, pokud by vůbec poškozený neutrpěl újmu. S odkazem na komentářovou literaturu však odvolací soud dodal, že je iluzorní navrácení do předešlého stavu, ve kterém by oba stavy (předcházející škodě a porestituční) byly naprosto totožné, s tím, že je lepší hovořit o obnovení původního hospodářského stavu. Při určení výše peněžité náhrady bylo podle odvolacího soudu nutné určit výši nákladů, které jsou nezbytné k tomu, aby odškodnění bylo provedeno uvedením v předešlý stav (např. náklady na opravu, náklady na obstarání stejné či obdobné věci). Nesouhlasil s námitkou žalobkyně, že žalovaná provedla naturální kompenzaci namísto žalobkyní zvolené kompenzace v penězích, neboť nad rámec naturální kompenzace žalovaná navrhovala žalobkyni i finanční kompenzaci, a to ve výši stanovené znalcem (18 100 Kč). Dovodil, že v tomto případě byla žalobkyni poskytnuta smíšená kompenzace za škodu způsobenou na převzaté věci. Ačkoliv soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně si naturální kompenzaci ne zvolila, nemohla podle odvolacího soudu tato skutečnost vést k závěru, že žalobkyně má nárok na náhradu škody ve výši celé hodnoty vozidla, neboť nedošlo k jeho úplné destrukci (jeho zničení), ale pouze k jeho poškození. Jako nepřipadnou hodnotil námitku žalobkyně o tom, že oprava žalovanou byla provedena v neautorizovaném servisu, pokud sama žalobkyně vozidlo žalované předtím svěřila k opravě po dopravní nehodě. Podle odvolacího soudu žalobkyni náleží pouze škoda, která jí skutečně vznikla. Žalovaná byla povinna plnit do výše nákladů, které by byly vynaloženy na opravu vozidla. Vzhledem k tomu, že žalovaná v mezidobí vozidlo již sama opravila, poskytla nad rámec pouze finanční kompenzaci dle ohodnocení znaleckým posudkem ve výši částky, o jakou se cena vozidla snížila. Odvolací soud souhlasil se závěrem soudu prvního

stupně, že žalobkyni proto náleží částka 18 100 Kč představující dle znaleckého posudku znehodnocení převzaté věci, tj. vozidla žalovanou. Opravou vozidla a poskytnutím finanční kompenzace ve výši 18 100 Kč byla podle odvolacího soudu plně kompenzována majetková újma, která žalobkyni vznikla. Pokud by žalobkyni měla být poskytnuta náhrada škody ve výši představující celou cenu vozidla, došlo by tím ke vzniku bezdůvodného obohacení na straně žalobkyně. S odkazem na náleží Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. [II. ÚS 2221/07](#) (jenž je veřejnosti dostupný – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Ústavního soudu – na <https://nalus.usoud.cz>) odvolací soud dodal, že smyslem a účelem ustanovení příznávajícího poškozenému právo na náhradu škody je zajistit, aby mu v plné míře byla kompenzována majetková újma. V každém individuálním případě je proto třeba pečlivě srovnat majetkový stav poškozeného před vznikem škody a po provedení opravy poškozeného vozidla, přičemž rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat výši veškerých jím vynaložených prostředků nutných k obnovení provozuschopnosti vozidla, tedy původního majetkového stavu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu (výslovně v celém jeho rozsahu) podala žalobkyně včasné dovolání. Jeho přípustnost spatřuje v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, případně „pokud dovolací soud dovodí, že se u kteréhokoliv z dále popsaných pochybení jedná o otázku nepodřaditelnou pod některý z případů dosavadní rozhodovací praxe“, že pochybil při posouzení právní otázky, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Navrhuje zrušení napadeného rozsudku společně s rozsudkem soudu prvního stupně a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Nesprávné posouzení otázky procesního práva podle žalobkyně spočívá „v nesprávné aplikaci občanského soudního řádu co do pravidel dokazování, nedodržení požadovaných náležitostí odůvodnění rozsudku a ve vydání rozsudku nemajícího oporu v provedeném dokazování ani v reálné situaci“.

11. Žalobkyně vyjadřuje přesvědčení, že skutkový závěr soudu ohledně technického stavu vozidla (jeho bezpečnosti) po opravě realizované žalovanou nemá oporu v provedeném dokazování, vychází pouze z obecného závěru obsaženého ve znaleckém posudku Ing. J., podle kterého, pokud je oprava provedena kvalitně, nesníží bezpečnost vozidla. Má za to, že ze znaleckého posudku jednoznačně vyplývá, že pokud nebyla provedena oprava v autorizovaném servisu, nemohl znalec prověřit vozidlo z hlediska jeho bezpečnosti, jeho technického stavu a kvality provedených prací. Toto nesprávné zjištění žalobkyně hodnotí jako zásadní pro posouzení výše kompenzace, neboť provedením opravy vozidla v neautorizovaném servisu nemohlo podle ní dojít k řádnému navrácení poškozeného vozidla v předešlý stav, a proto požadovala plnou kompenzaci v penězích. Nadto tvrdí, že svévolnou opravou žalovaného došlo k úpravě vozidla tak, že již objektivně nelze dosáhnout obnovy původního hospodářského stavu. Za zcela nepřipadný a „rozporný s maximami judikovanými Nejvyšším soudem“ považuje žalobkyně závěr odvolacího soudu o nepřipadnosti námítky neautorizovaného servisu. Namítá, že vozidlo přistavila k žalované z důvodu, že šlo o smluvní servis pojišťovny a měla být provedena toliko oprava poškrábaného laku, a že by nepřipustila

opravu nosných konstrukcí a dalších prvků majících vliv na bezpečnost vozidla v neautorizovaném servisu.

12. Ohledně nesprávné aplikace pravidel pro obsah odůvodnění rozsudků a tvrzené nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku žalobkyně odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. [22 Cdo 886/2001](#). Odvolací soud se podle ní (v rozporu s nálezem Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2016, sp. zn. [II. ÚS 2588/16](#)) nevypořádal s jejími námitkami (ohledně nezohlednění skutečných závěrů znaleckého posudku Ing. J. a nesouhlasu žalobkyně s opravou vozidla), nerefletoval argumentaci týkající se plné restituce, nemožnosti navrácení vozidla do původního stavu, nevěnoval se otázce vynaložení nepřiměřených nákladů na opravu vozidla (k tomu žalobkyně tvrdí, že z provedených důkazů vyplynulo, že náklady na opravu vozidla činily cca 80 % hodnoty vozidla před jeho poškozením, tj. 120 413 Kč, avšak ani poté vozidlo nedosáhlo své předchozí hodnoty), rezignoval na posouzení argumentů týkajících se vlastnického práva k opravenému vozidlu (aplikace § 1075 odst. 1, resp. § 1078 odst. 1 o. z.) a nezabýval se ani otázkou vydání předmětu bezdůvodného obohacení (tj. vozidla a integrovaných náhradních dílů a součástí žalované) v případě, že by dospěl k závěru, že nepřešlo vlastnické právo na žalovanou zpracováním či mechanickým splnutím (smísením). Odvolacímu soudu též vytýká, že neodůvodnil, proč nevzal v potaz jí předložené důkazy (např. e-mailovou komunikaci, fotodokumentaci vozidla, listiny týkající se cenových nabídek k odkupu vozidla).

13. Nesprávné posouzení otázky hmotného práva žalobkyně spatřuje „v nesprávné aplikaci pravidel pro náhradu škody, zejména principu plné kompenzace a volby práva poškozeného na způsob náhrady škody, resp. jeho nerespektování ze strany škůdce“.

14. Žalobkyně odvolacímu soudu vytýká, že se opomněl zabývat právem poškozeného zvolit si způsob náhrady škody podle § 2951 odst. 1 o. z., a že při svém právním posouzení nezohlednil nesouhlas žalobkyně s provedením naturální kompenzace spočívající v opravě vozidla, tj. že řádně neposoudil otázku „nerespektování práva poškozeného na volbu způsobu náhrady škody a jeho důsledky na výši kompenzace škody, resp. na možný přechod vlastnického práva na škůdce s ohledem na jeho protiprávní jednání.“ Odvolacímu soudu vytýká, že ačkoliv vzal za prokázané, jaký způsob kompenzace si žalobkyně zvolila, nevysvětlil, jaký vliv mělo protiprávní jednání žalované (svévolná oprava) na výši náhrady škody, resp. spokojil se pouze s úvahou, o jakou hodnotu se snížila cena vozidla po jeho opravě žalovanou bez toho, aby vzal v potaz, že tato oprava byla svévolná, protože s ní žalobkyně od počátku nesouhlasila a požadovala kompenzaci v penězích. Ke škodné události v podobě poškození vozidla tak podle žalobkyně následně přistoupila další okolnost v podobě nezákonného postupu žalované, čímž došlo k další úpravě vozidla tak, že již nijak nelze objektivně dosáhnout obnovy původního hospodářského stavu. Namítá, že pokud by žalovaná postupovala podle volby žalobkyně, vozidlo by ve svém servisu neopravila, ale uhradila by žalobkyni kupní cenu před poškozením vozidla a před neodsouhlasenou opravou, takto poskytnutá kompenzace by vedla k plné náhradě vzniklé škody (případně mohla takové plnění poskytnout i pojišťovna, pokud by žalovaná svou ingerencí a neodsouhlasenou opravou tento postup nezmařila).

15. Žalobkyně je přesvědčena, že odvolací soud porušil princip plné restituce, pokud jí přiznal náhradu škody ve výši (jen) 18 100 Kč a že se tak odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Namítá, že pokud odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí tím, že jí byla

poskytnuta smíšená kompenzace a že nemá nárok na náhradu škody ve výši celé hodnoty vozidla i v případě, že si ne zvolila jako způsob náhrady škody uvedení vozidla v předešlý stav, fakticky ji nutí ponechat si vozidlo, jehož oprava byla provedena neodborně bez příslušných zkoušek, které by garantovaly jeho bezpečnost, a zejména, k jehož opravě nedala souhlas. „Právní úprava, resp. rozhodovací praxe Nejvyššího soudu“ podle ní nerozeznává smíšenou kompenzaci (oprava vozidla, které nelze vrátit v předešlý stav, plus úhrada rozdílu v hodnotě) jako přípustnou variantu náhrady škody v situaci, kdy s ní poškozený nesouhlasí a požaduje finanční kompenzaci. S odkazem na rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. [1 Cz 82/88](#), uveřejněný pod číslem 25/1990 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 25/90“), žalobkyně vyjadřuje přesvědčení, že se měla uplatnit pravidla pro stanovení výše peněžité náhrady škody, podle kterých je při stanovení výše náhrady škody způsobené na věci nutné vycházet z nákladů (jejich ceny), které je třeba vynaložit na uvedení věci do původního stavu a není-li uvedení věci do původního stavu možné, pak vodítkem pro stanovení výše náhrady škody je výše nákladů, které jsou nutné k tomu, aby odškodnění bylo poskytnuto jinak (např. náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci). Byť podle žalobkyně odvolací soud obecně správně vycházel z této premisy, nesprávně se poté zaměřil pouze na kompenzaci představující znehodnocení vozidla, a vycházel z mylné úvahy, že provedenou opravou částečně došlo k uvedení vozidla do původního stavu. Opomenul fakt, že podle znalce obnova vozidla nebyla možná a že cena obvyklá totožné či obdobné věci činila 154 000 Kč, přičemž žalobkyně požadovala jen částku 150 000 Kč.

16. Žalobkyně dále poukazuje na to, že pokud odvolací soud dospěl k závěru, že výše škody je představována rozdílem mezi původní cenou vozidla a cenou (ať už poškozených či opravených) zbytků, fakticky ji tím nutí ponechat si zbytky poškozeného vozidla a tyto vlastními silami prodat tak, aby dosáhla co nejvyšší náhrady majetkové ztráty, přičemž to, zda prodejem zbytků poškozeného vozidla dosáhne plné náhrady majetkové újmy, je nejistou okolností. Podle žalobkyně jí nelze klást k tíži, zda bude plné náhrady dosaženo, navíc v situaci, kdy k původnímu škodnímu jednání žalované přistoupilo další nezákonné jednání žalované v podobě svévolné a nedovolené opravy vozidla v neautorizovaném servisu a bez náležitého vybavení. Zdůrazňuje, že podle konstantní rozhodovací praxe dovolacího soudu, od níž se odvolací soud odchýlil (opět odkazuje na [R 25/90](#)), nelze výši náhrady škody činit závislou na nahodilých událostech, navíc k tíži poškozeného, neboť tím by byl porušen princip plné náhrady vzniklé majetkové ztráty (v tomto ohledu odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. [II. ÚS 2221/07](#)).

17. Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [srov. čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“.

19. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

20. Nejvyšší soud předně připomíná, že podle § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř. dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 o. s. ř. Jelikož žalobkyně dovoláním napadla rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu, tedy i ve výroku I, kterým bylo odmítnuto její odvolání proti výroku I rozsudku soudu prvního stupně, není dovolání podle § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř. v tomto rozsahu přípustné, neboť k prověření správnosti takového rozhodnutí odvolacího soudu slouží žaloba pro zmatečnost (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sen. zn. [29 NSČR 129/2015](#), jež je veřejnosti dostupné – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – na <https://www.nsoud.cz>). Ostatně o nepřípustnosti dovolání proti tomuto výroku napadeného rozsudku byla žalobkyně poučena již v napadeném rozsudku. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně proti výroku I rozsudku odvolacího soudu odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřípustné.

21. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

22. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zdůrazňuje, že v dovolání, které může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako je tomu v posuzované věci), je dovolatel povinen vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř. Má-li být dovolání přípustné proto, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, musí být z obsahu dovolání patrné, o kterou otázku hmotného nebo procesního práva jde a též od které „ustálené rozhodovací praxe“ se řešení této právní otázky dovolacím soudem odchyluje. Má-li být dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. proto, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla řešena, musí být z obsahu dovolání patrné, kterou otázku hmotného nebo procesního práva má dovolatel za dosud nevyřešenou dovolacím soudem [srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod č. 4/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 4/2014“), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. [25 Cdo 1559/2013](#)].

23. Těmto požadavkům žalobkyně v posuzované věci nedostála, pokud předložila k dovolacímu přezkumu „otázku práva procesního“ spočívající „v nesprávné aplikaci občanského soudního řádu co do pravidel dokazování“ a vydání rozsudku „nemajícího oporu v provedeném dokazování ani v reálné situaci“, týkající se skutkového závěru odvolacího soudu o tom, že oprava vozidla byla možná a že oprava vozidla byla žalovanou provedena kvalitně a nesnížila bezpečnost vozidla. Žalobkyně k těmto námitkám neuvedla žádnou

konkrétní rozhodovací praxi dovolacího soudu (ať již uvedením konkrétní spisové značky, či dostatečně určitým slovním popisem předmětné rozhodovací praxe), od níž se měl podle jejího přesvědčení odvolací soud odchýlit, navíc v těchto námitkách fakticky zpochybňujících výsledek hodnocení provedených důkazů nebyla formulována ani žádná konkrétní právní otázka řešená odvolacím soudem a dosud nevyřešená v rozhodovací praxi dovolacího soudu, kterou by měl dovolací soud vyřešit právě v souzené věci, jak pro účely přezkumu správnosti právního posouzení odvolacího soudu, tak „*pro futuro*“, při plnění své úlohy zajišťovat jednotu a zákonnost rozhodování [§ 14 odst. 1 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů]. Též nesouhlas žalobkyně se závěrem odvolacího soudu o nepřipadnosti její námitky neobdobnosti opravy vozidla neautorizovaným servisem, pokud sama žalobkyně svěčila auto po nehodě vozidla do opravy neautorizovanému servisu žalované, který žalobkyně v dovolání považuje „za zcela nepřipadný a v rozporu s maximami judikovanými Nejvyšším soudem“, neobsahuje žádnou konkrétní právní otázku, ani odkaz na konkrétní rozhodovací praxi dovolacího soudu, s níž by mělo být právní posouzení věci provedené odvolacím soudem v rozporu. Samotné tyto námitky zpochybňující skutkový stav věci zjištěný odvolacím soudem, resp. napadající výsledek hodnocení důkazů odvolacím soudem, přitom nemohou přivodit závěr o přípustnosti dovolání (srov. například výše citované [R 4/2014](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. [29 Cdo 12/2015](#), a ze dne 7. 9. 2017, sp. zn. [32 Cdo 1194/2017](#)).

24. Pokud žalobkyně namítá odchýlení se od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce aplikace pravidel pro stanovení výše náhrady škody s tvrzením, že nebylo možné navrácení vozidla do původního stavu, „jak to konstatoval i znalec“, a že na (nevyžádanou) opravu vozidla byly vynaloženy nepřiměřené náklady (dosahující téměř 80 % hodnoty vozidla před poškozením), pak ani tyto námitky nemohou založit přípustnost dovolání, neboť žalobkyně zakládá údajnou nesprávnost právního posouzení věci (a odklon od judikatury Nejvyššího soudu) na vlastních skutkových závěrech, které odvolací soud neučinil (odvolací soud neučinil z provedeného znaleckého posudku závěr, že by po opravě v neautorizovaném servisu žalované vozidlo nemohlo být z pohledu bezpečnosti a funkčnosti užíváno jako před poškozením, ani závěr o tom, že by výše nákladů na opravu vozidla dosáhla částky tvrzené žalobkyní v dovolání). Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. přitom nemůže být založena na vlastních skutkových závěrech dovolatele odlišných od skutkových závěrů odvolacího soudu, resp. na zpochybňování skutkových závěrů odvolacího soudu. Při úvaze o tom, zda je právní posouzení věci odvolacím soudem správné, totiž Nejvyšší soud vychází (musí vycházet) ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů nejprve zformuluje sám dovolatel (srov. například výše citované [R 4/2014](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. [32 Cdo 4566/2014](#), a ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. [32 Cdo 5632/2016](#), popř. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4245/2014](#)).

25. Pro úplnost lze dodat k námitce nepřiměřenosti nákladů na opravu vozidla (jež měly podle žalobkyně představovat cca 80 % obecné ceny vozidla před poškozením) a k argumentaci žalobkyně o nemožnosti uvedení vozidla do předešlého stavu, že podle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu platí, že uvedení do předešlého stavu je možné tehdy, je-li možné fakticky (oprava vozidla je technicky a konstrukčně proveditelná), právně (uvedení do předešlého stavu nebrání překážka daná normativním právním aktem) a též hospodářsky

(oprava je smysluplná při současném přihlédnutí k poměrům poškozeného a jeho zájmu na zachování neporušitelnosti vlastnictví konkrétní věci). U posledně zmíněného kritéria pak judikatura Nejvyššího soudu vychází ze závěru, že cena opravy motorového vozidla, která nepřevyšuje jeho obvyklou cenu před poškozením o více než 30 %, zpravidla nezakládá hospodářskou nemožnost náhrady škody uvedením vozidla do předešlého stavu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2022, sp. zn. [25 Cdo 2651/2021](#), uveřejněný pod č. 28/2023 Sb. rozh. obč.). V případě, že se i po opravě vozidla jeho hodnota nedostane na úroveň původní obvyklé ceny, je povinen škůdce nahradit tuto přetrvávající majetkovou újmu v rozsahu rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2782/2017](#), uveřejněný pod č. 8/2019 Sb. rozh. obč. – dále jen „R 8/2019“).

č. 90

26. Jedním z předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. je i to, že v dovolání vymezenou otázku odvolací soud řešil a že jeho rozhodnutí na jejím řešení závisí, jinak řečeno, že je pro napadené rozhodnutí určující (srov. shodně například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#)). Odvolací soud neřešil otázku „důsledků nerespektování práva poškozeného na volbu způsobu náhrady škody na možný přechod vlastnického práva na škůdce s ohledem na jeho protiprávní jednání“, neboť se zabýval pouze nárokem žalobkyně na náhradu škody vzniklé tím, že v době, kdy měla žalovaná vozidlo žalobkyně u sebe za účelem provedení smluvně sjednané drobné opravy, bylo toto vozidlo poškozeno pádem z heveru, a posuzoval otázku výše požadované peněžité náhrady škody i s přihlédnutím k tomu, že žalovaná vozidlo následně přes nesouhlas žalobkyně sama opravila.

27. Dovolací soud neshledal dovolání žalobkyně přípustným ani pro „nesprávné právní posouzení spočívající v nesprávné aplikaci pravidel pro obsah odůvodnění rozsudků ve věci“ či pro namítanou nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, neboť tyto námitky neobsahují žádnou právní otázku, na jejímž řešení by záviselo napadené rozhodnutí (odvolací soud takové procesní otázky jako určující pro své rozhodnutí neřešil). Jejich prostřednictvím žalobkyně fakticky namítá vady odvolacího řízení. Námitky vad řízení samy o sobě nemohou založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. K případné existenci takových vad řízení, které samy o sobě nejsou dovolacím důvodem, dovolací soud přihlédne v případě přípustného dovolání (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.).

28. Nejvyšší soud však shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky nerespektování práva poškozeného zvolit způsob náhrady škody podle § 2951 o. z., resp. jeho nesouhlasu se způsobem náhrady škody opravou poškozené věci škůdcem a jeho důsledků na výši poškozeným uplatněného nároku na náhradu škody v penězích, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud nebyla řešena. Žalobkyně v dovolání sice tuto otázku neformulovala takto doslovně, avšak z její dovolací argumentace se zřetelně podává nesouhlas s jejím řešením ze strany odvolacího soudu, přičemž na řešení takové otázky napadené rozhodnutí záviselo.

IV.

Důvodnost dovolání

29. Dovolání je důvodné.

30. Podle § 2984 odst. 1 o. z. povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody).

31. Podle § 2951 odst. 1 o. z. se škoda nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.

32. Podle § 2969 odst. 1 o. z. při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

33. Podle § 1908 o. z. splněním dluhu závazek zaniká (odstavec 1). Dlužník musí dluh splnit na svůj náklad a nebezpečí řádně a včas (odstavec 2).

34. Podle § 1910 o. z. proti své vůli nemůže být věřitel nucen, aby přijal něco jiného, než co přísluší k jeho pohledávce a dlužník nemůže být nucen, aby poskytl něco jiného, než co je dlužen. Totéž platí o místě, čase a způsobu plnění.

35. Nejvyšší soud považuje za nezbytné se nejprve vyjádřit k samotnému právu poškozeného zvolit způsob náhrady škody ve smyslu § 2951 o. z. a k tomu, jaký význam lze v tomto ohledu přisuzovat nesouhlasu poškozeného s provedením opravy věci, který projevil vůči škůdci dříve, než škůdce k opravě věci přistoupil (jak tomu bylo podle skutkových zjištění soudů v nyní projednávané věci).

36. Z ustanovení § 2951 odst. 1 o. z. vyplývá, že zákon označuje uvedení v předešlý stav (naturální restituci) jako primární formu náhrady vzniklé škody a že náhrada škody v penězích (relutární restituce) přichází v úvahu jen, žádá-li o to poškozený, anebo není-li uvedení do předešlého stavu dobře možné (k tomu srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2022, sp. zn. [25 Cdo 2651/2021](#), uveřejněný pod č. 28/2023 Sb. rozh. obč.). Jde o úpravu odlišnou oproti právní úpravě obsažené v § 442 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), která dávala přednost peněžité náhradě škody před uvedením do předešlého stavu. Naturální restituce vyloučena nebyla, byla však podmíněna jednak žádostí poškozeného, jednak tím, že tento způsob náhrady byl možný a účelný (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2032/2005](#), ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. [25 Cdo 376/2006](#), ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. [25 Cdo 1030/2006](#), či ze dne 18. 3. 2009, sp. zn. [25 Cdo 567/2007](#)).

37. Důvodová zpráva k § 2951 odst. 1 o. z. uvádí, že „osnova opouští zásadu platného práva, kritizovanou pro znevýhodnění poškozeného již v minulosti, podle níž má relutární restituce přednost před restitucí naturální. Naopak má být formulována zásada, že se škoda nahrazuje především uvedením do předešlého stavu a že relutární restituce přichází v úvahu jen, žádá-li o to poškozený, anebo není-li uvedení do původního stavu dobře možné. Je-li tedy naturální restituce možná, má nadále záležet jen na vůli poškozeného, jaký způsob nahrazení škody bude požadovat a soud nebude moci zkoumat, zda je zvolený způsob náhrady podle jeho

názoru „účelný“ nebo „obvyklý“, protože tato hlediska jsou vlastní právním pojetím totalitních států. Pokud by však poškozený volil určitý způsob restituace jen za účelem šikany škůdce, nedostalo by se mu právní ochrany; v tom směru stačí kautely obsažené v obecné části navrhovaného zákoníku.“ I s ohledem na takto vyjádřený záměr zákonodárce kladoucí důraz na projevenou vůli poškozeného ohledně volby způsobu náhrady škody, která již nemá být podrobována dalšímu zkoumání (s výjimkou obecných korektivů zneužití práva), tedy není pochyb o tom, že tam, kde je uvedení do předešlého stavu dobře možné se zákonem přiznává přednost naturální restituaci uplatní tehdy, požaduje-li poškozený náhradu bez toho, aby uvedl způsob. Jinak záleží na poškozeném, jaký způsob náhrady škody zvolí [srov. též Bezouška, P. § 2951 (Způsob náhrady újmy). In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1680, marg. č. 4.]

č. 90

38. Ustanovení § 2951 odst. 1 o. z. ovšem není možné chápat jako alternativní obligaci ve smyslu § 1926 o. z. [při níž není zpočátku určen konkrétní předmět (způsob) plnění, který se konkretizuje až volbou oprávněné osoby], neboť i bez projevené vůle poškozeného je škůdce od počátku bez dalšího zavázán jen k jednomu způsobu plnění, a to k naturální restituci, je-li dobře možná. Není-li naturální restituce dobře možná, je od počátku zavázán k peněžité náhradě. Citované ustanovení však dává poškozenému tam, kde je uvedení v předešlý stav dobře možné, právo svým úkonem změnit předmět plnění, jde o zvláštní případ jednostranné změny obsahu obligace (srov. Melzer, F. § 2951–2952. in: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018, s. 918 a 919). Předmětné ustanovení tedy poskytuje ochranu jednak poškozenému, který i když nebude aktivní a nezvolí si způsob náhrady škody, bude mu i tak způsobená škoda odčiněna, jednak škůdci, který může způsobenou škodu odčinit i bez poskytnutí součinnosti poškozeného (nemusí vyčkávat na volbu poškozeného a být v nejistotě o požadovaném způsobu plnění). Právo požadovat náhradu škody v penězích i tam, kde je možné uvedení do předešlého stavu, zákon přiznává poškozenému zjevně za účelem ochrany jeho zájmů, respektuje právo poškozeného, aby mohl sám rozhodnout o zásazích do jeho majetku. Poškozený totiž z různých důvodů nemusí mít zájem na tom, aby uvedení do předešlého stavu uskutečnil právě škůdce, a může mít zájem na tom, aby mu škůdce poskytl pouze finanční plnění, jehož prostřednictvím si uvedení do předešlého stavu případně zajistí sám. Takovým důvodem zpravidla může být nedůvěra poškozeného, že škůdce, který věc předtím sám poškodil, její opravu (vyžadující další zásah do věci) provede řádně (srov. obdobně Melzer, F., op. cit., s. 908).

39. Žádost poškozeného, kterou realizuje svou volbu způsobu náhrady škody ve smyslu § 2951 o. z., je bezpochyby právním jednáním. Pro „žádost“ není předepsána žádná forma ani náležitosti, musí tedy jít o srozumitelné vyjádření požadavku na peněžité plnění, např. v žalobě [srov. Vojtek, P. § 2951 (Způsob náhrady škody). In: Švestka, J. a kol. Občanský zákoník: komentář; svazek VI (§ 2521-3081, relativní majetková práva 2. část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1085]. Projeví-li tedy poškozený vůči škůdci nesouhlas s tím, aby provedl opravu poškozené věci, je nutné takové právní jednání podrobit výkladu (k výkladovým pravidlům podle § 555 až 558 o. z. srov. podrobněji rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#), uveřejněný pod č. 4/2019 Sb. rozh. obč., či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněný pod č. 37/2021 Sb. rozh. obč.). Nesouhlas poškozeného s provedením opravy věci škůdcem totiž nemusí vždy znamenat, že poškozený tím současně zvolil způsob náhrady škody v penězích (poškozený

např. může mít v úmyslu, aby škůdce pouze posečkal s naturální restitucí do doby, než poškozený získá další relevantní informace pro učinění volby způsobu náhrady škody, případně může takovým nesouhlasem vyjádřit svou žádost, aby škůdce opravu neprováděl sám, ale pouze zajistil její provedení u třetí osoby, nebo aby namísto opravy věci poskytl poškozenému náhradní věc). Nesouhlas s provedením opravy poškozené věci tedy nelze bez dalšího ztotožňovat s volbou práva poškozeného na peněžitou náhradu ve smyslu § 2951 o. z., jak to činí žalobkyně v dovolání.

40. V projednávané věci ale odvolací soud zjevně dospěl k závěru, že žalobkyně nesouhlasem s provedením opravy věci žalovanou požadovala náhradu škody v penězích, tj. že nesouhlasila s tím, aby žalovaná poskytla náhradu škody uvedením v předešlý stav (aby svou činností nastolila faktický stav odpovídající tomu, jaký by byl, pokud by nedošlo ke škodní události – srov. Melzer, F. op. cit., s. 907), a že po žalované od počátku požadovala výlučně finanční plnění (byť jej nejdříve požadovala formou odkupu vozidla a zaplacení kupní ceny ve výši odpovídající hodnotě vozidla před poškozením a až poté, kdy nedošlo k dohodě o výši kupní ceny, tuto částku požadovala žalobou). Z tohoto závěru, který dovoláním nebyl zpochybněn (posouzení jeho správnosti není předmětem dovolacího přezkumu – srov. § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.), proto Nejvyšší soud dále vychází.

č. 90

41. Odvolací soud však pochybil, pokud opravu vozidla provedenou žalovanou i přes nesouhlas žalobkyně a jí učiněnou volbu jiného způsobu náhrady škody zohlednil ve výši nároku žalobkyně na peněžitou náhradu škody tím, že přihlížel pouze k rozdílu hodnoty vozidla před poškozením způsobeným žalovanou a hodnoty vozidla po jeho opravě provedené žalovanou (k tzv. obchodnímu znehodnocení) a uzavřel, že takovou opravou vozidla a poskytnutím finanční kompenzace za obchodní znehodnocení je plně kompenzována majetková újma, která žalobkyni vznikla.

42. Z výše provedeného výkladu se podává, že jde-li o poškození věci a poškozený zvolí způsob náhrady škody podle § 2951 o. z. tak, že nesouhlasí s uvedením v předešlý stav škůdcem a požaduje finanční náhradu, dochází tím k jednostranné změně obsahu závazku a tuto projevenou vůli poškozeného je škůdce povinen respektovat. Jelikož nejde o alternativní obligaci ve smyslu § 1926 o. z., nemá škůdce právo volby způsobu plnění. Škůdce tak již není povinen (ani oprávněn) poskytnout plnění uvedením v předešlý stav. Obsah jeho povinnosti k náhradě vzniklé škody se změní na povinnost poskytnout poškozenému peněžitou náhradu. K obdobnému závěru dospěl Nejvyšší soud i v rozsudku ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1677/2019](#), v němž dovedl povinnost škůdce poskytnout na základě dohody o změně způsobu plnění nároku na náhradu škody jiné plnění namísto původního plnění spočívajícího v náhradě škody v penězích.

43. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 13. 1. 2004, sp. zn. [32 Odo 799/2003](#), v němž byla mimo jiné řešena otázka zániku závazku podle § 324 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, dospěl k závěru, že poskytnutím jiného než dohodnutého plnění, nedošlo k zániku závazku. Pokud tedy škůdce plní uvedením v předešlý stav, ačkoliv s takovým způsobem plnění předtím poškozený vyslovil nesouhlas a požadoval plnění v penězích, nemůže takové plnění škůdce, jiné, než k jakému byl povinen (a oprávněn), přivodit (ani částečný) zánik deliktního závazku spočívajícího v náhradě vzniklé škody, ledaže by poškozený takové jiné plnění přijal (k tzv. dání místo splnění srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. [33 Cdo 2340/2010](#)).

Nejde o řádné splnění dluhu ve smyslu § 1908 o. z. Poškozený nemůže být proti své vůli nucen přijmout plnění poskytnuté jiným způsobem (srov. § 1910 o. z.). Poskytnutí takového plnění škůdcem (pokud jej poškozený nepřijal) proto nemůže ani snižovat výši peněžité náhrady, kterou je povinen škůdce poškozenému poskytnout. Přijetí opačného výkladu by bylo v rozporu s účelem, pro který ustanovení § 2951 o. z. přiznává poškozenému právo zvolit způsob náhrady škody v penězích i tam, kde je možné uvedení do předešlého stavu. Toto zákonné oprávnění poškozeného by při opačném výkladu bylo vyprázdněno, neboť bez ohledu na to, jaký způsob plnění náhrady vzniklé škody by poškozený požadoval, škůdce by vždy mohl poskytnout plnění podle své volby.

44. Požaduje-li proto poškozený při poškození věci náhradu v penězích, určí se její výše podle § 2969 odst. 1 o. z. bez ohledu na to, že v mezidobí škůdce provedl proti vůli poškozeného opravu věci. Z ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu k výkladu § 2969 odst. 1 o. z. vyplývá, že při určení výše škody na věci se zásadně vychází z obvyklé ceny věci v době poškození, přičemž se zároveň přihlíží k tomu, co musí poškozený účelně vynaložit k obnovení nebo nahrazení funkce věci. Náhrada škody v penězích představuje majetkovou hodnotu, kterou je třeba vynaložit na uvedení věci do původního stavu, avšak výše škody nemusí být určena jen vyúčtováním nákladů na její opravu. Lze též vycházet z porovnání hodnoty věci, jakou měla v době poškození, oproti stavu po poškození s přihlédnutím k rozsahu, v jakém byla poškozena zásahem škůdce. Zásadně tedy přicházejí v úvahu dva způsoby určení výše peněžní náhrady za škodu způsobenou na věci, a to náhrada nákladů potřebných k tomu, aby si poškozený uvedl věc do stavu před poškozením a porovnání ceny obvyklé, jakou věc měla před poškozením, s obvyklou cenou po poškození. Jinak řečeno peněžitá náhrada úbytku způsobeného škodou na věci je buď ekvivalentem hodnot, které je nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu, nebo – zejména není-li uvedení do stavu před poškozením možné – lze výši odškodnění stanovit rozdílem mezi obvyklou cenou věci bezprostředně před poškozením a její cenou po poškození. Cena obvyklá ve smyslu § 2969 odst. 1 o. z. pak představuje cenu, za kterou lze v daném místě a čase za obvyklých obchodních podmínek pořídit náhradní věc stejných kvalit, přičemž takto stanovená cena je v prostředí státem neregulovaného hospodářství cenou tržní, ovlivněnou nabídkou a poptávkou na trhu, tedy zahrnuje i hledisko „prodejnosti“ věci (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2782/2017](#), uveřejněný pod č. 8/2019 Sb. rozh. obč., či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2022, sp. zn. [25 Cdo 2651/2021](#), uveřejněný pod č. 28/2023 Sb. rozh. obč.). Časové hledisko stanovení ceny poškozené věci přitom zákon vztahuje k době poškození (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. [25 Cdo 2679/2019](#), uveřejněný pod č. 62/2021 Sb. rozh. obč.).

45. Lze proto uzavřít, že provedení opravy poškozené věci škůdcem proti vůli poškozeného, který požadoval náhradu škody v penězích a plnění opravou věci škůdcem následně nepřijal, nezpůsobuje (ani částečný) zánik závazku k náhradě škody a nesnižuje výši náhrady škody v penězích určenou podle § 2969 odst. 1 o. z., k níž je škůdce povinen.

46. Nejvyšší soud dodává, že výše uvedené neznámá, že by plnění poskytnuté škůdcem opravou věci proti vůli poškozeného nemělo být nijak zohledňováno. Nelze jej však zohlednit při určení výše nároku poškozeného na peněžitou náhradu škody jeho snížením. Případný prospěch získaný poškozeným z takového plnění je namísto posoudit podle zásad bezdůvodného obohacení a ochuzený škůdce může nárok na vydání bezdůvodného

obohacení, resp. na peněžitou náhradu, není-li vydání předmětu bezdůvodného obohacení dobře možné (srov. § 2999 odst. 1 o. z.), uplatňovat po poškozeném. Vznik práva škůdce na vydání bezdůvodného obohacení závisí na posouzení konkrétních okolností dané věci. Pokud škůdce takto jednal (opravil věc) proti vůli poškozeného na vlastní nebezpečí (k jednání ochuzeného na vlastní nebezpečí srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. [23 Cdo 82/2019](#), uveřejněný pod č. 108/2020 Sb. rozh. obč.), nevznikne obohacenému (poškozenému) povinnost obohacení vydat (srov. § 2992 o. z.). Pokud škůdce takto věc opravil s vědomím, že k tomu není povinen (k vědomému plnění nedluhu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2018, sp. zn. [28 Cdo 5089/2017](#)), nemá právo na vrácení toho, co plnil, příp. na zaplacení peněžité náhrady ve smyslu § 2999 o. z. (srov. § 2997 odst. 1 o. z.). Pokud však škůdce takto plnil v omylu (v domnění), že i přes nesouhlas poškozeného plní svůj závazek, je obohacený (poškozený), který získal předmět obohacení bez svého svolení, povinen jej vydat škůdci (ochuzenému), avšak není-li vydání předmětu obohacení dobře možné (což zpravidla nastává v případě výkonu činností při opravě věci), není obohacený (poškozený) povinen poskytnout peněžitou náhradu, ledaže by tím vznikl stav zjevně odporující dobrým mravům (srov. § 3001 odst. 2 o. z.). Naopak pokud provedením opravy věci bez souhlasu poškozeného (tj. neoprávněným zásahem do jeho majetku) vznikne poškozenému další majetková újma, je třeba též právo na náhradu takto vzniklé škody posoudit podle obecných pravidel (příp. též podle § 3009 odst. 2 o. z., bude-li jednání škůdce s ohledem na zjištěné okolnosti možno posoudit jako zakázané jednání – k tomu srov. Melzer, F. op. cit., s. 1605–1607).

47. V projednávané věci odvolací soud při určení výše peněžité náhrady respektoval výše citované judikaturní závěry potud, uvedl-li, že primárním vodítkem pro stanovení výše peněžité náhrady škody je výše nákladů, které jsou nutné k tomu, aby odškodnění bylo provedeno uvedením věci v předešlý stav, a že žalovaná byla povinna plnit do výše nákladů, které by byly vynaloženy na opravu vozidla, to vše v situaci, kdy podle závěrů znalce, z nichž odvolací soud vycházel, byla oprava vozidla po jeho poškození pádem z heveru vhodná, snadná a ekonomicky rentabilní, tj. kdy výše nákladů na opravu – byť konkrétně ve skutkových zjištěních soudu neuvedená – byla nižší než obvyklá cena vozidla před poškozením, a uvedení vozidla do předešlého stavu opravou tedy bylo dobře možné. Pokud žalobkyně zvolila způsob náhrady škody v penězích a nepožadovala po žalované, aby svou činností nastolila faktický stav odpovídající tomu, jaký by byl, pokud by nedošlo ke škodní události, pak i poskytnutí peněžitého plnění odpovídajícího nákladům, které je třeba vynaložit žalobkyni na uvedení vozidla do stavu před poškozením (včetně částky odpovídající případnému rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě, kterou dojde k obnovení jeho technických parametrů, funkčnosti a použitelnosti) bylo způsobilé v takové situaci přivodit žalobkyni plnou kompenzaci její majetkové újmy.

48. Výši peněžní náhrady škody však odvolací soud již podle těchto závěrů následně neurčil, neboť přihlédl k tomu, že žalovaná v mezidobí vozidlo sama opravila, a takto provedenou opravu nesprávně považoval za řádné (částečné) plnění uvedením do předešlého stavu, aniž zohlednil, že oprava byla žalovanou provedena přes nesouhlas žalobkyně, která požadovala finanční náhradu, a nikoliv uvedení vozidla žalovanou do předešlého stavu. Požadavek žalobkyně na peněžitou náhradu a její nesouhlas s provedením opravy vozidla žalovanou přitom zjevně nebyl pouze šikanózním výkonem práva, pokud ze skutkových zjištění vyplývalo, že k poškození vozidla žalovanou došlo v souvislosti s jeho předchozí menší

opravou, kterou žalovaná pro žalobkyni prováděla. Žalobkyně tedy nemusela mít zájem na tom, aby uvedení vozidla do předešlého stavu další opravou provedla právě žalovaná. Opravu vozidla žalovanou v této situaci nebylo lze posoudit jako řádné plnění její povinnosti k náhradě škody způsobem požadovaným žalobkyní, nýbrž jako plnění jiné, které nemělo vliv na zánik (či snížení) povinnosti žalované k náhradě škody v penězích. Právní posouzení věci odvolací soudem je proto nesprávné.

49. Vzhledem k výše uvedenému nesprávnému právnímu posouzení odvolací soud již nezkoumal, jaké náklady (v jaké konkrétní výši) byly potřebné k tomu, aby si žalobkyně jako poškozená uvedla věc do stavu před poškozením. Nezjišťoval tedy, jaká konkrétní částka odpovídá výši peněžitě náhrady podle § 2969 odst. 1 o. z., kterou je povinna žalobkyně poskytnout žalované v souvislosti s poškozením vozidla způsobeným jeho pádem z heveru. Odvolací soud pochybil též tím, že v důsledku svého nesprávného právního posouzení jednání žalované, kterým provedla opravu vozidla přes nesouhlas žalobkyně, jako řádného plnění, již nevěnoval relevantní pozornost tomu, že žalobkyně i v tomto jednání žalované (vedle jednání spočívajícího v poškození vozidla pádem z heveru), které přistoupilo k původnímu škodnímu jednání, od počátku řízení spatřovala protiprávnost a příčinu vzniku škody, jejíž náhradu požadovala ve výši 150 000 Kč odpovídající obvyklé ceně vozidla před poškozením (včetně argumentace, že provedením opravy mohlo dojít též ke vzniku vlastnického práva žalované k opravenému vozidlu). Z tohoto hlediska pak odvolací soud další jednání žalované neposoudil, tj. nehodnotil, zda provedením opravy vozidla žalovanou vznikla žalobkyni nějaká další majetková újma (nebo se zvýšila majetková újma způsobená pádem vozidla z heveru) a zda došlo k naplnění předpokladů pro vznik práva žalobkyně na náhradu takové škody a v jaké výši. V tomto ohledu je jeho právní posouzení neúplné.

50. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlíží též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

51. Žalobkyně namítala vadu řízení spočívající v nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku. Dovolací soud však rozhodnutí odvolacího soudu jako nepřezkoumatelné neshledal.

52. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněném pod č. 100/2013 Sb. rozh. obč. vysvětlil, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele. Odvolací soud tomu, že žalovaná provedla opravu vozidla proti vůli žalobkyně, nesprávně přisuzoval jiný význam, a z tohoto důvodu bylo jeho právní posouzení věci nesprávné a též neúplné. To však neznamená nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, neboť odůvodnění napadeného rozhodnutí (byť věcně nesprávné) dosahuje takové míry argumentace, která nikterak nekrátila žalobkyni v možnosti uplatnění dovolacích důvodů, jak je ostatně zřejmé i z obsahu jejího dovolání, které dovolací soud shledal přípustným a důvodným.

53. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) rozsudek odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. v rozsahu jeho výroku II a závislých výroků III a IV (o náhradě nákladů řízení). Protože důvody, pro které bylo

zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. také toto rozhodnutí v rozsahu jeho výroků II a III a též doplňující usnesení soudu prvního stupně (o náhradě nákladů řízení státu) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

54. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 91

Za správné určení osoby příjemce a místa vydání zásilky je zodpovědný odesílatel. Byl-li odesílatel ohledně totožnosti osoby příjemce (jejího označení, sídla, popř. osob oprávněných za ni jednat) a místa určeného k vydání zásilky uveden třetí osobou v omyl, jde tato skutečnost zásadně k jeho tíži, nikoli k tíži dopravce. Dopravce je povinen zboží dodat příjemci označenému v nákladním listu na místo určení uvedené v nákladním listu, nestanoví-li odesílatel v souladu s čl. 12 odst. 1 Úmluvy CMR (popř. příjemce v souladu s čl. 12 odst. 2 nebo 3 Úmluvy CMR) jinak. Dopravce není povinen zkontrolovat, zda osoby nacházející se v prostorách příjemce a připravené zásilku převzít jsou k tomu oprávněny, nezavázal-li se k tomu ve smlouvě, nebo nemá-li důvodnou pochybnost o tom, že takové oprávnění uvedeným osobám svědčí.

č. 91

Smlouva o přepravě nákladu

čl. 12, 13, 15, 17 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) vyhlášené vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 11/1975 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2023, sp. zn. [27 Cdo 198/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:27.CDO.198.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 15 Co 94/2022, ve znění usnesení ze dne 10. 10. 2022, sp. zn. 15 Co 94/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenou Okresnímu soudu v Ostravě dne 3. 10. 2019 se žalobkyně domáhá na žalované náhrady škody ve výši 57.495,40 EUR s příslušenstvím vzniklé v rámci mezinárodní silniční přepravy v důsledku nesplnění závazku žalované ze dvou přepravních smluv. Žalobkyně tvrdí, že žalovaná dodala zásilku jinému příjemci a na jiném místě dodání, než jak bylo mezi účastníky sjednáno. Žalovaná se vzájemnou žalobou domáhá zaplacení přepravného.

2. Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 18. 11. 2021, č. j. 18 C 217/2019-201, zamítl žalobu o zaplacení 57.495,40 EUR s (ve výroku specifikovaným) příslušenstvím (výrok I.), uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované 50.215 Kč s (ve výroku specifikovaným) příslušenstvím a 50.215 Kč s (ve výroku specifikovaným) příslušenstvím (výrok II.), rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok III.) a o náhradě nákladů řízení státu (výrok IV.).

3. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

- 1) Subjekt, který se označil jako Société SAS Attindis (Centre Distributeur E. Leclerc), si e-mailem odeslaným dne 20. 3. 2019 z adresy enquiry@attindis.com objednal

u žalobkyně drogistické zboží s místem dodání 4 Avenue Armand Esders, 93150, Le Blanc-Mesnil, Francouzská republika.

2) Na základě objednávky číslo 992600190123 ze dne 16. 4. 2019 si žalobkyně objednala u DHL Express (Czech Republic) s. r. o., se sídlem v Ostravě, Nádražní 2967/93, PSČ 702 00, identifikační číslo osoby 25683446 (dále též jen „právní předchůdkyně žalované“), přepravu zboží v rozsahu 36 ks EUR palet o hmotnosti 18.325 kg za cenu 40.500 Kč bez DPH do společnosti Sociétés SAS Attindis na adresu 4 Avenue Armand Esders, 93150, Le Blanc-Mesnil, Francouzská republika.

3) Na základě objednávky číslo 992600190124 ze dne 16. 4. 2019 si žalobkyně objednala u právní předchůdkyně žalované přepravu zboží v rozsahu 37 ks EUR palet o hmotnosti 21.300 kg za cenu 40.500 Kč bez DPH do společnosti Sociétés SAS Attindis na adresu 4 Avenue Armand Esders , 93150, Le Blanc-Mesnil, Francouzská republika.

4) Před nakládkou zboží došlo ze strany žalobkyně ke změně adresy místa dodání zboží na 13 Rue de la Victoire, 93150, Le Blanc-Mesnil, Francouzská republika, která byla zaznamenána do nákladních listů.

5) Podle nákladních listů 006428 a 006436 mělo být 36, resp. 37, palet zboží dodáno příjemci Sociétés SAS Attindis (Centre Distributeur E. Leclerc) na adresu 13 Rue de la Victoire, 93150, Le Blanc-Mesnil, Francouzská republika. U příjemce zboží je uvedeno razítko: TIPÁS DISTRIBUTION GERANT: ABRAM MARA, 4 Avenue Armand Esders, 93150, Blanc Mesnil, 286 69968 R. C. S. PARIS.

6) Oba řidiči právní předchůdkyně žalované dojeli dne 25. 4. 2019 na adresu místa vykládky určenou v nákladních listech, kde se nacházel sklad s nápisem „E. Leclerc“, přičemž neměli žádné pochybnosti o tom, že by se nemělo jednat o sklad příjemce zásilky. Pracovník skladu převzal od řidičů jedno vyhotovení obou nákladních listů a dodací listy k zásilkám a sdělil jim, že zásilky na místě nelze složit z důvodu přeplněnosti skladu. Řidiči čekali 3 až 4 hodiny, během nichž komunikovali s dispečery právní předchůdkyně žalované a se žalobkyní. Poté dal pracovník skladu řidičům pokyn k vyskladnění zásilek na adrese 3 Avenue des Marronniers, Bonneuil-sur-Marne, Francouzská republika. Žalobkyně odsouhlasila vyložení zásilek na tomto jiném místě a zvýšení ceny přepravy. Pracovník skladu jel s řidiči na jiné místo, kde byly zásilky vyloženy.

7) Fakturou 201190370 ze dne 23. 4. 2019, splatnou dne 23. 5. 2019, vyúčtovala žalobkyně Sociétés SAS Attindis cenu za dodanou zásilku ve výši 39.202,16 EUR. Fakturou 201190371 ze dne 23. 4. 2019, splatnou dne 23. 5. 2019, vyúčtovala žalobkyně Sociétés SAS Attindis cenu za dodanou zásilku ve výši 18.293,24 EUR. Sociétés SAS Attindis odmítla faktury uhradit s tím, že jí fakturované zboží nebylo dodáno.

8) Žalobkyně poté zjistila, že neuzavřela „smlouvu ohledně předmětného drogistického zboží se skutečnou francouzskou společností“ Sociétés SAS Attindis (Centre Distributeur E. Leclerc), ale s jiným neznámým subjektem, který se za tuto společnost vydával.

9) Dopisy ze dne 23. 7. 2019 a 8. 8. 2019 vyzvala žalobkyně právní předchůdkyni žalované k náhradě škody ve výši 57.495,40 EUR s tím, že předala zásilku odlišnému subjektu a na odlišném místě, než bylo dohodnuto.

10) Fakturami číslo 7153901068 a 7153901069 vystavenými (každou) na částku 50.215 Kč včetně DPH, splatnými dne 28. 6. 2019, vyúčtovala právní předchůdkyně žalované žalobkyni cenu za přepravu zásilek.

11) K 1. 1. 2020 v důsledku odštěpení DHL Express (Czech Republic) s. r. o. sloučením přešla na žalovanou práva a povinnosti z obou smluv o přepravě.

12) Dopisem ze dne 10. 6. 2020 vyzvala žalovaná žalobkyni k úhradě 100.430 Kč za přepravu zásilek.

č. 91

4. Na takto ustaveném skutkovém základě dospěl soud prvního stupně k závěru, podle něhož žaloba není důvodná. Vzájemnou žalobu naopak důvodnou shledal.

5. Mezi žalobkyní a právní předchůdkyní žalované byly podle soudu uzavřeny dvě smlouvy o přepravě, na něž se vztahuje Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) publikovaná jako vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 27. 11. 1974 pod číslem 11/1975 Sb. (dále též jen „Úmluva CMR“), na jejichž základě se právní předchůdkyně žalované zavázala zajistit přepravu zásilek z České republiky do Francouzské republiky, a to příjemci označenému v nákladních listech jako Sociétés SAS Attindis (Centre Distributeur E. Leclerc) s místem vykládky na adrese 13 Rue de la Victoire, 93150, Le Blanc-Mesnil, Francouzská republika, a žalobkyně se zavázala uhradit sjednanou cenu za přepravu.

6. Právní předchůdkyně žalované přepravila zásilky na místo určení, kde však předání zásilek bránila přeplněnost skladu. V souladu s čl. 15 odst. 1 Úmluvy CMR si právní předchůdkyně žalované proto vyžádala pokyny od žalobkyně, která odsouhlasila vyložení zásilek na adrese 3 Avenue des Marronniers, Bonneuil-sur-Marne, Francouzská republika, a zvýšení ceny přepravy. Právní předchůdkyně žalované složila zásilky na tomto jiném místě. Uvedenému postupu právní předchůdkyně žalované nelze podle soudu nic vytknout.

7. Žalobkyně si řádně neprověřila totožnost svého smluvního partnera a sama se stala obětí podvodného jednání, přičemž tato skutečnost nemohla jít k tíži právní předchůdkyně žalované, která řádně provedla přepravu zásilek v souladu s ujednanými podmínkami přepravy.

8. Soud prvního stupně dále uzavřel, že žalované náleží za řádné uskutečnění přepravy odměna vyúčtovaná fakturami, kterou žalobkyně dosud neuhradila.

9. Krajský soud v Ostravě k odvolání žalobkyně v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku I. (první výrok), změnil je ve výroku II. tak, že zamítl vzájemnou žalobu žalované o zaplacení 50.215 Kč s (ve výroku specifikovaným) příslušenství a 50.215 Kč s (ve výroku specifikovaným) příslušenstvím (druhý výrok), změnil je ve výroku III. ohledně náhrady nákladů řízení mezi účastníky (třetí výrok) a ve výroku IV.

ohledně náhrady nákladů řízení státu (čtvrtý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (pátý a šestý výrok).

10. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se rovněž s jeho právními závěry, podle nichž byly uzavřeny dvě smlouvy o přepravě a poté, co v místě dodání bránila složení zásilek přeplněnost skladu, postupovala právní předchůdkyně žalované v souladu s čl. 15 odst. 1 Úmluvy CMR a zásilky vyložila na jiném místě odsouhlaseném žalobkyní. Zásilky nebyly ztraceny, naopak byly převzaty oprávněným příjemcem.

11. Odvolací soud „podpůrně“ sdílel rovněž argumentaci soudu prvního stupně, podle níž pokud by byly nesprávné závěry ohledně pokynu uděleného žalobkyní k vyložení zboží na jiném místě, uplatní se čl. 12 odst. 2 Úmluvy CMR.

12. Na rozdíl od soudu prvního stupně měl odvolací soud za to, že žalované nevznikl nárok na přepravné, neboť dodací listy nebyly řádně vyplněny.

č. 91

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu (v rozsahu prvního výroku) podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právních otázek, které dosud nebyly v judikatuře Nejvyššího soudu řešeny, nebo je odvolací soud vyřešil v rozporu s touto judikaturou.

14. Jde o otázky:

1) „Je ve smyslu čl. 17 Úmluvy CMR splněna povinnost dopravce ‚vydat zásilku‘ okamžikem doručení zásilky na určené zeměpisné místo nebo okamžikem umožnění disponovat se zásilkou osobě identifikované jako příjemce?“

2) „Má dopravce ve smyslu čl. 17 Úmluvy CMR povinnost při předávání zásilky příjemci, který byl označen jen názvem právnické osoby, ověřit fyzickou osobu vydávající se za příjemce, že je oprávněna k převzetí zásilky, když odesílatel neudal v přepravní smlouvě jméno fyzické osoby oprávněné převzít zásilku za příjemce označeného jménem právnické osoby?“

3) „Pokud označí odesílatel v nákladních listech CMR příjemce správným obchodním jménem, ale chybnou adresou místa vykládky, jedná se o odpovědnost odesílatele za chybnou identifikaci příjemce, která automaticky zprošťuje dopravce odpovědnosti za předání zásilky osobě vyskytující se na uvedené adrese, nebo je to pouze nesprávný příkaz oprávněného ve smyslu čl. 17 odst. 2 Úmluvy CMR, kde musí dopravce prokázat, že nemohl odstranit následek tohoto chybného příkazu?“

4) „Pokud ve smyslu čl. 12 odst. 2 Úmluvy CMR uděluje příjemce nové dispoziční pokyny k zásilce, jaký je správný postup příjemce při udělování těchto pokynů a dopravce při akceptaci těchto pokynů? Má příjemce povinnost zapsat tyto nové dispoziční pokyny do mezinárodního nákladního listu, aby byly pro dopravce závazné?“

Platí ustanovení čl. 12 odst. 7 Úmluvy CMR i pro případ, kdy je dispoziční právo uplatněné příjemcem?“

5) „Lze čekání řidičů na vykládku posoudit jako situaci ve smyslu čl. 15 Úmluvy CMR a jaké informace má povinnost dopravce oznámit odesílateli, aby se mohl odesílatel kvalifikovaně rozhodnout pro udělení dalších pokynů?“

15. Dovolatelka namítá, že při posuzování splnění povinností dopravce nestačí pouze doručení zásilky na určené (sporné) „zeměpisné místo“, ale je nutné i vydání zásilky oprávněné osobě, což žalovaná neprokázala, když „nedostatečně identifikovala osoby oprávněné jednat za příjemce“. Správná identifikace příjemce je zásadní odpovědností dopravce, který nese objektivní odpovědnost za správné určení oprávněné osoby příjemce. Odesílatel není povinen určovat v přepravní smlouvě konkrétní fyzickou osobu oprávněnou zásilku převzít a je na dopravci, aby všemi dostupnými prostředky ověřil, že se jedná o osoby oprávněné jednat za příjemce. Dopravce jako profesionál musí mít před doručením zásilky právní jistotu, že zásilku předává oprávněné osobě, tj. příjemci uvedenému v nákladním listu. Nelze akceptovat názor odvolacího soudu, podle něhož bez označení konkrétní fyzické osoby oprávněné jednat za příjemce v přepravní smlouvě postačí k ověření identifikace osob vydávající se za příjemce, když řidič nemá pochybnosti o osobě příjemce.

16. Dovolatelka nepopírá, že se stala obětí podvodu, jež vedl k uvedení nesprávné adresy příjemce do nákladních listů, ale je přesvědčena, že řidiči právní předchůdkyně žalované mohli při vynaložení náležité odborné péče odhalit falešného příjemce a zásilky mu nepředat, a tak zabránit vzniku škody.

17. Obstát podle dovolatelky nemůže ani argumentace čl. 12 odst. 2 Úmluvy CMR, neboť osoba, která nebyla oprávněna zásilky přijmout, nemohla ani udílet pokyny ke změně místa vykládky. V nákladních listech navíc nebylo vyznačeno uplatnění dispozičního práva příjemcem.

18. Rovněž aplikace čl. 15 Úmluvy CMR nepřichází v úvahu, neboť příjemce neodmítl zásilky od dopravce převzít.

19. Dovolatelka konečně namítá, že odvolací soud se při hodnocení důkazů neřídil § 132 o. s. ř. a založil své rozhodnutí na skutkových závěrech, jež nemají oporu v obsahu soudního spisu. V této souvislosti však pouze zpochybňuje závěr odvolacího soudu, podle něhož zásilky převzala oprávněná osoba, když má za to, že je převzala jiná osoba než na nákladních listech a v přepravních smlouvách uvedená [Société SAS Attindis (Centre Distributeur E. Leclerc)]. Tato jiná osoba se totiž za příjemce podvodně vydávala. Odvolací soud podle dovolatelky též nezjistil dostatečně přesně skutkový stav, „když je nucen alternativně vykládat právní jednání žalované jako důsledek dispozičního práva odesílatele dle čl. 12 odst. 1 Úmluvy CMR, dispozičního práva příjemce dle čl. 12 odst. 2 Úmluvy CMR a překážky při dodání dle čl. 15 odst. 1 Úmluvy CMR“. Dovolatelka zdůrazňuje, že „není možné, aby měl současně dispoziční právo k zásilce odesílatel i příjemce zároveň a současně existovala překážka v převzetí zásilky příjemcem“.

20. Dovolatelka navrhuje, aby odvolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že žalobě vyhověl, nebo aby ho zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

21. Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání jako nedůvodné zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

22. Přípustnost dovolání nezakládá otázka uvedená shora pod bodem 3), neboť dovolatelka při její formulaci vychází z jiného než soudy zjištěného skutkového stavu. Odvolací soud totiž ve svém rozhodnutí nevyšel ze skutkového zjištění, podle něhož dovolatelka označila na nákladních listech chybnou adresu místa určeného k vydání zásilky.

23. Dovolání je však přípustné pro řešení dovolatelkou otevřené otázky identifikace osoby příjemce dopravcem, na jejímž posouzení rozhodnutí odvolacího soudu závisí a která v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud nebyla vyřešena.

č. 91

IV.

Důvodnost dovolání

24. Podle čl. 12 Úmluvy CMR odesílatel je oprávněn disponovat se zásilkou, zejména může požadovat na dopravci zastavení přepravy, změnu místa dodání nebo vydání zásilky jinému příjemci, než který byl uveden v nákladním listě (odstavec 1). Toto právo však zaniká, jakmile je druhý výtisk nákladního listu odevzdán příjemci nebo jakmile příjemce uplatní právo podle článku 13 odst. 1; od tohoto okamžiku je dopravce povinen řídit se příkazy příjemce (odstavec 2).

25. Podle čl. 13 odst. 1 Úmluvy CMR jakmile dojde zásilka na místo určené k jejímu vydání, má příjemce právo žádat od dopravce, aby mu proti potvrzení vydal druhé vyhotovení nákladního listu a zásilku. Je-li zjištěna ztráta zásilky nebo nedojde-li zásilka ve lhůtě uvedené v článku 19, je příjemce oprávněn vlastním jménem uplatňovat proti dopravci nároky z přepravní smlouvy.

26. Podle čl. 15 odst. 1 Úmluvy CMR jestliže se poté, co zásilka došla na místo dodání, vyskytnou překážky v dodání, vyžádá si dopravce pokyny od odesílatele. Odmítne-li příjemce zásilku, má odesílatel právo se zásilkou disponovat, aniž by se musel vykázat prvním vyhotovením nákladního listu.

27. Podle čl. 17 Úmluvy CMR dopravce odpovídá za úplnou nebo částečnou ztrátu zásilky anebo za její poškození, které vznikne od okamžiku převzetí zásilky k přepravě až do okamžiku jejího vydání, jakož i za překročení dodací lhůty (odstavec 1). Dopravce je zproštěn této odpovědnosti, jestliže ztráta zásilky, její poškození nebo překročení dodací lhůty bylo zaviněno oprávněným, příkazem oprávněného, který nebyl vyvolán nedbalostí dopravce, vlastní vadou zásilky nebo okolnostmi, které dopravce nemůže odvrátit a jejichž následky odstranit není v jeho moci (odstavec 2).

28. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. [31 Cdo 1570/2015](#), uveřejněném pod číslem 15/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož Úmluva CMR je unifikační úmluvou, jejímž účelem je sjednotit úpravu podmínek přepravní smlouvy v mezinárodní silniční nákladní dopravě (srov. znění preambule Úmluvy

CMR). Z povahy věci proto i výklad Úmluvy CMR by měl být postaven na stejném základě ve všech smluvních státech, bez ohledu na to, ve kterém státě je nárok uplatňován. Pojmy Úmluvy CMR je tak třeba interpretovat nezávisle na jejich významu v právu vnitrostátním (neodkazuje-li na ně úmluva přímo). Dosažení obdobného účinku Úmluvy CMR ve všech signatářských státech vyžaduje autonomní výklad, který je činěn též s přihlédnutím k účelu, cílům a systematickému uspořádání Úmluvy CMR.

29. Výše uvedený závěr je třeba aplikovat s ohledem na faktickou povahu Úmluvy CMR, která sama o sobě není všeobsažná a zároveň zde neexistuje mezinárodní soudní těleso, které by bylo schopné utvářet skutečně autonomní výklad smlouvy. Při výkladu je tak třeba přihlídnout i k zahraničním soudním rozhodnutím; potud lze mluvit o autonomním výkladu. Autonomní interpretace v případě Úmluvy CMR představuje proto takový výklad, který respektuje co nejlepší sledování účelu a cíle Úmluvy CMR a je v souladu s určitou obecnou rozhodovací praxí napříč signatářskými státy.

30. Nejvyšší soud proto přihlédl k rozhodovací praxi soudů signatářských států Úmluvy CMR týkající se posuzované otázky, z níž se podává, že:

1) Úmluva CMR neobsahuje žádné údaje o tom, že by pracovníci dopravce, kteří zboží převáží, měli povinnost před dodáním zboží vždy zkontrolovat, zda dospělé osoby, které se nacházejí v prostorách příjemce a jsou připraveny zboží převzít, jsou k tomuto rovněž zmocněny (srov. usnesení Nejvyššího soudního dvora Rakouska ze dne 29. 10. 1992, sp. zn. 7 Ob 617/92).

2) Při posuzování otázky existence spoluzavinění zaměstnanců skladu spočívající v neprovedení kontroly totožnosti řidiče, vč. kontroly registrační značky nákladního vozidla, soud uzavřel, že nebyl žádný zvláštní důvod k tomu, aby nakladač kontroloval, zda (jediný) řidič, který byl ve správný čas na správném místě a který mohl uvést jméno objednatele, referenční číslo a oznamované poznávací značky, byl skutečně oprávněn převzít náklad. V této konkrétní situaci již neexistovala povinnost dále zkoumat totožnost řidiče a nákladního vozidla (rozsudek Vrchního zemského soudu Šlesvicko-Holštýnska ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 16 U 24/14).

3) V rozsudku Vrchního zemského soudu Koblenz ze dne 9. 5. 2019, sp. zn. 2 U 256/18, soud uzavřel, že:

- mezi povinnosti dopravce nepatří zabránit podvodnému jednání ze strany smluvního partnera odesílatele; riziko ochoty a schopnosti příjemce zaplatit musí tedy tím spíše nést odesílatel,

- řádné dodání lze předpokládat, pokud bylo zboží dodáno osobám, které stojí za podvodným kupujícím,

- dopravci ani jimi pověřeni řidiči neměli žádnou („vedlejší“) povinnost kontrolovat totožnost osoby vystupující pod jménem „D“ ani povinnost vyžádat si pokyny od odesílatele. V místě doručení neexistovala žádná nejasná situace, a tedy ani překážka doručení ve smyslu čl. 15 Úmluvy CMR,

- situaci, v níž je již odesílatel uveden v omyl ohledně osoby příjemce, je nutné odlišovat od případu tzv. chybného dodání (za které má odpovědnost nést dopravce), při němž je teprve dopravce oklamán ohledně toho, kdo má právo přijmout zásilku, a tudíž dodá zboží nesprávné a neoprávněné třetí osobě.

4) Pokud dopravce doručí zásilku příjemci, kterého odesílatel uvedl dopravci při uzavření smlouvy a který byl označen v nákladním listu nebo který byl určen dodatečně odesílatelem po dohodě s dopravcem nebo určen na základě řádných pokynů odesílatele, nevzniká po dobu péče o zásilku dopravcem žádná ztráta. Není přitom rozhodující, zda je oprávněným příjemcem v tomto smyslu podvodník, který zboží nakoupil od odesílatele pod falešným jménem (rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora Rakouska ze dne 24. 8. 2022, sp. zn. 7 Ob 126/22p).

31. Nejvyšší soud se s uvedenými judikatorními závěry zahraničních soudů ztotožňuje a uzavírá, že za správné určení osoby příjemce a místa vydání zásilky je zodpovědný odesílatel. Byl-li odesílatel ohledně totožnosti osoby příjemce (jejího označení, sídla, popř. osob oprávněných za ni jednat) a místa určeného k vydání zásilky uveden třetí osobou v omyl, jde tato skutečnost zásadně k jeho tíži, nikoli k tíži dopravce. Dopravce je povinen zboží dodat příjemci označenému v nákladním listu na místo určení uvedené v nákladním listu, nestanoví-li odesílatel v souladu s čl. 12 odst. 1 Úmluvy CMR (popř. příjemce v souladu s čl. 12 odst. 2 nebo 3 Úmluvy CMR) jinak. Dopravce není povinen zkontrolovat, zda osoby nacházející se v prostorách příjemce a připravené zásilku převzít jsou k tomu oprávněny, nezavázal-li se k tomu ve smlouvě, nebo nemá-li důvodnou pochybnost o tom, že takové oprávnění uvedeným osobám svědčí.

32. Pouze na okraj a bez vlivu na shora uvedené Nejvyšší soud dodává, že stejný závěr ostatně plyne i z vnitrostátní právní úpravy zastoupení podnikatele osobou v jeho provozovně obsažené v § 430 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

33. V poměrech projednávané věci se ze skutkových zjištění soudů podává, že řidiči právní předchůdkyně žalované po příjezdu na místo vykládky uvedené v nákladních listech identifikovali sklad označený jako sklad příjemce uvedeného v nákladních listech a kontaktovali osobu nacházející se v tomto skladu, jež zásilky očekávala a byla připravena je převzít. Soudy nezjistily žádné skutečnosti, jež měly v řidičích vzbudit důvodnou pochybnost o tom, že osoba s nimi jednající nemá oprávnění příjemce zastupovat.

34. Nejvyšší soud se proto ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, podle něhož osoba nacházející se ve skladu příjemce byla osobou oprávněnou za příjemce převzít zásilky a nákladní listy od dopravce.

35. Za této situace nemohou přípustnost dovolání založit otázky uvedené shora pod body 4) a 5) ani námitka nedostatečného zjištění skutkového stavu, neboť jejich vyřešení nemůže mít vliv na výsledek sporu mezi účastnicemi. Obdržela-li právní předchůdkyně žalované pokyn ke změně místa vykládky z důvodu naplněnosti skladu současně od žalobkyně coby odesílatelky i od příjemce, je nepochybné, že tímto pokynem byla vázána, přičemž je nerozhodné, která z uvedených osob byla k udělení pokynu v daném okamžiku oprávněna (zda žalobkyně podle čl. 12 odst. 1, popř. čl. 15 odst. 1 Úmluvy CMR, nebo příjemce podle čl. 12 odst. 2 Úmluvy CMR).

36. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a jelikož Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci přihlíží u přípustných dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.), dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 92

O plnění podléhající režimu § 2993 o. z. půjde i tam, kde bude nezbytné vypořádat plnění poskytované proto, že se strany zmýlily v předpokladu, že smlouva nadále trvá, ač již nastala rozvazovací podmínka, která vedla k jejímu skončení (pro budoucí období).

Jestliže si obě smluvní strany po skončení smlouvy nadále poskytují smlouvou sjednaná vzájemná plnění, přičemž alespoň jedna z nich takové plnění přijímá (posuzováno z jejího objektivizovaného pohledu) jako plnění ze smlouvy, uplatní se úprava obsažená v § 2993 o. z. bez zřetele k tomu, že druhá smluvní strana vzájemné plnění přijímala, ačkoli věděla, že o plnění podle smlouvy již nemůže jít (že smlouva již skončila), a k tomu, zda námitku vzájemnosti plnění posléze uplatní právě tato druhá smluvní strana.

Vzájemnému zúčtování peněžitých plnění nebo peněžitých náhrad postupem podle § 2993 o. z. nebrání ani úprava zakazující započtení některých pohledávek v průběhu insolvenčního řízení.

č. 92

Insolvenční řízení (účinky, zahájení), Bezdůvodné obohacení, Vzájemné plnění, Započtení pohledávky

§ 2993 o. z., § 2999 o. z., § 3028 o. z., § 3074 odst. 1 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sp. zn. [29 Cdo 3609/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.CDO.3609.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 35 Co 136/2021, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. 35 Co 136/2021, a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou 20. 1. 2018 se žalobce (J. R., jako insolvenční správce dlužníka Tiskárny R. s. r. o.) domáhal vůči žalovaným [1/ U., s. r. o., a 2/ J. K. (dále též jen „J. K.“)] toho, aby společně a nerozdílně zaplatili ve prospěch majetkové podstaty dlužníka částku 760.000 Kč. Po prvním žalovaném dále požadoval zaplacení příslušenství představovaného zákonným úrokem z prodlení z částky 640.000 Kč za dobu od 15. 5. 2017 do zaplacení.

2. Žalobu odůvodnil tím, že jde o částku, kterou po prohlášení konkursu na majetek dlužníka (17. 2. 2015) postupně zaplatil z majetkové podstaty dlužníka (tak, že uhradil dne 28. 8. a 9. 9. 2016 vždy částku 120.000 Kč, dne 21. 10. 2016 částku 50.000 Kč, dne 21. 11. 2016 částku 20.000 Kč, ve dnech 22. a 28. 11. 2016 vždy částku 50.000 Kč, dne 20. 12. 2016 částku 70.000 Kč, ve dnech 23. 2. a 14. 3. 2017 vždy částku 120.000 Kč a dne 31. 3. 2017 částku

40.000 Kč) jako podnájemné podle podnájemní smlouvy uzavřené mezi dlužníkem (jako podnájemcem) a prvním žalovaným (jako nájemcem) dne 30. 4. 2012, jejímž předmětem byly označené stroje, nevěda, že podnájemní smlouva zanikla k 31. 8. 2016. Po prvním žalovaném požadoval žalobce zaplacení požadované částky z titulu bezdůvodného obohacení, po druhém žalovaném (coby jednateli prvního žalovaného i dlužníka) z titulu náhrady škody způsobené porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře (jelikož jako jednatel prvního žalovaného uplatňoval platby za podnájemné vůči dlužníku, ačkoli věděl, že podnájemní smlouva zanikla).

3. Usnesením ze dne 16. 1. 2019, č. j. 59 C 47/2018-39, vyloučil Okresní soud v Liberci nárok uplatněný žalobcem vůči druhému žalovanému k samostatnému řízení.

4. Rozsudkem ze dne 4. 3. 2021, č. j. 59 C 47/2018-163, okresní soud:

[1] Zamítl žalobu vůči prvnímu žalovanému (dále též jen „žalovaný“) [bod I. výroku].

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 88.230,70 Kč (bod II. výroku).

5. Okresní soud – vycházejí z ustanovení § 36, § 40, § 246 odst. 1 a § 253 odst. 1 a 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 555 odst. 1, § 556 a § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), jakož i ze závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [29 Odo 52/2002](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 28/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 28/2006“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu] – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

6. V soudním řízení, v němž se žalobce z titulu bezdůvodného obohacení domáhá vrácení plnění ze zaniklé smlouvy, lze přiznat pouze vrácení toho, oč peněžité plnění žalobce (nebo peněžitá náhrada za ně) přesahuje peněžité plnění (nebo peněžitou náhradu za ně) poskytnuté mu podle smlouvy žalovaným ([R 28/2006](#)). Obdobné pravidlo dopadá i na projednávanou věc (plnění ze zaniklé podnájemní smlouvy) v poměrech aktuální právní úpravy bezdůvodného obohacení v občanském zákoníku.

7. Je nesporné, že dlužníku (podnájemci) se dostalo za platby žalovanému (nájemci) protiplnění v podobě užívání tiskařských strojů, přičemž žalobce neprokázal, že by se žalovaný na úkor „žalobce“ (správně na úkor majetkové podstaty dlužníka) bezdůvodně obohatil (že hodnota plnění dlužníka žalovanému převyšovala hodnotu protiplnění) a v úvahu nepřichází ani plnění z jiného důvodu (např. z titulu náhrady škody).

8. K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“ nebo „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 13. 4. 2022, č. j. 35 Co 136/2021-248, ve znění (doplňujícího) usnesení téhož soudu ze dne 25. 5. 2022, č. j. 35 Co 136/2021-253 (již za účasti společnosti L. C. s. r. o., která v průběhu odvolacího řízení vstoupila do řízení jako vedlejší účastník řízení na straně žalovaného):

[1] Změnil rozsudek okresního soudu tak, že uložil žalovanému zaplatit žalobci ve prospěch majetkové podstaty dlužníka do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 760.000 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení z částky 640.000 Kč za dobu od 15. 5. 2017 do zaplacení (první výrok).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 7.899,50 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil vedlejšímu účastníku řízení zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 7.899,50 Kč, a to společně a nerozdílně s žalovaným (třetí výrok).

9. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 2991 a § 2993 o. z. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí a po doplnění dokazování k následujícím závěrům:

č. 92

10. Odvolací soud oproti okresnímu soudu ve skutkové rovině uzavírá, že žalobce se dozvěděl o zániku leasingové smlouvy k 31. 8. 2016 (na kterou byla navázána existence podnájemní smlouvy) až v březnu 2017. Jelikož dlužník i po zániku podnájemní smlouvy tiskařské stroje užíval a platil podnájemné sjednané v podnájemní smlouvě, zabýval se odvolací soud tím, kdo byl ochuzen užíváním tiskařských strojů a tím, zda platby „žalobce“ na straně jedné a užívání tiskařských strojů na straně druhé jsou vzájemně podmíněnými (synallagmatickými) plněními.

11. Minimálně od října 2016 byl vlastníkem tiskařských strojů vedlejší účastník, přičemž odvolací soud má za prokázáno, že vedlejší účastník pronajímal tiskařské stroje od 1. 10. 2016 žalovanému. Užívá-li někdo pronajatou věc bez protiplnění, obohacuje se tím na úkor nájemce, nikoli na úkor vlastníka věci.

12. Ustanovení § 2993 o. z. upravuje situace, při nichž bezdůvodné obohacení vzniká plněním na domnělý závazek, jenž z důvodu neplatnosti nebo zdánlivosti nevznikl, nebo následně odpadl. Pro případ, že šlo o oboustranné plnění, stanoví zákon vzájemnou podmíněnost restitučních povinností, ke které soud přihlédne (až) k námitce druhé strany. Platí však, že ustanovení § 2993 o. z. lze aplikovat jen ve vztahu k právům na vrácení těch hodnot, které si strany poskytly v rámci plnění vzájemných smluvních povinností. Právo na vydání majetkového prospěchu, který nebyl získán coby plnění ze smlouvy, není vzájemně podmíněno ve smyslu § 2993 o. z.

13. V projednávané věci žalovaný námitku vzájemného plnění uplatnil (namítal, že za inkasované podnájemné dlužníku nadále umožňoval užívat tiskařské stroje); proto odvolací soud posuzoval vzájemnou spjatost poskytnutých plnění. Námitku žalobce, že vedle uplatnění vzájemnosti je nezbytné také započtení obou pohledávek ve smyslu § 1982 o. z., nemá odvolací soud v poměrech § 2993 o. z. za důvodnou (postačí uplatnění vzájemnosti).

14. Podnájemní smlouva zanikla k 31. 8. 2016 a byť není postaveno najisto, zda vlastníkem tiskařských strojů v době do 30. 9. 2016 byl vedlejší účastník nebo společnost D. L. ČR s. r. o. (dále též jen „společnost D“), je zřejmé, že jím nebyl žalovaný.

15. Jestliže žalovaný (jako nájemce) uzavřel s vedlejším účastníkem (jako pronajímatelem) nájemní smlouvu až s účinností od 1. 10. 2016, pak mu v září 2016 nesvědčilo žádné právo k tiskařským strojům, takže (ani) nemohl být ochuzen. Vztah z bezdůvodného obohacení mezi žalobcem a žalovaným nemohla založit ani domnělá nebo zrušená smlouva. Původní (podnájemní) smlouva zanikla k 31. 8. 2016 a nová (byť neplatná nebo zdánlivá) smlouva mezi nimi nebyla uzavřena. Žalovaný, uzavírající dohodu o ukončení leasingové smlouvy, přitom o zániku podnájemní smlouvy věděl.

16. Nemůže jít ani o vzájemné plnění z důvodu, který odpadl (ze zrušené smlouvy); u tohoto typu bezdůvodného obohacení se totiž předpokládá, že právní důvod k plnění existuje ještě v době jeho poskytnutí a teprve následně (poté, co bylo poskytnuto plnění) ztratí své právní účinky (odpadne). V září 2016 zde již nebyla podnájemní smlouva a žalovaný sám dlužníku žádné plnění nemohl poskytovat (jelikož neměl žádná práva k tiskařským strojům). Tím, že dlužník uhradil žalovanému za užívání tiskařských strojů 120.000 Kč a žalovaný mu tuto částku nevrátil, se žalovaný bezdůvodně obohatil na úkor dlužníka ve smyslu § 2991 o. z.; dlužník takto plnil bez právního důvodu.

17. U plnění za následující měsíce (od října 2016 do března 2017) je skutkový stav odlišný (žalovaný od října 2016 disponoval užívacím právem k tiskařským strojům), odvolací soud však potud rovněž dospěl k závěru, že nešlo o plnění vzájemně podmíněné plněním žalovaného, nýbrž o samostatné nároky z bezdůvodného obohacení v režimu § 2991 o. z. Pro užití § 2993 o. z. je (totiž) rozhodující, zda posuzované plnění se dá vztáhnout k určitému (byť neplatnému, zdánlivému či zrušenému) závazku. V případě vzájemných plnění pak musí jít o jeden a týž závazek. Není-li tomu tak, úprava obsažená § 2993 o. z. se neuplatní.

18. Žalobce platil podnájemné 120.000 Kč měsíčně podle podnájemní smlouvy z roku 2012, nevěda, že zanikla k 31. 8. 2016. Žalovaný pak věděl, že podnájemné na původní (podnájemní) smlouvu již nemůže přijímat a nemůže podle ní ani poskytovat plnění. Byť si tedy účastníci zaniklé smlouvy plnili navzájem, nešlo o plnění k jednomu závazku, nýbrž o samostatné nároky na vydání bezdůvodného obohacení získaného plněním bez právního důvodu (§ 2291 o. z.), které spočívalo na jedné straně v poskytnutých platbách a na druhé straně v užívání tiskařských strojů. Žalovaný, který věděl, že od konce srpna 2016 není mezi stranami žádný závazek, (tak) nemůže vznést námitku vzájemného plnění dle § 2993 o. z. K účinné obraně tedy žalovanému nestačí uplatnit vzájemnost podle § 2993 o. z., ale musí zároveň započíst svůj nárok postupem podle § 1982 o. z., k čemuž nedošlo. Takové započtení by ostatně bylo v rozporu s § 140 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona. Žaloba je proto důvodná i co do částky 640.000 Kč (včetně příslušenství), bez ohledu na to, že i žalovanému vznikl (vzájemně nepodmíněný) nárok vůči dlužníku.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

19. Proti prvnímu výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, jakož na vyřešení právní otázky dovolacím soudem dosud neřešené. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci

(dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Konkrétně dovolatel klade následující otázky:

[1] Musí být žalovaný, který před odvolacím soudem prokázal „zásadní skutečnosti“, poučen o změně právního názoru (odvolacího soudu), jde-li o právní názor, jímž se odvolací soud odchýlil jak od právního posouzení věci soudem prvního stupně, tak od právního posouzení, které předestřel účastníkům při soudním jednání?

[2] Jestliže se insolvenční správce dlužníka, jehož úpadek je řešen konkursem, rozhodne dále provozovat „podnik“ (správně závod) a uzavírá za dlužníka po rozhodnutí o úpadku nové obchodně závazkové vztahy (smlouvy o vzájemném plnění):

1) Má dlužník v rámci těchto vztahů zvláštní postavení vyplývající z insolvenčního zákona a jsou soudy povinny toto jeho privilegované postavení zohlednit před druhou smluvní stranou, nebo je v rovnoprávném postavení s druhou smluvní stranou?

2) Je možné v těchto případech započíst nesporné pohledávky (jednostranně či dohodou), nebo započtení představuje absolutně neplatné právní jednání pro rozpor s § 140 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona?

3) Má soud rozhodovat spravedlivě v souladu s právem nebo musí s ohledem na striktní výklad práva upřednostnit dlužníka a poškodit druhou smluvní stranu?

20. Otázku č. 2 má dovolatel co do rovnoprávného postavení smluvních stran za dovolacím soudem neřešenou, přičemž k položeným otázkám argumentuje v mezích ohlášeného dovolacího důvodu následovně:

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti soudu)

21. Dovolatel je přesvědčen, že odvolací soud rozhodl v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, protože neseznámil účastníky se svým odlišným právním názorem na projednávanou věc a nedal jim příležitost se k tomuto názoru vyjádřit. Potud odkazuje na „rozsudek“ (správně jde o usnesení) Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2008, sp. zn. [28 Cdo 1769/2006](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2009, sp. zn. [30 Cdo 2750/2009](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. [32 Cdo 1019/2009](#), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. [30 Cdo 1128/2012](#), jakož i na náleží Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2013, sp. zn. [I. ÚS 3269/12](#) (jde o náleží uveřejněný pod číslem 133/2013 Sbírký náleží a usnesení Ústavního soudu, který – je stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu), a náleží Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. „II. ÚS 3317/15“ (správně jde o náleží sp. zn. [III. ÚS 3317/15](#), uveřejněný pod číslem 70/2016 Sbírký náleží a usnesení Ústavního soudu).

22. Míní, že na základě zjištěného skutkového stavu nebylo možné napadené rozhodnutí předvídat a je tak pro něj překvapivé. K tomu poukazuje i na to, že ač s vedlejším účastníkem

prokázali uzavření nájemní smlouvy, odvolací soud účastníky vyrozuměl o změně právního názoru a svém závěru o prokázaných skutečnostech, načež rozhodl v rozporu jak s dosud „prezentovaným“ právním názorem okresního soudu, tak s názorem svým.

K otázce č. [2] (K postavení insolvenčního správce při provozování dlužníkovy závodu)

23. Dovolatel dovozuje, že rozhodne-li o insolvenční správce o pokračování provozu dlužníkovy „podniku“ (správně závodu), je v rovnoprávném postavení s osobami, s nimiž vstupuje do závazkového vztahu.

24. V dané věci „není sporu o tom“, že dovolatel poskytl žalobci plnění, které žalobce spotřeboval, leč dovolává se toho, že plnění mu neměl účtovat žalovaný, ale vedlejší účastník. Dovolatel a vedlejší účastník prokázali, že nárok na úplatu za plnění od žalobce má žalovaný. Soud (rozuměj odvolací soud) ovšem uzavírá, že jde o jiný než dovolatelem uváděný právní důvod (o podnájemní smlouvu), v důsledku čehož by přiznání nároku dovolatele z jiného právního důvodu fakticky vedlo k započtení, které vylučuje § 140 insolvenčního zákona.

25. Faktické řešení spatřuje (odvolací) soud v tom, že žalobě vyhoví a žalovaný se poté může domáhat vůči dlužníku svého nároku jako pohledávky za majetkovou podstatou. Tento postup ovšem logicky povede k likvidaci dovolatele jako druhé smluvní strany, neboť po něm je plnění v současné době vymáháno exekucí, kdežto on stejné plnění (na která má právo) fakticky nikdy nezíská, jelikož jej tento postup soudu uvrhl do úpadku.

26. Dovolatel usuzuje, že Nejvyšší soud dosud výslovně neřešil, zda v závazkových vztazích uzavíraných v rámci provozu dlužníkovy závodu mají smluvní strany rovnoprávné postavení a zda i v takovém případě má druhá smluvní strana právo na spravedlivé projednání a rozhodnutí věci. K tomu „připomíná“, že není sporu o tom, že má právo na zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů, takže shora uvedeným výkladem se soudy odchýlily od této ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3789/2010](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. [30 Cdo 2560/2015](#)) i Ústavního soudu [srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. [II. ÚS 635/09](#) (jde o náleží uveřejněný pod číslem 176/2010 Sbírky náleží a usnesení Ústavního soudu), nebo náleží Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 2842/10](#) (jde o náleží uveřejněný pod číslem 101/2011 Sbírky náleží a usnesení Ústavního soudu)].

27. Je lhostejné, zda dovolatelův nárok je založen nájemní smlouvou, jiným právním důvodem, nebo zda jde o nárok z bezdůvodného obohacení; soud je povinen daný právní vztah posoudit a rozhodnout, zda (případně z jakého titulu) má dovolatel na plnění nárok. Tvrzení žalobce, že měl povinnost plnit vedlejšímu účastníku, nikoli dovolateli (přesto, že vedlejší účastník a dovolatel prokázali, že své vztahy uspořádali tak, že nárok na plnění má dovolatel), nemůže vést soud k tomu, že do tohoto vztahu vstoupí a „vytvoří“ bezdůvodné obohacení žalobce na úkor žalovaného s tím, že si žalovaný (případně společnost L) má nárok vysoudit, protože z důvodu změny právního posouzení a nemožnosti započtení (§ 140 insolvenčního zákona) dovolateli nelze přiznat nárok z jiného právního důvodu.

28. Dovolatel uzavírá, že správná odpověď na jím položenou otázku č. [2] je následující:

[1] Rozhodne-li o insolvenční správce o pokračování provozu dlužníkovy závodu, je jeho právní postavení v závazkovém vztahu založeno na rovnosti stran (na což nemá žádný vliv okolnost, že dlužníkům úpadek se řeší konkursem).

[2] I v takovém případě je povinností soudu rozhodovat spravedlivě v souladu se zásadami, na nichž je založen občanský zákoník a není žádného důvodu, proč by měl být dlužník jakkoliv zvýhodňován. To platí i pro případy, „kdy je soudem posouzeno plnění z jiného právního důvodu“, kdy z povahy věci nejde o započtení. Současně je zřejmé, že na takový vztah se neuplatní ustanovení § 140 insolvenčního zákona, vylučující započtení. Zhodnocení majetkové podstaty dlužníka se nemůže dít na úkor třetích osob, které v dobré víře vstoupily do smluvního vztahu s dlužníkem.

29. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, poukazuje na to, že se z něj nepodává, v čemž se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe v otázkách bezdůvodného obohacení a v otázce zápočtů v insolvenčním řízení. Nesouhlasí ani s tím, že šlo o překvapivé rozhodnutí.

č. 92

III.

Přípustnost dovolání

30. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

31. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání.

32. Dovolání může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř.

33. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 10/2014“). Toto omezení, které se prosazuje u věcného přezkumu dovolání (je-li dovolání přípustné), má vliv i na posouzení způsobilosti dovolací argumentace přípustnost dovolání vůbec založit (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. [29 ICdo 46/2020](#), uveřejněného pod číslem 42/2023 Sb. rozh. obč.).

34. Judikatura Nejvyššího soudu je též ustálena v závěru, že spočívá-li rozhodnutí odvolacího soudu na posouzení více právních otázek, z nichž každé samo o sobě vede samostatně k výsledku dosaženému rozhodnutím odvolacího soudu, není dovolání ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné, jestliže řešení některé z těchto otázek nebylo dovoláním zpochybněno, nebo jestliže některá z těchto otázek nespĺňuje předpoklady vymezené v ustanovení § 237 o. s. ř. Je tomu tak proto, že dovolací soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody, včetně jejich obsahového vymezení, a z jiných než dovolatelem uplatněných důvodů

napadené rozhodnutí přezkoumat nemůže (srov. ustanovení § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. a např. důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 560/08](#), uveřejněného pod číslem 236/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Věcný přezkum posouzení ostatních právních otázek nemůže za tohoto stavu ovlivnit výsledek řízení a dovolání je tak nepřipustné jako celek. Srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 663/2003](#), uveřejněné pod číslem 48/2006 Sb. rozh. obč., a v poměrech občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 NSČR 43/2018](#), uveřejněné pod číslem 101/2020 Sb. rozh. obč.

35. Dovolání pak logicky není (nemůže být) přípustné podle 237 o. s. ř., jestliže dovolatel jako důvod jeho přípustnosti předestírá dovolacímu soudu k řešení pouze otázku hmotného nebo procesního práva, na niž rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. [29 ICdo 29/2021](#)).

36. Poměřováno závěry obsaženými v odstavcích 33. až 35. shora není důvod připustit dovolání pro zodpovězení podotázky č. 2) položené dovolatelem Nejvyššímu soudu v rámci právní otázky č. [2]. Nedává totiž žádný smysl zabývat se tím, zda v poměrech dané věci bylo přípustné započtení (zda se zákaz započtení pohledávek obsažený v § 140 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona vztahuje na pohledávky, které věřiteli vznikly vůči dlužníku po rozhodnutí o úpadku dlužníka v důsledku pokračujícího provozu dlužníkovy závodu), jestliže odvolací soud ve skutkové rovině uzavřel (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 18. shora, jakož i odstavec 21. odůvodnění napadeného rozhodnutí), že dovolatel neuplatnil svou pohledávku k započtení proti pohledávce žalobce (právní jednání dovolatele směřující k započtení pohledávky proti žalobou uplatněné pohledávce nedokládá ani spisový materiál). Jde tedy o otázku ryze akademickou (o otázku, jejíž zodpovězení nemá pro výsledek dovolacího řízení žádný význam). Jen pro úplnost Nejvyšší soud v dotčených souvislostech odkazuje na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1430/2014](#), uveřejněném pod číslem 63/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 63/2018“), který potvrzuje, že započtení pohledávek za majetkovou podstatou vzniklých po rozhodnutí o úpadku dlužníka (tedy včetně pohledávek podle § 168 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona) vylučuje právě úprava obsažená v § 140 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona [srov. shodně i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sen. zn. [29 ICdo 85/2017](#), uveřejněného pod číslem 116/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 116/2019“)].

37. Pro založení přípustnosti dovolání nezpůsobilou (jelikož právně bezcennou) Nejvyšší soud shledává v rámci právní otázky č. [2] též podotázku č. 3), jejíž sugestivnost (a tedy nepřipustnost) je zřejmá; tazatel (dovolatel) totiž do této podotázky vkládá rovnou i odpověď (své subjektivní přesvědčení, že v jeho věci soud spravedlivě nerozhodl). Na závěru, že odvolací soud musel poškodit druhou smluvní stranu a rozhodnout nespravedlivě, napadené rozhodnutí dozajista nespočívá.

38. Nejvyšší soud nicméně (byť až ve vazbě na argumentaci s touto otázkou spojenou v dalších částech dovolání) shledává dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro odpověď na podotázku č. 1), položenou dovolatelem Nejvyššímu soudu v rámci právní otázky č. [2]. Z této argumentace (byť dovoláním málo zřetelně projevené) totiž plyne, že dovolatel nesouhlasí také se závěrem odvolacího soudu, že pro výsledek dovolacího řízení bylo určující

že pro vypořádání nároků z bezdůvodného obohacení, které vůči sobě žalobce s dovolatelem mají, byla určující absence vzájemnosti (že nebyl uplatnitelný režim § 2993 o. z.); potud jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

39. Otázka č. [1] se týká tzv. jiné vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), takže Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se poté, co dovolání připustil pro řešení otázky č. [2], podotázky č. 1), samostatně přípustností dovolání k otázce č. [1]; s námitkami vznesenými v souvislosti s touto otázkou se vypořádá v mezích přípustného dovolání.

IV.

Důvodnost dovolání

K otázce č. [1] (K poučovací povinnosti soudu)

č. 92

40. Nejvyšší soud se nejprve zabýval dovolatelem namítanou (prostřednictvím otázky č. [1]) „překvapivostí“ napadeného rozhodnutí. Touto námitkou vystihuje dovolatel z obsahového hlediska tzv. jinou vadou řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, tedy vadu, k jejíž existenci přihlíží Nejvyšší soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Pro posouzení této námítky je rozhodné následující ustanovení občanského soudního řádu (ve znění, jež nedoznalo změn od zahájení sporu):

§ 118a (o. s. ř.)

(1) Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy.

(...)

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(...)

41. V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 20. 6. 2012, sp.zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněném pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“), jehož judikatorní význam je nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu o stejných otázkách, Nejvyšší soud vysvětlil, že rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby účastník mohl prokázat nějakou skutečnost, musí ji nejdříve tvrdit. V tomto smyslu právní teorie hovoří o břemenu tvrzení, jímž rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků (v důsledku nesplnění

povinnosti uložené účastníkům ustanovením § 101 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena. K tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř.

42. Poučovací povinnost ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. se pak uplatňuje tam, kde je namístě učinit závěr, že účastník, jemuž je ku prospěchu prokázání určité (pro věc rozhodné) skutečnosti, nesplnil svou důkazní povinnost, respektive dosud provedenými důkazy neunesl důkazní břemeno o takové skutečnosti, takže nenabídne-li (po poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř.) důkazy způsobilé takovou skutečnost prokázat, budou jej stíhat procesní následky spočívající v neunesení důkazního břemene o takové skutečnosti (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4616/2010](#), uveřejněný pod číslem 98/2013 Sb. rozh. obč., nebo opět [R 115/2012](#)).

č. 92

43. Z obsahu spisu se podává, že odvolací soud při odvolacím jednání, jež se konalo dne 10. 12. 2021, poskytl dovolateli poučení v tom směru, že pro rozhodnutí věci je rozhodující, zda byla uzavřena nájemní smlouva mezi vedlejším účastníkem a žalovaným, neboť to bude mít dopad na to, kdo byl ochuzen případným užíváním strojů žalobcem. Dovolateli bylo dále dáno poučení, že dosud neuvedl konkrétní tvrzení, kdy a jakým způsobem byla uzavřena nájemní smlouva mezi těmito dvěma společnostmi, s tím, že nedoplní-li potud tvrzení, nebude ve sporu úspěšný, a s tím, že tvrzení, která dotvrdí, musí následně i prokázat (srov. protokol o odvolacím jednání, č. l. 185 p. v.).

44. Z takto poskytnutého poučení plyne, že šlo o poučení o povinnosti tvrzení (dle § 118a odst. 1 o. s. ř.) a o povinnosti důkazní (§ 118a odst. 3 o. s. ř.). Z toho, že soud (odvolací soud) takové poučení účastníku řízení poskytne, však ani poté, co účastník svá tvrzení doplní a prokáže je, neplyne povinnost soudu takovému účastníku ve sporu vyhovět, případně jej předem informovat, že ani tak ve sporu nezvítězí.

45. Rozhodnutí založené na neunesení důkazního břemene o určité skutečnosti nelze zaměňovat s rozhodnutím založeným na tom, že na základě jiných důkazů byl skutkový stav o této skutečnosti zjištěn (pozitivně) jinak, než tvrdil některý z účastníků. V takovém případě nejde o to, že se určitá skutečnost neprokázala, nýbrž o to, že se prokázala jinak, než účastník tvrdil. Má-li soud určitou skutečnost za prokázanou jinak, než tvrdil některý z účastníků řízení, pak nemá důvod přistoupit k poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř., jelikož jeho rozhodnutí není v takovém případě rozhodnutím založeným na neunesení důkazního břemene o oné skutečnosti. Srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. [29 Cdo 3071/2018](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2020, pod číslem 89, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. [29 ICdo 112/2019](#), uveřejněný pod číslem 97/2021 Sb. rozh. obč. Řečené platí tím více tam, kde soud má určitou skutečnost za prokázanou tak, jak ji po poučení dle § 118a odst. 1 o. s. ř. účastník tvrdil, leč na takto prokázaném skutkovém základě dospěl v rovině právní k závěru pro onoho účastníka řízení nepříznivému.

46. V poměrech dané věc vzal odvolací soud za prokázanou (dovolatelem tvrzenou) skutečnost, že dovolatel (jako nájemce) uzavřel s vedlejším účastníkem (jako pronajímatelem) nájemní smlouvu s účinností od 1. 9. 2016. Důvod poskytovat dovolateli další poučení dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. proto neměl.

47. Nejvyšší soud pak ustáleně judikuje, že byla-li právní otázka, kterou odvolací soud zkoumal s jiným výsledkem, zkoumána již soudem prvního stupně, mohl být rozhodnutím odvolacího soudu v dotčeném aspektu „překvapen“ jen účastník svých práv nedbalý a na jednání odvolacího soudu nepřipravený (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 914/2014](#), uveřejněného pod číslem 107/2014 Sb. rozh. obč.). Dovolatel tedy tím, že odvolací soud poté, co se stejně jako okresní soud [jenž žalobu zamítl s poukazem na vzájemnou podmíněnost obou nároků (podloženým odkazem na závěry [R 28/2006](#))] zabýval vzájemností nároků vzešlých z plnění, která si účastníci řízení poskytovali po zániku podnájemní smlouvy, dospěl k závěru, že nejde o plnění vzájemně podmíněná (synallagmatická), překvapen být nemohl (neměl).

48. Dovolání proto potud není opodstatněné (dovolatelem namítanou vadou není řízení postiženo).

K otázce č. [2] (K postavení insolvenčního správce při provozování dlužníkovy závodu)

č. 92

49. Jelikož vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti, se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval ve spojení s otázkou č. [2], podotázkou č. 1) tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

50. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

51. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn (srov. argumentaci obsaženou již v odstavci 33. shora). Platí také, že samotné hodnocení důkazů (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněného pod číslem 108/2011 Sb. rozh. obč., včetně tam zmíněného odkazu na nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#), uveřejněný pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

52. Ty dovolací námitky, jimiž dovolatel prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu předestírá Nejvyššímu soudu svou vlastní skutkovou verzi událostí na téma, co v řízení prokázal, respektive na téma, co měl mít odvolací soud za prokázané, jsou tedy pro výsledek dovolacího řízení právně bezcenné (a Nejvyšší soud se jimi dále nebude zabývat).

53. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšel odvolací soud):

54. Společnost D (jako leasingový pronajímatel) uzavřela s J. K. (jako leasingovým nájemcem) dne 8. 3. 2012 smlouvu o leasingu s opcí (dále jen „leasingová smlouva“), kterou leasingový pronajímatel přenechal J. K. do užívání (coby předmět leasingu) 1) snášečící stroj SETMASTERS DUPLEX 9/18, 2) trojstranný řezací stroj SDY-1, 3) skládací stroj STAHL Ti-52, a 4) řezačku papíru Polar 115E (dále opět též jen „tiskařské stroje“).

55. Leasingový pronajímatel, J. K. a dovolatel uzavřeli dne 30. 4. 2012 smlouvu o záměně účastníků leasingové smlouvy, na jejímž základě se od uvedeného data stal místo J. K. novým leasingovým nájemcem tiskařských strojů dovolatel.

56. Dovolatel zastoupený jednatelem J. K. (jako leasingový nájemce) uzavřel dne 30. 4. 2012 s dlužníkem (jako podnájemcem) podnájemní smlouvu, kterou leasingový nájemce přenechal dlužníku (coby předmět podnájmu) tiskařské stroje za dohodnuté podnájemné ve výši 120.000 Kč měsíčně. Podle článku VI. odst. 29. podnájemní smlouvy bylo ujednáno (mimo jiné), že smlouva skončí také „dnem skončení leasingové smlouvy mezi vlastníkem předmětu nájmu a nájemcem“.

57. Usnesením ze dne 17. 2. 2015 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

58. Podáním ze dne 12. 3. 2015 sdělil žalobce dovolateli, že trvá na pokračování podnájemní smlouvy.

59. Leasingový pronajímatel uzavřel s dovolatelem (zastoupeným J. K.) dne 31. 8. 2016 smlouvu o ukončení leasingové smlouvy k témuž datu. Ve smlouvě jsou jako předmět leasingu označeny tiskařské stroje s výjimkou trojstranného řezacího stroje SDY-1, přičemž leasingový pronajímatel tamtéž vyrozuměl dovolatele o svém záměru prodat tiskařské stroje vedlejšímu účastníku a zmocnil dovolatele (který prohlásil, že má tiskařské stroje ve svém držení) k vydání předmětu leasingu (onomu) kupujícímu podle pokynů leasingového pronajímatele, s tím, že až do předání předmětu leasingu (onomu) kupujícímu ponese dovolatel nebezpečí škody na předmětu leasingu.

60. Podle předávacího protokolu ze dne 30. 9. 2016 ke kupní smlouvě uzavřené dne 31. 8. 2016 mezi společností D jako prodávajícím a vedlejším účastníkem jako kupujícím převzal vedlejší účastník od společnosti D zastoupené dovolatelem tiskařské stroje (mezi nimiž není coby předmět koupě opět uveden trojstranný řezací stroj SDY-1).

61. Dovolatel (jako nájemce) uzavřel s vedlejším účastníkem (jako pronajímatelem) dne 30. 9. 2016 ústní nájemní smlouvu, podle které vedlejší účastník přenechal dovolateli do užívání za dohodnuté nájemné tiskařské stroje (mezi nimiž není coby předmět nájmu opět uveden trojstranný řezací stroj SDY-1).

62. Žalobce se dozvěděl o ukončení leasingové smlouvy v březnu 2017.

63. Na základě faktur vystavených dovolatelem uhradil žalobce z majetkové podstaty dlužníka [jako podnájemné podle podnájemní smlouvy za měsíce září 2016 až únor 2017 (včetně)] dne 28. 8. a 9. 9. 2016 vždy částku 120.000 Kč, dne 21. 10. 2016 částku 50.000 Kč, dne 21. 11. 2016 částku 20.000 Kč, ve dnech 22. a 28. 11. 2016 vždy částku 50.000 Kč, dne 20. 12. 2016 částku 70.000 Kč, ve dnech 23. 2. a 14. 3. 2017 vždy částku 120.000 Kč a dne 31. 3. 2017 částku 40.000 Kč. V uvedeném období dlužník tiskařské stroje užíval.

64. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

§ 256 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční správce je po prohlášení konkursu oprávněn vypovědět nájemní smlouvu nebo podnájemní smlouvu uzavřenou dlužníkem ve lhůtě stanovené zákonem nebo smlouvou, a to i v případě, že byla sjednána na dobu určitou; výpovědní lhůta však nesmí být delší než 3 měsíce. Ustanovení občanského zákoníku o tom, v kterých případech a za jakých podmínek může pronajímatel vypovědět nájem bytu, tím nejsou dotčena.

(...)

§ 2991 (o. z.)

(1) Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.

(2) Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

§ 2993 (o. z.)

Plnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen.

§ 2999 (o. z.)

(1) Není-li vydání předmětu bezdůvodného obohacení dobře možné, má ochuzený právo na peněžitou náhradu ve výši obvyklé ceny. Bylo-li plněno na základě neplatného nebo zrušeného právního jednání, právo na peněžitou náhradu však nevznikne v rozsahu, v jakém se to přičí účelu pravidla vylučujícího platnost právního jednání.

(2) Plnil-li ochuzený za úplatu, poskytne se náhrada ve výši této úplaty; to neplatí, zakládá-li výše úplaty důvod neplatnosti smlouvy nebo důvod pro zrušení závazku, anebo byla-li výše úplaty takovým důvodem podstatně ovlivněna.

(...)

§ 3028 (o. z.)

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 3074 (o. z.)

(1) Nájem se řídí tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti, i když ke vzniku nájmu došlo před tímto dnem; vznik nájmu, jakož i práva a povinnosti vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů. To neplatí pro nájem movité věci ani pro pacht.

(...)

65. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka a později nedoznala změn. Ustanovení občanského zákoníku v citované podobě, pro věc rozhodné platí beze změny od 1. 1. 2014.

66. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené právní otázce následující závěry:

67. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že jak leasingová smlouva tak podnájemní smlouva byly uzavřeny před 1. lednem 2014, takže se jako předběžná nabízela k zodpovězení především otázka, jakým režimem se obě smlouvy řídily od uvedeného data (se zřetelem k přechodným ustanovením obsaženým v § 3028 odst. 3 a 3074 odst. 3 o. z.). K tomu lze uvést, že judikatura Nejvyššího soudu vychází z toho, že úprava obsažená v § 3074 odst. 1 o. z. se týká i podnájmů (srov. k tomu např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. [26 Cdo 1524/2019](#), uveřejněného pod číslem 94/2020 Sb. rozh. obč.). Vzhledem k tomu, že předmětem leasingu a následně též předmětem podnájmu byly movité věci, pro něž se pravidlo formulované v § 3074 odst. 1 větě první o. z. neuplatní (srov. § 3074 odst. 1 větu druhou o. z.), se však prosadí úprava obsažená v § 3028 odst. 3 o. z. (z níž při absenci jiného ujednání smluvních stran plyne, že práva a povinnosti smluvních stran leasingové smlouvy a podnájemní smlouvy se až do zániku těchto smluv řídila dosavadními právními předpisy (právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013). Tím v poměrech dané věci též odpadla potřeba vyjádřit se k tomu, zda pravidlo formulované v § 3074 odst. 1 o. z. se může uplatnit pro finanční leasing, na kterém byla závislá existence podnájemní smlouvy (k povaze finančního leasingu srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. [31 Cdo 4356/2008](#), uveřejněný pod číslem 24/2011 Sb. rozh. obč.). Po prohlášení konkursu na majetek dlužníka (17. 2. 2015) se přitom režim podnájemní smlouvy spravoval (až do jejího skončení) též úpravou obsaženou v § 256 insolvenčního zákona.

68. Uplatňované bezdůvodné obohacení vzniklé v době od 28. 8. 2016 do 31. 3. 2017 se pak řídí (vzhledem k § 3028 odst. 1 a 3 o. z.) ustanoveními zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

69. Nejvyšší soud pak v první řadě nemá za správnou úvahu odvolacího soudu, že je nutno nahlížet jinak na platbu domnělého podnájemného za září 2016 (120.000 Kč) a jinak na ostatní platby (640.000 Kč), jelikož dovolatel (jako nájemce) uzavřel s vedlejším účastníkem (jako pronajímatelem) nájemní smlouvu až s účinností od 1. 10. 2016, takže mu v září 2016 nesvědčilo žádné právo k tiskařským strojům (a tudíž nemohl být ochuzen). Judikatura Nejvyššího soudu je totiž ustálena v závěru, že nepředá-li nájemce po skončení nájmu předmět nájmu pronajímateli, není pro vznik jeho povinnosti zaplatit peněžitou náhradu za užívání věci (§ 2991 o. z.) zpravidla významné (stejně jako tomu bylo za trvání nájmu), zda předmět nájmu užívá sám, nebo zda jeho užívání umožnil třetí osobě (dřívějšímu podnájemci); srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. [26 Cdo 2078/2022](#).

70. Tyto závěry se obdobně uplatní i pro leasingovou smlouvu. Jinak řečeno, nepředá-li leasingový nájemce po předčasném ukončení leasingové smlouvy předmět leasingu leasingovému pronajímateli, není pro vznik jeho povinnosti zaplatit peněžitou náhradu za užívání předmětu leasingu (§ 2991 o. z.) zpravidla významné, zda předmět leasingu užívá sám, nebo zda jeho užívání umožnil třetí osobě (dřívějšímu podnájemci). Ještě jinak řečeno, jestliže po předčasném ukončení leasingové smlouvy předmět leasingu nadále užívá třetí osoba, které předmět leasingu přenechal za trvání leasingové smlouvy do užívání leasingový nájemce podnájemní smlouvou, má leasingový pronajímatel (zpravidla současně vlastník předmětu leasingu) právo požadovat (jako ochuzený) vydání bezdůvodného obohacení po (bývalém) leasingovém nájemci (jelikož ten byl povinen předat mu předmět leasingu) a leasingový nájemce může (má právo) požadovat vydání bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním předmětu leasingu po oné třetí osobě, které za trvání leasingové smlouvy přenechal předmět leasingu k užívání podnájemní smlouvou. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž v dotčeném ohledu neobstojí. Ostatně, odvolací soud neměl přehlédnout, že podle smlouvy o ukončení leasingové smlouvy zůstal předmět leasingu nadále u dovolatele z vůle leasingového pronajímatele (za účelem jeho pozdějšího předání novému vlastníku předmětu leasingu podle pokynů leasingového pronajímatele); srov. zjištění reprodukované v odstavci 59. shora. Režim částky zaplacené žalobcem jako domnělé podnájemné za září 2016 (120.000 Kč) tedy nemá být (není) odlišný od režimu, kterým se mají řídit (řídí) ostatní platby (640.000 Kč).

71. Zbývá proto prověřit závěr odvolacího soudu, že pro vypořádání nároků z bezdůvodného obohacení, které vůči sobě žalobce s dovolatelem mají, byla určující absence vzájemnosti (že nebyl uplatnitelný režim § 2993 o. z.).

72. Nejde-li o některou z výjimek uvedených v § 2995 o. z., platí, že aktivní a pasivní věcná legitimace závazku z bezdůvodného obohacení vzniklého plněním podle neplatné, zdánlivé nebo zrušené smlouvy svědčí zásadně toliko smluvním stranám; srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. [28 Cdo 694/2019](#), uveřejněný pod číslem 22/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 22/2020“).

73. V návaznosti na závěry [R 22/2020](#) Nejvyšší soud uvádí, že předpoklad formulovaný § 2993 o. z., totiž to, že strana splnila, „aniž tu byl platný závazek“, je (bude) naplněn (a o plnění podléhající režimu § 2993 o. z. půjde) i tam, kde bude nezbytné vypořádat plnění poskytované proto, že se strany zmýlily v předpokladu, že smlouva nadále trvá, ač již nastala rozvazovací podmínka, které vedla k jejímu skončení (pro budoucí období).

74. V poměrech této věci pak jde o to, zda poskytnuté plnění lze označit za plnění na základě domnělé (domněle trvající) podnájemní smlouvy, jestliže nájemce v době přijetí plnění věděl (na rozdíl od podnájemce, coby poskytovatele plnění), že (již) nemůže jít o podnájemné, jelikož podnájemní smlouva zanikla (skončila) smluvně dohodnutým způsobem (ukončením leasingové smlouvy, na jejímž základě leasingový nájemce podnaljal předmět leasingu podnájemci).

č. 92

75. Odvolací soud se v daném skutkovém rámci zjevně pokusil o výklad § 2993 o. z. (respektive o posouzení, zda označené ustanovení je uplatnitelné v poměrech dané věci) z pohledu koncepce přičitatelnosti plnění k závazku z příjemcova hlediska [srov. v literatuře např. dílo: Hulmák, M., a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 1918], přičemž pro tyto účely uzavřel, že příjemce plnění (dovatel) věděl, že podnájemné na původní (podnájemní) smlouvu již nemůže přijímat a nemůže podle ní ani poskytovat plnění, takže (z jeho strany) šlo (jen) o plnění přijímané bez právního důvodu.

76. V těch případech, kdy si obě smluvní strany po skončení smlouvy nadále poskytují smlouvou sjednaná vzájemná plnění, je nicméně pro přičitatelnost plnění k závazku z příjemcova objektivizovaného hlediska významné i to, že každá ze smluvních stran ukončené smlouvy byla jak poskytovatelem plnění, tak jeho příjemcem. Bývalý podnájemce nadále poskytoval plnění bývalému nájemci tím, že mu hradil částky odpovídající podnájemnému podle ukončené podnájemní smlouvy a přijímal od bývalého nájemce plnění spočívající v tom, že nadále užíval předmět nájmu, a bývalý nájemce poskytoval bývalému podnájemci plnění tím, že mu i po skončení podnájmu umožňoval užívat předmět nájmu a přijímal od bývalého podnájemce plnění spočívající v tom, že od něj nadále inkasoval částky odpovídající podnájemnému podle ukončené podnájemní smlouvy. Přitom v poměrech dané věci není pochyb o tom, že bývalý podnájemce přijímal od bývalého nájemce plnění podle ukončené podnájemní smlouvy spočívající v tom, že nadále užíval (mohl užívat) předmět nájmu, aniž věděl (na rozdíl od bývalého nájemce) o skončení podnájemní smlouvy.

77. Uplatnění úpravy obsažené v § 2993 o. z. nemůže být v takové situaci závislé na tom, zda bezdůvodné obohacení (formou peněžité náhrady za užívání předmětu nájmu určené podle § 2999 o. z.) v soudním řízení vymáhá jako žalobce bývalý podnájemce (a bývalý podnájemce může coby žalovaný namítnout vzájemnost plnění), nebo zda bývalé smluvní strany vystupují ve sporu v opačném procesním postavení (jelikož bývalý podnájemce uplatňuje coby žalobce vydání bezdůvodného obohacení představovaného platbami domnělého podnájemného a bývalý nájemce jako žalovaný namítá vzájemnost plnění). Podstatné je, že alespoň jeden z příjemců plnění poskytovaných si stranami vzájemně podle již skončené smlouvy mohl na přijímané plnění pohlížet ze svého hlediska (objektivně vzato) jako na smluvní plnění (jelikož nevěděl o skončení smlouvy).

78. Jinak řečeno, jestliže si obě smluvní strany po skončení smlouvy nadále poskytují smlouvou sjednaná vzájemná plnění, přičemž alespoň jedna z nich takové plnění přijímá (posuzováno z jejího objektivizovaného pohledu) jako plnění ze smlouvy, uplatní se úprava obsažená v § 2993 o. z. bez zřetele k tomu, že druhá smluvní strana vzájemné plnění přijímala, ačkoli věděla, že o plnění podle smlouvy již nemůže jít (že smlouva již skončila), a k tomu, zda námitku vzájemnosti plnění posléze uplatní právě tato druhá smluvní strana.

79. Zbývá dodat, že tam, kde si strany mají navzájem vracet peněžité plnění nebo peněžitou náhradu ve smyslu § 2999 o. z., přizná soud žalobci (poté, co žalovaný uplatní vzájemnost plnění podle § 2993 o. z.) pouze nárok na vrácení částky, o kterou peněžité plnění poskytnuté žalobcem žalovanému (peněžité náhrada) přesahuje peněžité plnění (peněžitou náhradu) poskytnuté žalovaným žalobci. Pro takový postup soudu (vzájemné zúčtování) se nevyžaduje (nepředpokládá) projev žalovaného směřující k „započtení“ vzájemné pohledávky. Vzhledem k tomu, že takové vzájemné zúčtování není započtením, nepřekáží mu (v návaznosti na [R 63/2018](#) nebo [R 116/2019](#)) ani úprava omezující započtení některých pohledávek v průběhu insolvenčního řízení (srov. zejména § 140 insolvenčního zákona). Řečené lze shrnout i tak, že vzájemnému zúčtování peněžitých plnění nebo peněžitých náhrad postupem podle § 2993 o. z. nebrání ani úprava zakazující započtení některých pohledávek v průběhu insolvenčního řízení.

80. Právní posouzení věci odvolacím soudem tedy správné není. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

81. V další fázi řízení odvolací soud také ve skutkové rovině vyjasní nesrovnalosti projevující se tím, že leasingová smlouva i podnájemní smlouva se týkají celkem 4 strojů (včetně trojstranného řezacího stroje SDY-1), kdežto smlouva o ukončení leasingové smlouvy ani listina potvrzující obsah ústně uzavřené nájemní smlouvy z 30. 9. 2016 trojstranný řezací stroj SDY-1 nezmiňují.

č. 93

Určuje-li ustanovení § 134 insolvenčního zákona ve větě druhé, části věty před středníkem (v rozsahu, jenž se netýká případu uvedeného v § 132 odst. 1 insolvenčního zákona), že insolvenční soud rozhodne o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu“, nejde ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 věty druhé zákona č. 82/1998 Sb. o případ, kdy má insolvenční soud vydat rozhodnutí o insolvenčním návrhu „v zákonem stanovené lhůtě“. Slovní spojení „bez zbytečného odkladu“ vymezuje povinnost insolvenčního soudu vydat rozhodnutí v časovém období (lhůtě), které není pevně stanoveno a plyne (ve vazbě na ono slovní spojení) z povahy věci. Jde o procesní lhůtu zákonnou. Pro účely posouzení, zda insolvenční soud se dopustil nesprávného úředního postupu tím, že porušil povinnost rozhodnout o insolvenčním návrhu „v přiměřené lhůtě“ (§ 13 odst. 1 věta třetí zákona č. 82/1998 Sb.), soud v návaznosti na § 134 insolvenčního zákona zkoumá, zda insolvenční soud vydal rozhodnutí o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu“.

Insolvenční řízení, Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu], Nesprávný úřední postup (nepřiměřená délka řízení)

§ 5 písm. a) IZ, § 134 IZ, § 13 zákona č. 82/1998 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. [29 Cdo 1573/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.CDO.1573.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 11 Co 299/2020, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 22. 5. 2020, sp. zn. 15 C 230/2019, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou 18. 11. 2019 se žalobce (D., s. r. o.) domáhá po žalovaném (České republice – Ministerstvu spravedlnosti) zaplacení částky 427.760.771 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení z dlužné částky za dobu od 10. 5. 2019 do zaplacení z titulu náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem Krajského soudu v Brně (dále jen „insolvenční soud“) v žalobcově insolvenční věci, konkrétně tím, že o šikanózním insolvenčním návrhu podaném vůči němu společností Z., spol. s r. o. (dále jen „společnost Z“) dne 1. 9. 2015 rozhodl (tak, že zastavil insolvenční řízení pro zpětvzetí insolvenčního návrhu) s průtahy až 7. 7. 2016. Tím žalobci vznikla majetková újma ve výši 472.760.771 Kč. Společnost F. CZ, s. r. o. (dále jen „společnost F“), se kterou žalobce uzavřel 15. 5. 2015 dealerskou smlouvu, totiž od této smlouvy odstoupila, jelikož insolvenční řízení nebylo skončeno do 15. 6. 2016, v důsledku čehož žalobce zbytečně vynaložil částky 43.200 Kč (za grafické služby), 240.306 Kč (za zpracované aplikace na sbírání dat) a uhradil společnosti F částku 163.417.506 Kč (na smluvních sankcích). Žalobce také uzavřel (po ročním jednání) dne 18. 9. 2015 smlouvu se společností N.P., LTD, která si u něj objednala léky za cca

408.000.000 Kč. Dodavatelé však odmítli žalobci potřebné zboží dodat s odůvodněním, že je v insolvenční. Tím žalobci při obvyklé marži ušel zisk ve výši 20.400.000 Kč. V souvislosti se zmařeným obchodem vynaložil žalobce v letech 2015 a 2016 dále částku 155.759 Kč (na cestovním, stravném a ubytování). Další smlouvu uzavřel žalobce (24. 6. 2015) se společností F. I. L., které měl dodat léky na očkování, z tohoto zmařeného obchodu vznikla žalobci škoda ve výši 288.354.000 Kč.

2. Rozsudkem ze dne 22. 5. 2020, č. j. 15 C 230/2019-123, Obvodní soud pro Prahu

[1] Žalobu zamítl (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 900 Kč (bod II. výroku).

3. Obvodní soud - vychází z ustanovení § 1, § 5 písm. a/ a b/, § 13 odst. 1, § 22 odst. 1 a § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, a z článku 6 odst. 1, článku 13 a článku 41 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

4. Po zohlednění jednotlivých procesních úkonů, které insolvenční soud ve věci učinil po podání insolvenčního návrhu, soud uzavírá, že celková délka řízení není nepřiměřená vzhledem ke všem okolnostem případu; proto nedošlo k porušení práva žalobce na spravedlivý proces ani ke vzniku nesprávného úředního postupu dle ustanovení § 13 zákona č. 82/1998 Sb.

5. Průběh insolvenčního řízení lze sledovat velmi jednoduše na (webových) stránkách www.justice.cz, kde jsou zveřejňovány veškeré postupy soudu a soudní rozhodnutí. Insolvenční řízení má několik fází, které jsou poměrně logicky zachyceny v oné aplikaci. Jakýkoli z dalších žalobcových (obchodních) partnerů měl (mohl mít) k těmto informacím přístup.

6. Na druhé straně poukazuje soud i na to, že tvrdí-li žalobce, že mu vznikla škoda nenaplněním smluv s (obchodními) partnery, pak jde o skutečnost, kterou nelze přičíst k tíži státu. Insolvenční soud nevydal žádné nezákonné rozhodnutí a není zde ani žádný nesprávný postup; šlo o informace o insolvenčním řízení, které všichni účastníci mohli mít jak od žalobce, tak z oněch webových stránek.

7. Je na žalobci, aby v něj měly víru subjekty, se kterými uzavírá smluvní vztahy; jestliže mu tyto subjekty nevěřily jen proto, že je proti němu zahájeno insolvenční řízení, nemůže to jít k tíži státu. V tomto řízení soudu nepřísluší přezkoumávat věcnou správnost postupů nebo rozhodnutí (insolvenčního) soudu, tedy ani to, jaká konkrétní rozhodnutí nebo postupy měl činit (insolvenční) soud v posuzovaném řízení.

8. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 12. 2020, č. j. 11 Co 299/2020-162:

[1] Potvrdil rozsudek obvodního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 900 Kč (druhý výrok).

9. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 13 zákona č. 82/1998 Sb. a z ustanovení § 134 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jakož i ze závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3271/2012](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 102/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 102/2014“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu] – vyšel (po doplnění dokazování a v návaznosti na zjištění obvodního soudu) z následujícího skutkového stavu věci:

10. Insolvenční návrh byl podán 1. 9. 2015.

11. Insolvenční soud oznámil zahájení insolvenčního řízení na majetek žalobce vyhláškou zveřejněnou v insolvenčním rejstříku dne 2. 9. 2015.

12. Usnesením ze dne 7. 9. 2015 vyzval insolvenční soud žalobce (dlužníka), aby se vyjádřil k insolvenčnímu návrhu, aby mu předložil seznam majetku, seznam závazků a seznam zaměstnanců a aby mu sdělil, zda souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání; vše ve lhůtě 15 dnů.

13. Usnesením ze stejného dne (7. 9. 2015) vyzval insolvenční soud insolvenčním návrhovatelem označené věřitele (T. D. a P. H.), aby mu ve lhůtě 10 dnů sdělili, zda mají za žalobcem (dlužníkem) pohledávku, a aby uvedli její výši, právní důvod, splatnost a zajištění a tvrzené skutečnosti doložili listinami.

14. Ve vyjádření z 21. 9. 2015 sdělil žalobce (dlužník) insolvenčnímu soudu, že s rozhodnutím bez nařízení jednání souhlasí jen pro případ, že insolvenčnímu návrhu nebude vyhověno; jinak požaduje, aby bylo nařízeno jednání.

15. Ve vyjádření z 2. 10. 2015 zpochybnil insolvenční návrhovětel tvrzení a důkazy žalobce (dlužníka) k (ne)existenci úpadku.

16. Podáním z 25. 10. 2015 vstoupilo do insolvenčního řízení Krajské státní zastupitelství v Brně.

17. Dne 3. 12. 2015 zaslal insolvenční soud výzvu zahraničnímu věřiteli.

18. Usnesením ze dne 23. 2. 2016 vyzval insolvenční soud insolvenčního návrhovatele, aby zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 50.000 Kč, jako nezbytnou ke krytí nákladů insolvenčního řízení.

19. Insolvenční návrhovětel zaplatil zálohu ve stanovené lhůtě (29. 2. 2016).

20. Dne 15. 3. 2016 nařídil insolvenční soud jednání na 15. 6. 2016.
21. Dne 7. 4. 2016 zaslal žalobce (dlužník) insolvenčnímu soudu další vyjádření, na které insolvenční soud reagoval odpovědí z 13. 4. 2016.
22. Na sdělení insolvenčního soudu reagoval žalobce (dlužník) replikou z 2. 6. 2016.
23. Dne 9. 6. 2016 pak insolvenční navrhovatel zaslal insolvenčnímu soudu další vyjádření.
24. Dne 10. 6. 2016 předložil insolvenční navrhovatel insolvenčnímu soudu 152 listin, z nichž jen některé se shodují s listinami připojenými k přihlášce insolvenčního navrhovatele.
25. Insolvenční soud odročil jednání, jež se konalo 15. 6. 2016, na neurčito, za účelem zvážení dalšího postupu s ohledem na probíhající řízení o zaplacení pohledávky insolvenčního navrhovatele za žalobcem (dlužníkem), seznámení se s insolvenčním navrhovatelem doloženými důkazy a za účelem prokázání pohledávky za dlužníkem.
26. Po odročení jednání žalobce (dlužník) předložil insolvenčnímu soudu další listiny.
27. Podáním ze dne 1. 7. 2016 vzal insolvenční navrhovatel insolvenční návrh zpět.
28. Usnesením ze dne 7. 7. 2016, které nabylo právní moci dne 27. 7. 2016, insolvenční soud insolvenční řízení zastavil (pro zpětvzetí insolvenčního návrhu).
29. Na výše uvedeném základě dospěl odvolací soud po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:
30. Výzvami ze 7. 9. 2015 učinil insolvenční soud v zákonem stanovené desetidenní lhůtě (počítané od podání insolvenčního návrhu) úkony směřující k rozhodnutí o věci ve smyslu § 134 věty první insolvenčního zákona.
31. Podání, jímž se žalobce (dlužník) vyjádřil k výzvě soudu, zda souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání, je podmíněným úkonem ve smyslu § 41a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), k němuž se nepřihlíží; insolvenční soud proto musel nařídít jednání (§ 133 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona).
32. Správnost rozhodnutí, jímž insolvenční soud uložil insolvenčnímu navrhovateli zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení a které nebylo zrušeno v průběhu insolvenčního řízení, nelze v této věci posuzovat jako předběžnou otázku, takže dospěl-li insolvenční soud k závěru o nutnosti jeho vydání, nebylo možné nařídít jednání ve věci před zaplacením zálohy.
33. Jelikož záloha byla zaplacena ve stanovené lhůtě (29. 2. 2016) a krátce na to (15. 3. 2016) nařídil insolvenční soud jednání, je zřejmé, že insolvenční soud konal bez průtahů a prováděl úkony směřující k rozhodnutí o insolvenčním návrhu.
34. V intencích závěrů [R 102/2014](#) v dané věci nelze posuzovat, zda o insolvenčním návrhu bylo rozhodnuto v zákonné lhůtě „bez zbytečného odkladu“ (§ 134 insolvenčního zákona), neboť tato lhůta není zákonnou lhůtou; je proto třeba zkoumat, zda bylo rozhodnuto

v přiměřené lhůtě ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb. Není tak případný poukaz žalobce na „rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2484/2012“ (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. [32 Cdo 2484/2012](#)) řešící lhůtu pro odstoupení od smlouvy dle § 345 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), v závazkových vztazích.

35. Námitka žalobce, že (insolvenční) soud měl zamítnout insolvenční návrh již před 15. 6. 2016, není důvodná, neboť pro nesouhlasné stanovisko žalobce insolvenční soud nemohl rozhodnout o insolvenčním návrhu bez nařízení jednání.

36. K poukazu žalobce na zásadní dopady insolvenčního řízení do jeho podnikání odvolací soud uvádí, že z obsahu spisu ve stavu před nařízením jednání, jež se konalo 15. 6. 2016 (tedy ve stavu k 15. 3. 2016), tyto dopady insolvenčnímu soudu nemohly být známy (žalobce se o nich poprvé zmiňuje až ve vyjádření ze 7. 4. 2016). Krátce před konáním onoho jednání (10. 6. 2016) předložil insolvenční navrhovatel (společnost Z) vyjádření se 152 listinami, které insolvenční soud objektivně nebyl schopen vyhodnotit v tak krátké lhůtě. Důkazy k prokázání svého tvrzení o neexistenci úpadku (výpisy z účtů) předložil žalobce (dlužník) až při jednání dne 15. 6. 2016; insolvenčnímu soudu proto nelze důvodně vytýkat, že při tomto jednání nerozhodl o insolvenčním návrhu.

37. Dospěl-li insolvenční soud k závěru, že je třeba se podrobně seznámit s předloženými důkazy, nelze v jeho počínání (v odročení jednání) spatřovat nesprávný úřední postup. Následně (1. 7. 2016) vzal insolvenční navrhovatel insolvenční návrh zpět a insolvenční soud ihned (usnesením ze 7. 7. 2016) zastavil insolvenční řízení.

38. Odvolací soud proto shodně s obvodním soudem uzavírá (se zřetelem ke konkrétním okolnostem věci), že insolvenční soud rozhodl o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu v přiměřené lhůtě“ dle § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb. (nešlo o nesprávný úřední postup).

39. Skutečnost, že odůvodnění napadeného rozhodnutí obsahuje nadbytečné úvahy o zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která není předmětem řízení, sama o sobě nezpůsobuje jeho nepřezkoumatelnost.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

40. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které nebyly v rozhodování soudu dosud vyřešeny, případně na dovolacím soudem vyřešených právních otázkách, které mají být dovolacím soudem posouzeny jinak. Jde o následující otázky:

[1] Ztrácí lhůta stanovená zákonem, která je vymezena neurčitě (vágně), charakter zákonem stanovené lhůty, rozlišuje-li občanský soudní řád pouze lhůtu zákonnou a lhůtu soudcovskou?

[2] Jaký vliv má stanovení lhůty „bez zbytečného odkladu“ dle § 134 insolvenčního zákona na povinnost učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb.?

41. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení.

42. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel (po vlastním popisu a shrnutí skutkového stavu věci v článku IV. a V. dovolání) k položeným otázkám následovně:

K otázce č. [1] (K zákonné lhůtě)

43. U této otázky dovolatel nesouhlasí se závěry odvolacího soudu podle kterých v intencích závěrů [R 102/2014](#) v dané věci nelze posuzovat, zda o insolvenčním návrhu bylo rozhodnuto v zákonné lhůtě „bez zbytečného odkladu“ (§ 134 insolvenčního zákona), neboť tato lhůta není zákonnou lhůtou, takže je třeba zkoumat, zda bylo rozhodnuto v přiměřené lhůtě ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb. a není případný poukaz dovolatele na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Cdo 2484/2012](#).

44. Míní, že lhůta „bez zbytečného odkladu“ uvedená v ustanovení § 134 insolvenčního zákona je lhůtou zákonnou, byť neurčitou, což pouze znamená, že doba jejího trvání bude v souladu s konstantní judikaturou záviset na okolnostech daného případu.

K otázce č. [2] (Ke lhůtě dle § 134 insolvenčního zákona)

45. Dovolatel nesouhlasí se závěry odvolacího soudu podle kterých:

[1] V tomto řízení nelze posuzovat jako předběžnou otázku správnost rozhodnutí, jímž insolvenční soud uložil insolvenčnímu navrhovateli zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení.

[2] Je zřejmé, že insolvenční soud konal bez průtahů a prováděl úkony směřující k rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

[3] Na zásadní dopady insolvenčního řízení do svého podnikání upozornil žalobce (dlužník) insolvenční soud až ve vyjádření ze 7. 4. 2016.

[4] Insolvenční navrhovatel předložil 10. 6. 2016 celkem 152 listin, které insolvenční soud objektivně nebyl schopen vyhodnotit v tak krátké lhůtě před jednáním.

[5] Důkazy k prokázání svého tvrzení o neexistenci úpadku (výpisy z účtů) předložil žalobce (dlužník) až při jednání dne 15. 6. 2016.

[6] Dospěl-li insolvenční soud k závěru, že je třeba se podrobně seznámit s předloženými důkazy, nelze v jeho počínání (v odročení jednání) spatřovat nesprávný úřední postup.

[7] Insolvenční navrhovatel vzal insolvenční návrh zpět 1. 7. 2016 a insolvenční soud „ihned“ (usnesením ze 7. 7. 2016) zastavil insolvenční řízení.

[8] Se zřetelem ke konkrétním okolnostem věci rozhodl insolvenční soud o insolvenčním návrhu bez zbytečného odkladu v přiměřené lhůtě dle § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb. (nešlo o nesprávný úřední postup).

46. K bodu [1] odstavce 45. shora dovolatel uvádí, že insolvenční navrhovatel podáním z 2. 10. 2015 navrhl insolvenčnímu soudu jak má dále postupovat (jaká sdělení si má vyžádat), ten tak ale neučinil. Buď měl tedy insolvenční soud za osvědčené, že dovolatel (dlužník) disponuje dostatečným majetkem k tomu, aby byl schopen plnit své závazky (a pak měl zamítnout insolvenční návrh podle § 143 odst. 1 nebo odst. 2 insolvenčního zákona), anebo uvedenou skutečnost za osvědčenou neměl a pak měl činit úkony ve smyslu návrhů insolvenčního navrhovatele.

47. Tím, že zůstal ve věci nečinným (dalším jeho úkonem byla výzva zahraničnímu věřiteli učiněná až více než 2 měsíce po vyjádření insolvenčního navrhovatele), porušil insolvenční soud jednu ze základních zásad insolvenčního řízení vyjádřenou v ustanovení § 5 insolvenčního zákona (zásadu rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení) a promítnutou v textu § 134 insolvenčního zákona. V konečném důsledku tak šlo o nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. Kdyby insolvenční soud postupoval tak, jak navrhl (ve vyjádření z 2. 10. 2015) insolvenční navrhovatel, nepochybně by dospěl k závěru, že je namístě zamítnout insolvenční návrh. Usnesení o záloze na náklady insolvenčního řízení přitom insolvenční soud vydal až 4 měsíce po vyjádření z 2. 10. 2015, takže kdyby postupoval v intencích návrhů insolvenčního navrhovatele „bez zbytečného odkladu“ nebo „v přiměřené lhůtě“, znal by aktuální výši dlužníkových finančních prostředků, neměl by důvod ono usnesení vydávat a insolvenční návrh by byl zamítnut „bez zbytečného odkladu“ nebo „v přiměřené lhůtě“. Odtud dovolatel dále dovozuje nesprávnost závěru odvolacího soudu označeného v bodu [2] odstavce 45. shora.

48. K závěru odvolacího soudu označenému v bodu [3] odstavce 45. shora dovolatel připouští, že o zásadních dopadech insolvenčního řízení do svého podnikání se poprvé zmínil až v podání z 2. 4. 2016. Opět ale zdůrazňuje, že kdyby insolvenční soud postupoval ve smyslu návrhů insolvenčního navrhovatele obsažených v podání z 2. 10. 2015, pak by neměl důvod nařizovat jednání (a následně sdělovat, že nemá důvod rušit nařízené jednání). K tomu dovolatel poukazuje i na to, že jednání bylo nařízeno (poměřováno dobou vyhotovení předvolání) s tříměsíčním odstupem; z řečeného dovolatel opět dovozuje rozpor s § 5 a § 134 insolvenčního zákona a s § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

49. K závěru odvolacího soudu označenému v bodu [4] odstavce 45. shora dovolatel namítá, že z protokolu o jednání ze dne 15. 6. 2016 se naopak podává, že s listinami, které tvořily přílohu podání insolvenčního navrhovatele z 10. 6. 2016, se insolvenční soud seznámil a vyhodnotil je, je-li v něm uvedeno:

„Teprve dne 10. června 2016 ve 13:30 hod. osobně předložil soudu své vyjádření a k tomuto další důkazní listiny v počtu 152 kusů, jen částečně se shodující s listinami, které předložil v přihlášce č. 1 (zejména nákladní listy, dodací listy apod., svědčící

ke zjištění pohledávky navrhovatele vůči dlužníkovi, nikoli ke zjištění úpadku dlužníka).“

50. K závěru odvolacího soudu označenému v bodu [5] odstavce 45. shora poukazuje dovolatel na ustanovení § 7 insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 114a odst. 1 o. s. ř., z čehož usuzuje, že při přípravě jednání si insolvenční soud musel být vědom toho, že insolvenční řízení má zásadní dopady do poměrů dovolatele (srov. vyjádření ze 7. 4. 2016) a že ve spise se nachází (mimo jiné) výpis z účtu osvědčující, že dovolatel k 30. 4. 2016 disponuje peněžním zůstatkem na bankovním účtu ve výši 540.339,06 EUR a musel si být vědom i základních zásad insolvenčního řízení zakotvených v § 5 insolvenčního zákona vyjádřených též v § 134 insolvenčního zákona. Namítá též, že na základě důkazů provedených při jednání měl insolvenční soud zamítnout insolvenční návrh, nikoli odročit jednání na neurčito. Ve světle těchto skutečností pak nemůže obstát ani závěr odvolacího soudu označený v bodu [6] odstavce 45. shora.

51. K závěru odvolacího soudu označenému v bodu [7] odstavce 45. shora poukazuje dovolatel na to, že zastavení řízení bylo reakcí na zpětvzetí insolvenčního návrhu a insolvenční navrhovatel tak de facto nahrazoval činnost insolvenčního soudu. Ohledně závěru označeného v bodu [8] odstavce 45. shora dovolatel uvádí, že ten ve smyslu jeho předchozí argumentace nemůže obstát, maje za to, že nesprávný úřední postup insolvenčního soudu v jeho insolvenční věci byl prokázán.

52. Dovolatel ohledně argumentace k otázce č. [2] uzavírá, že podle závěru [R 102/2014](#) je sice nezbytným předpokladem odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem spočívajícím v porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě, aby zákon stanovil konkrétní lhůtu, počítanou podle hodin, dnů, týdnů, měsíců nebo roků, v níž má být úkon proveden nebo rozhodnutí vydáno, zdůrazňuje však, že odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem je dána také tehdy, jde-li o porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě, čemuž insolvenční soud nedostál. Míní, že pojem „v přiměřené lhůtě“ je třeba vykládat pro insolvenční soud a insolvenční řízení restriktivně, neboť tato lhůta je doplněna, respektive „krácena“, požadavkem, aby insolvenční soud rozhodl o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu“.

53. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřijatelné, případně zamítnout jako nedůvodné. Má za to, že napadené rozhodnutí je souladné s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu i Evropského soudu pro lidská práva a zdůrazňuje přiměřenost celkové délky řízení (10 měsíců).

III.

Přípustnost dovolání

54. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

55. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek je napadené rozhodnutí zčásti v rozporu s níže označenou

judikaturou a zčásti (ve vazbě na výklad § 134 insolvenčního zákona) jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

56. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

57. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

58. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, tedy dovoláním nemohl být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

59. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona č. 82/1998 Sb. a občanského soudního řádu [ve znění, jež nedoznalo změn od zahájení insolvenčního řízení na majetek dovolatele (od 1. 9. 2015)]:

§ 5 (insolvenčního zákona) Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

(...)

§ 134 (insolvenčního zákona)

Insolvenční soud je povinen učinit do 10 dnů od podání insolvenčního návrhu úkony směřující k rozhodnutí věci. O insolvenčním návrhu rozhodne bez zbytečného odkladu, v případě uvedeném v § 132 odst. 1 nejpozději do 15 dnů od jeho podání; je-li vyhlášeno moratorium, neskončí tato lhůta dříve než uplynutím 10 dnů od zániku moratoria.

§ 13 (zákona č. 82/1998 Sb.)

(1) Stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

(2) Právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

§ 55 (o. s. ř.)

Nestanoví-li tento zákon lhůtu k provedení úkonu, určí ji, jestliže je to třeba, předseda senátu. Lhůtu, kterou určil, může předseda senátu též prodloužit.

č. 93

60. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci Nejvyšší soud k problematice otevřené dovoláním úvodem podotýká (shrnuje), že:

61. Odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem je objektivní odpovědností, které se stát nemůže zprostit (§ 2 zákona č. 82/1998 Sb.), jestliže jsou kumulativně splněny tři předpoklady: [1] nesprávný úřední postup, [2] vznik škody a [3] příčinná souvislost mezi vznikem škody a porušením zákonné povinnosti (srov. shodně např. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. [31 Cdo 1791/2011](#), uveřejněného pod číslem 7/2013 Sb. rozh. obč.).

62. Nesprávným úředním postupem se rozumí porušení pravidel pro počínání státního orgánu při jeho činnosti a zpravidla jde o postup, který s rozhodovací činností nesouvisí. Podle konkrétních okolností může jít o jakoukoliv činnost spojenou s výkonem pravomocí státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu. O „úřední“ postup jde tehdy, jestliže tak postupují osoby, které plní úkoly státního orgánu, a pokud tento postup slouží výkonu státní moci (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. [30 Cdo 5134/2017](#), uveřejněný pod číslem 10/2020 Sb. rozh. obč.).

63. Vzhledem k tomu, že zákon č. 82/1998 Sb. blíže nedefinuje pojem škody ani neupravuje rozsah její náhrady, vychází se pro účely jejího určení ve smyslu ustanovení § 26 zákona č. 82/1998 Sb. z ustanovení § 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), podle nějž se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3321/2020](#), uveřejněného pod číslem 58/2023 Sb. rozh. obč.

64. Přímo z dikce § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. pak plyne, že nesprávným úředním postupem, jenž může vést (při splnění dalších podmínek) ke vzniku škody na majetku poškozeného, je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě (věta druhá) a tam, kde zákon nestanoví pro provedení úkonu nebo vydání

rozhodnutí žádnou lhůtu, se považuje za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí „v přiměřené lhůtě“ (věta třetí).

65. K dovoláním položeným právními otázkám pak Nejvyšší soud činí následující závěry:

K otázce č. [1] (K zákonné lhůtě)

66. Pro odpověď na otázku č. [1] je určující především posouzení, zda slovní spojení „bez zbytečného odkladu“ lze definovat jako „lhůtu“, a je-li tomu tak, zda jde o lhůtu „zákonnou“.

67. Slovní spojení „bez zbytečného odkladu“ obsahují v českém právním řádu jak ustanovení práva hmotného [srov. např. § 345 odst. 1 obch. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013), nebo ustanovení § 1958 odst. 2 o. z.], tak ustanovení práva procesního (srov. např. § 46a odst. 3, § 100 odst. 2 a § 118a odst. 3 o. s. ř.), mezi která patří (v poměrech insolvenčního řízení) také ustanovení § 134 insolvenčního zákona. O tom, že dané slovní spojení označuje „časové období“ (lhůtu) stanovené nikoli fixně (pevně), nýbrž plynoucí z povahy věci, nepochybuje literatura ani (ustálená) judikatura. Srov. k tomu v literatuře např. již dílo Knapp, V.: Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1955, str. 116, nebo dílo Hulmák, M., a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 998] a v judikatuře např. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. [31 Cdo 3125/2022](#) (jehož sjednocující význam je pro rozhodovací praxi tříčlenných senátů Nejvyššího soudu určující), nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sen. zn. [29 ICdo 82/2019](#), uveřejněného pod číslem 34/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 34/2022“). Jakkoli se označená literatura i judikatura týká výkladu daného slovního spojení v právu hmotném, při respektu k obecné zásadě stálosti (konstantnosti) pojmosloví v právním předpisu (srov. v literatuře např. Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání, Praha, C. H. Beck 1995, str. 125, a v judikatuře např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. [29 Cdo 902/2012](#), uveřejněný pod číslem 19/2015 Sb. rozh. obč.), nenalézá Nejvyšší soud žádnou oporu pro závěr, že při použití tohoto slovního spojení v předpisech práva procesního by mu měl být přisuzován jiný význam než ten, že jde opět o „lhůtu“ stanovenou nikoli fixně (pevně), nýbrž plynoucí z povahy věci. Ostatně, jako o „lhůtě“ hovoří o onom slovním spojení přímo ve vazbě na ustanovení § 134 insolvenčního zákona i literatura k insolvenčnímu zákonu; srov. dílo Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 344 (tamtéž se uvádí, že jde o lhůtu pořádkovou, a že lhůtami podle § 134 insolvenčního zákona jsou naplňovány zásady insolvenčního řízení vyjádřené v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona).

68. Jelikož jde o „lhůtu“ vymezenou (slovy „bez zbytečného odkladu“) v zákoně, pak ovšem nemůže jít o jinou „lhůtu“, než o lhůtu „zákonnou“.

69. K časovému určení lhůty „bez zbytečného odkladu“ lze i s využitím dosavadní judikatury (Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu) k výkladu tohoto pojmu v ustanoveních zákona č. 40/1964 Sb. a zákona č. 513/1991 Sb. uzavřít, že jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu. V každém konkrétním případě je

třeba vždy zkoumat, zda subjekt, jemuž je lhůta ukládána, bezodkladně využil všechny možnosti pro splnění této povinnosti, případně jaké skutečnosti mu v tom bránily. Zásadně jde o lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů, v co nejkratším časovém úseku, přičemž v praxi je nutno tento pojem vykládat podle konkrétních okolností případu v závislosti na účelu, který chce zákonodárce konkrétním ustanovením za pomoci takto určené lhůty dosáhnout. Srov. např. důvody [R 34/2022](#) Sb. rozh. obč. (včetně odkazů na tam označenou judikaturu) a opět i rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. [31 Cdo 3125/2022](#). Důvod přisuzovat danému slovnímu spojení jiný význam, je-li užito v předpisech práva procesního, Nejvyšší soud rovněž nenalézá.

70. Výše řečené přitom neodporuje ani závěrům plynoucím z [R 102/2014](#) (z nichž vyšel odvolací soud). Význam [R 102/2014](#) (na jehož závěrech nemá Nejvyšší soud důvod cokoli měnit) tkví v tom, že v případech jako je tento, kdy zákon (zde v § 134 větě druhé insolvenčního zákona) nestanoví pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí lhůtu vymezenou určitým pevně stanoveným obdobím (hodinami, dny, týdny, měsíci nebo lety), přičemž ukládá provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí v časovém období (lhůtě), které není pevně stanoveno a plyne ve vazbě na použité slovní spojení (zde slovní spojení „bez zbytečného odkladu“) z povahy věci, se neuplatní postup podle § 13 odst. 1 věty druhé zákona č. 82/1998 Sb. Závěr, že následně se zkoumá (bez přihlídnutí ke lhůtě vymezené v zákoně časovým obdobím, které není pevně stanoveno) pouze to, zda úkon byl učiněn nebo rozhodnutí bylo vydáno „v přiměřené lhůtě“ podle § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb., však neobsahuje ani [R 102/2014](#).

71. Z [R 102/2014](#) (které se rovněž zabývalo výkladem insolvenčního zákona, konkrétně výkladem slovního spojení „s nejvyšším urychlením“ v § 92 insolvenčního zákona) se naopak podává, že tam Nejvyšší soud zkoumal „přiměřenost lhůty“ podle § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb. prostřednictvím výkladu slovního spojení v § 92 insolvenčního zákona (srov. pasáž: „Nejvyšší soud uzavírá, že Vrchní soud v Olomouci věc projednal a rozhodl o ní v časovém horizontu, který za daných skutkových okolností odpovídá pojmu ‚s nejvyšším urychlením‘ v § 92 insolvenčního zákona“).

72. Jinak řečeno (shrnuto), určuje-li ustanovení § 134 insolvenčního zákona ve větě druhé, části věty před středníkem (v rozsahu, jenž se netýká případu uvedeného v § 132 odst. 1 insolvenčního zákona), že insolvenční soud rozhodne o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu“, nejde ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 věty druhé zákona č. 82/1998 Sb. o případ, kdy má insolvenční soud vydat rozhodnutí o insolvenčním návrhu „v zákonem stanovené lhůtě“. Slovní spojení „bez zbytečného odkladu“ vymezuje povinnost insolvenčního soudu vydat rozhodnutí v časovém období (lhůtě), které není pevně stanoveno a plyne (ve vazbě na ono slovní spojení) z povahy věci. Jde o procesní lhůtu zákonnou.

73. Pro účely posouzení, zda insolvenční soud se dopustil nesprávného úředního postupu tím, že porušil povinnost rozhodnout o insolvenčním návrhu „v přiměřené lhůtě“ (§ 13 odst. 1 věta třetí zákona č. 82/1998 Sb.), soud v návaznosti na § 134 insolvenčního zákona zkoumá, zda insolvenční soud vydal rozhodnutí o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu“.

74. Právní posouzení věci odvolacím soudem, tedy co do závěru, že v dané věci nelze posuzovat, zda o insolvenčním návrhu bylo rozhodnuto v zákonné lhůtě „bez zbytečného odkladu“ (§ 134 insolvenčního zákona), neboť tato lhůta není zákonnou lhůtou, správné není

a dovolání je již proto opodstatněné. Na řečeném ničeho nemění, že odvolací soud své závěry na dané téma uzavřel úsudkem, podle kterého insolvenční soud rozhodl o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu v přiměřené lhůtě“ (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 38. shora i odstavec 9. odůvodnění napadeného rozhodnutí), když z předchozích částí odůvodnění napadeného rozhodnutí je zjevné, že „přiměřenost lhůty“ v rovině povinnosti insolvenčního soudu vydat rozhodnutí o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu“ (§ 134 insolvenčního zákona) ve shora podaném významu odvolací soud ve skutečnosti nezkoumal.

K otázce č. [2] (Ke lhůtě dle § 134 insolvenčního zákona)

75. Ze závěrů formulovaných shora k otázce č. [1] plyne z valné části též odpověď na otázku č. [2]. Zabývat se detailně otázkou „přiměřenosti“ (včasnosti) jednotlivých procesních úkonů insolvenčního soudu v době od podání insolvenčního návrhu do zastavení insolvenčního řízení shledává Nejvyšší soud předčasným v situaci, kdy z odpovědi na otázku č. [1] vyplynulo, že odvolací soud přistoupil ke zkoumání otázky, zda insolvenční soud rozhodl o insolvenčním návrhu „v přiměřené lhůtě“, metodologicky nesprávně (bez přihlédnutí k požadavku insolvenčního zákona, aby bylo rozhodováno „bez zbytečného odkladu“).

76. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí obvodního soudu, zrušil Nejvyšší soud (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení) i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

77. Pro účely výkladu § 134 insolvenčního zákona se soud prvního stupně (odvolací soud) vyjádří též k závěrům insolvenční literatury k očekávaným postupům insolvenčního soudu podle označeného ustanovení (srov. např. dílo Maršíková, J.: Insolvenční zákon: ve znění zákona č. 64/2017 Sb. s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1. lednu 2018. Praha: Leges, 2018). Přitom v rovině příčinné souvislosti neopomene zodpovědět otázku, zda tvrzená majetková škoda je (má být) následkem porušení povinnosti insolvenčního soudu rozhodnout o insolvenčním návrhu „bez zbytečného odkladu“ podle § 134 insolvenčního zákona (respektive „v přiměřené lhůtě“ podle § 13 odst. 1 věty třetí zákona č. 82/1998 Sb.), nebo následkem nečinnosti insolvenčního soudu projevující se „průtahy v řízení“.